

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00519584 (W)

2012

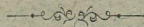

2. K

86

Володимир Гнатюк.

УГРОРУСЬКІ
ДУХОВНІ ВІРШІ.

Відбитка з Записок Наукового Товариства імени Шевченка
т. XLVI—XLVII і XLIX.

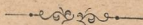
У ЛЬВОВІ, 1902.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під вярдом К. Беднарського.

Володимир Гнатюк.

УГРОРУСЬКІ

ДУХОВНІ ВІРШІ.

Відбитка з Записок Наукового Товариства імени Шевченка
т. XLVI—XLVII і XLIX.

У ЛЬВОВІ, 1902.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

6р.

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И- 25293

И-10050

УГРОРУСЬКІ ДУХОВНІ ВІРШІ.

Подав

Володимир Гнатюк.

Хоч наша старинна література зовсім не убога, хоч деякі її пам'ятки визначають ся не аби якою красою з кожного боку і могли-б навіть нині вдоволити не одного вибагливого критика, то в цілости вона дуже мало знана, спеціально в нас у Галичині, де крім спеціалістів ніхто нею не интересуєть ся. Се й було головною причиною, що не тільки в нас, але і в наших сусідів, виробив ся сей хибний погляд, наче-б то наша українська література починала ся ледви з кінцем XVIII ст. та що перед тим у нас не було властиво ніякої літератури. А тимчасом крім цілого ряду памяток писаних церковно-славянською мовою, прийнятою в нас у попередніх століттях за літературну, та все таки з меншою або більшою примішкою живих народніх говорів, маємо цілий ряд памяток, особливо починаючи з XVI ст., писаних мовою народньою, що й були тим етапом, який приготував відроджене нашої літератури на чисто народніх основах, хоч і з другого боку треба признати, що воно прийшло досить пізно, бо аж в минулім століттю.

Маючи в руках кільканадцять рукописів із Угорської Руси, — сторони найменше дослідженої з літературного боку — і то переважно заповнених духовними віршами, я постановив опублікувати їх у надії, що вони кинуть деяке світло не тільки на угроруську давнішу літературу, але й принесуть дещо цікаве для характеристики нашої поезії взагалі з XVII—XVIII в.

Вправді переважна частина тих рукописів не давна, бо з XIX ст. і то навіть із кінця його, але що вірші попереписувані в них — се не витвір XIX ст., але XVII—XVIII, те не підлягає ніякому сумнівови. І тут бачимо цікаву появу: побіч віршів, писаних церковно-славянською мовою, подибують ся навіть у тім самім збірнику иньші, з більшим чи меньшим впливом народньої мови (і то різних диялектів), ба навіть утворені в чистій народній мові. Отсе й власне незвичайно характеристична прикмета творів XVII—XVIII в. Возьмім якого небудь тодішнього письменника, от хочби Івана Некрашевича, якого твори опублікував як раз тепер д. В. Перетц.¹⁾ І щож ми бачимо? Побіч творів, написаних народньою мовою, подибуємо там і церковно-славянські. А сей спосіб писання дотикає не тільки Некрашевича, але й иньших тодішніх письменників. Се можна теж у цілости приложити до невідомих творців цілої маси духовних віршів, утворених у XVII—XVIII в. і перший раз опублікованих у виборі в почаївськім Богогласнику 1790 р.

Надіюсь, що отсі вірші принесуть не тільки з того боку причинки до характеристики нашої давнійшої поезії, але теж що до їх зверхньої форми, на яку доси звертано дуже мало уваги. А тимчасом бачимо, що майже всі форми вірша, вироблені остаточно в XIX ст., були переважно знані вже й у попереднім. Що більше, єї форми стоять в очевидній звязи з формою народніх пісень, та чи тут творці віршів черпали її з народніх взірців, чи навпаки, сього не беру ся рішати, хоч варта-б перевести докладнійші досліди в тім напрямі.

Маючи перед собою різні рукописи, бачимо, що вони безперечно вистачені на Угорській Руси. На се вказують їх диялектичні прикмети. Пересуваючи одначе їх давність у XVII—XVIII ст. мусимо застановити ся над тим, який був у тім часі ступень загальної осьвіти, чи були люди, що могли займати ся такими річами. Не сконстатувавши того, не могли-б ми зробити такої переставки, бо вона не мала-б ніякої основи.

Ступень культурного розвитку кожного народа залежить у першій мірі від усіх культурних осередків, які він потрапить у себе витворити, отже головно від шкіл та таких інституцій, що може не безпосередно, але посередно мають вплив на осьвіту ширших кругів якоїсь суспільности, значить різних наукових товариств та академій. Може одначе якийсь нарід не мати вла-

¹⁾ Записки ист. фил. факультета слб. университета. Т. LXIV.

сних осередків культури, а проте не стояти культурою низько. На се можна-б навести докази з розвою різних народів, що вибили ся на верх у XIX ст. і се належить приложити по часті й до угорських Русинів. Культурний рівень певного народу залежить у такім випадку від висоти культури сусіднього народу, з яким першому доводить ся жити.

Сусідами, що мають і мали найсильніший вплив на угорських Русинів, були Мадяри. Одначе й галицькі Русини стояли з ними в попередніх віках у сильніших зносінах як нині, про що буде ще дальше мова. Угорські Русини черпали проте тоді свою освіту з двох різних культур: мадярської й польської (через Галичину), які знов стояли в звязи з загальною західно-європейською культурою. Через те угорські Русини не стояли тоді культурою низше від своїх сусідів — як се має місце нині — і хоч численних доказів на те не маємо ще нині, то все таки є факти, що вказують на те, і над ними й спинимо ся тут трохи.

Багато угро-руської молодіжи виховувало ся в XVII—XVIII ст. в університеті в Тирнаві (Nagy Szombat), перенесенім опісля до Пешту. Коли-ж у 1692 р. став мукачівським єпископом учений Грек, Де Камеліс, тоді під його впливом оснував навіть крилошанин пейчеського собору, Яків Яні, окрему фундацію для богословів мукачівської єпархії при тирнавському університеті, яка заховала ся й до нині. Ся фундація причинила ся дуже багато для піднесеня просвіти між угороруським духовенством. При її помочи виходили з тирнавської духовної семінарії богослови, що ставали опісля професорами богословія в мукачівській духовній семінарії, крилошанами, ба навіть єпископами.¹⁾ Вони то й були головними двигачами просвіти між угорськими Русинами так само, як і їх товариші, що вчили ся тоді в другім таким духовім огнищи, Ятрі. Розумієть ся, що студіюючи разом із Мадярами, вони не уступали їм у нічім з культурного погляду, а навпаки стояли на рівні з ними.

Ми знаємо також, що вже в XVII ст. мали угорські Русини свою власну висшу школу, богословську, що стояла під безпосереднім наглядом мукачівських єпископів. І хоч вона не стояла може на повній висоті своєї задачі, головно через тодішні неспокої, серед яких не можна було бути певним завтрішнього дня

¹⁾ Пор. Сабовъ, Христоматія, ст. 187.

і які спонукували навіть єпископів переносити ся з місця на місце, то все мусіла приносити вона корисні результати і з неї мусіли виходити св'ященники як не з висою, то бодай з середньою освітою. Знаємо теж, що в тім самім віці були й інші школи порозкидані по цілій мукачівській єпархії і то більше народні, як нинішні. Іванови Грегоровичови, мукачівському єпископови (1627—1633) дозволює приміром семигородський князь Бетлен візитувати церкви, семінарії, школи, оснувати нові та тримати в них учителів славянської, руської, грецької, латинської й єврейської мови.¹⁾ Такий самий дозвіл дістає також пізнійше єпископ Петро Партеній (1655 р.) для заснованя школи в Унтіварі. Знаємо теж, що вже в XVII ст. мали угорські Русини свій власний буквар для народніх шкіл, надрукований в монастирській друкарні у Грушеві, де якийсь час друкували ся й інші руські книжки, а єпископ Де Камеліс видав 1698 р. у Тирнаві „Катехисмъ“, перекладений з латинської мови на руську св'ященником із Галичини, Іваном Корницьким.²⁾ До найвисшого розцвіту дійшли одначе народні угороруські школи при кінці XVIII в. В 1793 іменовано для них навіть окремого проінспектора, Дмитра Поповича, що був рівночасно учителем унтіварської препаранди до 1806 р. Протягом півтретя року оглянув він понад 300 шкіл, а його справоздане, зложене про стан тих шкіл кошицькому продиректорови, було незвичайно вдоволяюче. Учителі по тих школах були просв'ічені, багато з них кінчило по 6—8 гімназйальних клас і аж тоді віддавало ся учительству, а не один із них говорив аж чотирма мовами (руською, мадярською, латинською, німецькою).³⁾ Розумієть ся, що заки дійшло народне шкільництво до такого гарного розвою, мусіло перед тим довший час існувати, а се знов доказує, що загальна просвіта і то в ширших масах мусіла бути в Угорській Русі в XVII—XVIII ст. Руський проінспекторат знесено одначе вже в 1831 р., а за ним наступив упадок народнього шкільництва, з якого воно й доси не піднесло ся.

В часах, про які говоримо, були теж численніші василянські монастирі. Ми не знаємо вправді, яка в них була загальна

¹⁾ Тамже, ст. 185.

²⁾ Тамже, ст. 187. Дехто заперечує, мов би в Грушеві була колинебудь друкарня; я опираюсь тут на словах д. Сабова, що як місцевий чоловік міг сконстатувати у тамошніх бібліотеках істнуванє книжок друкованих у тій друкарні.

³⁾ Тамже, ст. 191.

просвіта, але мабуть не лиха, коли в XVIII ст. подибуємо в них протоігумена Григорія Дешка, доктора богословія і філософії, Андрія Бачинського, Данила Гавриловича, Дмитра Дороша — докторів богословія. Один із Василянів, Макарій Шугайда, протоігумен, що зреформував Василянів, заложив був навіть у Краснім Броді філософічну школу, звідки коштом монастиря висилано новиків на вишу науку до шляхетського конвікту в Кошицях. Три з них зложили також там докторати богословія.¹⁾

Що до зносин із галицькими Русинами, то знаємо, що вони були в тих часах (аж до початку XIX ст.) далеко сильніші. Багато нашої молодіжи, особливо з західних сторін Галичини, кінчило там свої студії в латинських школах. Угорські Русини вчили ся натомість у Галичині. Руські святики з Галичини діставали там парохії — деякі були і з Молдавії та Семигорода — а навіть мукачівськими єпископами бували галицькі Русини.²⁾ При кінці XVIII ст. і на початку XIX учені угорські Русини займали професорські катедри в львівському університеті (Земанчик, Лодій), бували ректорами тутешньої духовної семінарії та віденської, а коли свого часу пропоновано утворене в Австро-Угорщині митрополії для всіх греко-католиків Русинів із осідком у Львові, то першим митрополітом мав зістати мукачівський єпископ Андрій Бачинський, до чого одначе не прийшло наслідком політичних обставин.

Очевидно, що й національна свідомість — розумієть ся, не в новім значіню слова — стояла в тих часах між угорськими Русинами далеко вище, як нині. Маючи свої власні школи, в яких треба було вчити ся по руськи, вони привязували ся до тої своєї мови, не гордували нею й уживали її не тільки в слові, але й писмі. І не була се ніяка мішанина, як нинішнє „язичіє“, се була чиста народня мова. На се вказують не тільки рукописи, але й різні документи, виставлювані в XVII—XVIII ст., прим. грамоти, єпископські розпорядження і т. и. Аж XIX столітя змінило ся все ґрунтовно, розумієть ся, на гірше. Інтелігенція поділила ся зразу на два табори, москвофільський і мадяронський. І москвофільство і мадяронство наповнило її фальшивим аристократизмом та грубим матеріалізмом. Воно відчужило її від народа, який попав у темноту та віддав ся цілковито під опіку зайшлих Жидів, що зовсім зничили

1) Тамже, ст. 128.

2) Дулишкович, Историч. черты Угросскихъ, вип. II.

його матеріально. Розуміть ся, що виссаному і зруйнованому народови тепер не до просвіти; він знає, що при теперішніх обставинах не викреше з себе нового огню, що без проводу щирих інтелігентних людей не вдіє нічого для свого піднесення, тому й емігрує цілими тисячами в надії, що за морем найде для себе красшу долю, а може й причинить ся до помари положення тих братів, що лишають ся на рідній землі.

З усього наведеного бачимо виразно, що на угорській Руси не тільки могла бути, але була дійсно широка освіта в XVII—XVIII ст. та що вона розтягала ся на різні верстви руського народа.

І про стан сеї освіти, не тільки інтелігентних сфер, але й народніх мас, говорять нам власне ті рукописи, які переходили ся там доси, з попередніх віків. На жаль не звертано на них в ученім світі відповідної уваги майже до останніх часів. Розуміть ся, що винні тут багато самі угорські Русини, які мають їх під руками, а не вміють покористувати ся тим та познайти ширший світ із цінними річами, які серед них скривають ся. Евм. Сабов, приміром, подає у своїй „Христоматії“¹⁾ назви різних рукописів, із деяких наводить навіть відривки, але доси не спроміг ся на докладний їх опис, хоч се йому, як місцевому чоловікови не трудно зробити. Я подам тут короткий огляд тих рукописів, які вже доси звісні докладнійше.

Перший пролом у сьому напрямі зробив покійний ігумен мукачівського монастиря Анатоль Кралицький. Він іще 1868 р. надрукував в унгарській час. „Свѣтъ“ (ч. 2 і 8) дві статі п. н. „Дарственныя грамоты монастыря Зарѣчскаго“ і „Древніе историческіе памятники и записки изъ архива монастыря Мстичевскаго“, де звернув увагу на те, що можна найти в угроруських жерелах для пізнання історії та культури тамошніх Русинів. Третю статю, подібного характеру, як повисші, надрукував він у тім самім „Світі“ 1870 р. (ч. 15—16, 19) п. н. „Памятники старинной русской письменности въ Угорщинѣ“. Від того часу появляло ся більше документів в угроруських виданнях, але супроти порозкиданости їх, несущільного і несистемачного та ненаукового видання, вони не мають майже ніякої вартости.

В 1899 р. надрукував у „Науці“ (унгарській) Матеї Врбель, ігумен монастиря в Бороняві, цікаву мукачівську літопись

¹⁾ Христоматія церковно-славянскихъ и угрорусскихъ литературныхъ памятниковъ. Унгар, 1893.

п. н. „Краткое лѣтословіе о Монастыри чина св. Василя Великаго на горѣ Чернецкой сущемъ, — еже показуетъ въ котрое лѣто начался, кто въ немъ игуменомъ былъ, что достопамятнаго подь каждымъ сталося, отъ лѣта 1458-го избобрѣтенное въ листохранилищи Монастыря Мукачевскаго“. Видане не має одначе ніякого наукового апарату і мабуть довільно позмінюване так, що не може мати наукового значіння.

Звістки, про деякі угроруські рукописи, подав др. О. Колесса у „Хроніці Наук. Тов. ім. Шевченка“ (ч. 4, ст. 20—22); опису їх одначе на разі не зладив.

Докладно описані угроруські рукописи маємо доси отсі:

1) „Мукачевская псалтырь XV вѣка“, середньоболгарської редакції, описана І. Соколовим у „Сборнику учениковъ В. П. Ламанскаго“.

2) Збірник апокріфічних молитов і замовлянь, списаних народною мовою ще на початку XVIII в. (коло 1707 р.) описав і опублікував Л. А. Петров в „Журналѣ мин. нар. проев.“ 1892 р. Звідти була ся його праця передрукована теж в угроруськім „Листку“ того самого року (ч. 21 — 24). Сей самий учений рецензуючи опісля „Христоматію“ Сабова (Ж. М. Н. П. 1893, X) подав до неї цілий ряд доповнень і виписок, пороблених із памяток угроруського письменства, документів і ин.

3) „Евангеліе учительное“ із XVII ст. описав др. В. Охримович (Записки, т. XIX, Miscellanea, ст. 4—6).

Др. І. Франко описав у своїй праці „Карпато-руське письменство XVII—XVIII вв.“ всім угроруських рукописів. Ось їх назви:

4) Данилівське учительне евангеліе (ст. 27—37).

5) Рукопис Стефана Теслевцьового (ст. 44—45).

6) Уніварський рукопис (ст. 55—61).

7) Рукопис із села Літманової А. (ст. 61—64).

8) Рукопис із села Літманової Б. (ст. 64—66).

9) Угроруська Александрія (ст. 80—91).

10) Угроруський співанник А. (ст. 137—139).

11) Угроруський співанник Б. Митра Дочинця (ст. 147—151).

Я подаю тепер опис дванайцяти рукописів (два иньші описані вже дром Франком), разом отже число докладно описаних угроруських рукописів зростає на 23. Коли додамо до того кільканайцять рукописів, які називає Е. Сабов, рукописи зібрані д. Годинкою, урядником фідеїкомісової бібліотеки у Відни, рукописи,

що хоронять ся ще напевно по приватних руках (особливо у селян) та архівах, тоді переконяємо ся, що старше руське письменство в Угорщині зовсім не таке бідне, як би могло здавати ся на перший погляд, а знов із виїмок, опублікованих доси з ріжних рукописів пізнаємо, що й їх літературна вартість не мала і то не тільки для самого угроруського, але й взагалі для цілого нашого старшого письменства.

Що я не говорю на вітер про рукописи, незвісні доси нації, хоч вони певно існують, на се кілька доказів.

Коли я подорожував по Угорській Русі і питав між иньшим місцевих священників, чи нема в них або в церквах яких старих рукописів, то дістав кілька рази відповідь: Були, але я передав їх д. Годинці, що цікавить ся ними, збирає їх і удавав ся до мене за тим (безпосередно або посередно). Жаль тільки, що доси д. Годинка не подав про них ніякої звістки, ба навіть не звісно, чи вони ще в нього, чи може вже попереходили в чужі руки, як багато наших галицьких рукописів. Досить буде назвати тут Д. Зубрицького, що перепродував їх до Росії, та о. Петрушевича, що минулого року подарував кілька рукописів київському університетови.

В часі могого побуту в Уніварі бачив я у о. Д. Тебея, тоді професора духовної тамошньої семінарії, а тепер православного священника в Америці, дуже інтересний великий рукописний календарь на 1805 або 1806 рік. Задля браку часу не міг я поробити собі з нього виписок тай здасть ся властитель його не був би на се позволив, бо скоро я тільки натякнув про те, він сховав його зараз до шафи, кажучи, що він зробить се сам або видрукує цілий календарь. Де тепер сей рукопис — не вмію сказати. По візді з Унівара довідав ся я ще, що в тамошнім міськім архіві переховуєть ся руський рукопис, зладжений чистою народною мовою, з часів Марії Тереси. Про зміст його не міг я одначе нічого дізнати ся.

Перебуваючи в Орябині (Спішеської стол.) і маючи при собі рукописи з Літманови (описані дром Франком), показав я їх при нагоді одному тамошньому селянинови. Він переглянув їх і сказав, що в нього теж був такий самий рукопис, тільки цілий, де не бракувало ні одної картки. Та коли ходив із дротом (на Спішу дуже багато дротарів), лишив його в Путилові на Буковині у дяка, що просив його про те дуже. Я звертав ся опісля до одного знайомого з просьбою, щоби постарав ся віднайти сей

рукопис, але з того не вийшло ніщо: він перейшов мабуть за той час в інші руки.

В Керестурі в часі свого побуту видів я теж багато рукописів і міг їх навіть набути на власність, але що не був при злишнім гроши, то й полишив їх так. Їх можна одначе дістати, бо тамошні селяне переховують їх дуже старанно, нема проте страху, щоби вони затратили ся.

Властитель чотирьох рукописів із Бачинець, д. Туринський, що прислав їх мині в позику, має теж якісь незвісні мені старші рукописи, з яких попереписував прислані для мене. Чи він переписував одначе все за покотом, чи робив який вибір, того не знаю.

З сих отже фактів видно наглядно, що багатство рукописних памяток на Угорській Русі дуже значне. Тим то др. І. Франко мав повну рацію, коли писав: „Можна назвати щасливим випадком те, що дд. В. Гнатюк і проф. О. Колесса в часі своїх подорожей на Угорську Русь повіднаходили рукописи, з котрих мені довело ся опублікувати поміщені тут оповідання. Та про те з самого факту, що в короткім часі, майже не шукаючи спеціально, вони могли повіднаходити такі багаті збірки, ми можемо догадувати ся про величезне багатство таких памяток на Угорській Русі і про велику популярність, яку за недостаткою новітньої просвітної і артистичної літератури, має там доси отся література апокріфічних оповідань і легенд“.¹⁾

Про початок повстаня тих рукописів на разі не можна подати багато позитивних звісток, хоч при дальших дослідах вони певно призбирають ся. В кождім разі сконстатувати можна вже тепер, що переважна частина тих рукописних творів не оригінальна, що се перерібки відповідних чужомовних творів. Та в кождім разі не можна відмовити тим перерібкам значної дози оригінальності. Належить при тім зазначити, що деякі річі в тих рукописах зовсім оригінальні і руські (хоч не конечно угроруські), а се особливо дотикає великого числа духовних віршів, яких тексти я й подаю далі. Очевидно укладчиками тих ріжних збірників були інтелігентні люди, передовсім святиченники. Що дотикаєть ся переписуваня і ширеня рукописів, то певна річ, що в першій лінії і розповсюднювали їх святиченники. На се вказують слова поміщені при одній проповіді

¹⁾ Апокріфи, т. II. ст. I—II.

в Унтіварській рукописі: „Тѣтъ каждый май съха слѣхати, а хто ѡмѣетъ писати, а ти совѣ перепиши“.¹⁾ Але з дальшого буде видно, що дяки та учителі деколи по просту примушені переписувати деякі твори, з анальоїї знов що в Бачці й доси є між селянами „фахові“ переписувачі, що цілу зиму сидять над переписуванем ріжних творів, можна догадувати ся, що такі переписувачі були й давнійше в XVII — XVIII столітю. На се вказує теж устна традиція на Угорській Русі, де таких переписувачів називано „чорнокнижниками“.²⁾ З того бачимо, що в переписуваню і ширеню рукописів брали участь не тільки інтелігенція, але й селяне: тим знов можна пояснити те значне число рукописних збірників, що переховали ся доси.

Але де в таким разі поділи ся старі рукописи, які мусіли бути, а яких відповідно переховало ся дуже мало? На се відповідь не буде трудна, коли завважимо, серед яких політичних обставин приходило ся жити угорським Русинам у попередніх віках. Напади Турків, перед якими війська мусіли ховати ся в глибокі гори, численні домашні угорські усобиці, революції семигородських князів, вічні переходи військ вздовж і попереk Угорщини, нищене, яке за тим ішло, палене монастирів і переховуваних у них книг, образів і т. и. се все було причиною, що старших рукописів переховало ся мало.

З другого боку багато старих рукописів понищили вже в XIX ст. самі угроруські съвященники, що виховані серед інших обставин, уважали ті памятки нашої давнійшої літератури єретичними, шкідливими для розповсюднення, отже й такими, які конечно треба було піддати „сожженію“. Про таке власновільне палене рукописів оповідали дру О. Колесі, в часі його побуту на Угорській Русі, ті самі люде, що се робили. А хто знає, кільки і як цінних рукописів знищено тим способом.

Не один рукопис мусів знов пропасти наслідком недбальства або незнання властителя, яку він ціну може мати. Я приміром, виратував один такий дуже цінний збірник (прозовий) від загину тільки через те, що взяв його з кухні знайомого съвященника, де картками з нього підпалювано вже в печи. Коли-б був я там прибув тиждень пізнійше, з рукопису певно вже не було-б сліду.

¹⁾ Др. І. Франко, Апокріфи, т. II, ст. XXV.

²⁾ Пор. Етногр Збірник, т. II. Ю. Жаткович: Етнографічні замітки в Угорської Русі, ст. 2—3.

Коли приглянемо ся тепер рукописам, які маємо під рукою, то побачимо, що старші з них прозові, новіші знов переважно заповнені віршами і то духовними. Сьвітських поезій не подибуємо в угроруських рукописах ніяких крім одної або двох, хоч у галицьких вони досить часті. Чому се так, не вмію пояснити. Виймок могли-б тут становити тільки похоронні пісні, що співають ся не в церкві, але при мерци, одначе зміст їх в основі також духовний. Крім того замітне в угроруських співанниках велике число Господських і Богородичних віршів, а дуже мале сьвятим. Се також відріжняє їх значно від галицьких.

В деяких віршах замітний вплив польський, словацький і сербський. На відповідних місцях буде се зазначене.

Супроти того, що в описаних мною збірниках є цілий ряд віршів не друкованих іще до нині, далі, що вони без огляду на поетичну вартість мають іще иньшу, як причинки до пізнання і характеристики епохи, серед якої витворювали ся, та людей, що їх творили і користували ся ними довгі часи і доси ще користують ся, я опубліковую їх вповні, виключивши одначе ті вірші, що вже знані з Богогласника. Вірші знані вже з друку, але зі значнішими змінами в моїх рукописах, подаю теж у повній основі, бо власне ті зміни можуть вплинути на докладнішу їх характеристику.

Що до формальної сторони виданя мушу завважати отсе: 1) Вірші з північної Угорщини подаю в однім розділі, з полудневої (Бачки і Сриму) в другім. 2) Цікавіші текети писані прозою оголошу знов окремо, на скільки вони доси не були або не будуть використані в „Апокріфах“ дра І. Франка. Маю тут на думці головно „Страсти Христові“, писані місцевим бачванським диялектом та „Керестурську хроніку“, важну для ілюстрації традиції місцевих подій, передаваних із покоління на покоління аж до найновіших часів.

При виданю текстів розвязую скороченя і титли, всі вставки зазначаю [ ], а злишні слова чи букви ( ); заводжу теж нову інтерпункцію, але правопись і язикові прикмети полишаю всюди без зміни. Тільки в описах рукописів придержую ся точно оригіналів, із внімкою інтерпункції, яку й тут треба було змінити.

I. Рукописи з північної Угорщини.

A. Опис рукописів.

1. Кушницький рукопис. А.

Опис цього рукопису поданий дром І. Франком у його „Карпато-руській літературі XVII—XVIII віків“ (ст. 137—139), тому не буду його тут повтаряти. Завважу тільки, що сей рукопис дістав я від дяко-учителя в селі Кушниці, Марамороської столиці, де я був у часі своєї подорожі 1896 р. Він лежав у церкві і уживав ся — як то буває там і з иньшими співанниками — до співу у відповідні свята. Тепер передав я його до бібліотеки Наук. Тов. ім. Шевченка так само, як ч. II—IX (крім VII) і XIV.

2. Кушницький рукопис Б.

Сей рукопис описаний теж у дра Ів. Франка (л. с. ст. 139—147). Він названий у нього співанником Митра Дочинця на підставі підпису того, хто писав його одну, найпізнійшу частину. Я дістав його, як і попередній, від кушницького дяко-учителя.

3. Колопанський рукопис.

Отсей рукопис захований досить добре; на початку бракує тільки одної картки й паперової тектурки з оправы; друга тектурка є, в середині і при кінці не бракує нічого. Рукопис має формат вузької вісімки звичайного сірого паперу. Усіх сторін 87. Остання сторона, 88, чиста з таким тільки написом: **Єписалкь Брѣчкь (?)** **Феодорь Брестовскій** **На** **той** **часкь** **сучитель** **Колопанскій** **рокѣ** **ѿ** **рождества** **Хѣа** **дмѣѣ.** На долинні сеї сторінки стоїть іще напис: **Кѣспивь** **Мешко.** Хто такий сей Мешко, на певно не знаю, та зда-

еть ся, що се селянин і житель Колопани. Він вложив до рукопису карточку паперу, вирізаву в колесо, з таким, теж колесовим, написом:

Двѣ Богородице,
 Всѣмъ мирѣ заступнице,
 Ѡ противныхъ прилог[ъ] [х]рани,
 Ѡ гесеи вѣчныхъ
 Бѣхъ насъ избави,
 Явысе та могли оузрѣти.
 Но небесномъ чертозѣ,
 Го всѣмъ сватыми хвалити,
 Го всѣмъ Ангелы вопѣти,
 Глѣсъ Гавриловъ (ѡ) дѣвци,
 Го ангели архангели
 И херувими и серафими
 Єдиногласно
 Радѣйсѣ, радѣйсѣ,
 Господь с тобою.

В середині великого колеса зроблене менше, а в ньому написано: Прекрасна п'єснь Богородици списан'а ѡ Мешко Андрєє рѣкою 1850.

Цїлий рукопис списаний одною рукою, кирилицею, зближеною трохи подекуди до скорописи. Зрідка подибують ся теж прикраси, але поганенькі. Рукопис прислав мені о. Ю. Жаткович зі Стройни (Берегєської стол.), за що й складаю йому тут подяку.

Осєй збірник відслонює потрохи й заслону гєнези подібних співаників. Побожний селянин хотїв конечно мати понад звичайне богослужєне в церкві ще на кожде сьвято, на кожду важнїйшу подїю зі сьвятого письма, окрему пієню, яку мїг би йому дяк заспівати понад обовязок і зробити невеличку приемність. До сього треба було одначе творити пієнї, бо їх не було. Хоч-не-хоч мусїв духовний причт бавити ся в віршотворцѣ й скакати на Пегазі. Таким чином повставало мабуть найбільше число духовних віршів, а дяки — побіч духовних, — ставали їх непосредними творцями.

Сєй співаник замїтний ще тим, що має багато віршів, яких нема зовсїм у Богогласнику, а й ті що є, то значно відмінні, з малими виїтками.

Зміст цього рукопису такий:

1. Титулу бракує, бо він був на другій стороні затраченої картки. Пісня призначена для співу на різдво Богородиці. Початок: Радость велѣа ннѣк ѡвнса (ст. 3). Пор. Богогл. ст. 196, ч. 96.

2. Септѣ. во дї день Коздвиженї[а] Чѣ Крїа пѣснь. Поч. Ъ златовованїю т[р]ѣс днѣ вострѣвите (ст. 4—5).

3. Мїа Октоврїа во ѡ день. Покровѣ Прѣ Б. пѣс. Под. Бѣ восх. Поч. Блговѣстите днѣ радѣ всемѣ мїрѣ (ст. 6—7). Пор. Богогл. ч. 98.

4. Мїа Ноемрїа во н̄ день пѣс̄. Ярхї. Мїханїл. Поч. Мїханїлє, кто ѡко Бѣтъ (ст. 7—8).

5. Ноемр. во кд̄ день. Воведенїю Прѣ. Бї. пѣснь. Поч. Сїа проницаѣ (ст. 8—10).

6. Мїа Декемрїа во ѕ̄ день. с̄. Ніколаю п. Поч. Горы, холмы, дѣрєвы, лїстїє, цвѣты (ст. 10—11).

7. Декем̄. во д̄ д. Зачатїю П. Б. п. Поч. Вострѣвите в̄ трѣвы н̄ ѡмогласы (ст. 11).

8. Мїа Декемврїа во кѣ д. Ржд̄твѣ Іс. Хв̄с п. ѡ. Поч. Яггль пастырем̄ ѡзвѣстїлѣ (ст. 12—13). Пор. Бог. ч. 26.

9. Пк̄с̄ в̄ Ржд̄твѣ Іс Хв̄с. Поч. Крикнѣте агглы ѡ нѣсѣ согласно (ст. 13—14).

10. Мїа Январїа во ѡ д. Васїлію с̄. п. Под. Златокѣ. Поч. Ізлїнса блгодать (ст. 14—16).

11. Янврїа во ѕ̄ [д]. Боговленїю п. Под. Трїце стїа. Поч. Іврд̄а рккѡ ѕгѡтовн са. (ст. 16—17). Пор. Богогл. ч. 35.

12. Пк̄снь в̄ Боговленїю. Поч. Крїшаѣса вл̄дка во Іврдани (ст. 17—18).

13. В̄ той дѣ Трїцы ѡвленїю п. Поч. Трїце стїа, Бже ласкавїй (ст. 18).

14. Во ѕ̄ д. тогож мїа. Сѡвѣ Іоана п. Поч. Веселїса, краснаа пѣстыни (ст. 19—20).

15. Тогож мїа во л̄ д. Трѣ Сїелѣ п. Поч. Блгодатнма ѡрганы (стор. 20).

16. Феврварїа во в̄ д. Сїрѣктенїю п. Поч. Цр̄скаа порфіра прозвѣлетѣ (ст. 20—21).

17. Марта кѣ. Блговѣщенїю п. Поч. Посл̄а в̄ ѡ нѣсѣ Гаврїил̄ ко д̄вк̄ (ст. 21—24).

18. Мїа Ярїла во кї д. Геврґїю п. Поч. Правды весна свѣктѣ наста (ст. 24). Пор. Богогл. ч. 193.

19. Мїа Існїа во кд̄. [д.]. Рож. Іоана п. Поч. Сїый великїй пр̄рче (ст. 25—26).

20. Існїа во кѣ [д.]. Петръ и Павелъ п. Под. Похвѣ прѣ. Поч. Кысокыи ѡрганы (ст. 26—27).

21. Мїѧ Іюліа во кѣ [д.]. Ілію п. Поч. Істочниче бл҃гдати (ст. 28). Пор. Богогл. ч. 205.

22. Мїѧ Явгста во сѣ д. Гнїю Превѣраженїю п. Поч. На Ѡаворкѣ превѣрзса (ст. 28—29). Пор. Богогл. ч. 79.

23. Явгста во єї [д.]. Успенїю п. Бїѡы п. ѧ. Поч. Ярх҃глы з нѣа прїшли до Бїѡы (ст. 30—31).

24. Успенїю п. ѣ. Поч. Торжественно днѣ вси воскликнѣте (ст. 31—32).

25. Успенїю п. г. Поч. Тронѣ вышни днѣ двїгнїса (ст. 32—35). Пор. Богогл. ч. 120.

26. Явгс во кѣ [д.]. Усѣкновенїю п. Поч. Паматъ твоа праведнаа (ст. 35—36). Пор. Богогл. ч. 209.

27. Начало сѣѡа четырѣдѣсѣтницы. Пѣснь во нїю ѡ мытари, покаянаа. Поч. Горѣ, го, дше моа (ст. 37—38).

28. Во нїю масопсѣтнѣс. Ѡ сѣрашно сѣдѣк п. Поч. Плачи, дше, рыдай горе (ст. 39). Пор. Богогл. ч. 95.

29. Ѡ сѣрашном сѣдѣк п. ѣ. Поч. Горѣ члѣкѣс тѣлѣс слѣжащѣмѣс (ст. 40).

30. Во нїю сырнїю. Ѡ Ядамѣк п. Поч. Плакалса Ядамѣ предѣ раемѣ (ст. 41).

31. Ѡ Ядамѣк п. ѣ. Поч. Ходилъ Ядам по раю (ст. 42).

32. В нїю первїю сѣѡа четырѣдѣсѣтницы п. Поч. Ізлїй на ма Бжѣ со небесе росѣ (ст. 43).

33. Во нїлю вторгїю сѣго великого поста п. Поч. Час вы, члѣвче, ѡ грѣховѣкѣ прѣтати (ст. 44—45).

34. Во нїлю г҃ крѣтопоклоннїю крѣтѣс п. Поч. Крѣтѣ Гдѣнь оублажаѣ (ст. 45—46).

35. Во нїлю д҃ сѣѡа постѣ п. Поч. Ягнице сѣтачена (ст. 47).

36. Во нїлю є великопѣнѣс п. Ко п. Бїѡи. Поч. Плачите сѣрца (ст. 48).

37. Во нїлю сѣ цвѣтнїю п. Поч. Радшїса зклѡ души Сїѡна (ст. 49—51). Пор. Богогл. 52.

38. ѣ п. Вѣханїю. Поч. Днѣ бл҃гдѣть насѣ собїраетѣ (ст. 51—52).

39. г҃ п. цвѣтоносїю. Поч. Цорко Сїѡѡка днѣ веселїса (ст. 52—53).

40. Во четвѣрткокѣ сѣасный вечер п. Поч. Црїю Хѣ, пане мїлѣ (ст. 53—54). Пор. Богогл. 47.

41. Во сѣи великій патокъ ѿ мѣцк Хвѣи п. Поч. Ѡ все створена по оумершомъ панѣ (ст. 54—56).

42. Е тойже патокъ вече ѿ. Б. п. Поч. Ѡ двѣ прѣтаа (ст. 57—58). Пор. Богогл. ч. 116.

43. Во сѣю ѿ великъю свѣотѣ п. Поч. Подаквине Панѣ Богѣ (ст. 58—59).

44. Во сѣю и великъю недѣлю пасхи п. Поч. Воскрѣскъ Іс Ѡ прока (ст. 60—61).

45. Во четвѣтѣ Вознесеніа п. Под. Рѣ зкло. Поч. Кзыде Бѣкъ ко высокой гурѣ (ст. 62—64). Пор. Богогл. ч. 64.

46. Вознесенію ѿ п. Поч. Іерусалимъ градъ сѣи Сѣонъ (ст. 64—65).

47. Во нѣю ѿ-ю на Гошествіе с. Дѣа п. Поч. Істочникъ дѣовный радѣю спѣненкѣ (ст. 66—67). Пор. Богогл. ч. 69.

48. Всегдашнаа Прѣстои Бѣи. п. Поч. Бѣе, вкрнкѣ ѡворона (ст. 68—69).

49. Втораа ѿ. Бѣи. п. всегдашнаа. Поч. Бѣдѣ восхвалена ѡ всѣхъ родѣ земныхъ (ст. 70—71).

50. Третьа ѿ. Бѣи. всѣдаш. п. Поч. Роже слѣчнаа, дѣо чистаа (ст. 71).

51. Четверта ѿ. Бѣи. п. Поч. Дѣо Мѣи прѣвѣлаа (ст. 72—73).

52. Пята ѿ. Бѣи. п. Поч. Вселенны свѣте, людѣе страны (ст. 74—75). Пор. Богогл. ч. 127.

53. Шеста ѿ. Бѣи. п. Поч. Прѣтаа Дѣо Мѣи (ст. 75—76). Пор. Богогл. ч. 130.

54. Сѣма ѿ. Бѣи. п. Поч. Радвиса Мрѣе, нѣна црѣце (ст. 76—77).

55. Осма ѿ. Бѣи. п. Поч. Дѣвны твоа тѣни, чѣлаа ѡвишалаа (ст. 77—78). Пор. Богогл. ч. 139.

56. На погрѣвѣ п. Поч. Пришѣ ча мѣ того лѣта (ст. 79).

57. п на погрѣвѣ п. Поч. Ѡ всесветнаго свѣта (ст. 80—82).

58. п на пог. п. Поч. Ѡш ѿдѣ до грѣбѣ темнаго, смѣтнѣа (ст. 82—83).

59. На погрѣвѣ младенцемъ п. Поч. Ѡ Бѣ ласкавый, ѡчѣе безконечный (ст. 84—85).

60. п на погрѣвѣ младенцѣ п. Поч. Голбѣе, голбѣе, то красно гѣркалкѣ ѿ (ст. 85—86).

61. Ѡ смрѣти молодѣ ѿ п. Поч. Восплачитеса и возридаѣте (ст. 87).

4. Рукопис Михайла Годя.

Так називаю сей рукопис по імені бувшого його властителя, у якого я його купив разом із рукописом ч. 5 у Кушниці (Мараморської стол.). Чи він його сам писав, чи писав хто иньший, не знаю. Рукопис, як і 5—6, переписаний звідкись недавно, в кождім разі по 1890 р. Розуміть ся, що з того не можна робити ніяких висновків що до оригінала, який певно мусів походити, як і багато иньших подібних рукописів, із XVIII ст. Отсей рукопис — се нотатка, яку нераз купують школярі на препарациї, на писане викладів і ин. Формат її — мале кварто. Папір лихий, поліньований. Окладники з текстури, знищені вже, як і цілий зошит. Усіх карток в 22, але з них записані тільки 1—7 і 13—22. Письмо — дуже незугарний шкільний полуустав. На одній окладинці є напис: Anna Teszlovics, vizi betegiey. Зошит містить такі пісні.

1. Пѣснь на погребѣ правокрѣ. Поч. Яхъ смерти ѡкрѣтна, а не милостика (ст. 1—2).

2. Пѣснь на погребѣ. Поч. Ѡ всесѣтнаго свѣта (ст. 3—5).

3. Пѣснь на погребѣ. Поч. Прійшошь часъ мой того лѣта (ст. 5—6).

4. Пѣснь на погребѣ младенцемъ. Поч. Ѡ Боже ласкавый, штче безконечный (ст. 6—7).

5. Пѣснь ѡ смерти овца. Поч. Болить на, болить, смерть са завлає (ст. 8—11).

6. Пѣснь смертнаа. Поч. Размышлай ѡ себѣ, ѡ чловеке каждый (ст. 12—13).

7. Пѣснь покаяній. Поч. Ідѣтъ лѣта з сего свѣта (ст. 25—27).

8. Пѣснь на Воздвѣженіе Ч. Крѣта Гдѣна. Под. Зарваніца. Поч. Зо емпировъ горныхъ Бгъ са изавлає (ст. 27—29).

9. Пѣснь на покровъ пресватої Бци. Под. Богородице вкрнымъ оборона. Поч. Прѣста црѣца на високомъ тронѣ (ст. 29—30).

10. Пѣснь стѡмѡ архистратигѡ Михаиѡс. Поч. Михаиѡе, кто ако Бгъ, велми возопилъ есь (ст. 31).

11. Пѣснь на Поведеніе Прѣтої Крѡци. Поч. Єїа приніцаеть, во церковъ стѣплет (ст. 32).

12. Пѣснь стѣтелиѡ Николаю. Поч. Ѡ кто, кто Николаю лювитъ (ст. 33—34).

13. Пѣснь стѣтелию Николаю. Поч. Болшаго нѣтъ земнаго трона (ст. 35—46). Пор. Богогл. ч. 178.

14. Пксьнъ Прѣстой Бѣи. Поч. Богородице, вѣрнымъ ѡборона (ст. 36—37).

15. Пксьнъ присватоѣ Богородици. Поч. Бѣди восхваленна ѡ всѣхъ родовъ земныхъ (ст. 38).

16. Пкс[н]ъ Їсѣ слаткомѣ повседневно. Поч. Похвалѣ принесѣ слаткомѣ Їсѣ (ст. 39).

17. Пксьнъ повсѣдневна къ Їсѣ слаткомѣ, в нѣю кождѣю и во инѣ днѣ. Поч. Хвалитѣ Гдѣ съ нѣсѣ (ст. 40—41). Пор. Богогл. ч. 86.

18. Пксьнъ на Гошествїе сѣго Дхѣа. Поч. Источникъ дхвннй радосте сполннй (ст. 42—42). Пор. Богогл. ч. 69.

5. Рукописе Івана Леманинця.

Отсей рукописе, довжини кварта, а ширини вісімки зладжений на нотатці, призначеній до веденя рахунків, для повписуваня рубрик *debet i habet*. Нотатка оправна в полотно і має 108 сторінок. На 3—4 ст. в тільки проби пера, 5—53 записані, решта чиста. На трьох останнїх сторінках переписана оловцем якась пісня, але так непоправно, що трудно її розібрати. Пісня різдвяна, як видно, бо зачинаеть ся словами: **Все сужд ангелъ ко нимъ со нексѣ і т. д.** Рукописе зладив Іван Леманинець, про що говорить ся на кількох місцях; від нього й даю назву рукописови. На 3 ст. читаємо: *Maramaros, Kusnicza, Lemaninecz Iván, 1893. Tekintetes, Maramaros, Kusnicza, Lemaninecz Iván Lakas, Galicija, Kumu (Кутн?)*; на ст. 37 при кінци піснї намальований незручно хрест, а по його обох боках написано: **Молиса, оучиса, трезвиса. Бкчнла памнать, блаженнй покой, ино жиз[н]к безко[н]чнла.** На верху хреста написано: **Конецъ пксни амень**; а під сподом: **Леманинецьъ Иванъ писалъ.** Опісля нарисовано десять десяток римських (X) побіч себе, обведених квадратами, з таким поясненем: **Сѣсь лѣме(меръ) значит сто; сѣсе лѣмеръ латинский.** Сей рукописе купив я теж у Кушници від Михайла Годя. Його зміст такий:

1. Пксни ѡ смерти. Поч. **Вже прѣшов час, лишаю вас, прилетѣлъ мойк** (ст. 1—7; перших чотирьох сторін, чистих, не пагіную).

2. Пксни о смерти, 2. Под. (на той): **Оуже декрет потписѣе.** Поч. **Оуже са час зближаѣ** (ст. 8—16).

3. Пкс[н]к 3. Поч. **Ѓ беззмний человекѣ, що ти дѣмаш, гдаш** (ст. 17—19).

4. Пѣс[н]ь 4. Поч. **Ї** страхъ серце проникає (ст. 20—29).

5. Пѣс[н]ь безъ часѣ оумирающаго челоуѣка. Поч. **Б**єсъ часѣ а смираю, врата моѣ мѣлкѣ (ст. 20—34).

6. Пѣс[н]ь оуца на смѣрть готовашагосѣ челоуѣка. Поч. **Б**олитъ на, болитъ, смѣрть сѣ завлає (ст. 35—37).

7. Пѣс[н]ь о смѣрти. Поч. **И**хъ, пора п[р]иходитъ, треба оумирати (ст. 38—39).

8. Поч. **И**сточникъ слезы разливайтѣ сѣ (ст. 40—42).

9. Пѣс[н]ь оуца о смѣрти. Поч. **Ф**алшива юность, зрадлива фортѣна (ст. 43—45).

10. Поч. **Б**ѣ притомнкѣ взирайтѣ (ст. 47—49).

6. Рукописъ Миколи Проця.

Отсей рукописъ складаєть сѣ з 11 карток, формату вісімки звичайного аркушевого паперу і не має ані початку, ані кінця. Крім того останні дві картки подерті так, що по кавалку бракує з них. Він писаний досить незугарнимъ письмомъ. Між поодинокими піснями є пародії рисунків і прикрас: зі справдішною красою вони не мають нічого спільного. Рукописъ сей діставъ я у Марамороши, але від кого і де, не тямлю вже. Він містить отсі пісні:

1. Пѣснь смѣрти. Поч. **Ю**жъ идѣ до гробѣ смѣтнаго, темнаго (ст. 1).

2. Пѣснь смѣтна. Поч. **Ї** смѣрте, смѣрте, чомѣсь такъ страшила (ст. 2—3).

3. Пѣснь смѣтна. Поч. **И**хъ пора приходитъ, треба оумирати (ст. 4—5). Пор. Богогл. ч. 230.

4. Смѣтна пѣснь младенцѣ. Поч. **Г**олѣе, голѣе, то красно [тѣ] гѣраєтъ (ст. 5—6).

5. Пѣснь смѣтна. Поч. **И**сточникъ слезы, разливайтѣ сѣ (ст. 7—8).

6. Пѣснь смѣтна. Поч. **Ї** смѣрте ѡкрѣтна, а немилостива (ст. 9—10).

7. Пѣснь смѣтна. Поч. **К**ажѣтъ люде, що а оумрѣ, а а хочѣ жити (ст. 10—11). Пор. Богогл. ч. 227. При кінци сеї пісні підписано: **Н**иколай Проць, во Бронецькой веси пѣвецъ и оучитель, рока аййѣ (1889), мѣ[с]ѣца септемра 5-го дня римскаго, а рѣскаго августѣ 15-го дня.

8. Пѣснь сѣго Васілиа. Поч. **И**зливъ сѣ благодать во оустнахъ твоихъ **Ї**тѣ (ст. 12—14). Пор. Богогл. ч. 187.

9. П'єснь крещенїѣ Господню на Богоявленїє. Поч. Крещаетъ сѧ Владыка во Иорданѣ (ст. 14—15).

10. П'єснь Воскресенїю Хрѣтвѧ. Поч. Воскресъ Ісусъ отъ гроба (ст. 16—17).

11. П'єснь Георгїю мѣченїкѧ. Под. Радѣи сѧ царице. Поч. Истинная весна, Георгие наста (ст. 17—19). Пор. Богогл. ч. 193.

12. П'єснь на Божествїє сѣго Дхѧ. Поч. Оутѣшителю (дальше видерто). Ст. 19—20. Пор. Богогл. ч. 70.

13. П'єснь Ілїю пророкѧ. Поч. Источниче благодати (ст. 21—22). З сеї піснї є тїльки 4 строфки, решта видерта. Пор. Богогл. ч. 205.

7. Рукопис Олександра Ладжинського.

Отсей рукопис зладжений д. Олександром Ладжинським, учителем у Великім Липнику (в 1899 р.; тепер він уже деінде), Спішської столицї. В рукописї є більше пісень, але я не можучи набути його, авї лишити ся довше у Липнику, щоби скопіювати його в цілости, переписав із нього тїльки те, що вважав більше інтересним. Тамошні селяне жадають, щоби єї піснї співано їм у церкві в часї великого посту*). Коли-б дяк — що буває заразом там і учителем, як звичайно в Угорській Русї — не хотїв їх співати, тоді не міряють добре роківщини, не досипають до верха. Коли-ж співає, то дають навіть понад те, що належить ся. Розумїть ся, що дякови залежить на роківщинї, тому майже кождий з них або знає ті піснї на память, або має їх переписанї і співаючи їх, піддасть ся вповнї волї громади. Рукопис дуже інтересний, хоч не величкий, з огляду на свій характер. У ньому приходять подвійне письмо: славянське і латинка. Що знов до мови, то в ньому приходять аж три її роди: церковна мова, руський диялект уживаний на Спішу і пословачений (значно) диялект, уживаний там також, подібний дуже до бачванського. Опису рукопису, на жаль, не маю; подаю про те тїльки початок тих пісень, які я вєспїв переписати:

1. Подякуйме Пану Богу.
2. О грѣшный человекѣ, памятай на себе.
3. Пісня під хрестом. Поч. О Боже мой милостивый (відривок).

*) Чи співають їх і при мерци, не знаю.

4. Piseň pohrebná staremu i mlademu. Поч. О smerti okrutná, a ne lytostiva.

5. Ach človeče na sebe pamjataj.

6. Ach jak smutni jest život človeka.

7. Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni.

Пробуваючи 1899 р. в липни у Мальцові, Шаришської столиці, мав я теж під руками якийсь старий рукопис, із якого й написав собі вісім пісень, і їх початкові стихи подаю низше. Про самий рукопис не можу подати ніяких даних; в часі дороги, переносячись із місця на місце і звертаючи головну увагу на що инше, я не міг займатися спеціально слідженням за рукописами; що, так сказати-б, упало само в руки, тим я користувався, на скільки міг, а за иншим навіть не пробував розпинати ся дуже. З отсього рукопису поробив я собі виписки задля мови, на яку й звертаю увагу. Особливої назви для сього рукопису не даю; причіплюю його до рукопису д. Ладизинського, з якого також наведені тільки відривки і з яким лучить його подоба мови, для ріжнвиці одначе значу його числом 7 а. Виписані з нього мною пісні такі :

1. Похоронна пісня дітям. Поч. О жалосна, зармучена, нещаслива хвильо.

2. Похоронна пісня старому. Поч. А смерти okrutná a ne milostiva.

3. Пісня великопісна. Поч. Смотри, грѣшнице, человекѣ на распяті Хрѣстово.

4. Пісня Богородиці на процесії. Поч. Потъ твой плащ ся утѣкаемъ, о Дѣво Маріе.

5. Пісня на Успеніє Богородиці. Поч. Архангели з неба пришли до Богородицы.

6. Пісня на Різдво. Поч. Предивна новина настала.

7. Пісня на Різдво. Поч. Сынъ божій ся намъ народилъ.

8. Пісня на Різдво. Поч. Часъ радости, веселости свѣту насталь нынѣ.

Б. Тексти.

1.

Бетлегемські пастушкове ту прїдьте, Ей гей ту прїдьте,
 Что сѣ стало во той ноці, повічте.
 Ангелі нам ту новїну донесли, Ей гей донесли,
 Же уж прїшов тот мѣсяц небесні.
 Народїл сѣ с чїстою Дьвї Марїї, Ей гей Марїї,
 В йасльїчкох йест положенї на зїмі.
 Щаслива йе обтарганана машталья, Ей гей машталья,
 Вол і осел і то сыно і слама.
 На которой бол положенї Спасїтель, Ей гей Спасїтель,
 Неба, земї той пан і Віткупїтель.
 Вол і осел там на него дїхайуг, Ей гей дїхайуг,
 А так голе пахольатко згрївайуг.
 Матї йего із Йосїфом там стоїат, Ей гей там стоїат,
 А кед плачі Ісус мїлі та коїат.
 Льульай, льульай, нахольатко, сьпївайуг, Ей гей сьпївайуг,
 А тот час го трїє царї вітайуг.
 Несуг дарї із Персїди сердечно, Ей гей сердечно,
 Злато, лїван а і смїрну барз ўдбачно.
 А так днеска небо і зем веселї, Ей гей веселї,
 Біжат скочно пастушкове к машталья.
 Несуг дарї Спасїтелю свойому, Ей гей свойому,
 Грудку сїра йак дїгьатку бїдному.
 Ах Боже наш, Спасїтелю, а пан наш, Ей гей а пан наш,
 Шак ті од нас грїшнїх льудї не жадаш.
 А мї грїшнї что же тобі оддаме, Ей гей оддаме,
 Віру, льубоў і надежду складаме.

Зап. в Мальцовї, Шарїшської стол. в липни 1899 р. від селянки.

2.

Р. VII а. Ч. 7.

Сын б(о)жїй сѣ нам народилъ,
 А нас грѣшныхъ выслебодилъ.
 Витай сыну Божїй, витай.*)

Витайме го сполу вшитки
 Єден каждый гласомъ крипкимъ.

*) Сей приспів повторюєть сѣ по кождих двох стихах.

Ангели нам раду дали,
Бисме єму хвалу здали.

Іоанъ Кр[ес]тител пред тя йшол,
А ты за нимъ на свѣт пришол.

Дѣтатко ся народило красне,
Яко слонце ясне.

Пастушкове хвалу здали,
Ангели му пѣснь спѣвали.

А звѣзда ихъ провадила,
К вертепу путь показала.

Хр[ис]те про тве народжия,
Дай намъ грѣхов отпущия.

Паралелі: Cithara sanctorum, Прешбург, 1790, ст. 90. — Як видно, ся пісня взята від Словаків. Так само ч. 4, і певно 1 та 3.

3.

Р. VII а. Ч. 6

Предивна новина настала
От века, от века неслихана.
Народил се Єжиш наш Спасітель,
Єишь на сене в яєличкохъ на сламе выкупитель.

Тисѣць сто настырей горе стали,
До Бетлегема су бежали.
Налезли Єжишка спанѣлого,
Дары му давали, з радости плесали, а спѣвали.

Претож и мы єму проспѣвуйме,
Дары маличкому оффруйме;
Сердцами з устами его хвалиме,
Буд от нас велебен аж на веки амен.

4.

Р. VII а. Ч. 8.

Часть радости, веселости свѣту насталь нынѣ,
Же В[о]гъ вѣчный, неконечный, народиль ся съ Дѣвы.
Въ мѣстѣ, в Вифлеемѣ, во яслахъ на сламѣ
Лежить мале пахоятко на зими.

Щосме люде вшитки грѣшны з радости чекали,
Днес ангели сут весели, намъ то звистовали.
А претош плясайме, вшитки ся радуйме,
Пахоятку, немовлятку спѣвайме.

Спасителю, Хр[ис]те милый, І[су]се найсладши,
С чистой паны народзени, покладе найдракши,
Кралю нашъ, Пане нашъ, склон ся к намъ яко пан,
Дай милости, твей радости дойти намъ.

Паралелі: Cithara sanctorum, ст. 47.

5.*)

Р. 1. Ч. 1.

Ангель пастыремъ мовиль,
Христось нам ся народил
Вифлеемъ а мѣстечку Іудовомъ,
С поколѣня Давыдовомъ,
Съ панны Маріи.

Пастыріє вѣрили тому
Посельству веселому,
З охотою въ Вифлеемъ бѣжали,
Дітя въ яслехъ витали,
Марію зъ Іосифомъ.

О дивное народження
Нигды невихвалено,
Зачала панна сына в чистости
Породила его в радости
С панства своего.

Юж ся сіє исполнило,
Что въ пророцехъ было;
Ааронова ружечка выквітнула
Квѣтокъ себѣ выдала,
И овоць зродила.

Слухайте Бога отца,
Который есть сынъ мой любимый,
Свѣту зъ неба посланный,
Того послушайте.

Тому будетъ честь и хвала,
Которому есть оддана,
Яко отцу такъ и сыну,
И святому духу,
Въ тройци славимому.

Паралелі: Записки, т. XVII, ст. 62-63. — Kantyczki, II, 12. —
Богогласникъ, ч. 26. — Р. III. Ч. 8. — Botowski, Pol. p. kat. ч. 141.

*) Р. III. Ч. 8. (Ся пісня перейшла до нас від Поляків).

Ангель пастыремъ извѣстилъ,
Же Христось ся народилъ,
Во Вѣфлеемъ мѣстѣ Іудовомъ,
С поколѣня Давыдовомъ,
С панны Маріи.

Пастыріє звѣрили
Тому вѣстію,
З охотою бѣгли в Вѣфлеемъ,
Въ яслахъ дітя витали,
Марію из Іосифомъ.

О дівное рождество,
И невзречено!
Зачала сына в чистотѣ,
Породила в радость,
Пана своего.

Юш ся тоє сповнило,
Што в пророцехъ писано;
Ааронова ружечка проквітнула,
Квѣтокъ с себе выдала,
Овоць возродила.

Слухайте вы Бога отца,
Который есть сынъ исполненный,
Єси сынъ мой предвѣчный рож-
Свѣту в неба посланный, [дєный,
Вси его слухайте.

Тому будетъ честь и хвала,
Єму бо есть датона,
Слава отцу и сынови,
И святому духови,
Тройци славимой.

6.*)

Р. II. Ч. 17.

1. Скунія всезлатая, ковче¹⁾ завѣта,
Видячи днесь²⁾ своєго сына повита.
Радуй[ї] ся, Маріє, радуй ся³⁾ присно дѣво,
Во нетлѣно[м] рождествѣ твоємъ.**)
2. Пастыринє преславное чудо яви ся,
Же въ худобномъ вертепѣ Богъ воплоти ся.
3. Слава во [ви]шнихъ Богу ангелы гласяць,
Хвалу сыну своєму, дары приносяць.
4. Звѣзды єму служаще, вертепъ свѣтяще,
Триє цари от востока дары носяще.
5. Воды⁴⁾, осель дышущє, хвалу дающє,
Рожденнаго нас ради парюу грѣющє.
6. Іродь с того смутил ся, же Богъ роди⁵⁾ ся,
Ищеть єго забити⁶⁾, самъ потреби ся.
7. Радуют⁷⁾ ся небеса Христа [хва]ляще,
Веселит ся вся земля миръ приносяще.

Паралелі: Р. X. Ч. 112.

7.

Р. II. Ч. 38.

От востока восиявїи звѣзда яснаї,
Показавїи, днемъ восиявїи.

*) В рукописї X, ч. 112 є такі відміни: 1) ковчехъ; 2) Марія; 3) радуйте ся; 4) Строф 2—4 нема; пята (в Р. X друга) виглядає так:

Воль и осель гди суще, хвалу воздають,
Нароженнаго нас ради во вертепѣ паровъ грѣють;

5) родил ся; 6) хочеть Христа оубити; 7) сеї строфки нема; намїсь неї є иньша:

Преславное чудо яви ся,
Ижъ во охотомъ (sic! нам. оубогомъ) во вертепѣ
[Христось роди ся.

**) Приспів по кожних 2 стихах.

Валаамъ го пророковалъ,
Звѣзду ясну показова[лъ]
Днемъ восиялъ.¹⁾

О котромъ то пророцѣ ясно писали,
Котрѣ были во отхлані, все его чекали.
Протѣ волх[в]омъ извѣствуєть,
Слуги своя изъкликуєть,
Христа шукаєть.

Скоро слуги прибигають,
Кровь младенцевъ проливають,
Христа глядають;
Матки дѣти избѣирають,
От пороховъ отирають,
Слезами купають.

О безбожный, о Ироде, злый Фараоне!
Смерть младенцевъ тяготуєшь,
Плачу не чуєшь?
Прими, царю, наша птенца,
Во трохъ дѣтехъ наша младенца
Во радость вѣчную,
А Ирода безбожного,
Сына аду пекельнаго
Во тьму кромѣчную.

8.*)

Р. I. ч. 3.

Крещаетъ ся Владика въ Їордани,
Имѣяй власть на небеси и над водами.

Простри руку, пророче, косни ся версеѣ
Сотѣтеля¹⁾ своего и людие вси.²⁾

¹⁾ Отся строфка зовсім попсована, як і ціла пісня; її повнійший варіант диви: Записки, т. XVII, 2, ст. 61—62.

*) Р. III. Ч. 12: 1) сотѣтеля; 2) людей всѣх; 3) сей; 4) водою и молитвами в дому; 5) во; 6) киввалех; 7) котрый на Їордани наша грѣхи измыл; 8) вѣдѣша;

Варіант із Р. VI. Ч. 9 походить із иньшої редакції. Подаю його в цілости:

Крещенія просяще, невѣдый грѣха,
Сий³⁾ єсть баранокъ божій, наша потѣха.

На Їорданъ пришедше, воды почер(р)пѣте,
Во дому водою и молитвами⁴⁾ всѣхъ окропите.

Крещоному ся во Їордани въ⁵⁾ гуслехъ спѣваймо:
Во доброгласныхъ кимвалѣхъ⁶⁾ вси заграймо.

Слава Богу во Тройци, же ся окрестилъ
И Христось на Їордани уже ся омылъ.⁷⁾

На Їордани вѣдѣ⁸⁾ Тройцу святую
Въ божествѣ единомъ нераздѣльную.

Веселячи ся сиче рецѣмо:
Крещоному ся въ струяхъ пѣснь принесѣмо.

Паралелі: І. Франко, Карпаторуська література. Ст. 133, ч. 66;
ст. 138, ч. 3. — Р. VI. Ч. 9. — Р. III. Ч. 12. Записки, т. XV, 3,
ст. 48. —

Крещает ся Владыка во Їорданѣ,
Имѣяй власть на небеси и надъ водами.

Крещеніє просяща от Іоана,
Который выпровадилъ с пекла Адама.

Положивый дорогу презъ море Жидомъ,
Который былъ пророкомъ царемъ Давидом.

Измѣривый пядію попуд небеса
Со страхомъ ся великимъ к нему прикаса.

Крещенія просяща, невѣдый грѣха,
Сей єсть баранокъ божій, наша оутѣха.

И мы тую воду вси почерпаймо,
Яко панна нашего вси оглядаймо.

Слава во вышнихъ Богу, вси заспѣваймо,
Крещасьму ся въ Їордани поклонъ отдаймо.

9.)*

Йорданъ рѣко, уготови ся,
 Се бо приходить Богъ крестити ся.
 Плотю идетъ на своя струя,
 Отъ Іоана услухъ¹⁾ треба.
 О Іоане, хтѣй²⁾ послужити,
 И верхъ Владицѣ³⁾ спѣши ся омыти.
 Іоанъ пророкъ, длань простираеть,
 Се Агнецъ Божій, ясно волаеть.
 Духъ святий сходитъ видомъ голуба,
 Показа отцу того сугуба⁴⁾.
 Мы Іоану уподобѣмъ ся,
 Чистыми сердца призовѣмъ ся⁵⁾.
 На рѣчныхъ струяхъ тебе⁶⁾ вѣдати
 И его⁷⁾ миле всѣмъ выхваляти.
 Бога во тройци єдинаго знати⁸⁾,
 Псалми и пѣсни согласно спѣвати⁹⁾.
 Дай то намъ, Боже, тя выхваляти,
 На рѣчныхъ струяхъ миле¹⁰⁾ оглядати.
 Почерпѣте¹¹⁾ воды, убо брат[і]е,
 Святого Духа на спасеніе.

*) Р. II. Ч. 22 : По другій строфці приходить отся :

Море вѣдѣвши прочь уступаеть,
 Йорданъ рѣка воспятъ вертаеть.

По пятій строфці приходять у сѣм рукописі такі :

Іоанъ пророкъ длань простираеть,
 На верхъ Владицѣ воду вливаеть,
 Грѣхъ вєсь Адамовъ омываєт ся,
 Главы змывєвы сокрушають ся.

Намісь 12-ої строфки є отся :

Бога во Тройци єдинаго знаєме,
 Псалми и пѣсни такъ єму спувамо.

Деяких строфок із I р. бракує, иньші знов поперемінювані : одна стоїть скорше, друга пізнійше, але в тексті не рїзняють ся.

Р. III. Ч. 11 : 1) услугъ ; 2) хотай ; 3) владычний ; 4) той показуєтъ отцу сугуба ; дальше йде отся строфка :

Днес грѣх Адамовъ омываєт ся,
 Главѣ смѣвѣ сокрушають ся.

5) приготовѣмъ ся ; 6) его ; 7) тебе ; 8) знаймо ; 9) вси заспѣваймо ; 10) тя ; 11) почерпѣмъ воду.

Днесъ ся чловецы вси радують,
Ангелы въ небѣ вси¹⁾ триумфують.

Бога во тройци такъ єдинаго
Въ тройци святой²⁾ непостыжимаго.

Купно съ отцемъ и святымъ Духомъ,
Тому честь и хвала на вѣки вѣковъ³⁾.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 35. — Записки, т. XV, 2, ст. 48. —
І. Франко, Карпатор. література, ст. 138, ч. 4. — Р. Ш. Ч. 22. — Р.
Ш. Ч. 11. — Коляды, Львовъ, ст. 87—88. — Коляди, Львів, 1900, ст.
65—66. —

10.

Р. Ш. Ч. 13.

Тройце святая, Боже ласкавий,
Который себе, нам днесъ показавый,
Во тріех персонах, в божествѣ единомъ,
Отче со сыном и с духом.
Котрого ради нас з неба послал есь,
Нам людем своим збавленя дал ес ;
Благодарим тя и воспѣваемъ,
Богоявленію ти вси ся кланяем.
Имже спасль еси мир погибающъ,
Нинѣ ся крести грѣхи потребляющъ.
Во струяхъ Іорданских сіе содѣлавый,
Суцим во тмѣ свѣт возсіявий,
Отець створител с синомъ откупителем,
И святымъ духомъ поспѣшителем.

11.

Р. Ш. Ч. 16.

Царская порфира прозябаетъ,
Радость всему миру днес раждаетъ,
От корене Іесеова, дѣвая приходитъ,
Младенца приносить*).

Дотол Сімеон умирати боял ся,
Ажъ на руцѣ свои прияти ужасал ся.

По закону сына старцу приношаеть,
Чистоты нескверной от него жадаеть.

1) сього слова нема; 2) во тріех персонах; 3) вѣком.

*) Сей приспів повтаряеть ся по кождих двох стихах.

Сімеоне старче, приди днес весело,
 Стрѣта[й] дѣву чисту й на руцѣ несено.
 Над звичай радост, дівная новина,
 Гды Сімеон старецъ воспримуєт сина.
 И мы трумфуймо, Христа стрѣтаймо
 Въ тѣлѣ младенческом выхваляймо.

12.*)

Р. І. Ч. 6.

На рѣкахъ сидяще горка Вавилона,
 Виегда помянути (2) прекрасна Сіона.
 И плачь нашъ презѣлный велми насъ пронзаєтъ,
 Серце и утробу (2) во мнѣ пробождаєтъ.
 Како въ земли чуждей плѣнникомъ на[м] сущимъ,
 Принуждают пѣти (2) органъ не имущихъ.
 Воспойте намъ пѣсни, Сионския страны¹⁾,
 Да услышимъ нынѣ (2) Вавилонскія страны.
 Ты Іерусалиме, аще ты забуду.
 Душею и тѣломъ (2) затленъ²⁾ да буду.
 Къ гортанемъ нашимъ, языкъ да прилипнєтъ,
 Аще ты забуду (2) вскорѣ да погибнемъ.
 Дщерь прекрасная горка вавилонская,
 Како что воздаєтъ (2) тебѣ Богъ, Сионская.
 Развѣ Вавилона имущихъ студецъ³⁾,
 И о камень твой (2) разбиєтъ младенецъ.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 42. — Р. II. Ч. 1.

13.

Р. III. Ч. 32.

Ізлїй на мя, Боже, со небесе росу,
 Да се поста время безгрѣшно почну.
 Откуда почну слези проливати,
 Злаго ми житія дѣла спамятовати.

*) Отя пісня надрукована так у Почаївськїм Богогласнику з 1790 р. під ч. 34 як і у Львівськїм з 1886 р. на ст. 75—76. В нашїм рукописнїм збірнику вона на стїлько рїзняєть ся від надрукованих текстїв, що можна її тут уважати вповнї варїантом і оголосити на ново друком.

1) Р. II. Ч. 1. строны; 2) забвєць; 3) ищущихъ студенець.

Навыкох на вся дѣла моя злая,
 Прото лішен буду пресвѣтлаго рая.
 Уподобих ся вранови нощному,
 День и ноц перебувающому.
 Разорихъ законъ Создателя й Бога,
 Прото лішен буду свѣтлаго чертога.
 О душе, душе, чему не рыдаєшь,
 О многих грѣхах чем ся не восплачешъ?
 Кій плач воспою днес языкомъ моимъ?
 Помилуй мя, Боже, по щедротам твоимъ.
 Из глубини сердца глас мой услыши,
 Помилуй мя, Боже, от грѣхов очисти.

14.

Р. Ш. Ч. 34.

Крестъ Господень ублажаєм,
 На нем Христа лобызаетъ,
 Волею страсть приемшаго.

Древо жизн[и] украшеноє,
 Духом святым устроєноє,
 На нем Христос прозябе,
 Нам вѣрным спасеніє.

На тебѣ кров ізлія ся,
 Плот на покарм отда ся,
 Агица Христа на офѣру,
 Во спасеніє міру.

На тебѣ Христос распят ся,
 Спасеніє нам содѣла ся,
 Ёда Христос в ребра прободє ся.

Древа ради давно,
 Адамъ з раю ізгнаний,
 От древа паде ся,
 Древом краснымъ спасє ся.

Древо жїзни таинствено,
 Жїзнодавца нам зявило,
 Днес показа Христа Бога,
 Зведшаго нас от трывога.

На крестѣ Богъ умераетъ,
 Солицє яєност заливаєтъ,
 Завѣса ся раздираєтъ.

Матка сїце вопїаєше,
 Непрестано рыдаєше,
 Глас жалосны испущаєше.

Горе мнѣ, сину наймилиѣшій,
 Ієусє мой нетлѣный,
 Нынѣ тебе оглядаю,
 Умершаго умлѣваю¹⁾.

Кресту поклонь учинїмо,
 Хрісту хвалу воздадѣмо,
 Же он рачиль за насъ,
 Пречисту кров проліяти.

15.

Р. Ш. Ч. 36.

Плачите сердца моего зѣница,
 Падох в тяжкій жал грѣховный пленица,
 Ей нѣсть во мїрѣ такого грѣшника,
 Якоже аз никто согрѣши от вѣка.

1) = умоляю.

Душу й тѣло погубихъ во мѣрѣ,
 Лиших ся любви, надежды й вѣры,
 И раздрах одежду крщеніемъ данцу,
 Юже ми даде Бог со више исткану.

Камо я поиду преокаяный
 Стратив ем дар от Бога ми даный;
 Пойду и припаду ко щедрой царици,
 Небеси й земли, къ Маріи дѣвици.

И кто грѣшный, когда погибаетъ,
 Сда тя, дѣво, на помощь взываетъ,
 И я грѣшный буду призыватьи,
 Имя твое святое буду прославляти.

16.*)

Р. I. Ч. 12.

Радуй ся зѣло, дщи сіона,	Сигѣшно пойдѣмо и припадѣмо,
Се царь твой восѣдый на осла;	И Иоанію вси оглядѣмо;
Ісаія вопиеть,	Днесъ виія финника,
Софонія глаголетъ	По нихъ грядетъ владика
5 Владицѣ.	10 Сетъ дивно.

*) Р. II. Ч. 5: в. 23 — его устрѣтша; в. 25 — се жаль; в. 31 — осана; в. 37 — кровавья излія; в. 38 — нынѣ пѣсти; в. 42 — вчера пришел; в. 43 — воскреси; в. 44 — словеси; в. 49 — то бы; в. 50 — насъ; в. 51—55 нема; в. 61 — Владицѣ; в. 62 — поемъ; в. 70 — ангеловъ; остання строфка відіинна:

Честъ Богу хвала в купѣ пѣвіе,
 Воспѣваймо, людіе грѣшныи;
 Благъ бо вси, Владико,
 Поемъ тебѣ, велико
 Достойно.

Р. III. Ч. 37: в. 2 — на жребя; в. 9 — пришелъ; в. 13—15:
 Пренайсладши, благословен сих ради,
 В Єрусалим пришеди
 Спасти насъ.

в. 16—20 — нема; в 21—25 виглядають так:
 Народы ризы на путь постылаху,
 Младенцы купно осана спѣваху;
 Усты его пояху,
 Непрестано глаголяху,
 Чѣтъ се ужасъ.

в. 26 — се знаменаше; в. 27 — на осли; в. 30 — о царѣ сем; в. 32 — избав от грѣховна лова; в. 36—40 нема; в. 42 — вчера пришелый во; в. 49 — жив былъ; в. 50 — нань; в. 51—55 нема; в. 57 — четверодневна от гроба воздвиг; в. 65 — заблудшихъ; в. 66 — избави насъ Боже; в. 68 — во вѣки; в. 69 — сочетай нас со лики.

Усты медъ подають,	Осанна во вышнихъ поюще
Чаючимъ в сердцу желчь мають;	Младенцы еше от чреслъ суще;
Пренаисладши во Іерусалимъ ходяще	Благословенъ сый грядый
На жребяти сидяше	Во Іерусалимъ пришедый
15 Осанна!	20 Спасти насъ.

Р. VІІІ. Ч. 14: Сей вариант незамітний нічим, досить поплутаний і скорочений; має тільки 6 строфок: 1—3, 6, 13 і 10 (на кінці). Те саме дотикає теж варіанта: Р. VІІІ. Ч. 31.

Р. X. Ч. 36: в. 1 — сіоня; в. 2 — возеґдить на коня; в. 3 — Захарія; в. 4 — Софронія; в. 11—14 такі:

Усты медъ подають сладчайши,
Сердцемъ желчь лютой, прегорчайшій,
Во Іерусалимъ ходящу,
На жребяти сѣдящу.

Друга строфка в сім рукописі третя, а перші її два стихи такі:
Спѣшно поїдемо и припадімо,
Во Візанію вси грядімо;

в. 16—17 теж змінені:

Дѣти вопіють,
Сладцѣ глаголють.

Намісь в. 21—25 є отсі:

Осанна въ вишнихъ поющій,
Младенцы, иже от чревъ суши;
Благодать намъ велика,
Еже пришедъ Владыка,
Єсть дана.

Дальші дві строфи переменовані; перше стоїть 7, опісля 6; зміни в них такі: в. 31—34:

Пріде сіонъ спасъ Вавилоня,
Изведегъ грѣшныхъ его от огня;
. . . . . воздвизаєтъ,
Иже спасєтъ от грѣха.

в. 26—30 виглядають так:

Отроцы сіє знаменаше,
На жребцѣ спасєніє наше;
На немъ его уврѣша
И устнама воспѣша:
Се царь нашъ.

Строфка 9 (в рук. 8) така:

Старый паде ся (sic!),
Испроверже ся;
Хрїстосъ грядєтъ возвести
И ко себѣ привести
Сіонъ градъ.

в. 47 — и горцѣ вси его; в. 48 — здѣ пребилъ; в. 49 — не бы братъ нашъ умерлъ; (9 і 10 строфки знов переменовані); в. 42 — днєсь вчера

- Ризы постилаху, путь украшаху,
Горць его барзо плакаху;
На немъ его утѣшаху
И уснами воспѣша:
25 Нѣсть се желчь.
Пророци сіе знаменаша,
На жребцу спасеніе наше.
Захаріѣа великій,
Ісаія пророки
30 Ослятем.
Придетъ осяна спасъ Вавилон.
Всѣхъ насъ избавъ от Сіона.
Воздвизаетъ финиковъ
Юже спасе от грѣховъ
35 Тмами темъ.
Сулима избави пророки,
Кравія излиялъ намъ токи;
Нынѣ нѣсть ти Сулима,
Но Йерусалима
40 Новый градъ.
Всяческая создавъ дланію,
Вечеръ пришелъ былъ въ Віванію
И Лазаря воскресилъ
Во единомъ словеси
45 Смердяща.
50 Сестры рыдаху, путь украша[ху],
Горко его барзо плакаху:
Аще бы ты зде былъ,
То бо братъ нашъ живой былъ
50 Намъ зряще.
Мовить Владика спасти Лазаря,
Гласит Асидекаго вертоградаря;
Богъ егда отверже,
Власть жидовску исп[р]оверже
55 Всѣхъ ради.
Исполнивъ чудо Хригосъ на земли,
Воскресивъ из гроба четверо-
Лазаре, гряди вонъ, [дневна:
Да пустить ты онъ демонъ
60 Владиць.
Возми насъ на осля, Владико,
Поеть ти пѣніе велико,
Да насъ надшихъ возведе
И ко свѣту приведе
65 Лежащихъ.
Збави Боже от всякаго зла
Сподоби насъ въ небѣ вѣчна[го]
Да ты поемъ на вѣки [блага.
Да имамъ жити съ лики
70 Ангеломъ.
Честъ Богу, хвала во купѣ
И пѣніе заспѣваймо
Людіе, грѣшныхъ Богъ
Бо сей Владика поемъ
75 Достойно.

Паралелі: Почаївський Богогд. (1790), ч. 44; Львівський, ч. 52, ст. 99—101. — Р. II. Ч. 5. — Р. III. Ч. 37. — Р. VIII. Ч. 14 і 31. — Р. X. Ч. 36.

17.*)

Р. III. Ч. 39

Цорко сіонска, днес весели ся
О томъ, же царъ твой днес приближи ся.

шедъ во; в. 45 — изъ мертвыхъ смердяща; 11—12, 14—15 строф — нема; в. 63—65 такі: Самъ насъ надшихъ возведи
И ко себи приведи
Въ сіонъ градъ.

*) В Р. II. Ч. 28 — варіант сеі пісні виглядає так:
Церкве сіонская, южъ весели ся
О томъ, же царъ твой днесъ приближи ся.

На тихом жребцу покорне вжидаєт,
И всѣх вѣрных на три[у]мфъ взываєт.

Приход же, Христе, з дячними слугами,
Додай веселости своими неалмами.

Котрый сѣшит ся кров свою проляти,
Нас от вѣчной муки высвободити.

Вижд человекѣ, что Богъ даруєт,
Волное тѣло свое за насъ офѣруєт.

Знай, же то милость отцевска справуєт,
Невинного агнца нам выправуєт.

Котрый сѣшит ся тяжкіе муки пріяти
И пречистое тѣло свое распяти дати.

Приходит всѣх нас от грѣхов спасти,
И распятием своим нас откупити.

Мы теш, о Христе, тебе стрѣтаєм,
Сими квѣтками любезно витаєм.

Осана, Христе, наш избавителю,
Благословен грядый наш откупителю.

Дай нам по смерти жал занехати,
Христос воскресе радосно заспѣвати.

На тихомъ жребцу покорне бѣжаєтъ,
Всѣхъ людей вѣрныхъ на тр[і]умфѣ взываєтъ.

Которій сѣшит ся кровь свою проляти,
На[сѣ] от вѣчныхъ мукъ высвободити.

Страсть окрутную, тяжкіе раны,
Которіи будутъ на тѣлѣ в[а]дашы.

Знай, человекѣ, что Христосъ ся даруєтъ,
На полную страсть за насъ ся готуєтъ.

Мы тежъ, о Христе, тежъ тебе стрѣчаємъ.
Вдячными вѣтми любовно витаємъ.

Осана, Христе и Збавителю
Благословенъ грядый во имя откупитель.

Дажь намъ по смерти жаль занехати,
Христосъ воскресъ миле заспувати.

18.

Р. II. Ч. 34.

Южъ ся жыды из[о] брали,
Абы Христа где поймали:
Понмавше хотятъ бѣчовати
И на крестѣ¹⁾ розъпинати.

Во горотку поймали,
Назатъ ручки завязали;
А Июда розъслабѣвше,
Свое сердце запаливше
Приступивъ до Христа чудне,
Поцуло[вав]²⁾ его блуд[н]е.

О Июдо злочестивый,
Зеръцало слуг³⁾ неправдивый!
Волѣвъ бе[с] ся не въродити,
Нежели тое учинити.

Гды пришолъ панъ ко Пилату,
Возложили на него шату;
Приведоша ко Пилату
Же его суди латву⁴⁾.

Потомъ у стовпа бѣчовали
И на крестѣ роспинали;
Во той часъ ся слонце затопѣло,
Якъ на небѣ бы не было.

По окрутной такой муцѣ,
Отдалъ Богу духъ во руцѣ.
Ученицѣ изъ креста изняли
И во гробѣ полагали.

Матка серъдечне плакала,
Коло хреста умлѣвала:
Увы, сыну, любимое!
За що теръпишь неви[н]ное?

Плачѣме ся вс(ц)ѣ Християне,
Якъ за насъ Христось теръпѣвъ раны.
За то нехай буде честь и хвала
И на вѣки вѣкомъ слава.

1) В ориг. крестѣ. 2) В ориг. поцулобаба. 3) В ориг. слуго. 4) Тут поповский текст.

19.

Р. Ш. Ч. 41.

О все створеня! По умершомъ пану,
Плачутъ вси ревне по вышнемъ гетману.
По невинности, пане, уміраєшь,
То за нас грѣшнихъ страсти пріймаєшь.

Гды ты Жідове такъ срого убили,
Терновий вѣнецъ на главу зложили.
Не маюť пана за месѣяша,
А ты есь потѣха наша.

На гору Голгофту Христа провадили,
На крестъ руцѣ и нозѣ Жідове прибили.
А такъ волали: Возми, распни его,
Сего царя іудейскаго.

Гды главу твою до моску пробили,
Тѣло святое бичями въ слупа збили
И презъ потокъ кисовъ вели,
Ланцухами всѣ там упали.

Матка Христова подъ крижемъ стояла,
З жалю тяжкого сердцемъ умлѣвала:
Сину наймілнѣшій, что ми повѣдаєшь?
Теперъ святую главу схіляєшь.

Мечъ сердце мое из болемъ протече,
Яко ми предъ тымъ Сімеонъ прорече,
Нинѣ ся сполнило пророчество его,
Праведнаго Сімеона того.

Видячи матку подъ крыжемъ болезну,
Носячи жалостьъ душевну и тѣлесну,
Апостоль Іоанъ дѣву потѣшаєть
И за матку ея примаєть.

На рукахъ сина якъ солнце держала:
Не такойъ ес былъ, колимъ ты повивала.
А теперъ тѣло святое зранили,
И кровъ святую з тебе выпустили.

А бокъ ти святойъ копіємъ пробіли,
А с креста знявши во гробъ положили,
Каменемъ тяжкымъ з верха прикрыли,
Дали печати стражію с кустодією.

А мы на колѣна Ісусу впадаѣме,
 Со страхом страсти его любизайме;
 Воскресни, Боже, рач нам даровати,
 Тут тя выхваляти, в небѣ царствовать.

Паралелі: Записки, т. XVII, 2, ст. 57—58.

20.

Р. II. Ч. 37.

Ісусе, царю расъпятый на крест[ѣ] древяномъ,
 Сокрушивъ есь моць бѣсовъ, [в] радость христіаномъ.
 О проклятый и невѣрный, злый роде євѣре[й]скій,
 Почто страждеть бесъ милости Ісусъ Назоре[й]скій?

Анна, Пилать и Каифа где крестъ бировали¹⁾,
 Слуги Христа бѣчовали і короновали.
 Воина темна Лов[ги]на, его припудили,
 Копию бокъ отворили, кровь и воду изъточили.

Слонце во тму примине ся, луна окропляше,
 Єгда агнецъ незлюбивый на крестѣ²⁾ умираше.
 Лець твердѣвши патъ каменемъ євреская сердца,
 Не зъпознаваше створителя, камень позна творца.

21.

Р. II. Ч. 51.

Душе моя грішна[я], востани ране[нь]ко,
 Позри на раны Бога (своего), зомлѣеть серъденько³⁾.
 Рудѣ и нозѣ его прибили,
 Кровь и воду истъочили
 Лѣйте ся слезо[нь]кы.

А что то за бѣда, котра за сусѣда
 . . . . . вѣдаешъ, себе . . . . . маешъ,
 Єще пог[л]ядашъ оченьками
 Смут[ц]енькими, слове щиримы,
 Раму (?) обѣцюешъ.

Іды восъзрѣвше на крестъ matka расъпятого
 Тебе сына и Бога окоронованого,
 Ані сътерпѣти от жалю може,
 Якую болѣшь на крестѣ⁴⁾, Боже,
 От жидовъ терпѣвъ есь.

1) В ориг. перша буква ф; я поставив б, бо слово з *f* не існує на Угорській Русі. 2) В ориг. крестъ. 3) В ориг. серъдецько; 4) В ориг. крестъ.

Кто бы не заплакавъ на такую брагу,
 Гды остатную крови кроплю¹⁾ вылявѣ²⁾
 Єще за нима просить до Бога отца:
 Отпусти имъ, пане, не видять, что творять
 Окрутни жидове! Исѣпол[н]и[ло] ся то все пророчество
 И пекло сѣмо затворяеть ся,
 Наротъ лютьски[й] назать вернетъ ся³⁾
 До росѣкошовъ небеспыхъ⁴⁾.

Такъже твоєи, Збавителю, незносе злости, (?)
 Что пробито терностію ашъ до моск.п кости
 Руцѣ бимъ..... сложити, якъ добродѣю,
 Только же руцѣ не (и)вмытѣ мѣю,
 Не имамъ где умыти.

Гради, душе, прямо, умыєшь ся тамо,
 Воспримисте нище (?), ко творцу слезаце,
 Смерть болѣзнена, а намъ збавлена,
 Крестъ и копѣе и всѣ гвоздїе
 На наше збавлена.

Восъстанъ грѣшна душе, престанъ юшь грѣшити,
 Якъ перестанешъ г[р]ѣшити, можешъ в небѣ быти;
 Творецъ и Збавитель тебе искупує,
 Крестомъ от враго[в] избавляє,
 Будешъ кролевати.

Перестанъ грѣшна душе отриданна,
 Поки кроль небесный приде от горной полати⁵⁾,
 И насъ со собою обѣця[є] взяти,
 Только потреба грѣховъ перестати,
 З ними вѣчне царств[о]вати.

22.*)

Р. VII. Ч. 1.

Подякуйме Пану Богу
 А здавайме⁶⁾ честь і хвалу єму!⁷⁾

1) В ориг. кровь. 2) По сѣм слѣдує два слова: ко Пилату; 3) Намість: вертаєть ся. 4) В сю строфку стягнені дві, незвичайно попсовані;
 5) В ориг. полацовъ.

*) Р. III. Ч. 43; 6) здаваме; 7) по сѣм ідуть отсі два стихи:

Он бо чрез свое мученя
 Даст нам грѣхов отпущеня;

Зъ неба вступилъ¹⁾, понижил ся
 А зъ Маріи паней²⁾ народил ся.
 Три а трицетъ рочки працювавъ³⁾,
 Ничъ⁴⁾ на святымъ крижу⁵⁾ умерти мавъ.
 Ламала Матка своеі руци,
 Нижъ видѣла сына въ тяжкей муци⁶⁾.
 Сына свого премиленого,
 Ажъ на святымъ крыжу⁷⁾ распятого.
 Слышала го⁸⁾ плачущаго,
 Видѣла го⁹⁾ укырвавеного;
 Не могла го словомъ потѣшити,
 Ани его святу кровъ заставити.
 То свята кровъ по нимъ текла¹⁰⁾,
 Зъ главы, зъ бочка¹¹⁾, зъ чистаго живота;
 Та свята кровъ¹²⁾ насъ выкупила,
 Зъ мукъ великыхъ, горящаго¹³⁾ пекла.
 Велькимъ¹⁴⁾ гласомъ Христосъ волалъ,
 Нижъ на святымъ крижу¹⁵⁾ умерти малъ;
 Бы ся человекъ розпаятувавъ,
 О якъ бы го Богъ вѣрно миловалъ¹⁶⁾.
 Христе про твое омучиня¹⁷⁾,
 Рачъ намъ дати грѣховъ отпуциня.
 Бы насъ не взялъ вѣчный пламень,
 Захочай насъ, Іезу Христе, амень.
 Аминь, аминь, такъ Боже дай,
 Бызме пришли сполу въ небесный рай.
 Абызме ся такъ достали,
 Зъ Христомъ паномъ въ небѣ пребывали,
 Ажъ на вѣкѣ вѣковъ, аминь.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 43.

1) ступилъ; 2) сього слова нема; 3) третят и три роки працювалъ;
 4) гды; 5) крестъ; 6) видячи сына в тяжкой муцѣ; 7) крестъ; 8)
 его; 9) его; 10) свята кров его по нем текла; 11) з боку; 12) тота
 кровъ; 13) из; 14) великимъ; 15) коли на святомъ крестѣ; 16) Абы
 ся человек распаятал, } Якъ его Богъ миловалъ; 17) ся строфка,
 остання тут, звучить так:

Христе, презъ твое мученіе,
 Дай намъ грѣховъ отпущеніе,
 Абы нас минул вѣчный пламень,
 Ухочай нас, Христе, аминь.

О грѣшный человекъ
Памятай на себе,
Что Христось Богъ терпилъ,
На крижу про тебе.

Найперше с панѣнкомъ
Маріомъ ся розлучаль,
Богу отцу своему,
Матичку поручаль.

А потомъ си ишоль
Молити до заграды;
Жыди го вартують,
Влапити бы ради.

Жыди го вартують,
Абы ся имъ не сховаль,
Вѣру христанску,
Бы не научуваль.

Дванаць апостоловъ,
Малъ Христось панъ вѣрный,
А Іудашъ го продалъ
За тридцать сѣберныхъ.

А гнетка тотъ Іудашъ
Давъ знамена жыдамъ:
Тогда го лапайте,
Кедь я буду при н(ѣ)омъ.

А якъ ужъ Ісуса
Съ повразми вязали,
Тогда Іудашови
Одійти казали.

А якъ ужъ на него
Тяжкий крижъ сложили,
Же го муситъ нести
Сынъ божій невинный.

А якъ го ужъ вели
Съ Іерусалимъ мѣста,
Скырвавена была
Подъ ногами цеста.

А якъ го ужъ вели
На калварску гору:
Седемъ разъ упаднуль
Про христанску вѣру.

Седемъ разъ упаднуль,
Сердце умлѣвало,
Между мордарями
Лютости не мало.

Седемъ разъ упаднуль,
Нимъ на гору вышоль;
Седемстократъ зомлѣвъ,
Нежели на крижъ пришовъ.

Панѣнка Марія
Стократъ разъ зомлѣла,
Нишли своего сына
На крижу видѣла.

А якъ му терньюву
Коруну сложили,
Єго святу главу
Окрутнѣ зранили.

А якъ го ужъ горѣ
С крестомъ поставили,
Вшытку кровъ и воду
Съ него выпустили.

Нихто не жаловаль
То пресвяте тѣло,
Лемъ ся то мордаре
Вымѣвали с него.

Лемъ го жаловала
Побожна Веронка,
С главы хустку сняла
Втерти ся му дала.

Заразъ на той шматѣ,
Тварь Христа зостала;
Побожна Веронка,
Ужъ святомъ остала.

Иосифъ съ Никодимомъ
 Съ крижа го сняли,
 Пачи Маріи
 На руки го дали.

Иосифъ съ Никодемомъ
 Пилата просили,
 Жебы святе тѣло
 До гробу вложили.

Иосифъ съ Никодимомъ
 До плаща увили,
 Съ великомъ побожностью
 До гробу сложили.

Плачте над нимъ скалы,
 Плачте надъ нимъ воды,
 Плачте надъ нимъ выштки
 Побожны народы.

О Христе, о пане,
 Най ся намъ то станеть,
 Най ся намъ то царство
 Небесне достанеть.

О Христе, о пане!
 Рачь ся змиловати,
 Бысме могли с тобомъ
 Въ небѣ пребывати,
 Ажъ на вѣки, аминь.

24.

Р. VII. ч. 3.

О Боже мой милостивый,
 Спасителю справедливый!
 Христе, Спасе, на крестѣ висиши,
 Про насъ грѣшныхъ тяжесть мукъ терпиши.

Подъ крестомъ, людіе, станѣмъ,
 На Иисуса позирайме;
 Якъ онъ горко на души, на тѣлѣ,
 Терпитъ муки тяжко неповиннѣ.

Онъ якъ злодѣй пойманный,
 Мотузами повязанный;
 Ко Пилату судиіи веденый,
 На горьку смерть лживо осужденный.

У Пилата пратованный,
 Терновымъ вѣнцемъ вѣнчанный;
 На смѣхъ предъ нимъ колѣна сгибають
 И по святыхъ лицахъ ударяють.

Одежду ему снимають,
 Трость во руку влагаютъ;
 Царемъ его смѣшно называютъ
 И во нечестъ очи заплеваютъ.

Витай царю! смѣхомъ кажутъ,
 Покойнѣ рудѣ повязутъ;
 Кричатъ: Распи, о Пилате, его,
 На насъ и дѣтехъ нашихъ кровь его.

25.

Р. VII а. Ч. 3.

Смотрь грѣшнице, человекѣ, на распятя Хрѣстово,
Яки про тя терпять муки — смотрь на главу, ноги, руки;
Вшитки уды скатованы, преболестны всягдый раны.

Смотрь грѣшнице, человекѣ, на крест кырвю залятый!
Про тебе тота кровъ тече, грѣшный, злостливый чловеце,
А ты ся преци не кашь, и грѣшити не престаешь.

Затвердѣлый на грѣхъ смѣлый, под ку кресту, чловеце,
Ачей смякне сердце твое — и розпадет ся на двое
Як увидишь невиннаго — грозны страсти Спаса твого.

О грѣшнице, безбожнице, покай ся, покай ся уж расъ,
Хрѣстіяномъ ся называшь -- а Христа на крест прибывашь,
Векши болести додавашь, бо грѣшити не преставаешь.

26.

Р. II. Ч. 32.

По востании твоємъ, Христе,
Пресла[в]но яви ся ученикомъ твоимъ.
Откупилъ весь [свѣт], Христось миръ свои даруе:
Руцѣ, новѣ и ребра всѣмъ показуе.
Приди, осяжи и виждь, не буди невѣренъ,
Но вѣру проповѣждь, же Бохъ естъ нетлѣнень.
Жены мироносицы рано придоша,
Гласъ анге[ль]скій слышаше, не обрѣтоша.
Воскресъ Христось Господь, скоро теците,
Всѣмъ ученикомъ бывшимъ сие речите.
В лѣтєхъ многихъ лежаще Христось исцѣл[ы]:
Возми одръ твой и ходи всюду поволи.
Проповѣждь величество, виждь вѣрою не смути ся;
Слезне Христу помоли¹⁾ ся.
Во Самарию пришедъ воды прошаше:
Аще бы вѣдала, кто [г]лаголяше,
Источникъ во сей жизни далъ бы ти пити,
Всѣмъ благовѣр[н]ымъ сердца в ней изцѣл[ити].
Слѣпороженъ изъ чрева сонца не вѣдѣ;
Тому очи просвѣти еже провѣдѣ.
Іусе Христось Месия, той му далъ жити²⁾,
Нихто же возмеже того изцѣл[ити].

1) В рук. помоло ся; 2) в рук. жици.

На горѣ елеонтской со ученїки,
 Глаголаше тебѣ вся пророки.
 Вышняя со нижними нынѣ спѣвають,
 Правдиваго Месию все выхваляютъ.

27.*)

Р. П. Ч. 7.

Взыйде Богъ к высокоѣ¹⁾ горѣ,
 Стрѣчаютъ его ангелскія хоры.
 Другъ²⁾ къ другу вопѣють,
 Что³⁾ сей грядеть, глаголють — возмѣте.

Возмѣте врата князи ваша,
 Грядеть бо се оутѣха наша.⁴⁾
 Имущъ ризы червлены⁵⁾
 И кровію окроплены — царь силамъ.

Царь силам от нѣдръ Бога отца,
 Денница пресвѣтлаго солнца⁶⁾;
 На земли то воспріять,
 Гди на крестѣ былъ распятъ — за вес миръ.

За вес мир пострада множество
 Адама истлѣвши естество
 Во дно ада изходитъ⁷⁾
 И всехъ вязнецъ⁸⁾ свободитъ — [з] отхланы.

[З] отхланы вси суть освобождены
 Апостолы скорбми исполнены;⁹⁾
 Горѣ въ небо взирають
 И съ плачемъ волають: Не остави насъ.

Не остави нас сирыхъ своихъ¹⁰⁾, отче,
 Возми нас съ¹¹⁾ собою, творче.
 Пречистая молбами
 Буди всегда съ¹²⁾ нами — на земли.

На земли апостоломъ рѣша¹³⁾
 Ангели къ намъ¹⁴⁾ сълетѣша:
 Мужіе, что стоите,
 Скорбми¹⁵⁾ в небо что зрите — пакѣ прїиде.

*) Рукописи II—III не мають важнійших рїзниць, тому не виписую їх. Р. X. Ч. 65: 1) По висоци; 2) друхъ; 3) кто; 4) грядеть царь, сей есть потѣха наша; 5) червени; 6) слонца; 7) нисходитъ; 8) и всехъ

Пакѣ прійде во великой¹⁶⁾ славѣ,
 Воздати комуждо судъ явѣ;¹⁷⁾
 Обличати вся дѣла,
 Что¹⁸⁾ на земли съдѣла¹⁹⁾ — всякая плоть.²⁰⁾

Всяка плоть на небо не възйде,
 Дондеже духъ святой не снійде²¹⁾
 На²²⁾ землю къ створенію,
 Ёго обличенію — потѣха.

Потѣха въ Іерусалимѣ,
 Духа свята ожидайте нынѣ,²³⁾
 Который васъ прославит
 И на путь правъ наставит — во скорѣ.

Во скорѣ zostали оутѣшены²⁴⁾
 Ангелскы²⁵⁾ словы оутвержденны.
 З дѣвою пречистою
 Маткою божією²⁶⁾ — съгласно.

Съгласно бранными оустами,
 Молим тя, буди всегда съ нами:
 Дару[й] часы спокойны,
 Храни [от] гладу и войны — всѣхъ вѣрныхъ.

Порівнай: Почаївський Богогласник (1790) під ч. 60 і Львівський під ч. 68, ст. 134—135. В Богогласниках має ся пісня лише десять строфок, у нас дванайцять. Друга половина її різнить ся значно від друкованих текстів. — Р. II. Ч. 30. — Р. III. Ч. 45. — Р. 10. Ч. 65.

28.

Р. III. Ч. 46.

Іерусалимъ градъ святой Сіонъ,
 Просвіти ся днесь, не буди мрачен.
 Христосъ на горѣ прямо тебе стоить,
 От земля на небо днесь ся возносит.
 Ангелы тамо от небесъ слѣтают,
 И апостолом красно повѣдают.

святыхъ виводить; 9) скорбни наложенны; 10) твоихъ; 11) со; 12) со; 13) апостолы быша; 14) егда; 15) скорбины; 16) велицей; 17) царь силамъ воздати суть яви; 18) што; 19) содѣла; 20) всякъ человекъ; 21) прійде; 22—23) сих чотирьох стихів нема; 24) во скорыи вси стали втѣшены; 25) ангелскими; 26) останні два стихи звучать так:

Въ Іерусалимъ течаху,
 Хвалу Богу здаваху.

Невидимо галуглеяне;
 Христос паки на свѣт судом стане.
 Сей есть Спаситель рода адамова,
 Иже пришедый красный из едема.
 Оужасоша ся лица ангелстїи,
 Оустрашиша ся и преисподнии.
 Хоры ангелстїи его хвалите,
 Яко царя славы врата возмѣте.
 Днес восходить ко отцу своему,
 Послати духа хору апостолскому.
 Взыде и рече ко отцу своему,
 Да послеть благодать всему міру.
 И апостолом сїце тогда рекль,
 Когда со славою от них ся вознесл.
 Бгда отиду, утѣшител прїде,
 Всѣх на истинѣ вас мнѣ прїведе.
 Ми незлобиво уподобѣм ся,
 Прїяти духа уготовѣм ся.
 Як на апостолов тако и на насъ,
 Дух святыи да снидет и оросит нас.
 Соблюдай нас, Христе, от всяких бѣдъ,
 Да славим тя во тройцѣ, во безконечный вѣкъ.

29.*)

Р. II. Ч. 8

Источникъ духовный, радости исполненный,
 Страны всего свѣта крикиѣте, съ апостолы прїимѣте,
 Росы благодати.

Облакъ покрываше, языки раздаяше,
 Рыбарем огненная, Евреомъ ужасная
 И всѣмъ врагомъ страшная.

Спасъ нашъ избавитель и духъ просвѣтитель,
 Отець во безначален и божеством сину равень,
 И духъ съ престоломъ.

*) Тут не подаю відмін тому, що ся вірша знана із Богогла-
 сників, на підставі яких (і мойого тексту) можна її докладно схаракте-
 ризувати.

Истинный духъ правый от отца посланный,
Вѣрных сердца просвѣти, благодатию ороси,
Параклитъ небесный.

Фестъ пресвѣтлый, нынѣ въ Іерусалимской сѣни,
Духомъ покрываше ся, шумъ бурный являше ся,
Во градъ давидовъ.

Умныя силы, поють херувими,
Богу въ тройци дадѣмо, на колѣна припадѣмо
Поюще ты трисвятый :

Святый Боже отче, святый крѣпкий творче,
Святый безсмертный царю, прійми от нас честь и хвалу
На вѣки.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 69. — Р. II. Ч. 31. — Р. IV. Ч. 18. —
Р. III. Ч. 47.

30.

Р. III. Ч. 22.

На Оаворѣ преобраз ся Іеус Христос славно,
Со пророки бесѣдовалъ невидимо, явно.

Ко Моусею и Ілію царь сын глаголаше,
Тогда Моусеи и Ілія, ужасни бываше.

Петръ, Іаковъ и Іоанъ, егда узрѣли Христа,
Упавше лицем на землю, закрываху уста.

Оавор гора исполни ся истинныя славы,
Же царь силам со двоима стоялъ верху главы.

Еще ему глаголющу облак свѣтел бяше,
Сей есть сынъ мой возлюбленный, отецъ глаголаше.

Петръ глаголет: О Господи, добро бы нам zde быті,
Токмо бы нам три сѣни, Христе, учинити.,

Сіе буди, о владыко, властію твоєю
Сѣнь тебѣ, друга Ілію, третя Моусею.

Прійми, Христе, пѣси малую, наше пѣніе,
Ты бо еси воистину, отчее сіяніе.

31.

Р. III. Ч. 2

В златокованную трубу днесь вострубите,
Предвѣчному цареви пѣси принесѣте,

Во російском сіяеть,
 Чюдо велми изявляеть,
 У Зарваници.

Радост днес ся исполняет в познаны часы,
 Воспѣвайте, вси людѣе, слѣчнїе гласы.
 Назорея выхваля[й]те,
 Над Стрѣбною там витайте,
 Царя нашего.

Орган чюный возглашает в повѣтѣ земном,
 Просвящает, оздоровляет, всѣх вѣрных:
 Э рожных краев притѣкають,
 Пред ним вси ся очищаютъ
 Милостию.

Грай, цѣвнице духовная, в славной корунѣ,
 Же Христос нас откупилъ на Олгоѣ горѣ;
 Вѣрных Сион просвѣщаетъ,
 Давидъ в гуслѣ выхваляетъ,
 В прекрасном свѣтѣ.

Во Вѣзантію прихождаетъ, первїи Христа проповѣдаетъ,
 Чермнаго моря досягаетъ,
 Многия страны наоучаетъ
 Вѣрити во Троици
 Всѣмъ славимаго.

По земли его влачаху, из уст зубы терзаху,
 Жилами нещадно бняху,
 Каменїя нанъ метаху,
 И там здрав яви ся,
 Орган исцѣли ся.

Доступилъ страны киевскїя на горы Вѣоанскїя,
 На которой крестъ поставляетъ,
 Благолат изявляетъ
 Иждуть возсіяти
 Божои благодати.

Ознаймуетъ благодати, на кїевскїх горах сіяти,
 Радосте нынѣ явленїе, креста воздвїженїе.
 Крестъ воздвигаемъ,
 На нем Христа лобызаемъ,
 Ему ся кланяемъ.

Великим гласом Христос волає,
 Коли на крестѣ святом умерти малѣ,
 Абы ся чловѣкъ роспамяталѣ,
 Якъ его Богъ
 Миловалѣ.

32.

Р. II. Ч. 12

(Початку нема).

Роды земный, соберѣте ся,
 Оу Зарваници веселѣте ся,
 Возвышаєт Богъ
 Христїанскїй род,
 Мы вѣрно прїпадѣм, кресту ся поклонѣмъ.
 Вышнїє силы здѣ приступите,
 Въ мѣстечку малом сіє видите ;
 Квѣтовъ райскихъ цвѣтѣ,
 Веселит ся свѣтѣ.
 Мы вѣрно . . .

Агнецъ предвѣчный во мирѣ посланный,
 Милостивъ к нам зостал засланный,
 Свѣдає люди,
 Показує чуди.
 Мы вѣрно . . .

Над Стрѣпо(то)ю град сей Зарваница,
 В кролествѣ угерском зрит ся царица ;
 Надъ водами гласъ,
 Богъ взываєт насъ.
 Мы вѣрно . . .

Царю, избавъ насъ [от] гладу и войны,
 Огня, повѣтря, дай вѣкъ спокойный ;
 Веселит ся градъ,
 Оуступаєт гладъ.
 Мы вѣрно . . .

Яви ся во снѣ крестъ Константїну,
 Имже побѣду воспрїать сілну ;
 В руцѣ ему мечъ,
 Прогналъ врагов преч.
 Мы вѣрно . . .

Псалмы и пѣснми крестъ выхваляйте,
 На нем распятому хвалу воздайте ;
 Идет в небо глас,
 Бог взывает нас.
 Мы вѣрно . . .

Моляще всегда во дне и ноци,
 Царю нашему додай помощи ;
 Крестъ за сцептровъ дажд
 От вшеляких вражд.
 Мы вѣрно . . .

Людѣ тебѣ днес ся кланяють,
 Оу Зарваници поклонъ отдають ;
 Взираеть миръ вес
 Приходяще днес.
 Мы вѣрно . . .

Абы Агаряномъ сокрушилъ главу,
 Вѣрному скиптру додай державу ;
 З высокости страх,
 Сокрушь враговъ в прахъ.
 Мы вѣрно припадѣмъ, кресту ся поклонѣмъ вси ревно.

33.

Р. IV. Ч. 17.

Хвалите Господа (2) съ небесъ,
 Съ творшаго(г) сей свѣтъ оувесь ;
 Хвалите его и отхланы
 Блистаніемъ дарованы ;
 Небеса небесъ Господа хвалите ;
 Волы вышше небесъ суще возносите,
 Хвалите Господа съ небесъ.

Сияюще в емпѣру языци,
 Хвалите его со земными лицы ;
 Восхвалите творца,
 Творца несозданна,
 Блистаніемъ дарованны,
 Хвалите Господа съ небесъ.

Хвалите ангели силы небо и земля,
 И херувимы хвалите его со престолы
 Серафимы и ангелов хоры,

Хвалите его слонце и луна,
Небо и земля полна хвали его,
Хвалите Господа со небесъ.

Яко той рече тако и быша,
Той повелѣ и создаша ся,
Поставы я во вѣкъ вѣка,
Законъ положи ради человѣка,
Повелѣниємъ его вси немлющемъ,
Хвалите его на земли живуще,
Хвалите Господа со небесъ.

Хвалите его от земли змиевы,
Бездна скоты, и дубравы,
Огнь, снѣгъ, градъ творящъ създаніе,
Вси роды вѣнемлюще :
Вѣтры бурныи Господа хвалите,
Грады, холми, кедры суще
Возносите.

Звѣріе, скоты, гады, птицы пернаты,
Хвалите Господа царскія палаты
И вси людіе и вси князы,
Судіе земстїе и вси образы,
Юноша и дѣвы, старцы со юноты,
Хвалите Господа вси чистоты,
Хвалите Господа съ небесъ.

Паралелі : Богогласникъ, ч. 86.

34.

Р. Ш. Ч. 7.

Вострубите в трубы и псалмогласы,
Се бо дѣва, аки луна, нынѣ зачаша ся

Дѣва зачята, осѣненїемъ духа свята,
Бзекїева врата, сїя стамна злата.

Ева з Адамомъ мае днесъ веселїе,
В сей день от клятвы имъ раздрушенїе.

Сего мѣсяця в девятый псаломъ крикиѣмо,
Зачатїе присно дѣвы согласно славѣмо.

35.

Р. II. Ч. 15.

Свѣтлая зорнице, утренняя деннице,
 Приводит ся Господеви чистая дѣвица.
 Тридѣтствующая, всѣхъ святыхъ вышая,
 Обѣщанна, зготованна
 Всѣхъ Богу чистая.

Ты прежде Адама чистая познанна,
 Же ся масть народити пречистая панна.
 Все пророци давно повѣдали явно:
 З панны чистой народит ся
 Всѣхъ творецъ преславно.

Родителей славна, Іоакимъ и Анна,
 Нехай будетъ Богу Отцу на офѣру отданна.
 Сія отроковица, чистая дѣвица
 Обрученна, приведенна
 В рай божій агница.

Возопѣй, Давиде, же дщи твоя прійде,
 Въ святая святыхъ церковь жити тамо внѣйде.
 Дѣвы возыграйте, пѣси ей воспѣвайте,
 Съ свѣщами предидуще
 Дѣву провожайте.

Захаріе святой, подщи ся прійти,
 Обрученну, приведенну въ храмъ божій воздати.
 Дванадесять тамо, ангеловъ питанно,
 Яже тебѣ Дѣво служить
 Ангель непрестанно.

36.*)

Р. II. Ч. 4.

Да прійдетъ всему миру радость,
 От небесъ во Назаретъ сладость.
 Архангелъ¹⁾ Гавріиль, от небесъ приспѣль
 Благовѣстити, чудо зъявити²⁾ — пречистой.

Емпѣра³⁾ всѣхъ нас просвѣщаетъ,
 От него Гавріиль вѣщаетъ⁴⁾
 Маріи паниѣ непобѣдоми⁵⁾,
 Из неба царици и владичици — пресвятой⁶⁾.

*) Р. X. Ч. 35.: 1) ангель; 2) явити; 3) емпировъ; 4) Гавріиль радость ей вищаетъ; 5) непожаданъ; 6) пресвѣтлой; в сім рукописі 4-а строфка йде перед 3-ою; та 3-я виглядає так:

Младенца раждаєць от духа,
 Гавріиль вѣщаєць,
 Въ Тройци зачнеши сына, панно єдина,
 На радость миру, дѣво во емпѣру — святаго.

Изъ отца, духа¹⁾ святыи изъходить,
 Котораго тебѣ Гавріиль²⁾ глаголетъ:
 Заченши сына, от духа³⁾ єдина
 На радость миру, дѣво въ емпѣру — святого⁴⁾.

Явственно буди тебѣ нынѣ:
 Духъ святыи сходитъ крылѣ⁵⁾ голубинѣ.
 Твоя ложесна, дѣво пречесна⁶⁾
 На веселіє, во спасеніє — вѣсѣмъ вѣрнымъ.

Инчимъ пророцы писали,
 От конецъ земли проповѣдали,
 Же то познанна, Марія панна,
 Сійде съ небесъ радость неказанна -- на вѣки.

На весь свѣтъ Дѣвѣ святой хвала⁷⁾
 От нынѣ и до вѣка да будетъ сей слава⁸⁾.
 От всѣхъ християнъ, да будетъ⁹⁾ нам
 На земном трону¹⁰⁾, въ небѣ корону — на вѣки¹¹⁾.

Паралелі: Отся пісня є близьким варіянтот до надрукованих в Почаївськѣм Бог. (1790) п. ч. 98. і Львівськѣм (1886) п. ч. 111, на ст. 227—229. — Р. X. Ч. 35. — Мал. Пѣснословецъ, 1885, ст. 31—32.

37.*)

Р. VII а. Ч. 5.

Архангели в неба пришли до Богородицы,
 Як послове от царя до своєй царицы.

Младенца раждаєць от Духа святаго;
 Гавріиль вѣщаєць во Тройци єдинаго;
 Радуй ся, панно, сличная Дяно,
 Благовѣствую радость новую
 Дѣво днесъ.

1) духъ; 2) которій тебѣ днесъ; 3) зачнеши сына, панно; 4) святая; 5) изидеть духъ святыи в крылѣ; 6) прекрасна; шестої строфки нема; 7) слава; 8) от нынѣ да будетъ сияна; 9) Богъ даруєць; 10) тронѣ; 11) на вѣки вичныя.

*) Р. II. Ч. 11 — має тільки 27 стихів і не має кінця; замітні в ньому язикові відмінні. В. 3 — предпокорне аж до землѣ; в. 4 — и голосом єдностайнымъ всѣ; в. 6 — поспѣшай ся что найсилнѣ до Христа и пана; в. 9—10: Прійди моя сличная, на вѣки радуй ся, | Прійди

Впред покорне вси до земли поклон учинили,
 А голосомъ одностайнымъ вшитки говорили :
 Прийди, моя голубице, прийди отъ ливана,
 Поспѣшай ся, що нарихлѣ до сына и пана.
 Прийди, моя ближняя, прийди голубице,
 Избраная, единая, любая горлице.
 Прийди моя красная, ликуй и радуй ся,
 Прийди моя сличная, на вѣки радуй ся.
 С тѣломъ тебѣ и з душею казалъ приходити,
 Подля боку тя своего казалъ посадити.
 С тмами войска своего до тебе приходитъ,
 До горняго палацу с клиромъ тя вводитъ.
 А паненка здумѣвши ся такъ отповѣдала :
 Вижду, же южъ година смертная настала.
 На годиньку только заснешъ ! — мовили ангели,
 Жити будешъ аш на вѣки ! — рекли архангели.
 А ктожъ можетъ смертелне тѣло возносити ?
 О тоє мѣ трудно Сына и Бога проситы.
 Не смертелне сынъ твой, Богъ нашъ, три дни лежалъ в гробѣ,
 Моцу бой[с]тва встал с мертвыхъ, в небѣ почил себѣ.
 Мы по(тѣ) твоє тѣло пришли ! — мовят архангели,
 З музикою и з органы стоят херувимѣ.
 Готови ся восходити с телесной темници,
 Поспѣшай ся до небесной и вѣчной радости.
 Поспѣшай ся, бо тя начнутъ всѣ роды славити,
 От нынѣ и до вѣка „Радуй ся“ мовити.
 Послухай же, що на приход твой тебѣ спѣвають,
 Что уха смертелны нигда не слухають.
 Не осгавя[й] же насъ сирыхъ, наша заступнице,
 Не о(т)пушай нас в напастехъ, мощная царице.
 Не оставлю, але буду за вас ся молити,
 Тилко и вы перестанте Бога юж гнѣвити.

моя странная, ликуй и красу[й] ся ; в. 12 — ведлу[г] ; в. 13 — 14 —
 нема ; в. 15—16 : А паненка здумавши ся, тако отповѣла : | Вижу, же
 юж година мѣ смертна(я) приспѣла ; в. 19—20 — нема ; в. 21 —
 неслмертелный сынъ мой и Богъ три дни... ; в. 23—24 — нема ; в. 27 —
 блажити ; в. 30 — чого уши смертелны нигды не слухають ; в. 32 —
 можная ; в. 33—34 і 36—40 — нема.

Р. III. Ч. 23 — мае 30 стихів ; великих відмін у ньому нема, тільки
 останні два стихи нові :

Дай нам в небѣ пребывати, моли ся со слезами,
 В ден страшнаго суда причини ся за нами.

Гнѣваємо мы грѣхами, ты ся панно моли,
 Очи смерти гнѣва его и тепер утыли (нам. утоли).
 Где мы дѣти без матки маєм ся подѣти?
 Заставилъ врагъ пекелныя, смертелныя сѣти.
 Упроси намъ сына своего, Мати Пречистая,
 И милосерднаго творца, Дѣво всечестная.

Паралелі: І. Франко, Карпат. літ. ст. 140. Ч. 11. — Р. II.
 Ч. 11. — Р. 3. Ч. 23.

38.

Р. II. Ч. 13.

Предста царица на високомъ тронѣ
 В шатѣ солнечной и в златой коронѣ.
 Руцѣ протерши, сына си обѣвши,
 Молитвы приѣмши.

Сладкаго Христа мати сладчайшая!
 Ратуй нас, панно, ратуй святѣйшая.
 Спаси нас от бѣдъ, мати преблагая,
 Дѣво святая.

Благословенъ плод чрева твоего, Маріе,
 Щасливый овоць от такого древа.
 Сына своего умоли за нами,
 Своими слугами.

Ратуй насъ, панно, ратуй волаємъ,
 Мати святая, к тебѣ прибѣгаємъ;
 Прийми молитвы, дай отпущеніе,
 Душам спасеніе.

О панно, чому землю оставляеш
 И на воздухъ вѣдѣти ся даешъ?
 Дай твою помощь царю (имярекъ)
 Благовѣрному пану.

Князей укрѣпи на враговъ противныхъ,
 Крестом воружи воинов предивныхъ.
 Рицперем славным даруй теж звѣтство
 Тримаючи панство.

Ратуй, Маріе, ратуй Владичице,
 Кровом крыль твоихъ покрый нас, царице;
 Ратуй нас, ратуй, ниско упадаємъ,
 Поклонъ отдаємъ.

Паралелі: Р. IV. Ч. 9. — Сей варіант зовсім ідентичний з по-
висше друкованим.

39.

Р. III. Ч. 3.

Благовѣстите днес радост всему міру,
Панна Пречистая во горнемъ елпиру,
Святій свои рудѣ простіраєть,
Як matka сына за нас ублагаєт.

Со вѣшми святыми и ангелскім хоромъ,
Нас покрываєть своим омофоромъ,
Паче електра омофоръ сіяєть,
Нас вѣх вѣрных людій покрываєт.

Днес вси вѣрніи начнѣм празновати,
Избраной от вѣх родов весело спѣвати;
Чудо ужасно, а невѣрным страшно,
Нам христіяномъ вѣло єст прекрасно.

Сію на воздухѣ видѣв святой Андрей чюный
Молящу Христа за миръ христіяски;
Моли ся к тому и во день судный,
Жебысмо не впади в пламен ге[є]нскі.

І Роман пѣвецъ молебно спѣваєть,
Во влахерістей церкви Дѣва днес выкрикаєт,
Моли ся выну за царя и люди,
Сущим во скорбехъ помощница буди.

Тебѣ вси патрiархъ, молебно спѣвають,
Царіє и князи главы своя скланяють,
Свиток от тебе, царице, пріймуютъ,
Душу и тѣло тебѣ отдають.

Жезль Аароновъ, квѣток из Бсея,
Избави нас нужды во времена сія;
Не дай во скорбехъ во свѣтѣ пребывати,
Бысмо тя могли, панно, выхваляти.

Ты бо престоиши у небесном трону,
У святыхъ Тройцы имѣєшь корону,
Тебѣ исткану от дванадесят звѣздъ слѣчне,
По смерти жити нам даруй в небѣ вѣчне.

40.

Р. II. Ч. 23.

О мати Дѣво святая,
 Мати пренепорочная!
 Ты намъ творца породила,
 [Ты] намъ царство состроила.
 Херувимовъ славнѣйшая,
 Серафимовъ святѣйшая!
 Тебе сили небесныя,
 Тебе вси роды земныя
 Непреста[н]но восклицаютъ,
 [З] радостію пѣснь спѣвають:
 Радуй ся наша царице,
 Радуй ся владичице,
 Радуй ся райска голубице,
 Намъ всѣмъ вѣрнымъ заступнице!
 Бесме могли достуцати
 Тебе чистую хвалити,
 Одесную тебе стати,
 От него благословенный гласъ услышати:
 Прийдѣте благословены,
 Уготованное вам царство!
 Которого Христе рачъ намъ вѣрнымъ достуцати
 С тобою на вѣки.

41.

Р. II. Ч. 49.

Плачьте ся сердца мои зольниці,
 Упадохъ у тяжкыя грѣховной темъниці.
 Ей нѣсть грѣшника, грѣшника толика,
 Якоже бо ѿ азъ согрѣшихъ отъ вѣка.
 Душу и тѣло погубихъ во мѣрѣ,
 Лишихъ ся любви, надежды и вѣры.
 Погубихъ законъ создателя Бога,
 Прото и звержень буду пресвѣтлого ч[е]р[т]ога.
 Раздрахъ одежду крещению пану,
 Юшъ, юшъ Богъ ми даде совышъше изътканну.
 Ей кто бо ми може изъпомощевати?
 Токмо единая Божа, о Божая Мати.

Шлемъ спасенія имѣю,
 Выну на тя бо возложихъ надежду єдину.
 От камо я поиду сей преокаянный
 И зтративый даръ от Бога данный?
 Поиду и припаду ко щедрой царици,
 Небесе и земли Марии дѣвици.

42.

Р. VII а. Ч. 4

Поть твой плащ ся утѣаемъ, о Дѣво Маріе,
 За охрану тя жадаемъ, панно милостива.
 Охрань, заступь, высебодь насъ, паненко Маріе,
 Не дай, не дай згубити насъ, Мати лютостива.¹⁾
 Хрань своя дѣтки, о матичко, къ тебѣ волающихъ,
 Обогаи, божая родичко, в тебе уповающихъ.
 Проти погляни, о Матичко, якъ ся з нами дѣе,
 Ахъ подаждь намъ руцѣ свои ты наша надѣе.
 Насъ зо всѣхъ странъ обключаютъ вшеляки ускости,
 Нагинат насъ к ве[к]шому плачу не єдно нещастя.
 О як ты насъ юшь отпустишь, о матко ласкава,
 Ктожь насъ в ускости потѣшитъ, матко добротлива?
 Причинь ся всегда и за насъ до Іе[зу]са Сына,
 Знаме, же онъ тя выслухать, бо єсть єму мила.
 Просимо тя со слезами, змилуй ся над нами,
 Выпрось рокы урочисты, а часы спокойны.
 Не дай же насъ загубити з нашими грѣхами,
 Уховай насъ, Хрѣсте пане, о Матко ласкава.

43.

Р. III. Ч. 31

Ходил Адам по раю,
 По оном роскошном гаю.
 Всякъ роскошѣ мал,
 Ходячи пѣени спѣвал.
 Звѣрята го слухали,
 Пташки єму спѣвали.
 Звело Еву лакожество,
 Проклятоє потомство.

Враг у густой травѣ,
 Приблизил ся ко Евѣ,
 Крикнул на ню з древа,
 Злякла ся єго Ева.
 Покоштуй ябка того,
 Дознаєш всего доброго.
 А Ева ябло урвала
 И Адамови подала.

¹⁾ Рефрен по кождих двох стихах.

Еда Адам скоштувал,
 Ангелъ з неба заволав:
 Фора, Адаме, фора,
 С того красного двора.
 Адам закла з раю вышол,
 Свой очи он заплакал.
 О Ево, (2) зла жено,
 Минути было то древо.
 Минути было здалека,
 Не зрадїти мене человека.
 А тепер есме барзо согрѣшили,
 Бога смо прогнѣвали.

Не слухати было ужа,
 Малас Адама мужа.
 Не хотѣлас сїдѣти в раю,
 Вандруй куж с тего краю.
 О Ево, Ево, нестыдлива,
 Чемус мене израдїла?
 Зато куж пряди прядїво,
 Застругавши веретїно,
 А я буду орати,
 Свой дѣти годовати.

44.*)

Р. II. Ч. 3.

- 1 Плакал ся Адамъ под раемъ,
 Же выгнанъ былъ з райскихъ краевъ
 От архангелскихъ воевъ.
- 2 Для причины ужа злого
 Ева звела мужа своего:
 Ъль з древа змазаннаго.
- 3 Обнаженъ быхъ и стыдих ся,
 Услышавъ гласъ и съкрыхся,
 Ъль з древа, обезумих ся.

*) Варїанти з Р. II. Ч. 26 і 42 — написані так неоправно, що їх трудно навіть брати тут для порівняня. Варїант із Р. IX. Ч. 18 зложений з двох пісень, нашого ч. 44 і 45. Перша половина має 14 строф, друга (з другої пісні) 10, між тим 4 нові. Подаю ті 4 строфки. Перед нашою п'ятою приходиться отся:

Во твоємъ раю листвихъ многихъ,
 Отверзіи двери твои,
 Нехъ ся насмотрихъ красотъ твоихъ.

Перед нашою шестою строфкою йдуть отсі:
 Раю всегда добродѣтели,
 Раю святы, всегда богаты,
 Позбуль емъ ся [тебе] окаяни!

В землю поиду, глаголаше,
 От неяже созданъ баше,
 Зла совита послушаше.

Слонце во тму премини ся,
 Луна во кровъ претвори ся,
 Ёгда бї рай затворі ся.

Р. III. Ч. 30. має тільки 7 строф і становить скорочений варіант друкованого отут.

- 4 Южъ не узрю отца мого,
Не услышу гласа его,
Бошъ прогнивал пана мого.
- 5 Древес райскихъ не обачу,
Квітовъ твоихъ азъ не узрю,
Роскошей ужъ не узрю ;
- 6 Мене ради насажденный,
Евы ради загражденый,
От архангела затворенный !
- 7 Адамъ сице вопѣяше,
Непрестанно и рыдаше,
Глас жалосный изпущаше :
- 8 Увы мнѣ, раю прекрасный,
Свѣте очей моихъ ясный,
Прочто ес такъ барво страшный ?
- 9 Милостиве, помилуй мя,
Исус Христе ратуй мя,
Выйди на крестъ, подвигни мя.
- 10 Воведи мя въ [печитко ; в Р. III. Ч. 30 : горы] свои,
Где живутъ ангелы твои
[3] избранными твоими.

Паралелі: Пісня про Адама надрукована в Почаївськѣм Бог. в 1790 під ч. 38, у Львівськѣм в 1886. під ч. 46. на ст. 84—86. Наша рѣзнить ся від них так формою, як і змістом ; лише провідна гадка спільна ім. Пор. Р. II. Ч. 26. — Р. II. Ч. 42. — Р. III. Ч. 30. — Р. IX. Ч. 18.

45.

Р. II. Ч. 18.

Размышлявъ себѣ Адамъ, чого бы ся добре звѣдалъ :
. . . . роскошнѣмъ раю, ходилъ себѣ по гаю.
Охъ ту бѣда на свѣтѣ, як у зѣмѣ, так у лѣтѣ,
Робити тяшко треба, хот¹) ся наести хлѣба.
О Ево, Ево, минути было из далеку то прево,
Не израдити было человека. Отожъ ти Богъ дал[л] за то,
Чтось уробила, на тѣ²), машъ кужиль и веретено.
Уробила злая жено ! Малась Адама мужа
Не слухати было ужа ;
Роскошно есме ся мали, бѣды есме не мали.
Пташки вамъ завше спѣвають,
Зас[ъ в]вѣрятка васъ слухають.

А гды ангель ставъ шукати,
 Везлъ Адама тирога (?),
 Волавъ ангель до Бога:
 Фора, Адаме, [фора]!
 Из раю, сличнаго мѣста.
 Выгнана была невѣста
 Для ябка вкушенаго,
 Презъ у[ж]а поганаго.
 Вандро[ва]въ Адамъ из раю,
 Сталь на зе[млѣ] краю;
 Обыдрѣл ся п[о] хвѣлѣ:
 Далюшъ (?) нѣтъ двѣ милѣ.
 Въ пустыни край оравъ,
 Внесыдныи плачь нигды не имѣлъ;
 . . . . . орати,
 Гей, гей, за воли волати!
 Теперъ робити мушу,
 Персты, своимъ макоствомъ (?) душу.

46.*)

Р. П. Ч. 41

[Г]ди¹⁾ Бо[гъ] Адама изътворишь рукома²⁾
 На обрасъ славы его:
 И даль му жену, на иня Еву³⁾
 Изъ боку ребра лѣваго.
 Обѣцялъ ему райски роскошѣ
 Якъ изъ женою жити;⁴⁾
 Только едного, древа райскаго
 Не казалъ ему укусити.⁵⁾
 А нещасливы[й], а не зычливый
 Такъ Еву изъводити:
 Возми яблыч[к]о, моя любочко!
 Такъ Еву изъраждаеть.
 Ева не знала, от змея узла,
 Яблычко изъкощовала:
 Прозѣтеръше руки, вкусила шуки (?),
 Адаму подала.

*) Р. Х. Ч. 118 дає досить ріжницъ, тому наводжу сей варіант у цілости у II части.

Адамъ кушаєть, ничь не въпознаєть;
 Ева изьпознала,
 Барвъ гола стала,
 Сама ся застыдала.

Дуже ся стыдали, творца чекали,
 Жалосно плакали:
 Бо[гъ] о]тець приходитъ, до нїхъ говоритъ:
 Що есте уробили?

— Адамъ рыдає, слезы вливає,
 На Еву изькладає;
 Мовить Богъ до Евы, до перьвой жены:
 Що есь уробила?

Ева рыдаєть, слезы воливаєть,
 На змею изькладаєть;
 Мовить Богъ змею:
 Серцемъ ти мовлю, крестомъ тя проклинаю;
 Годуй ся на чревѣ!
 Ахъници (?) Евѣ . . . . иди геть изь раю.

Паралєлі: I. Франко, Карпатор. література, ст. 145, Ч. 41 (через помилку подано там ч. 38). — Р. X. Ч. 118. — Записки, т. XVII, ст. 77—78.

47.*)

Р. II. Ч. 14.

Михаиле! Кто яко Богъ? Велии возопѣть ес,
 Гды с небесе Луцѣнера под ноги струтилъ есь¹⁾.
 Восхотѣль бо онъ²⁾ проклятый равень быти Богу,
 4 Той падаєть съ димоном юж тебѣ подъ ноги³⁾.

Свою гордост по неволи мусѣль нахилити,
 Гды казанно му⁴⁾ от престола до аду вступити.
 Идеже бо имя твое славимо биваєть⁵⁾,
 8 Сатанайль съ димономъ оттуду утѣкаєть⁶⁾.

*) Варіант Р. IV. Ч. 10 — коротший від друкованого тепер. В. 14 звучить у ньому так: А Фараону сотворивий горе. — Останній його два стихи — по нашим 16 — такі:

Ты Еноха принесъ еси южъ давно до раю,
 Тѣм же и ми чудєсь твоихъ славу отсылаймо (sic!).

Р. III. Ч. 4 має такі зміни: 1) до аду струтилъ есь; 2) той; 3) тѣ падає со демоны юж тебѣ под ногу; 4) му — нема; 5) хвалимо биває; 6) сатанани со демоны оттуду втѣкає.

- Не стерпить онъ, Михаиле, свѣтлости твоя,
 Утѣкает, забываетъ свѣтлости¹⁾ своя.
 С[л]авен еси, Михаиле, по всѣхъ странахъ земныхъ,
 12 Во пясарехъ и королахъ и славныхъ гетманехъ.
 Ты Мойсея зъ божей волѣ превелъ еси чрезъ море;
 Фараона звелъ въ глубину огорнулъ еси море.
 Ты пророку Гедеону на гумнѣ яви ся,
 16 Тѣмже и онъ надъ Мадіамы мощно укрѣпи ся.
 Варлааму, гди ослица ити не хотяше,
 Предъ тобою видяща тя изъ мечемъ стояща.
 Данила межи лвы, ты о немъ не забылъ,
 20 Аввакумомъ, Михаиле, плѣнникомъ поставилъ.
 Архистарець молитвами тебе призываетъ,
 Камен²⁾ жезломъ погруженный воды побераетъ.
 Архангела молитвами тебе призываетъ,
 24 Помощникъ ту на земли, ходотая въ небѣ.
 Михаиле, сохранилъ еси и твой храмъ отъ воды:
 Храни насъ, Михаиле, отъ всякой пригоды.
 Да воспою и съ тобою Бога всеилнаго,
 28 Въ тройци святой единаго, всегда славимаго.

Порівнай: Почаївський Богогласник (1790), ч. 157; Львівський (1886), ч. 164, ст. 345—347. — Р. III. Ч. 4. — Р. IV. Ч. 10.

48.

Р. III. Ч. 21

Источнице благодати,
 О Іліе в небо взяті!
 Іліе сла[в]не, Іліе великий пророче,
 Предъ пришествіемъ вторый Предтече,
 Іліе славне, Іліе великий пророче.³⁾

- 1) гордости; 2) Вірші 13—20 тут відмінні:
 Мойсея зъ божею ласкою превелъ еси презъ море,
 Фараона утопивый горе, горе, горе.
 Еноха принесл еси южъ давно до раю,
 Тѣмъ же азъ чудесъ твоихъ славу возсылаю.
 Въ Єрихонѣ Ісусъ Навинъ гды пре[д] тобою сталъ,
 Ісусъ Навинъ гды обачил, пре[д] тобою упалъ.
 Давіила межи лвома ты не забылъ еси,
 Аввакумомъ пророкомъ піщу ему послалъ еси.
 3) Сей приспівъ повторяеть ся по кождихъ двохъ стихахъ.

Ты пред Богом всегда стоиш,
А о мирѣ Бога молиш.

Ты в небѣ престоиши,
Со ангелы ликуши.

Ты вдовицу утѣшивій,
З мертвыхъ сына воскресивій.

Ты всѣх вѣрных утѣшивій,
А не вѣрных потлумивій.

Паралелі: Записки, т. XV, ст. 42—43.

49.

Р. III. Ч. 19.

Святый великій пророче,
Іоане предтече!
До тебе днес вси волаем,
Рождество ти выхваляем,
Іоане.

Пророка нѣст болшаго,
В царствѣ Бога небеснаго.
Прійди нынѣ посродѣ нас,
А моли ся Богу о нас,
Іоане.

Рач то для нас учинити,
Христа Бога упросити,
Абы смо сей вѣк прожіли,
Без всякой злой хвилѣ,
Іоане.

А мы будем ден твой святити,
За все чесно празновати.
Днес рождей ся, Іоане,
Имя твой в небѣ славно,
Іоане.

Абы рачил заховати
Богъ нас грѣшных не карати,
Наш всесвятый сотворител,
Всѣм вѣрным откупител,
Іоане.

Видиш, пророче, нас паданних,
Ласки божой жаждущих;
Ратуй нас ратуй волающих,
До тебе пѣси спѣвающих,
Іоане.

А по житіи сем мѣзерном
З инай нам в царствѣ небесном,
С тобою ся веселити,
И з ангелы в небѣ бѣти,
Іоане.

Со всѣм пророческим ликом,
Архангелским оршаком,
С пречистою дѣвою,
Пречистою Марією,
Іоане.

50.

Р. III. Ч. 26.

Памят твоя праведная ест со похвалами,
Нѣст болшаго развѣ тебе в рожденных женами.

Тебѣ бо ест прилично правду глаголати:
Покайте ся грѣхов своих, на суд страшный стати.

Ты бо еще во чревѣ матернем позна ся,
Когда Иус во пречистой Дѣвѣ возыслал ся.

По рождествѣ от сосцею в пустыню вселил ся,
С пустынь на рѣку Йордан спѣшил ся.

Нынѣ рекл еси Йроду: Не достоинъ тебѣ
Брати жену Філіпа, сіе внемли себѣ!

Йрод сіе слышавше, усумнѣ ся зѣло,
Казал яти тя пророка, вдаде в темницу.

Дѣвица же пришедше, велми царю рече:
Даж ми, отче мой милости, что от тя прощу.

Матка бывши лукава, дѣвицу научя:
Проси главу пророка! усѣкпучи вѣща.

Йрод же кленет ся: Дам ти до полъ царства!
Она наки вѣщаше, даж ми что хошу.

Дѣвица тогда глаголетъ: Дай ми предтечеву,
Йоана крестителя, главу его хошу.

Йрод сіе слышавъ, зѣло ся усумнѣв,
Єднакож пророка стяти повелѣв.

Спекулятор оття главу, даде плясавици,
Претвори ся во кров все в гостиници.

Апостолы Йоана днес благочесно погребоша,
Йрода ѣ плясавицу демоны сокрушиша.

Йоанова глава аки слонце свѣтит ся,
Йрод и плясавица в геенѣ мучит ся.

Йоане претерпѣл ес смерть правды ради,
Сохраняй и нас, Йоане, от злои пригоды.

51.*)

Р. II. Ч. 9.

Органы играйте, Петра величайте,
Апостолу Павлу радосно заграйте.
Нероне незбожний, Фараоне проклятый,¹⁾

4 Казал ес²⁾ мордовати, якъ Пилат понтійскій.

*) В Р. X. Ч. 60 є такі відміни: 1) Йроде безбожни, а цесару римскій; 2) ес — нема.

Апостола Петра казал мордовати,
 Апостолу Павлу казал главу стяти.
 Нероне¹⁾ безбожнѣй, Фараоне²⁾ проклятѣй,
 8 Будеш ты на вѣки у пеклѣ горѣти.

Апостоле [Петре], процвѣтай³⁾ на вѣки,
 Во горнем Сіонѣ изъ ангелскими лики ;
 Апостоле Петре, отвори рай ключем,
 12 Апостоле Павле, прожен враги мечем.

Даруй помощь и намъ всеѣмъ вѣрнымъ,
 А по многихъ лѣтехъ жити съ Христомъ на вѣки.
 Во горнем Сіонѣ до небеснаго царства,
 16 Сподобите и насъ вѣчнаго королевства.

Паралелі: Р. X. Ч. 70.

52.

Р. III. Ч. 20.

Высокии органы, вси вас выхваляемъ,
 Радуйте ся, Петре и Павле, волаемъ,
 Похвало вселенѣй⁴⁾).

Вы при царѣ Неронѣ на земли терпѣли,
 За вѣру святую живота позбыли.

Тя, Петре, каменем Христос называеъ,
 Гды ты царь Неронъ на крест прибывает.

Тебѣ ся на пути Христос изявилъ,
 Зде очи душевнѣ, Павле, просвѣтил.

Тя, Петре, в корабли Христос обрѣтаеъ,
 Паству овец своих тебѣ поручает.

От рыбареѣ ловца, ты Петре пріймаеъ,
 Ловитву душевну тебѣ подаеъ.

Тя, Павле, ритора церков называетъ,
 Гды ты Рим вѣчничника маеъ.

Тебѣ, Петре, ключа Христосъ поручаетъ,
 Сла[в]нымъ ты ловцамъ, Петре, устрояеъ.

Ты, Петре, три краты Христа ся запрѣтилъ,
 Гды страсти терпѣл, там срого ес зглядѣл.

1) Ироде; 2) тироне; 3) процвѣтаешъ; стихів 11—14 нема.

4) Сей приспів повторяеъ ся по кождих двох стихах.

Котрый з Богом Отцем в небѣ кролюєт,
Збавленіє миру всему даруєт.

А мы вси будем тебе вѣрныи славити,
Тройце святая согласно пѣти.

Слава тебѣ, Отче, котрый все створил ес,
Землю на водах мощно утвердил ес.

Слава тебѣ, сыне, от отца врожденый,
И тобою вес міръ откупленный.

Слава тебѣ, Душе, котрый походиш
З ясности отцевской, вся просвѣщаєш.

53.

Р. Ш. Ч. 6.

Горы, холмы, дубравы, лістіє, цвѣты,
Псалмографы от сердца, вси будем пѣти.

Радуй ся, Николає, радуй ся святителю,
Ієрархо мірлікєскій, Барскій чудотворче.¹⁾

Пастыр стада овец своих всѣх нас боронит,
А в припадках вшеляких всѣм нам помощник.

Святителем поборниче и отцем славо,
Істочниче чудесем, вѣрным похвало.

Апостолом прехвалне утвержденіє,
Ієрархов Никол удобреніє.

Юношу от руки избавиль еси,
Родителем во радост даровал еси.

Спасль еси воеводы от убієнія,
Запрѣтил еси царю, абы волныя.

Аще дѣвы оня, отецъ ихъ дати,
Ніщеты ради на брак скверный отдати.

Но ты, Отче, воскорѣ предвариль еси,
Злата доволно отцу ихъ подал еси.

Ты же Арія лжуца посрамиль еси,
Безбожнія ереси погасиль еси.

Даж нам руку помощи, о святителю,
Як дал ес во мори потопляєму.

1) Сей приспів повторяєть ся по кождих двох стих х.

Хто ся буде утѣкати под твою оборону,
Той одержит в небѣ вѣчну корону.

Хвалим тя, Николае, вѣрніи согласно,
Сподоби насъ дочекати Христова Рождество.

54.*)

Р VI. Ч. 11.

- 1 Истинная весна, Георгіе, наста,
Обновляетъ во свѣтѣ народъ познаніе Христа.
- 2 Украшаетъ церковь, Христову невѣсту,
Мученіче Георгіе, прославляемъ Христа.
- 3 Избавляетъ от бѣды правовѣрныхъ христіанъ,
Сгоже и не возлюби царь Диоклитіанъ.
- 4 Кошю снуша ся, святой быста неврежденъ,
На колесѣ привязанный ниско земли пущень.
- 5 Совѣтъ благодати на земли яви ся;
Правовѣрнымъ христіаномъ всюду прослави ся.
- 6 Тако, Георгіе, земное богатство,
Раздавалъ всегда нищимъ, пріялъ еси царство.
- 7 Нозѣ его обуша в желѣзны сапогы,
До которыхъ набиваша и гвоздїя многы.
- 8 Свѣтло днесъ сіяеть, Георгіе, слава,
Которому осѣченна священна глава.
- 9 Идольское его суетіе чтимо,
Георгія всесватаго память прославимо.
- 10 И мы восхваляймо Георгія славно,
Дабы за насъ Христа вмолялъ на небесѣхъ явно.

---

*) В Р. III. Ч. 18 приходитъ отся коротенька вірша свв. Юрієви:
Правды весна свѣту наста, Господня днес страдалца;
Благочестна познаніемъ, Христа жизнедавца.

Ты за насъ Георгіе, Бога ублагаеш,
А врага проклятаго ораз избиваеш.

Восхогъл бо он проклятой царицу пожерти,
А тебѣ Богъ благоволи главу ему стерти.

Упроси намъ, Георгіе, в небѣ царствовати,
А мы будемъ имя твоє всегда прославляти.

55.

Р. III. Ч. 15.

Благодатныя органы, гуслѣ духа святого,
 Василія великаго, кесаріи Кападокійскія.
 Григорія Богослова і ритором сладка,
 Достойно можем воспѣти, Грѣгорія восхвалити.
 Іоана Златоуста, Константина цариградска,
 Орган духа святого, Іоана Златоустаго.
 Василіе чюдотворче, сиротам и вдовам еси отче,
 Сохрани нас от напасти, не дай нам в грѣх впасти.
 Грїгоріе Богослове, іерарховъ началниче,
 От стада Христова отгнал ес Арія волка далече.
 Іоане Златоусте, храни стадо свое,
 Нывѣ и присно и во вѣки от волков губящих.

56.

Р. I. Ч. 2.

Излияй ся благодать от устѣ твоихъ отче,
 Ти былъ еси пастырь добрый, Василіе святе.
 Учай словесная овца, вѣровати въ Бога отца
 В тройци единой.
 Когда демонъ Евлавію за жену записаль,
 Тогда святой Василіе пречъ демоны отгналь.
 Плачетъ, болитъ Кесаріе, велми молятъ Василіе,
 Абы бѣсы отгналь.
 Святителю Василіе, отче щедротливый!
 Молю ти ся, пастырю, будь мнѣ милостивый.
 Записал ся мой мужъ врагу¹⁾, Луцѣперу пекелному,
 Своєю кровію.
 Замкнулъ святой Василіе Евлавію въ дому,
 А самъ пошоль молити ся ко самому Богу.
 Помилуй мя, Боже Отче, всего свѣта и мой творче,
 Избавителю мой.
 Кай ся грѣховъ, человекче, покуты держи ся,
 Створителеви своему съ слезами моли ся;
 Бы тя врази не вловили, во адъ, сѣ[r]ку не вкинули,
 Где будетъ горѣти.

1) Нам. вдругу, як в оригіналі.

Рече демонъ Василю: Не чини намъ пакости,
 Бо онъ ся намъ записалъ за тѣлесныя сладости.
 Теразь от насъ отбираешъ, въ руки наши намъ не даешъ
 Слугу нашего.

И глаголетъ Василіе: О человеце, муже!
 Евлавиє! Бой ся Бога, согрѣшилъ есъ дуже.
 Бога Отца отступилъ есъ, Духа свята похулилъ есъ,
 Сына божия!

Славословіє спѣвають, демоны пречъ утѣкають
 И записы вертають; облакомъ с церкви утѣкають
 Велии барзо Евлавію проклинають
 Слугу своего.

Паралелі: Жите і Слово, III, ст. 307 - 312. В. Гнатюк, Лірники,
 ст. 33 - 34. — Р. II. Ч. 25. — Р. VI. Ч. 8. — Р. III. Ч. 10. — Відмін
 не подаю тому, що є друковані варіанти та що ще оцін прийде низше,
 у другім розділі.

57.

Р. II. Ч. 27.

Человѣкъ єдин богачъ былъ,
 Роскошне жилъ такъ и пилъ,
 В драгихъ шатахъ всегда ходилъ.
 Але предъ его враты
 Лежалъ Лазарь убогій,
 Нагій, худій, вредовый.
 Ишоль богачъ мимо его,
 Лазарь на него заволаъ,
 Жебы му дашто пре Бога далъ.
 Не былъ богачъ такъ добрый,

Бы ся змыловалъ над нимъ,
 Не далъ му стола одробин.
 Але пси, пригодили,
 Кости ему носили
 Вреды его лизали.
 О богачу, брате мой,
 Прошу тя, мало постой,
 Дай ми воды и хлеба,
 Заплатить Богъ з неба
 Где ти буде треба.

58.

Р. II. Ч. 33.

Охъ ми тяжкый жалъ, не малый,
 Многи скорби мня обьяли:
 Отца матеръ оставилемъ
 И самъ от нихъ заблудивъ емъ.

Усѣхъ живыхъ я оставилъ,
 А днесъ слышу, ошъ помел[л]и¹⁾
 Отецъ, мати престави ся,
 Во мнѣ сердце расъдвои ся.

1) „Помелли“ говорятъ декуди на Угор. Руся намість померли, по-
 дібно як нни намість дни і ин. Тут переписувач пропустив друге л,
 звідки повстало „помели“.

Ци не плохий розумъ сталъ ся,
 Же в чужину ємъ загналъ ся?
 Хоть помел[л]и, не видаю,
 В чужемъ краю перебуваю.

Плачте очи, слезы лѣйте,
 Отца, матеръ юж не възрите!
 У чужинѣ мушу жити,
 Изъ блескими ся не видѣти.

У чужинѣ перебувати,
 Такъ чужину треба знати;
 Ани честе, ни похвали,
 Токмо досыть пѣзневагы

У чужинѣ перебувати —
 Не дай, Христе, [й] умирати.
 Слезы моя, Христе, приими,
 Житие чисте даруй ми.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. лїт. ст. 143—144.

59.

Р. П. Ч. 39.

Пасѣтырю душевній, ты попе избраній,
 Лють грѣшній очищати от Бога єсь данній.
 Якъ же другихъ очищаєшь,
 Кетъ самъ сквернымъ застаєшь,
 Жиючи блудно.

. . . . .

А ты якъ самъ во тмѣ ходишь,
 И вєѣхъ со собою водишь.
 Во ровъ пекельныхъ.

Идутъ лѣта, попе, приходитъ кончина,
 Абы ты не застала лютая година.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхни ся,
 О попе пока[й] ся.

Охъ пока[й] ся, попе, бо ты чортъ возметъ,
 Коли не застаєшь, тогды ты порветъ.
 Такъ ся тучишь, . . . обєсѣдуєшь,
 Же чрево тѣгати не бируєшь,
 Попе, вже пока[й] ся.

Тѣсенъ путь до раю, врата гускїї,
 Людємъ показуєшь посты твердия,
 А самъ (г)ѣшь — шєшь стравы дорогїїї.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхни ся,
 О попе пока[й] ся.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. лїтература, ст. 144—145, Ч. 39.

60.*)

Р. II. Ч. 36.

Возърыдайте всѣ и възплачите :
 Жалость велику нынѣ изъпознайте.
 Жродло слезъ моихъ в нѣхъ ся вливасть,
 Отъ жалю сердца южъ умлѣвасть.
 Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Нещасна смерте, щось уробила ?
 Наша¹⁾ путь горя, где твоя зоря,
 Котра свѣтила, таѣ насъ тѣшила.
 О Мукачъ, Мукачъ осирощеный,
 Такъ тешигъ ерѣдель²⁾ баръзо смущеный.
 Весь народъ люски южъ ламентуесть,
 Уграхъ, Волохахъ велми жалуесть.
 Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Штрогаая смерте мѣтлу трутила
 И патерицу изъ руки выняла
 И архъхиере[й]ску плачу подала³⁾.
 Южъ почиваесть [в] темной яськинѣ,
 Угасла наша потѣха нынѣ.

61.

Р. I. Ч. 7.

Плачи душе, рыдай — горе,
 Памята(й)вши⁴⁾ пекелное море,
 Како имаши избыти когда Богъ приидеть⁵⁾ судити.
 Ангелы въ трубы гды затрублять⁶⁾,
 Мертвыхъ от гробовъ возбудятъ ;
 Рѣки огненныя потекутъ,
 Всю тварь со собою⁷⁾ повлекутъ.

*) Отся пісня написана на смерть якогось епископа Мукачівського, як то видно зі слів : О Мукач, Мукач осирощеный ! — якого саме, трудно вгадати ; 1) В ориг. наше ; 2) прошу, Семигород (з маляр.) ; 3) В ориг. подала.

Р. III. Ч. 28. : 4) спамятай си ; 5) прийде ; 6) пред тым ангелы в трубы затрубят ; 7) грѣшныхъ с собовъ ; по другій строфці иде тут отся нова :

Судія справедливий
 Сядет на престолѣ :
 Грѣшныхъ во муку отженеть,
 Праведныхъ у радост поведеть.

Измѣнят ся¹⁾ лица прекрасна,
 Наполнят ся страха ужасная²⁾.
 Тогда не можно³⁾ познати,
 Где царь, где князь, где владыка, где нищъ, где богатый.
 Идучи грѣшныи⁴⁾ волають,
 Отца и матеръ проклинаятъ:
 Проклятъ той день и година,
 В нюже мати мя зродила⁵⁾.
 Мы ся грѣховъ охранѣмо⁶⁾
 Ісусъ Христа возлюбимо⁷⁾.
 Пой намъ рачить⁸⁾ даровати
 Съ⁹⁾ ангелы, архангелы въ небѣ царствовати.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 45. — І. Франко, Карпатор. література, ст. 138, ч. 7. — Р. Ш. Ч. 28.

62.

Р. І. Ч. 8.

- 1 Горѣ, горѣ душе моя,
 Ко творцу своєму:
 Бѣжи, бѣжи¹⁰⁾ съ еленемъ
 Къ¹¹⁾ источнику живому;
 К нему тамо припади¹²⁾
 И его ся наслади¹³⁾.
 Который¹⁴⁾ завше памятаєть¹⁵⁾,
 Кто ко нему прибѣгаєть.
- 2 Єдинъ, єдинъ той источникъ
 Нєвзчерпаємый,
 Всегда жєлаємый¹⁷⁾;
 Вѣрнымъ, вѣрнымъ¹⁶⁾ токмо людемъ
 А гды з него черпаєтъ,¹⁸⁾
 В ничто себе вмѣняєтъ¹⁹⁾,
 Мыслимъ себе²⁰⁾ червми быти
 И в²¹⁾ прях ся претворити.
- 3 День онъ страшный грядєть,
 Гды²²⁾ судія приидєтъ²³⁾

1) змѣнят ся; 2) вжасна; 3) не мож буде; 4) грѣшнѣ; 5) мя мати родила; 6) охраняймо; 7) послушаймо; 8) бы нам рачил; 9) со.
 Р. Х. Ч. 28: 10) бѣжитъ; 11) ко; 12) прѣпадѣмъ; 13) изъ него ся насладимъ; 14) котрый; 15) напаяєть; 16) добрымъ, вѣрнымъ; 17) отворєный; 18) вкушаєть; 19) за ничъ себѣ тримають; 20) мыслять себѣ; 21) во; 22) гди самъ; 23) судити станєть.

Грѣшнихъ разлучити¹⁾
 И гевѣ²⁾ предавати³⁾,
 Абы там ся⁴⁾ мучили,
 Червь пекелный кормили,
 Во источникъ презирали
 И о творцѣ забывали⁵⁾.

4 Єдину душу маєшь
 Прочто єи утрачаєшь?
 Якъ єсть она драга
 Якъ свѣцка слава
 На тварь божу створена,
 Кровію єсть откуплена,
 А от тебе доброволне
 Діаволу єсть преданна⁶⁾.

1) людей отлучити; 2) гевѣ; 3) предати; 4) додане: на вѣки;
 5) три останні стихи звучать так:

Же о творцу забыли
 И животъ свой на семь свѣтѣ
 Полѣпшати не хотѣли.

6) ся строфка звучить інакше:

О мизерни человекѣ,
 Єдину душу маєшь,
 Про что же єй в день и в ночи
 И завше встрачаєшь?
 Охъ якъ она є предрага,
 Драша пѣшъ свѣцка слава,
 На образъ божий є створена,
 Про злость твою затрачена.

Дальших строфок у сїм рукописї нема, а останна звучить так:

О Боже мой, створителю мой,
 Рачъ же ми то дати,
 Жебы емъ моголь за грѣхи мои
 Въ день и в ночи плакати;
 Тебѣ завше служити
 И тебѣ ся молити,
 А по смерти ис тобою
 Во царстви ся радовати.

Р. II. Ч. 2 — ідентичний з надрукованою віршою; за те Р. II.
 Ч. 60 — се тільки незначний відривок.

Р. III. Ч. 27: 6) два останні стихи сеї строфки відмінні:

Ты сам єи доброволне
 У пекло завдаєшь.

Строфок 5—6, 7—9 нема. Кінцева строфка (в сїм рукописї 7)
 така:

- 5 Оцъ Луцѣперъ з дѣволи
 Всегда в пеклѣ перебуваєть,
 Всетечниковъ, клеветниковъ
 К себѣ прізываєть.
 В рукахъ погаръ тримаєть
 И всѣхъ грѣшныхъ чекаєть,
 Бо ихъ хоцетъ напоити,
 Вѣчнымъ огнемъ розпалити.
- 6 Небо, небо утрачаєшь,
 Гды сваволно жиєшь;
 В смордѣ грѣховъ тяжкихъ
 В день и в ноци перебуваєшь
 А до неба горнего,
 Ничтоже тамъ сквернаго
 Можеъ ввійти и пребыти,
 Развѣ неповиннаго.
- 7 Плачи, плачи, человекѣ,
 Покѣ часу маєшь;
 Престань, престань уже грѣшити
 И царство достанєшь.
 Вдай ся до покаянїя,
 Звитяжишь свѣтъ дѣвола,
 А найпаче тѣло твоє,
 Бо оно єсть найзрадливоє.
- 8 Алчи, жажди, человекѣ,
 Христа ради во свѣтѣ жиючи;
 На источникъ благодати
 Всегда взираючи;
 А гды с него черпаєшь,
 В ничто себе вмѣняєшь;
 Да испустить ласку свою,
 Охолодить душу мою.

Нинѣ же вси христїане
 Источника пійте,
 Плачем, жалем и слезами
 Бога умоляйте.
 Он бо єст отецъ ласкавий,
 Прїме вашѣ молитвы
 И даєть царство пребы[ва]ющее
 Во вѣки вѣковъ.

Зрештою не має сей варіант важнійших відмін.

9 Земля, земля затвердѣла,
 Плода не даваетъ ;
 Сердце, сердце камяное
 И Богъ его не пріймаеъ.
 Твои очи отвори,
 Слезамъ токи испусти,
 Жебы землю оросили,
 Твое сердце умякшили.

10 Иусъ Христосъ Спаситель нашъ
 Всегда ожидаеъ ;
 Кающаго, плачущаго ся
 До себе пріймаеъ.
 Токмо вы ся покайте
 И до него воляйте :
 Твоихъ ради святыхъ страстей,
 Свободи насъ от напастей.

Паралелі : Р. II. Ч. 2 і 60. — Р. III. Ч. 27. — Р. X. Ч. 28.

63.

Р. III Ч. 29

Горе челоуѣку, тѣлу служащему :
 Бога оставяетъ, тѣло утучаетъ,
 На вѣчную муку.

Еда бы зналъ, што ся в пеклѣ дѣе !
 Там ся страшно мучит тѣло грѣшное,
 А нигда не горитъ.

Аще ся не покаешъ ѿ тѣло не стягнешъ,
 Дознаш во день судный, же ес быв безумный
 И пекло достанешъ.

Спасител волаеъ, до сердца толкаеъ :
 Покай ся грѣшный, челоуѣче мѣзерный,
 Буде[ш] спасеный.

Из боку своего кровь выпускаеъ :
 Терпитъ невиный и раны пріимаеъ
 За наше спасеніе.

Матка милостива просит за нас сына,
 Абы намъ и его умилостивила,
 Обы нас в царство пріялъ.

64.

Р. Ш. Ч. 61.

Восплачите ся и возрыдайте,
 Жалост вел[і]ю нынѣ познайте,
 Котрая жалост днес наступила,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Меч(е) поострила и з нимъ утяла,
 Чадо нам міле от нас зудняла.
 Страшная труба днес затрубѣла,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Ци уж пожала, ци покосила,
 Чадо нам міле от нас изтяла.
 Зостанте здравѣ, родичѣ мои,
 Бо уж я иду до вѣчного покою.
 Зостанте здравѣ, Богу вас вручаю,
 В теперѣшномъ часѣ от васъ отхождаю.

65.

Р. IV. Ч. 7.

Идутъ лѣта з сего свѣта,
 Приближат ся конецъ лѣта.
 Где ся маю я подѣти,
 Где прійде часъ моеї смерти?

Восплачут ся вси грѣшницы,
 Всего свѣта вси злосницы
 Як то тогда загатуєть,
 Душу мою поратуєть.

Не будетъ тамъ поратунку,
 Токмо плачу и фрасунку.
 Нави стануть вси человекѣци,
 Незакрытѣ таємницѣ.

Не встыдят ся грѣховъ своихъ,
 Наполнят ся глумомъ многимъ.
 Не познати, где царь и воинъ
 В равно стануть яко единъ.

День приходитъ, грѣхъ ся родить,
 До покути не приводитъ
 Пойду, впаду предъ ногами,
 Богу Отцу со слезами.

А змилуй ся на до мною,
 Согрѣшихъ, отче, предъ тобою!
 Помилуй мя, Боже Отче,
 Сего свѣта ты мой творче.

З любовію прибѣгаю,
 Со слезами тя волаю:
 Помилуй мя, азъ емь твоє
 Овча нынѣ заблудшее.

Ісусе мой и творче мой,
 Призри на мя, азъ емь рабъ твой!
 И намъ (?) стати високого
 З неба кругу широкого.

День тамъ страшный грѣшнымъ
 [людемъ,
 Где на судѣ всѣ тамъ станемъ
 А забудемъ свѣта сего,
 Где отиде душа с тѣла моего.

Тогда дрижить тѣло мое
 Душа тратить добро свое;
 До молодости вѣку моему,
 Наполненный емь многимъ гноємъ.

Тебѣ, врачу, прибѣгаю,
 Спасеніе азъ волаю:
 Испаси мя раба своего
 И во грѣсѣхъ зачатого.

66.

Р. П. Ч. 52.

О широкий свѣте, нѣкѣде в тобѣ жити,
 Прото я тя хочу нынѣ оставить;
 Бо ты мене сегда горко мя смущашь
 И во горькы[й] путь ми ноги направляешь.

Дорогое житіе минушь,
 Паки во горькую тму насъ (сеи) провади[шь],
 Младенъцу земьномъ показуешь сласти,
 Во горькую тму ведешь до пропасти.

Помолѣть ся о мнѣ, братия моя,
 Обы мнѣ была добрая дорога,
 Бо туй¹⁾ трудно жити,
 Дияволь, свѣтъ и тѣло кажетъ [в]се грѣшити.

Щасъливи будете всѣ соротницѣ,
 Мои друзи, приятелѣ и [в]сѣ любимии;
 Аще хочете знати, где от васъ отходжу,
 Увидите мою черъную одежду.

Днесъ бо з вами ся уже расълучаю,
 Днесъ бо я васъ усѣхъ засмущаю.
 Здравуйте, здравуйте всегда во Господѣ,
 Да васъ Богъ сохранитъ в семь суетномъ свѣтѣ,
 И паки здравуйте сегда во Госъподѣ,
 Б[о]лше расъ не буду во вашей краинѣ.

67.

Р. V. Ч. 1.

Вже прѣшов часъ, лишаю васъ,
 Приятелѣ мойѣ;
 Я вѣдходжу днесъ в дорогу,
 Бывайте здоровѣ.

Я видходжу днесъ в дорогу,
 В далеку сторону,
 Маю стати пред судѣевъ
 Всевишняго трону.

Смутна мнѣ ест та дорога,
 В котру я строю ся,
 Бо на вѣки вже з дороги
 Сеѣ не верну ся.

Бывайтеж ми здоровенкѣ,
 Приятелѣ мойѣ!
 Вчорамъ з вами бесѣдовавъ,
 Днес-емъ на ослонѣ.

1) Сей вираз повторений два рази.

Днесь лежу на ослонї
Мертвий перед вами;
Вже ся болше не увиджу,
Приятелї, з вами.

Вже ся з вами н[е] zobачу,
Н[е] буду говорити;
Днесь вїтходжу из межи вась
В сиру землю гнити.

Днесь вїтходжу из межи вась
В сиру землю гнити,
Тамь ся будуть моимь тїломь
Хробаки живити.

Вже не виджу, приятели,
Свїтвой угїхи;
Тилко стали п[е]ред очи
Мої тяжки грїхи.

Я на свитї не нажив ся,
Лиш гриху набрал ся,
А днесь мене смерть постигла,
Щемь не сподївав ся.

Прощайтеж ми, приятелї,
Можем образив вась,
Можем колись непослушний
Й невдячен був для вась.

Може колись в swoim житю
Комусь зробив злоє,
Днесь вас прошу, п[р]иятели,
Опцугїт ми тоє.

Прощайтеж ми, приятелї,
Не судїт ня сами,
Бо як мене днесь видите,
Так ся стане з вами.

Я за життя также не дзбавь,
Що треба вмирати,
А всем мысливь, що маю чась
Грїхи спокутати.

І та[к] ми йшли дни за днями,
Рок завше за роком,
А днесь маю о тїмь знати¹⁾
Отвіт п[е]ред Богомь.

А днесь маю запитаня,
Щомь приробив тутка;
Аж днесь виджу, що за грїхи
Жде грїшника мука.

Яж бемь, братя, днесь ваяв ся²⁾,
Покуту дїлав бимь,
Бога молив, грїх не робивь,
О смерти думав бемь.

Но днесь, братя, вже за пїзно
Покуту чинити,
Бо вже вїдти н[е] пускають
Житя попр[а]вити.

Тилко, братя, щи днесь маю,
Усеї надїи,
Жемь до церкви за все ходивь
[В] свята и недїлї.

Жемь до церкви ходив лилно
Слухати науки,
То думаю, же не пїду
На вичныя муки.

Хоть не мовлю, що [я] піду
Ві[д] разу до неба,
Бо за грїхи в чїстилице
Спокутати треба.

Алеж чистець ни єст пекло,
Тамь пукута лекша;
Ходь тамь муки єст до статка,
Але много мевша.

Але в пекло, хто дїстав ся,
То вже вїчно бїдний;
Той н[е] буде вид вїчнихь [мукь]
Николи сво[бо]денть³⁾.

1) здати; 2) бояв ся; 3) зам. свободний.

За таким вже хотби хтось ту
 День и ноч молив ся,
 То той уже вид вѣчнихъ мукъ
 Не осво[бо]дить ся.

Бывай здоров, милый свѣте,
 Днесь ты оставляю!
 Васъ сусѣд и всехъ сродников
 В Богу поручаю.

А я буду молити ся
 До Бога за вами,
 Щоби васъ всехъ Господь приявъ
 До вѣчноѣ славы.

Всехъ васъ Богу поручаю
 Братя и сусѣды;
 I ти, жоно, будь здорова
 И вы любезнѣ!) дѣти.

Моѣ мили п[р]иятели,
 Здорови бывайте!
 А в молѣтвѣ и за мене
 Не з[а]поминайте.

68.

Р. V. Ч 2.

Уже ся час приближае,
 Душа тѣло отставляе;
 Уже приспала²⁾ година,
 Душа тѣло отставляе³⁾.

Душа тѣло оставляе³⁾
 И Богу ся представила;
 Тѣло zostало мертвое,
 Котрое⁴⁾ все робило злое.

Тепер тѣло у[м]ирае
 I в душив ся разлучае;
 Уже силна кровъ застила,
 Котра лишъ грѣху с[л]ужила.

Уже сердце ледом стало,
 Котре в [г]рѣху ся кохало;
 Уже вси жили умеллі,
 Котре⁵⁾ грѣх н[а]д все любили.

Румняне личко поблѣдло,
 Свою красу гдесъ подѣло;
 Уже блѣде, нерумняне,
 Як лист в осени зовяне.

Уже очи не дивят ся,
 На цилій свѣтъ [г]нѣвають ся;
 Уже ся ни хотят (ся) дивити,
 На грѣх никого зводити.

Уже ни будут ся дивити,
 Пидут злотом (?) в землю гнити;
 Тѣло поїде в землю гнити.
 Душа буде вѣчне жити.

Душа тѣло оставяе,
 Так на тѣло нарѣкае,
 Каже: О, грѣшное тѣло,
 Менесь слухати не хотѣло⁶⁾.

Не хотѣлос ня слухати,
 Божій закон исполняти;
 Теперъ тобѣ едно гнити,
 А я мушу в пеклѣ жити.

Ти змертвило, а я жива,
 Через тебем нещаслива;
 Через твои лести, блуди
 Вижу в пеклѣ нужди.

1) повинно бути: любі; 2) має бути: приспіла; 3) оставила;
 4) котре; 5) котрі; 6) хтіло.

Ти за життя гайновало
 І у грѣху ся валяло,
 А я мушу бѣдовати
 І за тебе спокутати.

Тай я грѣхи не робила, —
 Ти мой нуждѣ єсь причина;
 Я за твої гадки, дѣла,
 Нераз муки претерпѣла.

Минѣ бы тяжє в тобѣ,
 Ніже тобѣ теп[е]р в [г]робѣ;
 Бо я в тобѣ бѣдовала,
 Грѣхим вѣд тя відвертала.

Но ти было непослушне,
 Так як скотина бездушна;
 Щось хотѣло, тось робило,
 Що лиш тобѣ було мило.

Но ти мене не слухало,
 Бось на до мнов пановало;
 Тобі ни мож розказ[а]ти,
 Твоїї блуди перервати.

Но що тобі було мило,
 Тое мене все дражило,
 Бо ти завш[е] грѣх робило,
 Менєс [...] неспокоило.

Минѣ тоє было мило,
 Ко[б] болось ся все молило,
 Законѣ божій исполняло,
 А видѣ грѣху видвертало.

Неразѣ тобі то казанно,
 Но ти тоє не слухало;
 Бо як тобо¹⁾ то казало,
 Ты ся тому спротивляло.

Ті на мене ни зважало,
 Лишєсь в грѣху ся валяло;
 Самось собѣ догаждало,
 На смерты ничєсь не зважало.

Ті до збытку тѣло й пило
 І всякийєсь грѣх робило;
 Я не моглам в тобѣ жити,
 Мусѣлам ся отсавити²⁾.

Тепер тѣло души каже:
 Грѣх єсть спільно доло³⁾ наше;
 Єсли былась нич не винна,
 То бись не была мученна.

Та же Бог єст справедливий,
 Ни карає, кто невинний;
 А ты пусто нарѣкаєш,
 Себе тепер вневиняєш.

Себе хвалиш и жалуєш
 І на мене нарѣкаєш;
 Таже тобі лѣпше жити,
 Ноже⁴⁾ менѣ в [г]робѣ жити⁵⁾.

Ти можєш грѣх спокутати
 И до неба ся достати;
 А я мушу в [г]робѣ гнити,
 Собо[в] хробакы живити.

Мене буд[у]ть черви гристи
 І точити моѣ кости;
 Глина приляже на груди,
 То за наші пієнѣ були.

О безумне грѣш[н]є тѣло,
 Циж мене гр[ѣ]х, блуд, кортѣло?
 Гд[е]ж я с тобо[в] спивку мал[а]?
 Циж я в грѣхах розмишляла?

Щож ти минѣ приказуєш,
 Кед ти мертве нич не чуєш!
 Хоть бись у огни горіло,
 Твоє єст [...] лекше дѣло,

Душ[е] моя грѣшна, бѣдна,
 То ти инєсь менѣ вѣрна?
 Ти лиш сама ся жалуєш,
 Що лиш ти бы⁶⁾ ташкей чась?

1) тобі; 2) мусілам тя оставити; 3) діло; 4) ніже; 5) гнити
 6) тобі.

Циж я тягар не буду чути,
Тольку глину на свой груди?
Тольку глину и камѣня..
Душе! ни маєш сумліня!

Безумним [м]я называєш,
Мене ганеш, понижаєш;
Колиж ти розумна,
Чомусь з дороги зблудила?

Кажеш, що лиш я єсм грѣшне,
За мене ся мучиш вѣчне;
Ану най те[е]р грѣх зроблю,
Коль вжем не в идно¹⁾ с тобою?

А поки смо в едно жили,
Обое смо враз грѣшили;
Теперь мусимо терпѣти,
Тяжки муки износити.

Тепер, душе бѣдна, вбога,
Моли, проси пана Бога,
Щоби ся пан Бог (и)змиловал
И до вѣчной славы приялъ.

Бо пан Бог єст добротливый
І над нами милостивый.
Моли єго со слезами,
Чей ся змилує над нами.

69.

Р. V. Ч. 3.

О безумний человекѣ,
Що ти думаєш, гадаєш?
Робиш тѣлу своему волю,
О душ[у] не зважаєш.

Не зважаєш на судь божий,
На вѣчное пекло;
Доти грѣшиш, доки ти ся
Во очохъ не змеркло.

Не зважаєш, же смерть преїде,
Послѣдна година,
Валяєш ся в тяжкихъ грѣхахъ,
Як в [г]нои скотина.

Ти думаєш, що так згниєш,
Як тота скотина
И дух в тобѣ ни в[і]д Бога,
Жиєш, як (в) битлина²⁾.

Человекѣ окаяний,
Где ся важиш скрити,
Як преїде Богъ в своей слави
Всѣхъ людей судити?

Якъ Бог сице мир судити
И сядет на тронѣ
И як тоби скаже стати
На лѣвой сторонѣ?

Як судия справедливый
Скаже слова сїї:
Идите³⁾ ви в оген вѣчный
Грѣшни прокляті!

Отями ся, человекѣ,
Перестань грѣшити;
Моли Бога и покай ся,
В небѣ можеш жити.

Моли Бога со слезами,
Зложи пред ним руки;
Не тручай ся з тѣлом, з душев,
Сам у вѣчни муки.

А пан Бог єст милостивый,
Грѣхи отпускає,
Только хто ся щиро молить
И грѣхов ся кає.

1) в едно = разом; 2) битлина; 3) идѣте.

70.

Р. V. Ч. 4.

О страхъ сердце проникає,
См[е]рть малжинство разлучає;
Смерть марженство розлучає,
На молодисть не зважає.

На жаль и плач ни зважає,
Острим мечом убиває;
Нема жадной оборони,
Лише дзвонит усі дзвони.

О, жаль сердце изтискає,
Смерть марженство разлучає;
Розлучає жену в мужомъ,
Своимъ острымъ оружиєм.

Аш ти, смерте, тось напасна!
Для молодихъ [..] несчасна.
О тось, люде, великей страхъ,
Умирати в такихъ летахъ.

Волѣв бим ся (и) не родити,
Нѣж п[а] свѣтѣ толко жити.
Ни дожиеш трийцять лѣта,
Вже смерть жене [з] сего свѣта.

Лише дижде ся до сили,
Бо¹⁾, треба йти до могили!
Кой на свѣтѣ лиш бы жити,
Ба, кой треба йти в землю гниги.

Ах несчасна година,
Гдеж ти, смерте, ся родила?
Гдеж ти, смерте, ся родила,
Чомусь так немилостива,

Же так люди убиваєш?
Мечом сѣчеш, убиваєш,
З сего свѣта изганяєш
І кров люцку проливаєш.

Скажи, смерте, вѣткись зайшла
И десь собѣ той меч найшла?
И тко ти дав оружие
Убивати, кто лиш живє?

Скажи, смерте, гдєсь рожденна,
На шо ти сотворенна,
И колько ти живєш лѣт?
Ци про тебе не бывѣ свѣт?

Скажи, смерте, кто тя вродивѣ,
Таку страшну на свѣт сплотивѣ?
И хто тобѣ дає знати,
Кому треба умирати?

Ой я часу ни чекаю,
Кедь ві[д] Бога розказъ маю;
На жаль и плач не зважаю
І милости я не маю.

Я на божий розказ мушу
Взяти из челоуѣка душу;
Панѣ Бог знає, кому жити,
А кого треба вмертвити.

Хочеш знати, гдєм рожденна?
Се(д)ред раю сотворенна.
Хто ня вродив хочеш знати?
Грѣх Адамов моя мати.

Питаєш ся, вѣткѣмъ зайшла
І дем собѣ зброю найшла?
Мѣнѣ Бог давъ той меч в раю,
Котрим сѣчу и рубаю.

Котримъ сѣчу челоуѣка,
Як здоровыхъ, т[а]кѣ калѣки;
Як здоровыхъ, так убогихъ,
Не шкодую и молодыхъ.

Молодыхъ [я] не шкодую,
Ай старыми не п[і]хую;²⁾
Не шкодую[ю] и младенцѣв,
Ани дѣвчатѣ, ани хлопцивѣ.

Хто ся родивѣ, мусит вмерти,
Не годен ми ся смерти;³⁾
Сильный ми ся не зборонитѣ,
Ани лжец ся не [о]дмовитѣ.

1) ба; 2) гордюю; 3) оперти.

Як убогий вмерти мусить,
Так богат ся не віткупить;
Пере до мнов ся не спряча¹⁾,
Ани втече, ани віплаче.

Владька ся не вімолить,
Цѣсарь ми ся ни зборонить;
Славныхъ борцівъ переможу
І на груди руки вложу.

Всѣхъ васъ з сего свѣта зглажу
И до гробу пр[и]проважу;
Роде грѣшній, тями собі;
Же каждый з васъ буде в [г]гробѣ.

Грѣхи своѣ спокуйте.
На мене ся сподѣвайте:
Ао як ничъ такъ день стою
Перед вами из косою.

А вы о томъ ни збаєте,
Бес часу вмираєте;
Скоршю²⁾ ваше жита,
Бо вы Богу не служите.

Тотож, братя, подумаймо,
Каждий с тим раздумаймо,
Же прийде час нашої смерти
І каждый з васъ мусит вмерти.

І я, братя, также мушу
И я педамъ (?) Богу душу;
А Богъ знає, в яким вѣку,
Трудно знати челоувѣку.

Томъ ни в стани уж гадати
І часъ смерти пр[е]деказати,
Бо азъ єсм грѣшни люде,
Не вѣмъ, що з грѣшником буде.

Бога тязко образивемъ
И на муки заслужи[в]ємъ;
Толко можу то сказати,
Же мусимо все вмирати.

Смерти нашої єст причира
Грѣхъ, пред Богомъ наша вина;
Грѣхом Бога образивемъ;
То бес часу умираемъ.

Тать нам жита скорчає,
Мам насъ некломъ покарає,
Где будет плач, скрезе[т] зубом
И для грѣшникамъ погуба.

О, братя, отямѣт ся,
Всяких грѣхов стережѣт ся;
На сѣм свѣтѣ спокуйте,
На смерть, пекло памятайте.

Памятайме на судъ божий,
Ци то старшей, ци молоджій;
Всімъ намъ тоє треба знати,^{*}
Же мусимо всі вмирати.

Памятайме на судъ божий,
Ци то старший, ци молоджій;
Всѣм нам тоє треба знати,
Же ще мусим з мертвых встати.

Що ся стане в той часъ, люде,
То вже в иншой пѣсни буде;
Нк можь наразь все сказати,
В єдні пѣсни описати.

Толко ще вамъ, братя, кажу,
Очистими душу нашу;
До сповѣди приступаймо,
Святыхъ тайни приймаймо.

Ростаньме ся, братя, з грѣхомъ,
Пак дыхаємъ божимъ духом;
На часъ смерти памятайме
. . . . .³⁾

О, великий Боже отче,
И цилого свѣта творче!
Услиш[и] нас люди грѣшнихъ,
Сохрани насъ ви[д] мук вѣчнихъ.

1) спряче; 2) скорочу; 3) одного стиха не став.

Молимо тя со слезами,
 Вмилосерди ся над нами;
 Не скорчай [нам] наше житя,
 Со слезами молимо тя.

71.

Р. V. Ч. 5.

Бес часу я умираю,
 Братя моѣ мѣлѣ;
 З тяжким смутком растаю ся
 З вами, приятели.

Ни часъ было мѣнѣ вмерти,
 Но смерть ни звакала:
 Мое житя [з] сего свѣта,
 Вѣк изъкорча[ла].

Но я духомъ не вмираю,
 Бо духъ вѣчне живє,
 Только тѣло из кистками
 В могилѣ зогниє.

Зошлисте ся, братя й сестры
 И вы малѣ дѣти,
 Мое тѣло послѣдней раз
 Ще днесь вѣдвѣ[дѣ]ти.

Отож, братя, придивѣт ся
 На мня умершаго,
 Бо уж мня не ввидите
 Ві[д] дня завтрѣшного.

Вже ся, братя, перед цілимъ
 Свѣтомъ завтра зкрию;
 Муравою зеленою
 Все тѣло вкриють.

Покриют ся¹⁾ сировъ землив,
 Пѣском, муравою,
 Растаю ся з сусѣдами
 З [с]воивъ роудиною.

Растаю ся з пѣлым свѣтомъ,
 З полями, з горами;
 Вже ся по нихъ ни п[о]ступлю
 Своими ногами.

Лишаю днесь свой мастокъ,
 Лишаю худобу,
 Не возму нич найменшого
 З [с]обою до гробу.

Лишаю тут всѣ р[о]скошѣ
 Свѣтовой утѣхи,
 Лишь не годен єм лишити
 На сем свѣтѣ грѣхи.

Титъ зо мнов зобрали ся
 Й перед очи стали;
 Вшитко мня ся днесь лишило,
 А вни не пропали.

Лишила мня крѣпка сила,
 Очи мойѣ вмерли;
 Через грѣхи врата ми ся
 До неба заперли.

О великій Боже отче,
 Спасителю мира!
 Не дай, что бі са мнов тѣшила
 Пекелная сила.

Не дай, что бы ся мнов тѣшила²⁾
 Пекелныя слуги;
 Звяжи смутком Лудѣпира
 Й лудиперски други.

Бо тко, Боже, без грѣха єст?
 Токмо ти на свѣтѣ!
 И ктож може смилу на твой
 Образ лица зрѣти?

Навет церков свята каже,
 Ирмоси ся пѣють,
 Же ангели на твой образ
 Взирати не смѣют.

1) мя; 2) тѣшили.

Не обем я мѣг взрѣти	О, не суди мене, Боже
На тя, святой Боже.	По заслуѣ моеѣ;
Измилуй ся на до мною,	Спаси мене заблудшаго
Бо ктож ми поможе?	Вѣд вѣчной неволѣ.

Хоть я вижу, жем втратив
Спасение свое,
Но помнани, что азъ есмь
Создание твое.

72.

Р. V. Ч. 7

Ах, пора п[р]иходить, треба умирати
И души¹⁾ о[т] тѣла горко отставати²⁾;
День, година утѣкаеть,
Страшный суд(т) ся приближае³⁾,
Готуйме ся всѣ.

Небо крестъ покажетъ справедливый⁴⁾, ясный,
Но⁵⁾ то для грѣшниковъ станет ся ужасный.
Будуть они⁶⁾ закрывати,
Студа⁷⁾, страха⁸⁾ не знати,
Як приде Христось.

Ангели вострублять на чотыри⁹⁾ части,
Мертвыхъ возбудити по божи¹⁰⁾ власти:
Человѣцы, вос[т]аните,
Своихъ дѣл ся о[п]равдите
Своему творцу¹¹⁾.

Рѣка огненна¹²⁾ будетъ клекотати,
Землю осквернену буде¹³⁾ очищати;
Поднесет ся до¹⁴⁾ небеси,
Потомъ впадетъ во¹⁵⁾ словеси (?),
Во пропасть земную.

Вѣдный человекче, что будешь чинити?
Где ся от десницы¹⁶⁾ скажут отлучити?

Р. VI. Ч. 3.: 1) душу; 2) разлучати; 3) приближаеть; 4) справедливымъ; 5) и; 6) очи; 7) стыда; 8) тут е ще: бы; 9) чотыри; 10) и мертвыхъ возбудять по боже¹¹⁾; 11) сї два стихи звучать так:

Вашихъ ся дѣлъ оправѣ[те]
На судѣ своемъ.

12) огненния; 13) иматъ; 14) поднесе ся под; 15) подъ; 16) як ся от правици; 5-ої строфки бракуе.

Тогда Христось, всѣ святыиѣ
Крикнуть: Идѣтъ проклятыи
Во адскую пропасть.

А кто тебе в той часѣ будетъ ратовати?
Ни поможетъ отецъ, родина ни мати;
Кождїй там(и) ся поставит(и),
От дѣл своих ся справить
Своему творцу.

И мы¹⁾, християне, грѣхов ся хранѣме²⁾,
Судию страшного смиренно молѣме,
Бы изволил намъ подати,
Отвѣтъ благїй услышати
На судѣ своемъ.

Паралелі: Р. VI. Ч. 3.

73.*)

Р. V. Ч. 8.

Источникъ слезы разливайте ся,
Камени сердца распадайте ся,
Видячи нашу сладость времену,
4 Красоту и славу [в] ничто совбернену.

Опаде твоя, человекѣ, слава,
Потоптала ей смертна булава.
Ахъ не требуючи животе бѣднїй,
8 Скоро ся скажешъ нагле измѣннїй.

Обѣцуетъ намъ своей сладости
Нѣкто ти извирить не зрат старости?
Изъу[ч]орнѣла ти подоба слична,
12 Бо тя ожидае, фортуна вѣчна.

1) а вы; 2) хранѣте.

*) Р. II. Ч. 55.: в. 4— вберѣнену; в. 5— чловеце; в. 6— исто-
птѣли; по 6 в. приходятъ отсе два:

Почернѣла ти подоба слична,

Бо тя извѣдаеть фортуна вѣчна. (пор. в. 11—12).

в. 7— охъ не трыбучи; в. 8— змѣнивїй; в. 10— о кто тои звѣритъ,
н[е] взрїть старости; в. 13— спущаетъ; в. 14— до приятелей бле-
ськихъ волаеть; в. 15— братня; в. 17—22 попереминовані так, що е
доказом неграмотности переписувача одной частини сього рукописа;
в останній строфіці виблїдло письмо так, що трудно його відчитати.

На небо очи смертнѣ спущаю¹⁾;
 До приятели блискихъ волаю²⁾:
 Помилуйте мя³⁾, братие⁴⁾ і друзи,
 16 Бо мя изѣдятъ земныі пружи.

Воспомняните вси любовь мою,
 Да не отрачу⁵⁾ надежду мою⁶⁾;
 Похибы моя не спаятайте⁷⁾,
 20 Но за мене вси Бога ублагайте⁸⁾.

Уже⁹⁾ ми декрет опредѣленный,
 22 Судия страшный, неумиленный¹⁰⁾.

Грѣшную душу во адъ вьслаютъ,
 А покаявшу царствомъ вѣнчаютъ;
 Смертнѣй гробъ темный,
 26 Червь тѣло точить, а душу страхъ.

Страхомъ суду престоить,
 Да дашъ днесъ отвѣтъ
 . . . . . твоєму животѣ,
 30 Чтось наробила на марномъ свѣтѣ.

А васъ умилно всѣхъ упрошаю,
 Сродниковъ своихъ равно вмоляю
 Возпомняните каждый во себѣ,
 34 Же скверно не естъ ничто во небѣ.

Ни влази, ни сла[вы], богатства, утѣхи,
 Роскошѣ, молодость, земныя смѣхи.
 Ісусъ Христосъ намъ крове заняныі,
 38 Страшныя муки за насъ нещасныхъ.

Р. VI. Ч. 5.: По в. 6— ідутъ два якъ повисше; опієсля слідує аж 13. 1) пуцаєшь; 2) волаєшь; 3) ня; 4) братя; 5) утрачу; 6) свою; 7) памнятайте; 8) простите, Бога умоляйте; 9) южь бо; 10) неумоленный; дальші стихи попереставлювані так: 39—40, 33—34, 35—36; по сьому два стихи нові:

Да не отрыгну всѣхъ во той часть,
 Абесте чули мой остатный гласъ.
 Дальше в. 37—38, а опієсля:
 Блескихъ, далекихъ Богу вручаю,
 Бо я от васъ ся южь разлучаю.
 В кінци в. 41—45.

Блескихъ, далекихъ васъ упрашаю
 Э вами бо я ся днесъ розлучаю;
 Конецъ животу з вами,
 А я васъ всѣхъ вѣчнучю
 43 Многими лѣтами.

Тѣло ужъ мое гробу предайте,
 45 А за мене вси Бога вблагайте.

Паралелі: Р. II. Ч. 55. — Р. VI. Ч. 5.

74.

Р. V. Ч. 9

Фалшивая юность, зрадлива¹⁾ фортуна,
 Служить человѣку²⁾ во молодомъ вѣку.

Теперь наступила³⁾ — гдес сила оставила,
 Старость человѣка [д]⁴⁾ земли прихылила.

Куды ся оберну, слезы проливаю,
 Во старости своей сам ся обуждаю.

Чом ся ни каеш и не возрыдаешъ?
 Вже кончина вѣку, уж ся приближае.

Ужъ приходитъ время до гробу ступати,
 Не буду во свѣтѣ як орель лѣтати.

О роскошѣ мои, где ся сте подѣли?
 Цили во Дунаю есте потонули?

И плачь не поможе, когда смерть приходитъ
 Жаль немилостивый сердцу ся знаходитъ.

О вѣгры бурныи! от горь повѣвайте,
 Серца тяготу во мнѣ охлаждайте.

Изльи на мнѣ, Боже, из небесе [росу],
 Ухлуди ти сердце, во мнѣ тяготу.

Р. II. Ч. 56.: 1) нечесна; 2) человеку; По в. 2-ім ідутъ отсі:

Ахъ терая (?) старость послужилъ исъмалу,
 Ачей бы мой сердце май болше не вяло.

3) черась отступила; 4) ить.

Дальше йдутъ стихи: 11—12, 9—10. Опісля отсі:

Гольовая (?) юность, оберни ся ко мнѣ
 Потѣшь человѣка . . . . . годѣнѣ.

Потім 15—16, а останні два отсі:

Расстунъте ся воды, до землѣ ступите,
 Юность молодости мои навернѣте.

О несчастна смерте! Что [ти] наробила?
 Что естъ пожала тай покосила
 Квѣточокъ бѣлый, еще недозрѣлый.
 И ты сыра земле, жалую[сь] на тебе,
 Что ты отбираешъ голуба от мене.
 Даремно жалуешъ, сіе естъ на мене!
 Узаль Богъ душу, а я тѣло мушу.
 То естъ правда давна Богомъ приказанна,
 Еще прародителемъ во рай извѣщенна.
 Не жалуйте о мнѣ, родители моѣ,
 Я иду до дому ко творцу своему.
 Буду его просити, як Бога молити,
 Что бы вамъ дароваль многа лѣтъ жити.
 Жалую не мало, что есмь несчастливый,
 Что на семь свѣтѣ мало лѣтъ жилъ емъ.
 Недавно мнѣ Богъ даль, уже покликаль,
 Что бы емъ пред номъ весь отвѣтъ изложилъ.
 Дякую я вамъ, родители моѣ,
 За вашні труды при слабости моеѣ.
 Дякую на встатокъ всемъ вамъ, Християне,
 Котрѣ есте пришли на похоронъ мѣнѣ.

Паралелі: Р. II. Ч. 56.

75.

Р. V. Ч. 10

Все притомнѣ взирайте
 И на то памятайте,
 Же что на мнѣ видите,
 То ѣ на себе чекайте.
 Неска минѣ, завтра вам,
 На то преjde и самъ царь;
 На то прийдуть вшиткі [i],
 Што на сей свѣтъ рожденѣ.
 Вшиткѣ тѣла заслуги ж
 Четыри [и]ли пять дошки
 Ёдинаго каждого
 Сут истинно по смерти.

Оце лопату возьми
 И печать з неѣ вчини,
 На томъ то моемъ гробѣ,
 Котрый видишь при собѣ.
 Я туй буду лежати
 И з Богомъ спочивати,
 Себе земнымъ червачькомъ
 Во ѣдѣня давати.
 Докъ труба ангелска
 Голосно не затрубитъ
 И ушитки поме[r]шѣ
 На сугъ божий возбудить.

О любя моя жено,
 Зопставай ся здорова!
 Я ся в[і]т ты разлучаю,
 На Бога ты лишаву.

И ушиткѣ родичѣ,
 Зопстаньте ся здорови;
 Я ся в[і]д(ы) васъ разлучаю,
 На Бога васъ лишаю.

И вы моѣ сусѣды,
 Оп(ы)ставайте здорови:
 Я ся в[і]д(ы) васъ разлучаю
 На Бога васъ лишаю.

И ушѣткѣ притомни
 Опставайте здорови;
 Я ся в[і]д(ы) васъ раз(ы)лучаю,
 На Бога васъ лишаю.

И щи вамъ расъ дякую
 За остатню послугу;
 З Богомъ домовъ ступайте,
 О мнѣ Бога благайте.

76.

Р. II. Ч. 57.

Что мы человекѣ? Ёсмы и съчезаемъ,
 Якоже дымъ сеи суетна замѣнымъ жись расъточаеъ.
 Страшливая смерть, страшлива, страшлива,
 Страшливая смерть.*)

Юже руки бреными емѣлетъ
 Кристалу фиялу ламѣлетъ — о щетна.
 Днесъ буди цвѣтъ а завтра пепель —
 Сей естъ во всѣхъ живущихъ степень;
 Позри якъ естъ сего свѣта жись:
 Не фольгуеъ, не жалуетъ никого же смерть.

Что тогда человекѣская слава псъчезаеъ,
 Якоже трава, егда во гробы темнѣ несложитъ насъ,
 Несъподѣваны и во остатный часъ.

77.

Р. II. Ч. 59.

Плачи душе, рыдай горе,
 Расъпамнятай пекельное море,
 Како, како, како имашъ исбыти,
 Егда, егда, егда Богъ приде судити.

И съмѣнять ся лица прекрасныя,
 Наполнять ся страха ужасного;
 В той час, в той час, в той часъ не мошно спознати,
 Где царь, где князь, где владыка, где нищъ тай богаты.

*) Сей приспів повтаряеъ ся по кожій строфіці.

Тамо грѣшници волають,
 Отца ѿ матеръ проклинають :
 Проклять, проклять, проклять то[т] день и година,
 В ню же, в ню же, в ню же мати мя породила.

А мы грѣхи оставимо,
 Ісусе Христа восьлюбимо ;
 Той намъ, той намъ, той намъ рачивъ животъ дати,
 Со ангелы, архангелы, в небѣ царьствовати.

78. (а).

Р. IV. Ч. 4.

О Боже ласкавый, отче безконечный,
 Творецъ сего свѣта естъ неба и земли.

Нихто не возможе ласку твою зрещи,
 Бо вышній претворить, доки маеть жити.

Бо не знаешъ, котрый часъ конецъ маеть прійти,
 Смерть изъ тѣла душу — когда маеть взяти.

Возлюбилъ есь мене, отрока малаго,
 Жебымъ не узнавалъ свѣта погубнаго.

Нынѣ, мамко моя, я дякую тебѣ,
 Же есь мня носила тяжко во утробѣ,
 А потомъ прияла твердо болѣзнь себѣ.

Сокотилась мене якъ въ день такъ и въ ночи
 И варовалася от огня и воды,
 А я ж[ад]енъ хосенъ не учинилъ тебѣ.

О смерти зрадлива, что есь учинила ?
 На что нянка и мамку до жалюся привела,
 Мене маленькаго отъ нихъ разлучила ?

Не рать былъ емъ вамъ днесъ жаль учинити :
 Не моя есь воля, мушу отъ васъ ити.

Лишаю васъ, няньку и мамку, на семь свѣтѣ,
 Жебы Богъ животъ вамъ даровалъ на много лѣтъ прожити.

79. (б).

Р. П. Ч. 61.

О Боже ласкавий, Отче безьконечный,
Творецъ¹⁾ сего свѣта єсь неба и земли,
Нихто не возможе ласку твою зрци²⁾.

Бо не знашь³⁾, в котрый часъ к тому⁴⁾ маєшь прити,
Смерть от тѣла душу коли маєшь взяти,
А тебѣ, Господи, во руцѣ предати.

Возлюбилъ єсь мене отроча малое,
Же быхъ не узнавалъ⁵⁾ свѣта пагубнаго⁶⁾,
Але пошолъ к тебѣ до царьства вѣчнаго.

Ко мнѣ малелекой⁷⁾ пославъ єсь ангела,
Котрый нагло взя[л] душу мою с тѣла,
Абымъ⁸⁾ отцу и мамъцѣ юшь не заважала⁹⁾.

Охъ, смерте ма горка, якъ єсь мя зрадила.
Учора я з ня[н]комъ, з мамъковъ говорила,
А днесъ переть ними лежу на жаль мертва.

Солотъкый мой няньку! перестань плакати,
Бо вже тобѣ за мновъ нѣщо жаловати,
Бо знаєшь, же буду в небѣ царьст[во]вати.

Мамъко моя любя! я дякую тобѣ,
Бо ты мя носила тяшко во утробѣ
И прияла за мно тверду болѣсь собѣ.

Не рада я была¹⁰⁾ жаль вамъ учинити:
Не моя воля — мушу васъ лишити¹¹⁾,
А такъ¹²⁾ ко вышнему Отцу отлетѣти.

Дозиралась¹³⁾ мене якъ у день такъ в ночи
И обганялась¹⁴⁾ мя от огня от воды
А я жадный хосникъ не вчинила тобѣ¹⁵⁾.

Р. Ш. Ч. 59: 1) ты; 2) знати; 3) знаєш; 4) ко кому; 5) быхъ я не завналъ; 6) суетнаго; 7) маленькому; 8) обыхъ; 9) уже не саважал; строфок 5–6 нема; потім іде 9, а по ній 7–8; 10) не рад бы былъ я вам; 11) от вас ити; 12) и ко; 13) сокотилас; 14) и варовалас; 15) а я жадный хосен тебѣ не вчинив. Перед 12 строфкою є отся:

Коне[ц] живота моего теперь со вами,
Я вас вѣнчую многими лѣтами,
Всѣх вас Богу вручаю,
От вас бо днес отхождаю.

Мои вункы больше не будутъ ходити,
Ани ручки ня[нь]ка и мамьку обыймати,
Могуть ся про мене дѣти бавити.

Лишаю васъ, ня[нь]ку, мамко, на семь свѣтъ,
Жебы Бохъ животъ вашъ деръжалъ долъголѣтъ,
За дозуръ отцевски майте царство в небѣ.

Терасъ¹⁾ тѣльце мое лежитъ переть вами:
Якъ землю до землѣ треба юшь предати²⁾,
Бо тота нам усѣмъ послѣдная мати.

80. (а).

Р. VI. Ч. 1.

Южь иду до гробу смутнаго, темнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣтитъ болше,
Где я буду мати во гробѣ мѣсто,
Где вшитки панове, великѣ кральове,
Кости своя изкладають и вѣкъ свой скончають.
Ни богачъ, ни убогъ, там ся не уткупитъ,
Але токмо каждый терпѣти муситъ.
Добра ноць юшь и вамъ, приятелѣ,
Котрѣете ми были во свѣтѣ знаемыи.
Вамъ такъ желаю, котрѣете ся зыйшли,
За тую ласку велику дякуюю.
Ісусъ мой и Богъ мой, моя радость вѣчна(я),
Прими мия во царство, где радость ангелска.
Прими, Боже, душу мою, прими еѣ яко свою,
А ты, земле, тѣло мое, якъ мати дѣтя свое.

81. (б).

Р. III. Ч. 58.

Уш иду до гробу темнаго, смутнаго,
Де я буду спочивал ажъ до дня суднаго.
Звѣзд ясных не ввѣжу, ни гласу не велышу,
Але як звязаный терпѣти там мушу.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣти на то,
Де я буду мати в темном гробѣ мѣсто.

1) тещер; 2) котрох земли юж треба предати.

Там вшиткѣ кралеве и вшиткѣ панове,
Кости своя складають, о горко, болезне.

Ни богач, ни худобный, от того ся не откупит,
Але кождый собовъ то измѣрити мусить.

Доброє житя юж тебѣ, мила малжонко,
Богу тя вручаю а варуй ся грѣхов.

Мой дѣтки як квѣтки, zostалисте во вѣки,
Чтѣт мое наказаніє, да будет на вас божіє благословеніє.

Добре жійте юж и вы, милы пріятели,
Котрѣсте мѣнѣ были в свѣтѣ знаємѣ.

Вам также, которѣ ко мнѣ ся сходили,
Велико дякую за милость такую.

А Ісус мой и Богъ мой, радост моя вѣчна,
Да прійметъ мя [д] себѣ до царства небесна.

82. (а).

Р. VI. Ч. 4.

Голубе, голубе, то красно (ту)гуркаєшь,
Єще ты от мене скоро отлетѣль єсь.

А я тобѣ давалъ, што єсь от мня жадал,
Єще ты от мене ити не жаловалъ.

Ото мнѣ нужно на гробъ твой позрѣти,
Кетъ я не могу с тобов говорити.

О сердечко мое, вельку тугу маєшь,
Кетъ ты свого голуба голосъ не слухаєшь.

Ластовѣцѣ отлѣтають, тай назатъ ся навертають;
Ушъ тво[є] сердце назатъ ся не наверне.

Изпусти, Боже, с небесе росу,
Ухолоди сердце моего тяготу.

Конецъ животу моему с вами,
Я васъ дарю многими лѣтами.

Сы[н] мой премилый, радость сердца моего,
По что ты лишаєшь Отца своего?

Дякую вамъ, мамко, єдина премила,
Же єсь ня породила, в чистомъ повила.

Крестнѣ батечкове, наймилѣ призваѣ,
Люби вы моѣ, помиловаѣ.

83. (б).

Р. III. Ч. 60.

Голубе, голубе, то красно гуркаль ес,
Еще ты от мене скоро отлетѣл ес.

А я тебѣ даваль, что ес от ня жадалъ,
Еще ты от мене отити не шкодовал.

Хот бы был ми горы и долины дальъ,
Воль(и)лъ тебе от мене не взялъ.

Что мнѣ потому много в свѣтѣ мати,
Як(е) я не маву с ким ся потѣшати?

О мое сердечко, велику журу маю,
Кет своего голуба голос не слушаю.

Голубе прекрасный, сине мой любимый,
Не давно ты Богъ даль, юж ты от нас узял.

Ох то мнѣ нунно на сон твой позрѣти,
Кет я не могу с тобов говорити.

Бо очи запертѣ, языкъ загражденый,
Руцѣ звязанѣ, а ноги спутанѣ.

Ох красота его барзо почорнѣла,
Смертня година от нас его зудняла.

О Боже, послѣ з небесе росу,
Охолоди сердце и всю мнѣ тяготу.

84.

Р. VI. Ч. 2

О смерге, смерте, чомусь такъ страшлива,
Надъ сакимъ створѣньомъ дуже безъочлива?

Многимъ сиротамъ бывашь нещаслива,
Кто ти есь мати, где есь ся родила?

Где ем ся родила, як ты хочешъ знати,
Родилам ся в раю, а грѣхъ ми есь мати.

Во которомъ всѣ люде мусять разлучати,
Заченше ся — мусять умирати.

От тебе, смерте, войны утѣкають,
З[б]роѣ от с[т]раха из рук упуцають.

От тебе, смерте, царѣ ся ужасають.
Прет тобовъ коруны із головъ знимають.

Глуха єсь о смерте, не хочешь слухати,
Якъ жена газду албо чадо мати.

Жалость, смерте, никда не бываєшь,
Отца в межи дѣтей залости збираєшь,
Милыхъ товаришей вѣчне разлучаєшь.

Хоть най изъ жалю млѣють, а ты ничь не збає[ш],
Видишь, смерте моя, із свѣта ня зганяєш.

Такъ немилосердно отдуху не маєшь,
Потерпи мало, кет дяку маєшь.

Люба моя жено, милый товаришу,
Аш єм ти завинилъ, для Бога тя прошу.

Вся родино моя, всѣхъ васъ перепрошаю,
Благода[ть] божию всѣмъ вамъ желаю.

Бога прошу, жебесте ся добрѣ мали,
А по смерти в небѣ вѣчне радовали.

Исусе Христе, ко тебѣ воздыхаю,
На свѣтѣ семъ марномъ жити желаю.

Тѣло мое гробу, лѣбимо предаю,
Но во руцѣ твоєй, душу предаю.

85. (а).

Р. VI. Ч. 6.

О смерте округна, а не милостива,
Каждому человекѣу єсть барзо страшлива.

Она не убирать, бо наймолотшаго,
Во великихъ роскошахъ, хотъ найбогатого.

Ужилам у свѣтѣ, три лѣта прешли,
А смерть округна не дала ми вѣка.

Прійшла смерть округна, ноги потинає,
На сироты моя никда ничь не збає.

Былемъ во свѣтѣ вдячный каждому человекѣу,
Теперь ємъ подоб[н]ый земному черваку.

Зоставай ты здрава, возлюбленна жено,
Возлюбленѣ дѣти, приятелѣ вшиткѣ.

А не плачите, Богу ся молитє,
На Сафать-долѣнѣ там ся увидите

О дай пане Боже, на правицу стати,
Прерадосный гласъ от Христа слышати.

86. (б).

Р. IV. Ч 1.

Ахъ смерти округна а не милостива
Кждому чловѣку барзо есть страшлива.
Не дбаешъ ничъ на роки чловека старого,
А ни на роскошѣ хоть май молодого.
Что мамъ отповѣсти, кетъ ся ужъ так стало :
Богъ мя на свѣтъ даль, а уже покликалъ.
Былъ емъ свѣту вдячный кждому чловѣку,
А теиерь емъ потданный земному черваку.
Стал ся термѣнь божій, же мушу отити,
Изъ своимъ малжонковъ мушу ся разлучити.
Сусѣды и пріятелѣ когрѣ туй стоите,
Тѣло мое мертвое до землѣ отдайте.
А кетъ емъ дакого въ свѣтѣ прогн[ѣвалъ],
Сусѣдемъ и пріятелемъ уч[т]ивость емъ не даль :
То прошу чрезъ Бога, абы отпустили,
А тѣло мое мертвое до землѣ отпровадили.
Дякую мужови за ласку в хворотѣ
И за услугу твою великой ташкости.
Най ти Богъ заплатитъ за твое стараня,
А посмотри, най ти дастъ в небѣ пребыв[аня].
Не мамъ между вами покою сталого,
Бо емъ ужъ выкročилъ из тѣла смертнаго.
А прошу — отхожду до гробу смутнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.

87. (в).

Р. VII а. Ч. 2.

А смерти округна, а не милостива,
Кждому чловеку барзо ес страшлива.
Не цбамъ ничъ на старость чловека старого,
Ани на роскоши, хоц и наймладшого.
Что мамъ отповѣсти, кед ся уж так стало :
Паиц Богъ мя на свѣт даль, та юж и поволалъ
Былемъ в свѣтѣ вдячный кждому чловеку,
Теиерь емъ подданный земному хробаку.

Тепер ся отберамъ из дому своего,
 Охабям пріятеля смутнаго каждого.
 Стал ся уже термѣвъ, же мую отдыти,
 С дѣтками манжелку смутну охабити.
 Здрава буд, манжелко, моя наймилѣша,
 Былас миѣ жичлива й умилована,
 Смутна ты зоставашъ с тыми сиротами!
 Уже ся не буду тѣшити от того часу с вами,
 Дякую за ласку малженства вѣрнаго.
 А за час живота все терпезливо[го].
 Най тя Богъ пожегнать з нѣба высокости,
 А по смѣрти прійме до вѣчной радости.
 Дѣточки наймилишы, з вами ся розлучамъ,
 Боске пожегнана з моим вам поручамъ.
 Най вас Богъ опатрує з неба высокости,
 А по смерти прійме до вѣчной радости.
 Сусѣде, пріятели, котры ту стоите,
 А мое мертве тѣло к гробу провадите!
 Дякую за ласку удѣлену днеска,
 Каждого отплата най буде небесна.
 А гдыш ем дакого во свѣтѣ образиль,
 Пріятелем, сусѣдомъ учтивости не даль:
 То прошу про Бога, бы миѣ отпустили,
 А мое мертве тѣло к гробу припровадили.

88. (г).

Р. VII. Ч. 4.

O smerti okrutna, a ne lytostiva,
 Každому človeku jest barzo strašliva.
 Stupila spoznannu do našeho domu,
 Zasmutila moju premilu rodinu.

Užival jem svita 24 lita —
 Prišla smert' okrutna, ne dala mi vjika.
 Sam Христосъ bozibal¹⁾ vo novom zakoni,
 Ostavajte gyiti²⁾ prichoditi ko mni.

Ach ženo premila, moje pofišina,
 Žil jem tu s tobom jak tvoj muž laskavi:
 Teraz už odchodžu do nebesnej slavi,
 Za uprimnu lasku uprimne ti gyakuju³⁾.

1) возівал = взивав; 2) діті (мадяр. правопись); 3) дякую.

Czo sobi žadaš od Господа — жаляу.
 Kumove, švagrove, priklad z mene berte,
 Zavtra vo hrobji pri mñi ležati možete ;
 Ešči jem pred včerom s vami besidoval
 A dneska na viki z vami sja rozlučam.

89.

P. VII. Ч. 5.

Ach, človeče, na sebe pamjataj,
 A strašnu smert pred očami trimaj,
 Bo vidime, že vszi sja mineme,
 A do zemli tam sja naverneme.

A i vi vsi molodi i stari,
 Pozirajte na strašnji mari.
 Na nich ležu dneska položeni,
 Od vas vsitkich už jem opuščeni.

Pamjatajte že i ja s vami bil,
 Kolko roki jem sja s vami trapil ;
 I ja s vami mnoho tu praczoval,
 A zoz sobom jem dneska nič ne vžal.

Rozmišlajte jako nam svit platit,
 Jak bohačom, tak a i chudobnim ;
 Nahlej prideš i nahli odideš,
 V temnom hrobji na prach sja rozsipeš.

I zaisto bjidni mi tu lude,
 Kotrich život jako dim sja prejde,
 Što vi dneska, to ja bōl včera,
 Zautra može(š) kiti, jak i ja sja prejti.

Na zem sja oberneš, jako svička zhasneš,
 Od hrobakoch zhineš, jako dim sja prejdeš ;
 Bo vsja krasa lem z bolota bōla,
 To nam priklad až dneska davat.

Jak raz pride rozkaz najvišoho,
 Nīt pod solnkom, bi ne sluchal jeho.
 To nam divno, že i tu sja zjavil,
 Jeho rozkaz na mñi sja vipolnil.

Ne žal mi je za dočasnim svitom,
 Lem mi najbarže žal to za milom ženom,

Vjirnim serdeczom moho tovariša,
Što jem žil vjedno tich to 12 lita.

Za duvernost manželsku krasno ti gyakuiu,
Ščaslivo ho žifa od Boha želaju.

Žij tu ščaslivo s tima gyitoczkami,
Z kotrima moje filo odprowadzaš na viki.

Ti premili sinu v delekej krajini,
Už mňa ne uvidiš, až na strašnim sudi;
Naj ta Boh pořišit z neba visokoho,
I dast ti na tom svifi žifa ščaslivo ho.

Teraz vola Boha, što mňa povolal(a),
Daj him s tobom vo nebji prebival(a).
Lubezni gyiti, pristupte že ku mňi,
Naj vam pogyakuju v poslidnej hodiňi.

Bo ja už idu na vik spočivati
I budu tam všitkich vas čekati,
Jak pridete sud boži sluchati,
Jak pridete ko mňi spočivati.

90.

P. VII. Ч. 6.

Ach jak smutni jest život človeka,
Toho vsehda smert okrutna čekat;
Ledvo počne svit sej uživati,
Už sja musit smerti spogyivati.

Ledvo jem sja obhladla vo svifi,
Už ho mušu dneska opustiti.
Vo seredu povolal hlas boži:
Divo, ber sja na pokoj vičnosti.

Odbiraj sja do temnoho hrobu,
Zlož tam tvojej mladosti ozdobu;
Oddaj tvoji kosti rozboleni,
Občoj našoj materinoj zemli.

A tak idu vjično spočivati
I budu tam všitkich vas čekati,
Jak pridete ko mňi spočivati,
Koli budete sud boži sluchati.

Dotla že tu zostavajte zdravi,
 Budte zdravi prijatele drahi;
 Budte zdravi žalom obloženi,
 Vi rodiče mojo premileni.

Otče, mati za lasku gyakuju,
 Za visluhu ruki vam cziluju;
 Ubliziña každe odpuste mi,
 Vi rodiče mojo premileni.

Babo krestna, matko, što pri mni stojite,
 Tilo moje ko hrobu provadite;
 Naj račit vas pan Boh pošišiti,
 Vo tomto sviťi ščasliivo žiti.

Jim otče duchovni, prevelebnj pane,
 Dnes s poniženostu takže daju vale;
 Za odpravu smireno gyakuju,
 Mnohaja lita od Boha želaju.

Pristup ko mni, najmilejši brate,
 Selzami oblate prijatele všitki,
 Naj vas Hospod všitkich blahoslovit,
 V tom to sviťi naj vas neopustit.

Teraz idu do temnoho hrobu,
 Budu spočivati do strašnoho sudu;
 Budu obsluchoval božestvenō trubō,
 Kotori rozbudat vsich nas na tedi (суді).

Zijdeme mi sja na Josafat-doliñi,
 Jak živi, tak mertvi, pravedni i hrišni.
 Pravednich povolał Boh do svoho carstva,
 Hrišnikov pošlet do horjačoho pekla.

Bože moj, spase moj, kotriž mña povolal,
 Daj, žebi mña Avraam na svoje lono prijal.
 Daj, abim sja mohol tam dostati,
 Z pročima pravednima tebe veličati,
 Tebe veličati, v nebjj prebivati,
 Slava tebi Hospodi, až na viki amiñ.

Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni
 Každomu človeku, ale lem docsasni.

V nim dužo vidime, a dosti malo mame :
Jak nas Boh povolat i to poňehame.

Jake solncze mile, ked ono nam svitit,
A skoro prestane, temnota nastane,
Uže tohda človek rabotati prestal,
Vo svoiim pribitku w pokoj sja oddal.

Jak vo deň rabotaš, tak v noči spočivaš,
Jak sobi zaslužiž, tak placzu odbiraš.
Boh bo spravodlivi spravodlivo sudit :
Dobrim svoje carstvo, peklom karajet zlich.

Proto pamjatajte, pred očami majte,
V tom dočasnom sviti Boha prizivajte ;
Ale jak vidime, mi tak ne robime,
Boha prokliname, o nim zabivame.

Ale vo tom sviti jest zavisti mnoho,
V človeka staroho tak i molodoho.
I každyj sja človek, lem o sebe staral,
Nižsoho od sebe uže za nič ne mal.

Hodz bi zme tu sobi všitko priobrili,
Velikich bohatsvach bi zme sja tišili,
To vse tu zostane, všitko zochabime,
Jak mladi, tak stari umerti musime

(Вариянт : Do temnoho hrobu tam pojti musime).

Proto i mi ne žal za dočasnim svitom,
Lem mi najbarže žal za mojim potomstvom,
Za zenom, za gyitmi, sto tu narikajut,
Že oni sja so mnom na vik rozlučajut.

Ostaň že tu zdrava, ženo premilena,
V tom velikom svifi budi potišena ;
Žij že tu ščaslivo s tima gyitočkami,
Što jest z božej voli, naj sja stane z vami.

Najmilši gyitočki, što pri mni stojite,
Moje zimne tilo pred sobom vidite ;
Ktože vas potišit, ktože poradu dast,
Ked ja už na viki, už odchodžu od vas.

Najmilša rodino, ostavajte zdravi,
Ostavajte zdravi prijatele drahi ;

Naj vas milostivij Господь blahoslovit,
V tom dočasnom sviti naj vas ne opustit.

Pritomno gyakuju človeku každomu,
Na pohrebi mojem tu dnes pritomnomu.
Že ste domã svoju robotu lišili,
A na tim ostatku ste mi poslužili.

Išči sja obertam ku svojim srodnikam,
Vo Христѣ zhromaždenim, takže i susidam :
O primite, prošu, vši od mene spolu
Smutne gyakovaňa teraz na ostatku.

Za visluhu vašu krasno vam gyakuju,
Žifa ščaslivoiho od Boha vjinčuju,
Bo ja už odhodžu do temnoho hrobu,
De solnce ni misacz nigda ne uvidžu.

Kebi jem v životi dakoho obrazil,
Jednomu, druhomu počtivost ubližil,
Tak prošu pro Boha, bi mi odpustili,
Što jem sja prehršil v mojem krechkom fili.

Teraz už ja idu do temnoho hrobu,
Budu obsluchoval božestvennu trubu,
Kotora rozbudit nas všitkich dakedi,
Zijdemo mi sja vsi sovokupno tedi.

Bože moj, Bože moj, kotris mňa povolal,
Daj žebi jem s tobom vo nebji prebival ;
Vo nebji prebival, a tebe veličil,
Imňa tvoje slavil, až na viki. Amiin.

92.

P. VII a. Ч. 1.

О жалосна, зармучена, нещаслива хвильо,
Котра такъ нагло отберашъ мое младе тѣло.

Не знало съ, мое тѣло, жесь мало умерти,
А своимъ милымъ родичомъ ку зармутку быти.

Видимъ, видимъ, свѣте марный, же не машъ ничъ сталого,
Бо моего не сануешъ вѣку такъ младого.

Берте собѣ прикладъ в мене, младенцы и паны,
Отквитнете, такъ якъ и я в томъ паненскомъ ставѣ.

Что мнѣ днеска, то вамъ завтра, можетъ ся такъ пригодити,
От смерти ся жаден человек не може выслободити.

Дякуем ти за хованя, мой ми[ли]й отичку,
Так и вам, мила мамичко, за опатрованя.

Няй вамъ Богъ буде отплата в небесной радости,
Котру абысте достали, жадам з упримности.

И з вами ся, братя, сестры, скупне розлучаемъ,
А сусѣдам и сусѣдомъ упримнѣ дякуемъ.

И вам вшитким за выслугу, котры сте ся ту зышли,
Нягай вам Пан Богъ заплатитъ в кралевстві небесномъ.

Я ся южь от вас отберам з дому смертелности,
Рачиш, Пане Іезу Хрѣсте, привести до радости.

93.

Р. IV. Ч. 2.

О все суетного свѣта
Марно идуць нашѣ лѣта:
Якъ роса утренняя,
Такъ суета человекская!
О марности, о болести,
Юж у смерти нѣтъ милости.*)
Яко прахъ свѣтомъ гонимый,
Такъ тотъ вѣкъ несчастливый;
Сіе уподобляетъ ся,
Гды свѣтомъ разлучаетъ ся.
Яко цвѣтъ зѣля красное
От позору веселаго,
Воскорѣ премѣняетъ ся,
Гды со нами разлучаетъ ся.
Вчерамъ бесѣдовалъ с вами,
А днесъ лежу мертвый пред вами;
Нѣтъ ми пома[гаю]щаго,
Развѣ Бога спасающаго.
Красота ми есть почерпѣла,
Смерть мя з вами разлучила,
От всѣхъ сродниковъ, знаемыхъ,
Вселихъ ся въ гробѣ земной.

*) Сей прислів повторять ся по кожій строфці.

Сталемся мертвый пред вами,
 Не бесѣдую з вами,
 Богу всѣхъ васъ поручаю,
 Во далекій путь отхождаю.

Не терплю земной красоты,
 Ни свѣта сего доброты;
 Иду судищу престати,
 Отвѣтъ от своихъ дѣлехъ дати.

Предъ судию правдиваго,
 Господа Бога моего,
 Къ нему же ся помолѣмо,
 Со слезами ся восплачите.

Блиски, далеки,
 Сродники, знаемы,
 В послѣдний часъ мя простите,
 Гды во гробѣ ту видите.

94.

Р. Ш. Ч. 57.

О всесуетнаго свѣта,
 Мимо йдутъ нашѣ лѣта,
 Гинутъ як роса утренняя,
 Так суетна человѣческая.

Якъ прахъ вѣтромъ гонимый,
 Такъ сей вѣкъ нашъ нещасливый;
 Во скорѣ ся премѣняеть,
 Во попелъ ся претворяеть.

Вчера емъ бесѣдовалъ з вами,
 Я днес лежу мертвый пред вами;
 Красота мѣ почорнѣла,
 Смерть мя от вас разлучила.

Стал емъ ся мертвый пред вами,
 Также и не бесѣдую з вами,
 От всѣхъ сродников и знаемыхъ,
 Отхожду во гробѣ земныхъ.

Богу всѣхъ васъ поручаю,
 В далекій путь отхождаю;
 Иду судищу предстати,
 От всѣхъ дѣлъ отвѣтъ дати.

Пред судище правдиваго,
Господа Бога свого,
К нему всё восплачите ся,
Со слезами молити ся.

Ближніи й далекии,
Сродниці й знаємыи,
Остатній раз мя простите,
В сем гробѣ, де мя видите.

Ужъ мя отъ днесъ не ввидите,
Ани глас мой не вчуєте ;
Молите за мя грѣшнаго
Творца и Бога моего.

Смерть мя з вами разлучила,
Очи мои заступила,
А члонки ми почорнѣли,
Ко земли ся прилучили.

Молѣт за мя Бога, бы мнѣ грѣх отпустил,
И вѣчнаго царства сподобилъ,
Да не буду осужденый,
На лѣвици поставлений.

Со святыми да предстану,
Не лицемѣрному пану,
Со ангелы ліковати,
Тебе, Христе, оглядати.

95.*)

Р. IV. Ч. 3.

Прійшоль часъ мой того лѣта
Ужъ пойти с того свѣта¹⁾ :
Плачу, слезы проливаю,
Южъ васъ любимыхъ лишаю²⁾.

Южъ ся з вами разлучаю³⁾,
Далеко ся выбираю.
Жійте и добрѣ ся майте,
Мене тежъ не заб[ыв]айте.

*) Р. III. Ч. 56 : Оба рукописи мають по 6 строфок, але в сїм іде перше 6, а потім 5. Відміни такі : 1) уж ми пойти с[в] свѣта ; 2) желею ; 3) уш ся от вас разлучаю.

Быль з вами, якъ небылемъ¹⁾ ;
 [Ес]ли в чемъ васъ образилемъ²⁾,
 Майте милость, прошу майте,
 А за мене Бога ублагайте³⁾.

Не взяль емъ со⁴⁾ собою ничего,
 А⁵⁾ треба барзо много.
 Что ми⁶⁾ теперь ту почати ?
 Мушу от васъ любимыхъ⁷⁾ жадати.

А на гробъ позирайте⁸⁾,
 Любовь мою споминайте ;
 Тежъ мя в потребѣ ратуйте⁹⁾,
 Бымъ могъ [с] Христомъ жити в небѣ.

Васъ любимыхъ оставляю,
 И во потребѣ¹⁰⁾ всѣхъ жадаю :
 Давайте о миѣ Бога умолите¹¹⁾.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 56.

96.

Р. V. Ч. 6

Болит мя, болит, смерть ся зявляє,
 Кто ми на сесе пораду дае ?
 Дают ы ми¹²⁾ люде усѣ такую :
 Усповѣдай ся, та мя спѣхують.

Я собѣ думалъ у срѣ[б]рѣ, у златѣ,
 Не [с]повѣдал ся, но все у роб[о]тѣ ;
 О люта смерти, быть милостива,
 Чомусь то миѣ н[е] возвѣстила ?

Бо ты во мною усе ся дворилъ,
 У сребрѣ, у златѣ усе ся бавилъ.
 О, люта смерти, устої годину,
 Най я искличу свою родину.

1) был ем з вами, як не был ; 2) если в чем вас ем образил ; 8) майте милость, майте, | прошу для Бога, прощайте ; 4) с ; 5) а там ; 6) ми ; 7) любых ; 8) На гроб мой позрите ; 9) теж мя ратуйте в потребѣ ; 10) и повторе ; 11) Давайте, о миѣ не забывайте, | тож ся о себѣ старайте ; 12) миѣ.

Родина тобѣ ничъ не поможе;
Ступай за мною пане вельможе!
О, люта смерте, пожалуй мене,
Най не оставлю бес часу себе!

Я тобѣ часу [доста] давала,
Дасколко разы наминала;
Ты собѣ думалъ на вѣки жити,
А ничъ не хотѣв на смерть лишити.

О, люта смерте, не дай ми страху;
Я тебе прошу, возми заплату.
Мѣнѣ бы душа кажда платила,
А кетъ бемъ ся жити лишила.

Ни ся отъплатити, ни отокупити,
Кожду мѣнуту лиш ся ладити.
О, смерте, смерте, щось така страшна?
Та же я ся скрью, обес ня не найшла!

Не треба (ся) тобѣ нич ся туляти,
Я не пр[е]бачу жадномъ детяти.

О смерте, смерте, то зла година,
Дѣти заплачут и вся родина.
Не жалуйте мня друзи ны роды,
Що я не прожилъ на многѣ годы.

О, смерте, смерте, най не йду у н[б]чи,
Бо ми не видять тѣлеснѣ очи.
Душев(е)нѣ очи ти ся утваряють,
Грѣхи, злѣ дѣла, покой не дають.

О, жено моя, проси п[о]коя,
Я добрѣ [в]жи вижу, сесе смерть моя.

А жона и дѣти, смутно взирає,
Що смерть его духъ выганяє.
Остатню сесю годину узирайте,
А за мен[е] Бога благайте.

Паралелі: Р. IV. Ч. 5. Сей варіант майже зовсім ідентичний з надрукованим.

97.

Р. IV. Ч. 6.

Размышляй о себѣ, о человеке каждый,
Порохъ земный, сосутъ избранный.

Изъ землѣ созданный
Животъ твой марный;
Во свѣтѣ живешь,
На смерть не дбаешь.

Ты есь человѣкъ смертельный,
Во томъ надѣю маешь,
Же о души своей
Ничто не дбаешь.

Утучишь тѣло поясти хробакамъ,
Либо звѣрямъ земнымъ, либо небеснымъ птахомъ.

А на остатокъ і душу загубишь,
Же свѣту служишь, а блудно жиешь.

Ты, человѣче, ко грѣху похилый,
Чому не памятаешь, же вѣкъ твой недолгий?

Диму и парѣ жи есь подобный,
Скоро извянешь якъ квітокъ травный.

Нынѣ гайнуешь, завтра умираешь,
Якъ душа уйде, трупомъ ся станешь.

Роскошов земныхъ час ся юшь лишити,
Абесе могли вѣчне в небѣ жити.

98.*)

Каждый человѣче слухай уважно,
Въ книзѣ живота, что написано!

Молодой, и старый, бѣдный и богатый,
Умираетъ равно.

Где панска и царска, будь яка сила,
Котру бы округна смерть не сломила?

Въ день и ночь воюеть, плачь, просьбу не чуетъ
Смертельна сила.

*) Сю віршу передруковую в угроруського „Листка“ 1892 р. ст. 235, без зміл.

Ударила моя остатня година, —
Жона и дѣти мои и вся родина :
Съ плачомъ ты просила, жебсь ся отдалила,
Смерте немила !

Но еще съ не найшла земная сила,
Чтобъ ты отпросила, смерте страшлива ;
На мя съ ся спросила, жита съ мя збавила,
Смерте немила !

Но зачимъ я марный сей свѣтъ лишаю,
На немже мѣста ужъ нигде не маю :
Гробу ся предаю, и васъ оставляю, —
Вамъ ся кланяю.

Любѣ дѣти, внуки, и громадо мила !
Я велики (малѣ) лѣта межи вами пожилъ.
Но ужъ сямъ отдалиль, мене погубила
Смертельна сила !

Жійте всѣ счастливо, долго и весело, —
И не забывайте, что ся мнѣ стало ;
Знайте всѣ, что и васъ погубить во свой часъ
Смертное жало !

В. Забави при мерци.

Коли в нас, у Галичині, умре чоловік, то до мерця сходять ся люди, слухають псалтирі, що дяк читає, розмовляють із собою пошенки, декуди грають у карти, а в перервах між відчитуваними кафтизмами оповідають різні пригоди або анекдоти, щоби розсмішити присутних, а як ні, то говорять казку, якої всі присутні слухають уважно і від часу до часу роблять до неї свої примітки („Zwischenruf-и“). Рідко коли співають яку побожну пісню, а звичайно не співають нічого.

На Угорській Русі відбуваєть ся церемонія при мерци далеко ріжнороднійша. Крім псалтирі співають там багато пісень, утворених спеціально для сеї цілі (вони надруковані під чч. 61—98, „Плачи душе“ — „Каждый человек“; деякі з між них співають одначе також у церкві в часі великого посту), а надто забавляють ся на різні способи, до чого мають теж свої окремі забави¹⁾. Надрукувавши повисше ті пісні, з яких багато було в нас доси зовсім невідомих, вважаю за потрібне подати тут і деякі забави при мерци. Розуміть ся, що їх мусть бути далеко більше, бо в кожній околиці найдеть ся щось нове; та вже й се, що є, кидає характеристичне світло на похоронні обряди угорських Русинів. Шість перших забав із коротеньким вступом подаю за угорським „Листком“²⁾, пять дальших записав я в Уніварській столиці в часі свого побуту на Угорщині з уст селянина.

В Мараморощині є звичай, — пише „Листок“ — що коли хто вмере і лежить у хаті, то його рідня робить „за його душу“ добрі діла, пр. кормить голодних і бідних, нагих обдаровує одежою, що лишила ся по помершій і т. и. Крім того дяк мусть відчитувати при тілі псалтирю, за що бере відповідну винагороду.

Тому одначе, що тіло лежить по дві або й три добі в хаті і насуває різні жалібні спомини, то вечерами сходять ся „до тіла“ мужчини і женщины, молоді і старі, і своїми розмовами та забавами старають ся розвеселити рідню і розігнати її сум.

¹⁾ У нас такі забави звісні доси тільки між Гуцулами; пор. Мат. до укр. р. етн. т. V. Ст. 243—247.

²⁾ „Листок“, 1892 р. ст. 184—185, 209—211, 220—221 і 234—235. Сі забави записані в Терешулі і Дубовім, Марамороської столиці, невідомо ким. Записки пороблені, як звичайно в Угор. Русі, недокладно, тому я мусів дещо позмінювати в них у мові, але самого змісту не тикав.

Забави ті різні, але найчастійші і найбільше розповсюднені оті:

I. Лопарька або лопатка. Присутні вибирають із поміж себе одного чоловіка за судю. Той сідає на призначенім для себе місці, говорячи так: „Я, як біров, тото сужу, што Петро (або хто иньший) ище не мав нужду, за то мусит туй лігати, нашу бавку починати!“ — По сьому починають тручати викликаного судією (біровом), аби схилив ся йому на коліна. Коли він те зробить, біров кладе його голову під полу петека і завиває її так, аби той нічого не бачив. Тоді один із присутних підносить ногу викликаного, а другий хапає приготовану на те лопатку (лопарьку), бе нею по його підшві і передає скоро лопатку иньшому в руки, аби викликаний, що зараз же встає, не пізнав, хто його вдарив. Засуджений встає і говорить: „Побили мя, пане!“ — Біров: „Найди собі, Іване!“ — Иобитий: „Што буде за яндик (дарунок)?“ — Біров: „Што собі знайдеш!“ — Тепер він угадує, хто його вдарив, але мусить угадати за першим разом, бо коли ні, то кладе ся знов і його бють доти, доки нарешті не згадає, хто вдарив. Коли вгадає, тоді кладе ся той, що бив і тепер сього бють так само. Як черга перейде вже по всіх, тоді біров підносить ся з місця і говорить, що чесна громада працює від давна, був би час уже дещо з'їсти, та коли біда, бо в селі є вправді млин, але мельник умер і нема кому змолоти збіжа; з тої причини треба поперед усього постарати ся за мельника. Підемо отже тепер до сусідного села по мельника, а ви тимчасом приладьте зерно на мливо, бо мельник зараз прийде. — По сих словах біров із трьома мужчинами виходить на двір, по чім починаєть ся нова забава.

II. Мельниця, дід і баба. Двох мужчин перебирають у сінях, одного за діда, другого за бабу. Дідови роблять на плечах горб, дають із клоча бороду і вуса, закладають на голову вивернену шапку, накидають на плечі подерту гуню і дають у руки костур (бігарь). Так само вбирають і бабу в жіпоче платє, роблять їй горб — і мельник уже готовий. Та доки давний біров із товаришами шукають так за мельником, тимчасом у хаті ладають млин. Ставлять посеред хати жамелик (малий столець), садовлять на нього одного чоловіка, накривають його веретою, кладуть на його голову решето, а в руки дають деревляну мірку, в якій стоить короткий палик. Коли все готове, роздаєть ся стукіт до дверей: ідуть! Отворяють двері і входить біров, а за ним тягнеть ся дід. Він підходить до млина і починає здоровити людей: „Дай Боже, што може, чесні газдове“. — Люде відповідають: „Най буде і тобі, што просиш собі“. — Дід: „Я уж собі випросив“. — „А што такое?“ — питають його. — Дід: „Торбу“ (себ то горб із заду). — „А на што тобі, діду, просити било торбу?“ — „На то, бо я мельник, та на торбі добрі міхи з муков носити!“ — „Но, діду, коли ти мельник, та

тебе туй потреба, бо ми маєме мельницю. Ци будеш молоти?“ — „Ой, ой, буду; муку на мелай (кукуруву), а пшеницу на овес ізмелю, чому нїт“. — „А што за мїрку будеш брати, дїду?“ — „Я? Із віка мїрку, а з двох двї“. — На се біров каже до дїда: „Ти, дїду, великий бітанга (гунцвот), бо лиш фіглі показуєш, мельница стоїт, а людям треба муки!“ — „Стоїт? Та де є вам матиця, еге, забив єм, мельница?“ — „Но ти, дїду, слїпий, перед тобов мельница, а ти не видиш!“ — „Е, йдїт, я не слїпий, але слїпа ваша мельница, што мїя не видит“. — Дїдо зачинає шукати за млином і звалоє решето з млина. — „Но, дїду, што ти наробив?“ — Дїдо втікає, але в дверях притримують його. Дїдо питає ся: „Кому голова отпала?“ — „Тадь не голова, дїду, ай ти мельницю показив (попсував)!“ — „Показив? Но, я поправлю!“ — Він іде до млина, оглядає його і спостерігає камїнь що упав: „Ой, ой, тадь сесь камєнь миши поїли, як хочете молоти?“ — „Тото ти, дїду, показив, тепер го поладь!“ — Дїдо поправляє млин, направляє решето (камїнь), обертає ним і тисне; чоловік під веретою бє патиком по мїрці і гучить, як млин. Мельник сипле на камїнь зерно і каже, що млин готовий. Починають молоти. Дїдо скаче з радости на одній нозї. Доки в хатї мелють, ті що лишили ся в сїнях, обвивають у плахту кїтку і дають на руки бабі намєсь дитини. Дїдо пригадує собі тимчасом, що він має родину і просить, щоби йому пєзволено привести її тут. Йому дозволяють і він виходить. В хатї настає тишина. Нараз чути плач — то йде родина мельника. Чути стукїт до дверей. — „Мож“ (herein). — Входить дїдо і приносить на плечах хлопця в лахмію, якого в сїнях убрали; входить і баба і приносить малу дитину (кїтку) на руках. Дїдо здоровить присутних: „Дай, Боже, гаразд, чесні газдове!“ — „Най дасть і тобі повен мїх муки, бо видиме, маєш і дїточки!“ — „Тадь так, чесні людкове, я, видите, чоловік з дїтьми. На старость мя дїти присїли. Баба лиш єден мїсяць, як дїтину мама, айно не дивуйте ся, бо она не стара, лиш іскривала ся“. Звертає ся до бірова: „Прошу пана бірова, дайте ми квартїль (помешканє), бабі і дїтям!“ — Біров показує: „Еге, там в углі на припїчку“. — Дїдо веде туди бабу і дїти. Бабі каже прїести куделю і дозирати дїти, а сам іде до млина молоти. Як змолов, несе бабі миску муки (попелу), аби їсти варила. Баба бере збанок, наливає води в горнець і всуває до печі, але горнець вивертає ся і парить дитину. Дитина зачинає кричати: вар-вар-вар (баба тисне тоді кїтку за хвіст). Перестрашений дїдо бїжить до печі: „А што дїтинї, бабо?“ — „Попарилась!“ — „Йой-йой, солодка моя дїтинко, попарила тя біда!“ — Дїдо зачинає бити бабу в горб костурем, а баба хватає куделю і бє дїда в горб. Настає величезний галас, а до того підсуває ся ще хто з присутних до кїтки і зачинає її сильно потис-

кати за хвіст, аби вавкала. Врешті дід лапає дитину на руки і кричить: „Гой, люде, умират дітина!“ Тимчасом баба бе далі і діда і дитину. Дідо розсерджуєть ся тай бух! дитиною в бабу. Баба зачинає тоді втікати, дід біжить за нею, а присутні регочуть ся з комедії.

III. Жид, коза і цап. Біров: Коли не малисме щастя в мельниці, та починаймо иншій гешефт. А што тепер в близкум, славнум вароші, в Пудплеші (розумієть ся найпідлійше село), є ярмарок, то пуйдеме і купиме козу і цапа і будеме мати хосен; коза буде давати молоко, а цапа заріжеме, та вонь тогди уладиме гостину. — На се годять ся всі присутні. Тимчасом — поки біров говорить — на дворі перебирають одного чоловіка за Жида, одного за козу, а одного за цапа. Жида вбирають у чорну плахту, буцім у кафтан і підперізують ремнем; борода з клоча, а пейси з загорненого волося перебраного (в Марамороші носять селяне довге волося), решту якого загортають під капелюх (клебан); у руки дають йому костур, а тонкий патичок у рот, намість люльки. Козу і цапа вбирають у білі гуні; вони накривають ними людей, що влають звівів; в один рукав гуні встромляють кривий деревляний держак, який перебраний тримає в руці понад собою; на держак застромлюють козячу голову (штучну); із копачів роблять їй роги, з ложок уха, з клоча бороду, — Біров виходить на ярмарок, у хаті тихо. Чекають, доки він не верне з козою й цапом. В сїнях чути голос: Ме-ке-ке! — Отворяйте двері! — Отворяють. — А што там? — Еге, цапа не могу загнати до хижі, імайте го! — А цап скаче і реве, шо ледви заженуть його до хати. Та цап і тут боїть ся і хоче втікати. Чути знов: Ме-ке-ке! — В тім надводить Жид на мотузку козу, але й вона боїть ся, реве й не хоче йти за Жидом. Один чоловік підганяє козу і приспівує: Старий Мошко козу веде, іги-іги! — А Жид собі: Изгибла би, чом не іде, іги-іги! — Тепер заходять до хати. Біров: Но чесні газдове, я не лиш козу і цапа — ай і Жида за пастиря привюв вам! — Відповідають: Дуже добрі! — Біров: Но, Жиде, та як ти хочеш козарити? — Жид: Я дуже добрий козар! Я на своїх ногах буду ходити, своїми очима буду дивити ся, своїм ротом буду кричати, своїми руками і палицев буду махати, своє їсти і пити, но ви будете ми платити. — Відповідають: Будеме. — Та што ми дасте? — Відповідають: Даме ти скору із цапа, як ся подре. — Жид: Тото мні мало, но дайте ми іщи і мясо з него! — Мясо ніт! Но, даме ти іщи і хвост та роги. — Жид: Та най буде, ци я збаю? — По сьому Жид зачинає пасти кози. Козу веде на мотузку, а цапа гонить — бупім то по скалах — на постіль, де сидять дівчата і жінки, далі на піч, де сидять старі баби, шо утікають перед цапом, бо боде. Всі присутні сьміють ся. Жид сьмієть ся також, випускає з рук мотуз, а коза ревучи втікає на

двір. Жид біжить за козою, а цап побачивши се, зачинає теж бігти на двір. Жид хватає козу в дверях, бе костуром і кричить: Крі, іграти! — Коза зачинає танцювати по хаті, а цап побачивши се, і собі йде з нею в танець. Жид командує цапом і козою і показує, котру дівку цап, та котрого чоловіка коза має вибирати до танцю; але й чоловіки і жінки втікають перед ними. Розлючений жидівськими приказами цап бе його чолом, Жид кричить: ай вай — і втікає, а коза за ним.

IV. Грушка. Пор. дальше ч. X „Шийку бити“. Се та сама забава.

V. Головенька. Хлопці і дівчата сідають на лавки. Один із них запалює скіпку і подає своєму сусідови, а сусід дальше по черві, доки скіпка не згасне. В кого скіпка згасне, той — коли він хлопець — мусить цілувати дівчата, коли дівчина — хлопців. Забава тягнеться доти, доки всі не перецілують ся.

VI. Ниточка. Хлопці і дівчата сідають на перемину побіч себе, при чім мусить бути паристе число. Один з поміж них бере в кулак тільки ниток, кілька є пар і один кінець нитки дає тримати хлопцеві, другий дівчині (не конечно сусідам); середину нитки тримає в пальцях, доки так не обділить усіх. Коли обділить, тоді випускає зі своєї жмені нитки, а пари, що тримають кінці одної нитки, цілують ся. Се повторяють кілька разів.

Дальші забави записані вже мною в Ворочові (Унгвар. стол.) від Пилипа Опаленика, 1896 р. Вони такі:

VII. Дідо. Йак сьа змёркне, та прийдуть хлопці, дівки і старі льуди ід мерцьови. І кажут хлопці: Зробме дыда! І попробсат уд газліні шатъа і поведуть до дрўгої хижі ўже котрого ўберуть за дыда. І вольме на сьа шатъа поверха то́го, шчо майе на собі, та нахпауть солóши до то́го шатъа, же такий грубёзний!... І шапку на нбо́го владьать і вўса іс клóчъа, начóрньать го чьа́дом, шчо й не знати, чий то парубок бўде. Та го вўсалдьать на пец, та владьать му кропíло і вóди до мисочьки та́й так му кажуть — вун майе ко́ло себе двох инашуў: Дыду, гоў! — А вун каже: Гоў! — А шчо рóбиш? — Гусака́ неку́. — Та чьом сьа не пече? — Бо з нбо́го масьть не течё. Не текла́ й не бўде, по́ки онто́т ле́гíнь, шчо óнди сто́йить, не поцьлу́йе молоді́цу отгуть. — А йак поцьлу́йе, то дыдо го́йкать: По́йли сьа, по́йли, бодáж на ланцў сидь́ли! — Так ўшиткім ле́гíнім дасть цылува́ти, шче й старім дасть і дьако́ви, шчо чítать, та сьа сьміуть. —

VIII. Сусіда бавити ся. Закладуть у каріку дошкí, та́й посыдауть собі ўе́ні, дыўки і хлопці, а ўсе йедён хлопчысько, дрўга дыўка, так сидь́ать. А ў середі́ні йедён сто́йить ле́гíнь с каньчухом,

шчо ўплите із рушняка. Та прыйде ід дыўцы і каже: Ци лубиш того легіна? — Уна каже: Лублю. — Та поцилуй го. — Прыйде д другуй, друга каже, же не хоче. — Та чьом не хочеш? — Онтого хочьу, Василя, Івана... Тогды той, шчо при нуи сидиу, пуйде гет, а прыйде другий, та пак того поцилуйе. А той шчо с каньчухом, та ўсе ўдарить, йак не лубить. Так йде за шаром, тай довидуйе. Та так доўго сьа баўльять.

IX. Везти сіль. Покладуть дошыку сэрек хіжі і посыдають малы хлопцы на тоту дошыку, такі десьятиручьны, ай бўльші. Та тоты хлопцы суть дробы, а йеден другога закапчить попут плечи¹⁾, а дваїе сьа ўберуть за пануу, муцны хлопцы. Та йеден продаїе суль, а другий купуйе пан, а чьотирі стойаць ў сыньох красти суль. Та пан доганьять, же пудла суль, тот, шчо купуйе. А сесь, шчо продаїе, та каже, жебы коштоваў, ци солена (на сьміх). Так тот заїде коло них, та поплуйе йіх, а уні ўшиткі тогды на пана сплўуть. А ун потому заричьить на них так: Е-е-е! А уні ўшиткі так само заричьаць, кўлько йіх йе, дробу. Потому уні сьа кладуть, дваїе панови, а тоты, шчо ў сыньох, покрадуть суль. Ухопльять за ноги та тьагнуць по землі, шчо голова му бїе по порові. Натьагнуць го так, шчо вун йойкаць.

X. Шийку бити. Сплетуть собі ручьнік доўгий на твердо та собі ў каріку сьадуть хлопцы по 15 до 20 ручьны. Меньший не йде, бо слабый, не годен бїти. А гўны засьонкауть (запнуть) та обернуть тым ў зад, шчо бўло ў переды. Та йедного дадуть ў сьередину хлопчїська, муцного та тогды лем ўшиткі атак чїньять: Шой, шой, шой... та йеден до другога даїе попут гўны моўцьки шийку, а ўсе уймуць і бїють того, шчо ў сьередині та скоро дауть йеден до другога, абы тот не ўхватиу. Та не йеден дустае і пїадесьять на плечи, а йак ухватить собі, та ўже ун пуйде сысти, а тамтого бїуть.

XI. Лопатку бити. Йеден сьаде собі на кут, на прїпичок, та му другий їмить ногу та му ўдарить дванацьять по нозї лопаток такоу малю лопаткоу, шчо газдыны завивають огень. Та йому сьаде на колына другий хлопчїсько і вун йому так застелить рукамі очы, шчо не видать. А ногу му пудоїмуть та ўдарить му з долу по нозї лопаткоу хоть хто, та кажуть, абы ўгануу, хто го ўдарий по нозї, бо тот, шчо го ўдарить, верже лопатку на землю. А ун кедь ўгане, та ўже

¹⁾ Тримае так із заду, що руки його стоятъ на грудях у того, кого тримае.

тот пуйде та сьаде там, та ўже того бйуть. А кедь не ўгане, то бйуть го доўго, шчыо вун йойкать пак. Бйуть лопатку, кўлько мййуть дьаку.

Паралелі: Отсе варіант забави, поданої під ч. I. Тому що в попереднім числі є деякі відмінні подробиці, як тут, то подаю оба числа.

Отсеї забави протягають ся в пізну ніч. Колиж скінчать ся, тоді присутні відмовляють 3 рази „Отче наш“ і 3 рази „Богородице дїво“ за душу помершого, а опісля розходять ся домів, співаючи на відходнім іще одну з надрукованих висше пісень.

II. Рукописи з Бачки і Сриму.

A. Опис рукописів.

8. Рукопис Лікара.

Сей рукопис дістав я в Керестурі (1897 р.), від одного з тамошніх учителів, д. Лікара, від чого й даю йому назву. Він не має ні початку, ні кінця, надто перша картка його і одинайцята пороздирані так, що з них лишилися тільки половинки. Здається одначе, що з початку не багато в ньому бракує. На другій стороні першої захованої картки при титулі пісні подане число 6, по якому слідують інші порядкові числа пісень. З того можна б догадувати ся, що в рукописі бракує зовсім перші 4 пісні, з п'ятої заховалося три строфи (2—3 на 2 ст.). Чи багато карток бракує при кінці, того очевидно годі знати. Увесь рукопис має 36 карток (72 сторін), кварта. Походить очевидно з початку XIX ст. Писаний мабуть кількома руками, кирилицею. З початку письмо досить велике, полууставне, зближується далі до скорописи, а опісля переходить у малий полуустав, писаний виразно і, як видно, вправною рукою. Чорнило виблідло майже всюди. Декуди пробували переписувачі давати прикраси, особливо в ініціалах, але се не повелося їм зовсім.

Рукопис вистачений церковною мовою, тому одначе, що переписувачі не розуміли її добре, то поплутали багато слів так, що нерас наслідком того виходить инше значіне речень. Цікаво, що майже всі пісні, які приходять теж у Богогласнику, мають тут такі зміни, що я вважаю потрібним надрукувати їх тексти, щоби представити їх докладно. Деякі строфи в тих піснях попереставлювані, деяких бракує, деякі зовсім нові, інші знов значно позмінювані. Також поперемінювано декуди поодинокі слова на місцевий диялект, за чим мусіли піти зміни в ритмі і рими, наслідком чого повиходили пісні в новій редакції. Ось зміст сього рукопису :

1. (Конецъ четвертой строфы: **З** матками са пожегнали, жарто не мали, ст. 1).
2. Пѣснь на Рѣзтво Хѣово. Поч. Битай дѣта малое, агна незлобивоє (2—3 строфы нема; ст. 2—3).
3. Пѣснь на Рождество Хрѣово. Поч. Нова радо[ст] стала (ст. 4). Пор. Богогл. ч. 13.
4. Пѣснь на Рождество Хѣово. Поч. Предвѣчний родилса под лѣкти (ст. 5—6). Пор. Богогл. ч. 7.
5. Пѣснь на Рождество Хѣово. Поч. Дѣтатко са намъ народило (ст. 7).
6. Пѣснь на Рождество Хрѣо. Поч. Дивнаа новина (ст. 7—8). Пор. Богогл. ч. 8.
7. Пѣснь на Рождество Хѣово. Поч. Всн ѓзици воспещите рѣками (ст. 9—10).
8. Пѣснь на Рождество Хѣово. Поч. Ангелъ пастиремъ мовилъ (ст. 10—11).
9. Пѣснь на Рождество Хѣово. Поч. Скинѣа все златаа ковчехъ завита (ст. 11—12).
10. Пѣснь на Богоавление Хрѣовс. Поч. Їѡрдѣнъ рѣко оуготови са (ст. 13—14). Пор. Богогл. ч. 35.
11. Пѣснь на Богоавление Хѣово. Поч. Крещѣет са владика во Їѡрдѣнѣ (ст. 15).
12. Пѣснь на Стрѣтение Хѣово. Поч. Богородице Ѣво, оупованѣ хрѣтнѣномъ (ст. 16—17).
13. Пѣснь Бѣи на Благовищенѣ. Поч. Ликѣи днесъ Сиѡне (ст. 17—19). Пор. Богогл. ч. 113.
14. Пѣснь на цвѣтнѣю недѣлю. Поч. Радѣи са зѣло дши Сиѡна (ст. 20—21). Пор. Богогл. ч. 52.
15. Паки на цвѣтоноснѣ. Поч. Днесъ благодать насъ совирлетъ (ст. 21—22: бракує строф. 2—5 і кінця).
16. Пісня на великдень. Бракує початку першой строфы, друга зачинаеть ся словами: **Ш**то ищете живаго, сил вѣщаше (ст. 22—24).
17. Перваа пѣснь великопосна. Поч. **Г** дѣвице пречистаа (ст. 25—26).
18. Пѣснь великопосна. Поч. Црѣю Хрѣте, пане мили (ст. 27—28). Пор. Богогл. ч. 47.
19. Пѣснь великопосна. Поч. Марѣа пот крѣжемъ стала (ст. 28—29).
20. Пѣснь великопосна. Поч. Третаго дня сталъ створитель (ст. 29—30).

21. Пѣснь на велико(ї)дны четвѣтокъ. Поч. Южъ са декретъ подписѣтъ (ст. 31—32). Пор. Богогл. ч. 49.
22. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Бѣди восхвалена ѿ всиухъ родовъ земныхъ (ст. 33).
23. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Радѣи са цѣце, наша застѣпнице (ст. 33—34).
24. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Дивны твоа тайны чѣла ави са (ст. 34—35). Пор. Богогл. ч. 139.
25. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Вселеный свѣте, люде страны (ст. 36).
26. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Ѣ мѣи дѣо чѣла (ст. 37).
27. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Рождество славно присно дѣви (ст. 38). Пор. Богогл. ч. 92.
28. Паки на просѣцю. Поч. Маріе, родичко вожла (ст. 39—40).
29. Пѣснь ѡпцла. Поч. Здравствуйте вси на многаа лѣта (ст. 40).
30. Пѣснь [на] Оуспение прѣтой Бѣци. Поч. Архангели з неба пришли до Богородици (ст. 41—45).
31. Пѣснь на цвѣтнью недѣлю. Поч. Радѣи са зѣло дщи Сиѡна (ст. 45—46). Пор. Богогл. ч. 52.
32. Пѣснь на Воздвиженіе Ч. К. Поч. З эмпировъ горнихъ Бѣгъ са завлаетъ (ст. 46—50).
33. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Чистаа Богородице (ст. 50—51).
34. Пѣснь на Сѣшестві[є] Сѣга Дѣа. Поч. Источникъ дѣовни (ст. 51—53). Пор. Богогл. 69.
35. Пѣснь на Прѣвбраженіе Гѣне. Поч. Велимъ гласомъ ис оужасомъ (ст. 53—55).
36. Пѣснь ко смертіи. Поч. Повичте ми, соловие, правдѣ (ст. 55—57).
37. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Дѣво мати прѣблагла (ст. 57—59).
38. Пѣснь прѣтой Бѣци. Поч. Потъ твои покровъ прикига[є]мъ, пречистла дѣо (ст. 59—60).
39. Пѣснь прѣсатой Бѣци. Поч. Исполни са ѣво и земла (ст. 60—62). Пор. Богогл. ч. 137.
40. Пѣснь сѣомѣ Николою. Поч. Гори сладостъ ископайте (ст. 62—63).
41. Паки сѣомѣ Николою. Поч. Николою всатітелю (ст. 63—65).

42. Пѣснь [на воскресеніє Х. Поч. Бсталъ панъ Хрѣтосъ з мѣртвихъ нѣк (ст. 66—67).

43. Пѣснь ѡ мѣченію Хрѣмъ. Поч. Їсъ Хрѣтосъ крижовані (ст. 67—68).

44. Пѣснь Їсѣ слаткомѣ. Поч. Похвалѣ принесѣ слаткомѣ Їсѣ (ст. 69—70).

45. Пѣснь Василію великомѣ. Поч. Їзлизѣ сѣ благодатъ ѡ оустнахъ твоихъ ѡче (ст. 70—72, кінця бракує).

9. Рукопис Михайла Мункачія.

Сей рукопис назвав др. І. Франко рукописом Ф. Шовторя (Апокріфи, II, ст. 195) на підставі того, що на окладинцѣ написане се ім'я подібним почерком до почерку текстів. Я не знаю, хто зладив рукопис — може й Шовтор — але я дістав його від М. Мункачія, тоді богослова (1897 р.) і від властителя даю йому назву. Рукопис представляє з себе досить обемистий зошит, оправний в текстуркові окладинки, звичайної вісімки. Папір звичайний, білий, політований перепишувачем. З початку пагінації карткові, від 14-ої картки йде вже пагінація на сторони. Карток 10—12 бракує. Рукопис писаний зразу кирилицею, опісля скорописю. Від 152 ст. чисті картки до кінця. На остатній картці і окладинці відписаний уступ із якоїсь мадярської читанки чи христоматії — по мадярськи. На першій окладинці такий напис: 1886 рокѣ шестаго нове[мбра] ѣ Кер[сгарк] двоухъ завили, а двома спадли з[озъ] тѣриѣ предъ крачнскимъ пѣца[немъ] на три тижнѣ. Страшно.... В кількох місяцях понаписувані імена ріжних осіб, очевидно як проби пера. Ст. 100—107 чисті. З сього рукопису надрукував дещо др. І. Франко (Апокріфи, II), що буде й зазначене далше. Зміст рукопису такий:

1. Уривок із якогось учебника географії, що зачинаєть ся словами: „Что развѣнемъ подъ словомъ вселеннаѣ“? — уложеній у формі питань і відповідей. Він обіймає картки 2—9. Кінця бракує. Замітний тільки своєю мовою, в якій мішаєть ся церковщина з місцевим діалектом.

2. Відривок божого листу, без початку, нічим не важний (ст. 13—15).

3. Благословъ домѣ. Поч. Ѡ прегоркоє Їсѣса терпиние (ст. 15—18).

4. Воздуханіє ко Богѣ. Поч. Ѡ Господѣ Їсѣсе назорейскі (ст. 18—19).

5. Писнь П'ю[й] Богѡци на Нов[є]ден[іє]. Поч. Во Соломоновой церкви дви сж (ст. 20—23). Пор. Богогл. ч. 102.

6. П'єсь прѣстой Богородици. Поч. Ё пресватаа царице, помочнице наша (ст. 24—25). Пор. Богогл. ч. 150.

7. Пісня без титулу. Поч. Кедъ ше Їссъ Хрѣтъ на ньєко вивералъ (ст. 25—26).

8. П'єсь Пресватоу Богородици. Поч. Мати д'кво наша, пано Маріє (ст. 26—27).

9. Писнь прѣтой Бого[родици] [съ] поздравленієм. Поч. Витай ѡ д'кво Маріє (ст. 27—28).

10. П'єсь прѣ[стой] Богѡ[родици]. Ёходъ. Поч. З Богомъ ѡстанъ ѡ Маріє (ст. 29—30).

11. П'єсь ко прѣ[стой] Бого[родици] великопосна. Поч. Ёй любезна матко, оу тнхъ великихъ мѡкохъ (ст. 30—33). Пор. Апокрифи, II, ст. 237—239.

12. П'єсь на Воведеніє (нам. на Вознесеніє) Христова. Поч. Иже совершили смотреніє (ст. 34—36).

13. Писнь Б'їи на процесии. Поч. Ё Маріа пан'к красна, о Маріа, Маріа (ст. 37).

14. Божий лист. Поч. Єна кн'ґга, которѡ самъ Господь Богъ послалъ, рече (ст. 38—59).

15. Молитва. Поч. Душе Христова освати мене (ст. 59—60).

16. Писнь Б'їи на процесіи. Поч. Ё Маріа пан'к красна, о Маріа, Маріа (ст. 61—65). Пор. ч. 13, де подано тільки три перші строфи.

17. Найновше чѡдо, хторє ше стало в Америци 1886-го року 1-го маа. Поч. Америка є место найвекшей несрет'к (ст. 65—67).

18. Писнь, пакн о Ядами і Єви. Поч. Плакалъ сж Ядам прѣдъ раємъ (ст. 68—70).

19. Писня. Поч. Маріо, Маріо, красна ранкша звиздо (ст. 70—72).

20. П'єсь страстна. Поч. Хресте царю справедливый (ст. 73—74). Пор. Богогл. ч. 48.

21. Єказанііє о зачатїи и рождестви пѣстиа Б'їи и присно д'кви Маріи. Поч. Богоштци Іоакимъ и Яна (ст. 75—89). Др. Ів. Франко опублікував єю поему в Апокрифах, II, ст. 74—98 зі старшого рукопису і повнійшого. Перед сям „єказаніємъ“ на ст. 75 такий напіє: Боже, помози ми сіє д'кло благо почати и скєчити. Во има Ёца и Єна с'ґаго Д'ґа, аминь. Молитвами Богородици. Єїа кн'ґга нарече сж „Єрастословъ“ во славу єдиносвѣтїа, животворѣшиа и нераз'ґлиа Троици, Ёца и Єна

и святаго Дх̑а, ко честь и хвалѣ честнаго и животворящаго креста и вси х̑ святи х̑ и мое писанье роковотствѣюща от сотворенїа мїра [а] 7394, а штѣ [Христа] 1887-го.

22. Молитва свѣтъ Яни. Поч Перше вирѣю ко єдинаго Бога Отца (ст. 89—90).

23. Сїм радостей Богородицї. Ст. 91—92. Пор. Апокрїфи, II, ст. 369—370.

24. Розмова Ісуса з матїрю перед муками. Ст. 95—98. Пор. Апокрїфи, II, ст. 219—220. — На ст. 99 наведений початок оповїданя про житє Ісуса: Кєдѣ шє Христосѣ і т. д. Пор. понизше ч. 29.

25. Божий лист, відмінний від попереднього і мовою і змістом (ст. 105—111).

26. Сон Богородицї. Поч. Ісуса Христа страсти в снї явили сѣ били матєри єго (ст. 111—112; а тут одна картка нумерована, тому називаю її а).

27. Про 12 пятниць. Поч. Отѣ побожних̑ людєй исбрани пости церковнї (ст. 112 а —112).

28. Ради в часї громів. Поч. Коли идєшѣ, якѣ грємит (ст. 113).

29. Житє Ісуса (без кїнця). Ст. 114—152. Ст. 114—132 і 135—151 надрукував др. І Франко. Пор. Апокрїфи, II, ст. 191—194, 194—196, 211—213, 213—218.

10. Рукопис М. Туринського. А.

За посередництвом д. Миколи Ерделї*) в Ліповацу (Сримська стол. Славонїя) дістав я в позичку чотири дуже інтересні рукописи

*) З д. М. Ерделїм познайомив ся я особисто перед двома роками у Львові, куди він приїхав із своєю донькою, бажаючи її примістити у тутешїх Василянок. Зараз по приїзді удав ся він до мене, маючи псьмо від одного моего знайомого з Керестура і я давав йому потрібні інформациї в його справі, які мїг. Д. Ерделї забавив тут цілий тиждень і познайомив ся через мене з ріжними нашими людьми. При одній дискусиї на тему руськості Бачванцїв жартуючи сказав до нього д. Маковей: Що ви за Русини, коли ви говорите якоюсь мовою не подїбною до руської? — На те відповїв йому д. Ерделї, що таким висловом досить образив ся: То ваша бєшеда нє єє чїста руска, а наша оправдїва руска! А опїсля звертаючись до мене сказав: Паньє, йак мї ешчі дахто пове, же йа нє Руснак, дораз будзем біц! — Наводжу сї слова на доказ сильної національної свїдомості між нашими кольонїстами-селянами (Д. Ерделї, як і Туринський — селяне, але дуже інтелїгентні, як у загалї більшість Бачванцїв).

від д. Михайла Туринського в Бачинцях (Срим, Славонія), що перше жив у Керестурі, матері руських осель у Бачці і Сримі. Як д. Єрделі, так і Туринському складаю на сім місци щиро подяку за те, що дали мені змогу використати сі рукописи.

Рукопис А має формат кварта і був оправний у шкіру, як видно з хребта, на якому останки її ще лишилися. Перехований він майже в цілості, бо з початку бракує з першої пісні тільки 23 вірші, далі є все. Рукопис має 224 ст. і містить 118 пісень, що всі понумеровані. З останньої картки, на якій був зміст співанника, полишився ще невеличкий клаптик — майже четвертина картки. Увесь рукопис писаний одною рукою з разу похиленим, а далі звичайним полууставом, дуже виразним і читким. Написів нема ніяких у цілім рукописі, тому й не можна знати його походження докладно. В кождім разі написано його на полудни, бо на се вказують сліди бачванського говору. Малюнків, крім звичайних досить ініціялів, нема теж ніяких. Зміст його ось який:

1. Літанія до Богородиці. Початку бракує, є тільки вірші від 24—42. Вірші 24—25 звучать:

Маріє, тїла нашего исцїленїє,

Маріє, грѣховъ нашихъ шгпѣненїє.

По кождім віршу повтаряєть ся сталий рефрен: Прѣ за Іс Хрѣ.
[Проси за нас Ісуса Христа].

2. Пѣснь на просѣцѣю. Поч. Радѣи сѣ вселенаѣ похвало, лїлїѣ (ст. 2—4).

3. Пѣснь на поклонїє челоуѣкомъ. Поч. Фалшива юностъ, зрадлива фортѣно (ст. 4—7).

4. Пѣснь на Оуспенїє прѣсѣтой Богородици. Поч. Ко Оуспенїє предѣстаетъ (ст. 8—10).

5. Пѣснь на Оуспенїє прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Архангели з неба пришли до Бѣди (ст. 10—14).

6. Пѣснь на Оуспенїє прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Торжество днесъ вси воскликните (15—16).

7. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдрици. Поч. Чистаѣ Бѣдрце (ст. 16—17).

8. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Бѣди восхвалена шт всиухъ родовъ земнихъ (ст. 18—19).

9. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Богородице вѣрнимъ шѣкорона (ст. 19—20).

10. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Радѣи сѣ цѣрце, наша застѣпнице (ст. 21—22).

11. Пѣснь прѣсѣтой Богородици. Поч. Рѣже сличнаѣ, дѣво сѣла (ст. 22—23).

12. Пѣснь пресѣтой Богородицѣ. Поч. Дѣво мати превѣлагла (ст. 23—25).
13. Пѣснь пресѣтой Богородици. Поч. Дивни твоѣ тайни чистаѣ ави са (тт. 25—27). Пор. Богогл. ч. 139.
14. Пѣснь великопосна. Поч. Ѣ дѣвице пречистаѣ (ст. 27—29). Пор. Богогл. ч. 116.
15. Пѣснь великопосна. Поч. Маріѣ подѣ крижомѣ стала (ст. 30—33).
16. Пѣснь прѣстой Бѣдци Повчанской. Поч. Радѣи са, Маріе, небесна царіце (ст. 34—36).
17. Пѣснь на рождество престой Бѣдци. Поч. Радѣйте са вси людіе, дѣва са раждаетѣ (ст. 36—38).
18. Пѣснь рождества Богоматере. Поч. Радость веліѣ нынѣ ави са (ст. 39—40). Пор. Богогл. ч. 96.
19. Пѣснь на Воведеніе пресѣатей Бѣдци. Поч. Каѣ проницаетѣ, во црковѣ стѣпаетѣ (ст. 40—41).
20. Пѣснь Богородицѣ похвалнаѣ. Поч. Чѣдна еси помощнице, пречистаѣ мати (ст. 42).
21. Пѣснь Оупенію пресѣатыхъ Богородицы. Поч. Пречистаѣ дѣво мати, небесна царице (ст. 43—44).
22. Пѣснь пресѣтой Бѣди на про[с]ецию. Поч. Бѣди восхваленна ти мати небесна (ст. 44—45),
23. Пѣснь пресѣтой Богородици. Поч. По[д] твой покровѣ прибигаемѣ, пречистаѣ дѣво (ст. 45—46).
24. Пѣснь пресѣатой Бѣди на просецию. Поч. Ѣоставай тѣ здрава, пречистаѣ дѣво (ст. 46—48).
25. Пѣснь прѣстой Богородици. Поч. исполни са нѣво и земля (ст. 48—50). Пор. Богогл. ч. 137.
26. Пѣснь на Стрѣтеніе Хрѣтво. На дѣ пѣсни прѣпик. Поч. Бѣе дѣво, оупованіе хрѣтіаномѣ (ст. 50—52).
27. Пѣснь на Стритеніе Хрѣтво. Поч. Свѣтло днесѣ ликѣймо (ст. 52—54) Пор. Богогл. ч. 40.
28. Пѣснь челоуѣкомѣ на поканіе. Поч. Горн, горн, дѣше мол, ко творцѣ своемѣ (ст. 54—55).
29. Пѣснь покална. Поч. Помышлаю ѣкланный азѣ (ст. 56—58).
30. Пѣснь великопосна. Поч. Христиане плачите (ст. 59—60).
 Се якась вставна картка, написана ивъшимъ письмомъ і на ивъшимъ папері. Такожъ порядкового числа нема при ній. Черезъ те даю я низше зновъ число 30 (зъ додаткомъ а), щоби не переривати тяглости рукопису.

30 (а). Пѣснь покаяннаѧ. Поч. Члсь оўжъ, человѣче, ѡ грѣховъ престати (ст. 61—63).

31. Пѣснь покаяна каждомѸ человѣкѸ. Поч. Чѡйте, людїе, трѡбѸ господню (ст. 63—65).

32. Пѣснь на всакъ день. Поч. Южъ йдѸ ск[в]апликѸ (ст. 65—68).

33. Пѣснь на Благовѣщенїе БѢрцѣ. Поч. Посланъ вьстѣ архангѣ Гаврїилѣ (ст. 69—71).

34. Пѣснь на Благовѣщенїе БѢцѣ. Поч. Ликѡй днесѣ, Сиѡне, возиграйте горы (ст. 71—73). Пор. Богогл. ч. 113.

35. Пѣснь на Благовѣщенїе прѣтой БѢцѣ. Поч. Да прїидетѣ всемѸ мирѸ радостѣ (ст. 74—75). Пор. Богогл. ч. 111.

36. Пѣснь цвѣтоносїа. Поч. Радѡй сѧ зѣло, дщи Сїѡнна (ст. 75—77). Пор. Богогл. ч. 52.

37. Пѣснь на цвѣтоносїе. Поч. Днесѣ благодать насѣ собираетѣ (ст. 77—79).

38. Пѣснь великопосна. Поч. Црїю Хрѣте, пане мили (ст. 79—81). Пор. Богогл. ч. 47.

39. Пѣснь великопосна. Поч. Южъ сѧ декретѣ подѣписветѣ (ст. 81—84). Пор. Богогл. ч. 49.

40. Пѣснь ѡ мѣченїю Хрѣвимѣ. Поч. Їсѣ Хрѣтосѣ крижовани (ст. 84—85).

41. Пѣснь ѡ страсти Хрѣтової. Поч. Ягнице ст[р]ачена, дѡше зармѡчена (ст. 85—86).

42. Пѣснь великопосна страданїа Хрѣтова. Поч. Жалостѣ на крѣтѣ панѡетѣ (ст. 87—88).

43. Пѣснь ко БгѸ ѡцѸ на страданїю Хрѣтовимѣ. Поч. Ѣ Бжѣ ѡчѣ ѡбснї (ст. 88—91).

44. Пѣснь на великїи четвѣтокѣ. Поч. Повѣчѣ же ми, соловїе, правдѸ (91—93).

45. Пѣснь великопосна. Поч. Подѡкѡймежѣ пѡс БгѸ (ст. 93—94).

46. Пѣснь великопосна. Поч. Яхѣ ѡ мѣка зармѡчена (ст. 95—96).

47. Пѣснь Воскресенїю ХрѣтовѸ. Поч. Веселте сѧ, радѡйте сѧ, вси вѣрнїи (ст. 96—97).

48. Пѣснь Воскресенїю ХрѣтѸ. Поч. Радѡйте сѧ, ликовствѡйте (ст. 98—99).

49. Пѣснь Воскресенїю ХрѣтѸ. Поч. Воскресѣ Їсѣсѣ ѡ грѡба (ст. 99).

50. Пѣснь Воскресенію Хрѣтвѣ. Поч. Їсѣ Хрѣтосѣ з мертвыѣхъ вѣсталъ (ст. 99—101). Пор. Богогл. ч. 62.
51. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Всталъ панъ Хрѣтосѣ з' мертвыѣхъ ѿнѣк (ст. 101—102).
52. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Весели нам(а) день днесѣ насталъ (ст. 103—104).
53. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтово. Поч. Воскресѣ Їсѣ ѿ гроба, радостѣ велѣа (ст. 105—107).
54. Пѣснь страстна. Поч. Христе царю справедливый (ст. 107—111). Пор. Богогл. ч. 48.
55. Пѣснь страстна. Поч. Оуже Пѣлатѣ подписеѣтъ (ст. 111—114). Пор. з ч. 39 повнеше.
56. Пѣснь страданія Хрѣтвѣ. Поч. Ѡ Іисусе пораненый (ст. 114—115).
57. Пѣснь Бѣрцѣ Повчанской. Поч. Ко твоей свѣткѣ иконѣ (ст. 115—116).
58. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Подъ твой покровъ привигаемъ (ст. 116—119).
59. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Воспойте согласнѣ (ст. 119—122).
60. Пѣснь на Воведеніе пресвѣтой Бѣдѣцѣ. Поч. Величай дѣше моа пречистѣю паннѣ (ст. 122—123).
61. Молитва пресвѣтой Богородицѣ. Поч. Пресвѣтаа Маріе, благословеннаа дѣво (ст. 123—125).
62. Пѣснь Їсѣ слаткомѣ. Поч. Похвалѣ принеѣс (ст. 125—126).
63. Пѣснь великомѣченикѣ Гейѣргію. Поч. Гейне выхвалайте, вѣкрны воспойте (ст. 126—128).
64. Пѣснь на Вознесеніе Їсѣ Хрѣтово. Поч. Иже совершивый смотреніе (ст. 128—131).
65. Пѣснь на Вознесеніе Хрѣтово. Поч. Взыде Бѣк ко висоци гори (ст. 131—133). Пор. Богогл. ч. 68.
66. Пѣснь Ѡшествію сѣаго Дѣха. Поч. Источникъ дѣховный (ст. 134—135). Пор. Богогл. ч. 69.
67. Пѣснь на Ѡшествіе сѣаго Дѣха. Поч. Бѣк ко Свѣткѣ (в) чѣдами сиаетъ (135—136).
68. Пѣснь сѣомѣ Іѣванѣ Бѣсловѣ. Поч. Іѣвна Богослова (ст. 136—138). Пор. Богогл. ч. 196.
69. Пѣснь сѣ. Иѣваннѣ Крестителю. Поч. Весели са краснаа пѣстини (ст. 138—139).
70. Пѣснь аѣлѣ Петровѣ и Павла. Поч. Ѡргани игранте (ст. 140).
71. Пѣснь Превращенію Хрѣтосѣ. Поч. На Ѡавврѣ превращеа Їсѣ Хрѣтосѣ славно (ст. 141). Пор. Богогл. ч. 79.

72. Пѣснь на Превращеніе Гѣне. Поч. Велиим гласомъ и оужасомъ (ст. 142—143).

73. Пѣснь на Оуѣткновеніе чѣсна главы(и) сѣга прѣрка Івана Крестителя. Поч. Человѣкъ небесный (ст. 144—145).

74. Пѣснь на Воздвиженіе Чѣ Крѣта. Поч. З емъпировъ горныхъ Бгъ са зѣмлетъ (ст. 145—148).

75. Пѣснь на Воздвиженіе Хрѣтко. Поч. Ѡ древо превлаженое (ст. 148—149).

76. Пѣснь архангелъ Михаилъ. Поч. Хвалим та вси сгодне (ст. 150—151).

77. Пѣснь сѣомъ Андрею. Поч. Ко всю землю изидитетъ (ст. 152—153). Пор. Богогл. ч. 168.

78. Пѣснь вѣмѣченци Барварѣ. Поч. Ѡ, Барваро, мѣченице (ст. 153—154). Пор. Богогл. 171.

78 а. Пѣснь ѧ на непорочное Зачатіе пресвѣтлѣ Бѣи. Поч. Всемирнѣ радость Янна являетъ (ст. 155—156). Пор. Богогл. ч. 108. (Тут вставлені знов двѣ картки, писані тим самим почерком, що попередно вставлена і містять три піснѣ, які відзначають буквами а, б, в, при ч. 78).

78 б. Пѣснь сѣителю Хрѣтовъ Николаю. Поч. Болшого нѣтѣ на земли трона (ст. 156—158). Пор. Богогл. ч. 178.

78 в. Пѣснь сѣителю Хрѣтовъ Николаю. Поч. Ѡ свѣтѣшій Ѡтче (ст. 158). Пор. Богогл. ч. 180.

79. Пѣснь сѣомъ Николаю. Поч. Гори сладостѣ искапайте (ст. 159—160).

80. Паки сѣомъ Николаю. Поч. Николае сѣителю (ст. 160—163).

81. Паки сѣомъ Николаю. Поч. Ѡ кто, кто Николаа любитъ (ст. 163—164).

82. Пѣснь Великомъ Касилию. Поч. Излиай са благодать ко оуѣтнахъ твоихъ, шче (ст. 164—166).

83. Пѣснь всѣдневна показна. Поч. Два расъ шслѣпъ, кто на смѣртѣ не памнѣтаетъ (ст. 167—167). Пор. Богогл. ч. 229. По сѣому йдуть: Стихири Богородични покойнимъ, котори са на великомъ и на маломъ (са) погрѣкѣ спѣвають (ст. 168—172). На ст. 173—174 переписана знов подяка для тях, що відпроваджували тіло до гробу, замѣтна своїм диялектом.

84. Пѣснь на велики погрѣбъ. Поч. Плачѣ са и оужаслю са (ст. 174—175).

85. И паки старомъ человекѣ. Поч. Южѣ ми пришолѣ часѣ до гробѣ стѣпнѣти (ст. 176).

86. И паки старомъ человекъ. Поч. Юшъ преселимъ съ ѿ васъ зо свѣта марнѣго (ст. 177).

87. И паки старомъ члвкъ. Поч. Заплатилъ а емъ южъ циломъ животъ (ст. 178).

88. Сього числа бракуе, нема одначе слѣду, щоби звидѣи видерто картку. Мабуть переписувач помиливъ ся тильки при пагінаціи.

89. Пѣснь на погребъ младенцемъ. Поч. **СѢ** немилостиваа смерти, што емъ ти прекинилъ (ст. 179—180).

90. И паки младомъ на погребъ. Поч. Прелестъ диаволска йдама прелестила (ст. 180—181).

91. Пѣснь дѣтини малой. Поч. Прекрасна есъ аръ (ст. 181—182), На ст. 183—185 поміщені: Їрмоси на Рождество Хрѣто.

92. Пѣснь на Рождество Хрѣтово. Поч. Слава во вѣшнихъ Бгѣхъ, воспойте людіе (ст. 186).

93. Паки на Рождество Хрѣтово. Поч. Єгда придетъ конецъ вѣка (ст. 187—188).

94. Паки РѢ Хрѣтвѣ. Поч. Шедше тріе црѣ (ст. 188).

95. Паки РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Ликшй днесъ, Сѣвне (ст. 188—189).

96. Паки на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Еси азыцы воспещите рѣками (ст. 190).

97. Паки на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Предвѣчни родилъ сѣ по лѣти (ст. 191—192). Пор. Богогл. ч. 7.

98. Паки на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Вѣдѣ Бгѣхъ, вѣдѣ творецъ, же миръ погибаетъ (ст. 192—193). Пор. Богогл. ч. 5.

99. Паки на РѢ. Хрѣтвѣ. Поч. Яггль пастиремъ мовилъ (ст. 193—194). Пор. Богогл. ч. 26.

100. Паки на Р. Хрѣтвѣ. Поч. Битай, дѣта малое (ст. 194—195).

101. Пѣснь на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Маріа дѣва намъ породила (ст. 195—196).

102. Пѣснь на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Синъ вѣи сѣ намъ народилъ (ст. 197).

103. Пѣснь на Рожд. Хрѣтвѣ. Поч. Крикните анггли на небеси согласно (ст. 198—199).

104. Пѣснь на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Б день вѣаго народена (ст. 199—200).

105. Пѣснь на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Бгѣхъ предвѣчни народилъ сѣ (ст. 201—202). Пор. Богогл. ч. 27.

106. Пѣснь на РѢж. Хрѣтвѣ. Поч. Дивнаа новина (ст. 202—203). Пор. Богогл. ч. 8.

107. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтво. Поч. Ёй паненка миленаго сынка (ст. 203—204).

108. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтво. Поч. Гори сладость искапайте (ст. 204—205). Пор. ч. 79 повисше.

109. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Где сѧ спѣшишь, Їѡсифе, варзо ск[в]пливе (ст. 205—206).

110. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Нова радость стала (ст. 206—207). Пор. Богогл. ч. 13.

111. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. [Во] Виѣлѣми тайна сѧ взавила (ст. 207—208).

112. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Ёкѣнна всезлатаѧ, ковчегъ завита (ст. 208).

113. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Гди Хрѣтсъ Ёпасителъ мал сѧ народити (ст. 209—210). Дальше йдутъ: Їрмоси на Богоавленіе (ст. 210—213).

114. Пѣснь на Богоавленіе Хрѣтво. Поч. Їѡрданъ рѣко ѡгото-
тови сѧ (ст. 213—215). Пор. Богогл. ч. 35.

115. Паки на Богоавленіе Господне. Поч. Крещаеть сѧ вла-
дика во Їѡрданѣ (ст. 215—216).

116. Паки на Богоавленіе Гдѣне. Поч. Ё Галилеѧ Хрѣтсъ ко
Иѡрданѣ (ст. 216—217).

117. Паки на Богоавленіе Гдѣне. Поч. Хрѣтосъ Гдѣ свѣтит сѧ
(ст. 217—218).

118. Пѣснь Ядамова. Поч. Гдѣ Бѣгъ Ядама (ст. 218—219).
Дальше до ст. 224 йдутъ рѣжні ірмоси.

11. Рукопис М. Туринського. Б.

Отсей рукопис неоднотайний. З початку (ст. 1—20) і при
кінци (ст. 189—208) приліплені картки якогось сірого, бібулястого
паперу, середина писана на звичайнім, трохи вже пожовклім папері.
Формат рукопису — мале кварто, але висота його менша, як ши-
рина, через що рукопис набирає виду кантички, які звичайно дру-
кують у таких форматах. Окладинки заховані ще добре. Письмо не
всюди однакове, але писане мабуть одною рукою, тільки раз пиль-
нійше, другий недбальше. Рукопис не дуже інтересний для нас, бо
головна його частина — се виїмки з євангелій, в яких глави, за-
чала і вн. писані киноваром. Вони тягнуть ся від ст. 21—123, по-
чім сліднують „изясненїѧ“ євангелій — частинами; по кожній ви-
ясненій частині слідує ще коротке „хрїстїанское оученїе“ та „нра-

ковченіє“, але вони незамітні теж нічим. Від ст. 191—197 подані поученя Христа грішникам на спасенє, виголошені буцїм із хреста. При кінци говорить ся про прихїд Христа. Цїлий рукопис має отже 208 ст., але ними покористаємо ся тут тільки в дуже незначній частині. Зміст сього рукопису такий :

1. Ялфавитъ дѣховни (ст. 2—9).
2. Сон Богородиці і божий лист (ст. 10—16).
3. Пѣснь страстна. Поч. *Ий любезна матко* (ст. 17—20).
4. Євангелїя з виясненями „хрїстїанскими“ та „нравоченїями“ (ст. 21—189).
5. Поуки Христа грішникам для спасеня (ст. 190—197).
6. *Ї* страшном пришествїи *Іса Хрїта* (ст. 198—208) з додатком: *Размишленїє ѿ генк ѿгненой.*

12. Рукопис М. Туринського. В.

Отсей рукопис, писаний рукою Туринського, має формат кварта звичайного аркушевого паперу. Оправний в дуже сивльні, грубі окладинки зі шкірою на хребті. Написів ні прикрас не має ніяких. Як видно з титулової картки написаний він у Керестурі 1888 р. Усїх записаних сторін звичайним полууставом є 187; дальше йдуть чисті картки, а при кінци поданий зміст пісень. На початку бракує одної картки (третьої), через те й нема цілої другої пісні. Остатня пісня в рукописі нескінчена, з незаписаних карток видно одначе, що переписувач мав намір її закінчити. Рукопис інтересний особливо через те, що в ньому пробиваєть ся новий вплив на літературу Бачванців, а власне сербський, який замітний теж в устній літературі. Зміст рукопису такий :

1. Писнь перва на пресецию. Поч. *Маріє, родичко божи* (ст. 1—4).
2. Писнь 2 на пресецию. Поч. *Радѣи сѧ вселенѧ похвало* (ст. 4, дальше нема). Се літанїя, як і попередня, що має тільки три перші стихи.
3. Пісня на Успенїє. Титулу нема, але строфи не бракує вїякої. Поч. *Пречистѧ дѣкво мати, невесна цаце* (ст. 7—8).
4. Пѣснь на Оүспенїє (в орн.: *сїсе*) *пѣти Богородици*. Поч. *Во Успенїє предѣстаетъ* (ст. 9—11).

5. Писнѣ на Успеніє прѣто Богорѣци. Поч. Архангели з неба пришли до Богородици (ст. 11—15).
6. Писнѣ 6. На Зпїє прѣтой Бѣци. Поч. Радѣйте сѧ ангеломъ лики (ст. 16—19). Пор. Богогл. ч. 121.
7. Писнѣ 7. На Уснїє прѣтой Богородици. Поч. Торжество днесъ вси возкликниме (ст. 19—21).
8. Писнѣ пресвѣтой Богородици. Поч. Чистаѧ Богородице (ст. 21—22).
9. Писнѣ пресвѣтой Богородици. Поч. Съставай тѧ здрава (ст. 22—25).
10. Писнѣ 10. Приходъ со ѡпвстѧ. Поч. С Богомъ ѡстанъ ѡухъ Маріє (ст. 25—27).
11. Писнѣ 11. Поздрѧ[вленї]є Дѣви Марини. Поч. Витай о дѣво Марїє (ст. 27—29).
12. Писнѣ пресвѣтой Богородици. Поч. Мати дѣво наша па[н]но Марїє (ст. 29—31).
13. Писнѣ пресвѣтой Богородици. Поч. Марїє, Марїє, рана шл звиздо (ст. 31—34).
14. Писнѣ пресвѣтой Богѣци. Поч. Селени ските, людїє страни (ст. 34—36).
15. Писнѣ прѣстой Богрѣци. Поч. Бѣди восхвалена ѡ вснхъ родовкъ земнихъ (ст. 36—37).
16. Писнѣ прѣтой Богѣци. Поч. Дѣво мати пресвѣлаѧ (ст. 38—39).
17. Писнѣ прѣтой Богѣци. Поч. Богородице вирнихъ ѡборона (ст. 40—41).
18. Писнѣ прѣстой Бѣродици. Поч. Радѣй сѧ, Марїє, небесна царице (ст. 41—44).
19. Писнѣ прѣтой Бѣци. Поч. С пресвѣтаѧ царице (ст. 44—46). Пор. Богогл. ч. 150.
20. Писнѣ прѣстой Бѣци Повч[анской]. Поч. С Марїє повчанска (ст. 46—47).
21. Писнѣ прѣсѣй Богородици. Поч. Матко божа и сина (ст. 47—49).
22. Писнѣ Богоро[дици] Повч[анской]. Поч. Марїє свѣтаѧ Богородице (ст. 49—51).
23. Писнѣ прѣтой Богородици. Поч. Повче граде весели сѧ (ст. 51—53).

24. Писнь на [Коведе]нїе прѣтой Боѣи. Поч. Соломоновой церкви лви сѧ (ст. 53—57). Пор. Богогл. ч. 102.
25. Писнь на Ко[веде]нїе прѣтой Бѣи. Поч. Величай душе моя, пречистѣю пан[н]ѣ (ст. 57—58).
26. Писнь прѣтой Богородици. Под. Дѣво мати преблагѧ. Поч. Ѣ мати дѣво чистѧ (ст. 59—61).
27. Писнь прѣтой Богородици. Под. Нова радость стала. Поч. Дивна твоѧ тайни (ст. 61—63). Пор. Богогл. ч. 139.
28. Писнь пресѣтой Богородици. Поч. Архангелъ Гавриилъ принесе гласъ Марїи (ст. 63—65).
29. Писнь на Рѣство прѣтой Бѣи. Поч. Радѣйте сѧ вси людие (ст. 65—68).
30. Писнь Богородици. Поч. Я неваймо писмици (ст. 69—72).
31. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Хрѣстіане по всемъ свитѣк пойте весело (ст. 72—74).
32. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Хваленъ Ісусъ Марїѡ (ст. 75—76).
33. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Ѣ пресѣтѧ Марїѡ (ст. 77—81).
34. Писнь на Рожко Богородици. Поч. Свите велми и приѣмли (ст. 81—84).
35. Писнь на Зспенїе Богоро[дици]. Поч. Троне вишни днесъ двигни сѧ (ст. 84—88). Пор. Богогл. ч. 120.
36. Писнь на Рѣж. прѣтой Боѣи. Поч. Радостъ велѧ лви сѧ (ст. 88—90). Пор. Богогл. ч. 96.
37. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Ѣ Марїе, панѣ красна (ст. 90—94).
38. Писнь пресѣтой Богородици. Поч. Цѧра благаго царици (ст. 94—97).
39. Писнь на Кове[денїе] Богоро[дици]. Поч. Кѧл проницаеть (ст. 97—99).
40. Писнь прѣтой Боѣи. Поч. Радѣ сѧ, Марїе, небесна цѧрице (ст. 99—103). Пор. ч. 18 повисше.
41. Писнь [на] Рожко Бого[родици]. Поч. Радостъ величннѣ лви сѧ (ст. 103—104). Пор. ч. 36 повисше.
42. Писнь прѣтой Богородици. Поч. Исполни сѧ небо и землѧ чѣдесъ твоихъ царице (ст. 105—107). Пор. Богогл. ч. 137.

43. Писнѣ великопосна. Поч. Царю Хрїстѣ, пане мили (ст. 108—110). Пор. Богогл. ч. 47.

44. Писнѣ великопосна. Поч. Южѣ сѧ декретѣ подѣписветѣ (ст. 110—114). Пор. Богогл. ч. 49.

45. Писнѣ в мѣченїю Хрїстовимѣ. Поч. Їсусѣ Хрїстосѣ крижовани (ст. 114—115).

46. Писнѣ в страсти Хрїстовой. Поч. Агнице стачена (ст. 116—117).

47. Писнѣ в страданїи Хрїстовомѣ. Поч. Жалостѣ на крестѣ паншетѣ (ст. 117—119).

48. Писнѣ [в] страданїю Хрїстовимѣ. Поч. Ѡ Боже ѡче не весни (ст. 119—123).

49. Писнѣ на велики четвѣтокѣ. Поч. Повичѣ же ми, соло вїе, правдѣ (ст. 123—125).

50. Писнѣ великопосна. Поч. Подажвїмешѣ панѣ Богѣ (ст. 125—127).

51. Писнѣ великопосна. Поч. Ахѣ ѧ матка зармѣчена (ст. 128—129).

52. Писнѣ в страданїи Хрїтовомѣ. Поч. Хрїсте царю справедливи (ст. 129—133). Пор. Богогл. ч. 118.

53. Писнѣ в страданїи Хрїтвим. Поч. Оуже Пилатѣ подпїшетѣ (ст. 134—137). Пор. ч. 44 повешеш.

54. Писнѣ в страданїи Хрїстовимѣ. Поч. Ѡ Їсусе поранени (ст. 137—138).

55. Писнѣ великопосна. Поч. Марїѧ подѣ крижомѣ стала (ст. 138—143).

56. Писнѣ великопосна. Поч. Ѡ дѣвице пречїстѧ (ст. 144—146). Пор. Богогл. ч. 116.

57. Писнѣ великопосна. Поч. Хрїстиѧне плачите (ст. 147—149).

58. Писнѣ в страсти Хрїтови. Поч. Иї любовна матко, оу тихѣ великихѣ мѣкохѣ (ст. 149—154).

59. Писнѣ покажна. Поч. Часѣ оужѣ, человекѣ, Ѡ грѣховѣ престати (ст. 154—156).

60. Писнѣ покажна каждомѣ. Поч. Чвїте, людїе, трѣвѣ господню (ст. 157—159).

61. Писнѣ на Рождѣво Хрїво. Поч. День божаго нарождѧ (ст. 159—161).

62. Писнѣ на Рожд. Хрїстова. Поч. Марїа дѣва намѣ породила (ст. 162—163).

63. Писнѣ на Ро[ждество] Хрїстова. Поч. Богѣ и Господѣ всего свита (ст. 163—171).

64. Писнѣ на Рѣд Хрїстова. Поч. В аслехѣ лежитѣ (ст. 172—174).

65. Писнѣ на Рождес. Хрїстова. Поч. Радостѣ са намѣ завлаетѣ (ст. 174—176). Пор. Богогл. ч. 31.

66. Писнѣ на Рож. Хрїстова. Поч. Радѣйте са вси людїе (ст. 176—177). Пор. Богогл. ч. 30.

67. Писнѣ на Рож. Хрїстова. Поч. Цвѣтѣ мислени днесѣ са родитѣ (ст. 178—179). Пор. Богогл. ч. 12.

68. Писнѣ на Рожд. Хрїстова. Поч. Народзело ше намѣ пахулатко (ст. 180—181).

69. Писнѣ на Рож. Хрїстова. Поч. Христосѣ роди са (ст. 181—185). Пор. Богогл. ч. 9.

70. Писнѣ на Рождѣ Хрїстова. Поч. Сѣтѣ востока восїа звизда аснаа (ст. 185—186).

71. Писнѣ на Рож. Хрїстова. Поч. Шедше трїе цари (ст. 186—187), без кїнця.

13. Рукописе М. Туринського. Г.

Отсей рукописе рїжнить ся від иньших головно тим, що записаний самою прозою з виїмкою поеми про „зачатїе и рождество“ Богородицї. Визначуть ся також тим, що значна його частина списана чистим бачванським диялектом, хоч в ѣ уступи в церковній мовї. Він становить велику книжку зі звичайного паперу, кварто, оправну в сїдльні і грубі окладинки. Усїх сторїн 358. Хоч рукописе мїстить рїжні статї, то на титуловїй картцї його стоїть такий напис: **То сѣ толкованни страсти Господа Іса Христа. Писалѣ Турински Михалѣ, житель керестѣрски. Писани сѣ ан҃гара дрѣгого, докончелѣ феврѣара штернастаго, по наши рокѣ 1888.** Рукописе зладжений дуже старанно, виразним письмом, полууставом. Написів нї прикрае не має нїяких. Змїст його отсей:

1. Сон Богородицї і божий лист (в угро-руських рукописах вони звичайно приходять разом). Ст. 3—13.

2. Присвѣята малої дитини Хрїстови (ст. 14).

3. Про сьв. Івана і хрест Ісуса (ст. 15—27).

4. **О страсти Христова[й]** (ст. 27—229). Се цілий роман про муки Христові, зложений з трьох окремих частин. В першій і третій частині приходять епізоди, що випередили страсти, або наступили по них. Друга частина — се самий опис страстей. Представлене річи дуже гарне і богате на апокріфічні подробиці.

5. **Ї** страшномъ пришествіи Ісуса Христа (ст. 229—241).

6. **Размишльєніє ѿ геєнѣ ѿгненой** (ст. 242—247).

7. **Благословєє домѣ** (ст. 247—252).

8. **Воздиханіє ко Богѣ** (ст. 252—254), два, перше і друге.

9. **Винчованьє сѣй Дѣви Маріи** (ст. 254—260).

10. **Сїа кнїга, которю самъ Гдѣь Богъ послалъ** (ст. 260—281). Се знов божий лист, тим разом без сну Богородиці.

11. **Ваймок із божого листу, що зачинаєть ся словами: Рече Господь синомъ израилєкимъ** (ст. 281—284).

12. **Молитва Богородици. Поч. Помани о всемилостива** (ст. 284—286).

13. **Ї жїтїа сїухъ ѿтець. Єказанїє, како претєрпи Хрїстосъ Господь ради спасєніа нашего** (ст. 287—292). Се оповіданє Христа про його муки сьв. Пафонтію. Вчисляєть ся в ньому, кїлько Христос дістав ударів і кїлько мав від них ран.

14. **На празники прєсвѣтїа Бѣродици трєва ше молѣць** (ст. 292—296). Се — сїм радостей Богородиці, які надрукував уже др. І. Франко (Апокріфи, II, 369—370), тїльки в иньшій редакції.

15. **Три чуда Богородиці, винятї з якоїсь книжки. Тут поданї чудо 6, 8 і 27** (ст. 296—299).

16. **Молитва прєсвѣтой Бѣгородици. Поч. Ї прєскагала и прєчїста и благословєнаа прїсно дѣво Маріє** (ст. 300—305).

17. **Молитва 2 прєсвѣтой Бѣгородици. Поч. Прєскагала Маріє, благословєнаа дѣво** (ст. 305—307).

18. **Єказанїє ѿ зачатїи и ѿ рождєствї прїсѣтїа Бѣи и прїсно дѣви Маріи** (ст. 307—348). Се та сама поема, що її надрукував др. І. Франко (Апокріфи, II, 84—98), на жаль нескінчена, як і попередня.

19. **Єпоменъ вични Кїстѣрски** (ст. 350—355). Се хронїка важнїйших подїй керестурських і иньших. Вона починаєть ся роком 1746, кінчить ся 1894.

20. Тут на одній сторінці (358) уложена порівняна табєла арабських, церковних і римських цифр; останнї не поданї всюди вїрно.

Вїемки з сього рукопису будуть опублікованї пізнїйше.

14. Рукописи Юрія Манойла (А, Б, В).

Від д. Юрія Манойла, дяка в Керестурі, дістав я три рукописи, які містять у собі відривки писаних викладів в унґварській препарандії (семінарії). Літературної вартости вони не мають, тому застановляти ся ближше над ними не буду, мають одначе історичну вартість, як докази руських викладів у тій середній школі, по чім давно вже сліди поросли травою. Перший з тих рукописів (А) містить науку арифметики (кусник); писаний дрібним полууставом, рукою Івана Манойла, діда Юрія, бувшого дякоучителя у Квасові, Берегської столиці. — Другий рукопис — се відривок із педагогіки. Він писаний в унґварській препарандії 1875 р. д. Ю. Манойлом. — Третій рукопис, що містить відривок науки про „образованіє чувствованій“ всякого роду, писаний теж в Унґварі, батьком д. Ю. Манойла.

Б. Тексти.

99.

Р. X. Ч. 92

Слава во вѣшнихъ Богу,
Воспойте людїе,
Днесъ Христосъ раждаетъ ся
И пеленами повиваетъ ся
Богъ правдиви, агнецъ незлобиви.

Царїе днесъ шествуйте,
Христу дари даруйте ;
Пастиріе свирайте,
Пѣснь нову воспивайте
Со ангели и со архангели.

И ви, гори, возиграйте днесъ съ нами,
Дебри и кедри веселите ся!
Камень Мойсей порази,
Воду людемъ источи.
Камень от гори отсиче ся,
Христосъ от Дѣви намъ роди ся,
Жизнь вѣмъ приведъ и напаяетъ.

И вы, гори и холми,
Возиграйте со нами ;
Дебри ѣ кедри селнїя !
Лїванъ гори прослави ся,
Воздвигайте ся, вси веселите ся.
Марїя днесъ повиваетъ,
Спаса Христа намъ раждаетъ,
Емануила его нарицаетъ.

Богу во Тройци буди от насъ хвала,
Божїей Матери на небеси слава ;
На небеси и человекъ буди поклоненїе
И умиленїе.

100.

Р. X. Ч. 93.

Егда придетъ конецъ вѣка,
Богъ от Дѣви народи ся,

Спасти хотяй челоуѣка,
 Самъ челоуѣкъ яви ся ;
 За презѣлну свою благодѣть,
 Восприялъ естъ нашу слабость,
 Даби возвеличилъ насъ.

Пой, Адаме, ликуй Сво, се бо плодъ вашъ прорасте,
 Изъ Гесеа свято древо во вертепѣ процвѣте.
 Миръ, врагъ, похоть истреби ся,
 На семь дровѣхъ умертви ся,
 Крѣпостію божества.

Прочъ отиди печаль всяка,
 Да воспрійемъ мы міру,
 Разжени ся темность, мрака,
 Днесъ возсия свѣтъ міру,
 Хотяй всѣхъ насъ просвѣтити,
 Освятити самъ своєю кровію.

Срадуйте ся вси намъ лѣса,
 Зеленте ся вы дресеса, вѣтви земнаго круга,
 Спасъ бо прійде обновити
 И всяку тварь обдарити
 Щедротами своими.

Умъ въ похвалу восперите,
 Благодушествоующе уста въ пѣснехъ отверзите,
 Тайно ликовствоующе чистимъ сердцемъ и удеси,
 Всѣми чувствами и тѣлеси
 Славословите его.

101.

Р. X Ч. 95.

Ликуй днесъ, Сіоне, возиграйте горы,
 Согласит ся труба со ангелски хори ;
 Красно процвѣтайте,
 Весь міръ наполняйте — кедри ліванскія.

Сотепем ся купно от конецъ всѣи цари,
 Царскія несите со собою дари,
 Небо свѣтилами,
 Земля же цвитами — славно украси ся.

Гавріилъ приноситьъ благодать новую,
 Духъ святи осѣнилъ Дѣву пречистую :
 А зачнеши сына
 Отъ Духа едина — дѣвою породишь.

Исусъ имя ему будетъ наречено,
 Архангелскімъ гласомъ дѣвѣ извѣщено
 Спасеть міръ
 Отъ преисподнаго ада — силою божества.

Первый Адамъ изъ рая изгнанъ чрезъ невѣсту,
 Второй Адамъ Христосъ чрезъ дѣву пречисту,
 Изъ земнаго края
 Адама до рая — приїдетъ воздвигнути.

Мы же что за сіе принесемъ невѣстой ?
 Мзду небесной и земной царицѣ
 Должны будемъ дати,
 Что отъ насъ пріяти — въ даръ себѣ изволить.

Богу честь и хвала, да будетъ во вѣки,
 Возгласить труби и вси челоуѣцы ;
 Марія оттуду,
 Прослави ся всюду — безъ грѣха зачата.

Паралелі : Записки, т. XVII, ст. 96.

102.*)

Р. X. Ч. 96.

Вси языцы восплещите руками,
 Яко Христосъ избавитель есть с нами.

Во Вифлеємѣ Іудейстѣмъ роди ся,
 Яко отрокъ пеленами пови ся.

Пастиріе во цѣвницахъ¹⁾ свиряють,
 Хвалу Богу рожденному воздають.

Тріє цари отъ Персиди придоша,
 Смирну, злато²⁾ и кадило дадоша.

Ангель во снѣ Іосифу скажутъ,
 Гдѣ ся Иродъ со воинствомъ готовить.

Да убіетъ несквернаго младенца,
 Прежде вѣчна и всѣхъ тварей первенца.

*) Р. VIII. Ч. 7 : 1) цимницахъ ; 2) ливанъ, смирну.

Встань скоро, Іосифе, во Єгипеть побѣжи,
Рожденому смертію послужи.

Да погубить во Єгиптѣ ідоли¹⁾,
Иже быша діяволу создани.

За то сниде Бога слово предвѣчно,
Да сокрушить вся ідоли конечно.

И погибнетъ вся сыла ихъ во преки,
Да царствуєтъ Христось Богъ нашъ во вѣки.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 7.

103. *)

Р. X. Ч. 100.

Витай дѣтя малое,

Агня пезлобивое!

Днесъ во Рождестви твоємъ,
Вси согласно ликуємъ.

Радуєм ся, веселим ся днесъ во рождествѣ твоємъ,
Радуємо ся, веселимо ся, яко с нами Богъ**).

Небо росу испусти,
Земля травовъ прорасти.

Ангели пѣснь спѣвають,
Богу честь, хвалу воздають.

Богъ от дѣви³⁾ рождени,
Грѣхъ Адамовъ зглаждени.

Труба, труби трубите,
Рожденаго хвалите.

Тріє цари кланяють⁴⁾,
Трои дари давають.

Давидъ в гусли вдаряєтъ,
Рожденаго вихваляєтъ.

А ты, вертепе, украси ся,
Земле южъ не смути ся.

Слава во вышнихъ спивають,
Богу честь, хвалу здавають.

Паралелі: Р. VIII. ч. 2.

1) болвани; 2) да.

*) Р. VIII. Ч. 2: 3) Богу Отцу от дѣвѣ; 4) клякають.

**) Сі чотири стрічки повторають ся по кожій строфі.

104.*)

Р. X. Ч. 101.

Марія дѣва намъ породила
Квѣтокъ райски пожаданий,
Которо[го] свѣтъ оплаканий
З давна пожадалъ.

Во Вифлеєми, в¹⁾ Давидомъ доми,
Панъ натъ паны раждаєт ся
И пеленами повиваєт ся
Барзо убогими²⁾.

Котрого³⁾ небо не вомистило,
Земля его вомистила,
Же ся на ней народила
Божія слава.

Ієсей заснулъ,
Квитокъ заквѣтнулъ;
Давидъ в гусли удараєт,
Же ся уже⁴⁾ исполняєт — его пророчество.

Мойсей вѣщаєт и росказаєт,
Яко Богу честь давати.
За Месію его мати,
Емануила, Израїля⁵⁾.

Царіє пришли,
Честь єму дали,
Яко Богу и цареви,
Небеснихъ силъ цесареви — барзо сличную.

И мы пойдѣмо,
Честь єму даймо,
Отрочаткови малому⁶⁾,
С чистой паны⁷⁾ рожденому — Ієсусу Христу.

Же ся народилъ,
Насъ увеселилъ,
Нехъ му будетъ честь и хвала,
Но всемъ свѣтъ процвѣтала — на вики виковъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 62.

*) Р. XII. Ч. 62: 1) в — нема; 2) убоги; 2) которого; 4) уже — нема; 5) Израїля — нема; 6) маленькому; 7) панѣ.

105.

Р. X. Ч. 102.

Синъ Божи ся намъ народилъ,
 А насъ грѣшнихъ вислѣбодилъ.
 Витай сину Божий, витай.¹⁾
 Витаймежъ го сполу вшитки,
 Спиваючи ему писмі.
 Народило ся намъ дѣтя красно,
 Свитло яко слонце ясно.
 Марія, панна пречиста,
 Породила Ісуса Христа.
 Ангели намъ раду дали,
 Бісме его привитали.
 Народилъ ся намъ избавитель,
 А нашъ мили откупитель.
 Йоанъ Креститель тебѣ прешоль,
 А ті єсь самъ на свѣтъ пришоль.
 Прероцы намъ раду дали,
 Бысме Христа вихваляли.
 Христе пресь твоє славне нарождєня,
 Дай намъ грѣховъ отпущєня.

106.*)

Р. X. Ч. 104.

В день¹⁾ божого нарождєня,
 Весело люде, благо вамъ буде,
 Хвалу Богу заспиваймо,
 Весело всюде.
 Ангелъ пастиремъ такъ звѣстоваль,
 Же ся народилъ, насъ увеселилъ,
 Краль Иродъ ся зафрасоваль,
 Дѣти побити даль.
 Били, сикли, мордовали
 Сроги²⁾ катове, власни збойцове,
 Крічать дѣти³⁾, плачуть матки
 Кирваве, сердечне.

1) Сей приснів повтараєть ся по кождій строфці.
 *) Р. XII. Ч. 61 : 1) день ; 2) стройни ; 3) дѣтки.

От перси ихъ отривали и растинали ¹⁾,
 Рици рев малихъ ²⁾,
 З матками ся пожегнали,
 Жаль то не мали.

Знакъ кирваве, слези виливають
 Плачливе матки о своихъ дѣти,
 Лежать збити баранкове,
 Якъ в полю снопки.

Руки матки заламують,
 Власи таргають и омлѣвають,
 В небо гласи пробивають,
 Сердечне плачуть.

Рахѣль нашъ такъ рекнуши ³⁾,
 Потѣхи не малъ, праве умираль,
 Патряючи на своихъ дѣти ⁴⁾,
 Тяшко умлѣваль.

Охъ, Ироде окрутиѣку,
 Велика ⁵⁾ то вина, же твоего сина
 Между дѣтми забитого ⁶⁾,
 Што за причина.

Хѣль єсть ⁷⁾ т[р]афити ⁸⁾ на Исуса, сина божого,
 Але ти єго не викоренишь
 С кралевства ⁹⁾ єго,
 Бо небо єго и земля єго ¹⁰⁾.

Паралелі: Р. XII. Ч. 61.

107.

Р. X. Ч. 107.

Ей паненка,
 Миленого синка
 Намъ породила,
 Обвинувши до яличекъ єго єсть
 Спій, моє дѣгятко, [положила.
 Мале пахолятко!
 В немъ ся тѣшила,
 Такъ му спивала.

Воль и осель на него дихали,
 Такъ му рыкали:
 Краль нашъ, панъ нашъ, лежить
 Такъ го витали, [между нами,
 Тежъ и немовлятко,
 Различни пташатка
 Єму спивали
 И выхваляли.

1) расцинали; 2) ризи не мали; 3) рекнуши; 4) на своего сина;
 5) велка; 6) между дѣтками на забитохъ даль; 7) єсть; 8) трафити;
 9) кралевства; 10) додано ще: и сей свить єго.

Котрый своѣй великой милости,
 Тое учинилъ,
 Послалъ сына своего з небесной
 Абы насъ спаслъ. [высоти
 Котрый от нарожденья,
 Жадне потѣшена
 Не малъ нашъ мили,
 Христось єдини.

Протошь и ми, разумне створиня,
 Єго витаймо,
 Єго славне нарожденья
 Чтїймо и вихваляймо.
 Тешъ Отцу небесному
 На насъ ласкавому
 За дари дякуймо и єму служмо
 Во вѣки вѣковъ аминь.

108.

Р. X. Ч. 108.

Гори сладость искапайте,
 Все людіє возиграйте;
 Вифлеємъ веселит ся,
 К тебѣ дѣва приблизит ся.

Царя ти имать родити,
 Дѣвою лаки пребити:
 Гори сладость искапайте,
 Все людіє возиграйте.

Богъ во вертепѣ раждаєтъ,
 Волъ и осель послушаєтъ.
 С [свя]той же дѣви народи ся
 И з нея воплоти ся,
 И во тѣло облече ся.

Се свѣтъ во тмѣ просвѣти ся,
 Намъ животъ и пут яви ся.

Слонце во ноци нагинаєтъ,
 Свѣтъ той и намъ просвѣщаєтъ;
 Звѣзда царемъ луно водить,
 Єгда на вертепѣ приходить.

Ліванъ, злато, дайте смирну,
 Честь воздайте царю смирну;
 Царіє дари южъ носѣте,
 Рождшему ся поклоните.

Царіє дари южъ приносятъ,
 Рожденаго они просятъ:
 Дадѣмъ и ми величїє,
 Несѣмъ жертву и пѣніє.

Невидимому,
 Во трієхъ персонахъ єдиному,
 Горы сладость искапайте,
 Все людіє возиграйте.

109.

Р. X. Ч. 109.

Где ся спѣшишь, Іосифе, барзо скапливе,
 Чемъ ту соби не отпочинешъ в шопѣ щасливе?
 До Єгипту утѣкаєшь,
 А спокою ту не маєшь — вигнанный.

Єгипетъ тебе очекуєтъ, крушить болвани,
 Послѣшай ся з отрочать въ єгипецкихъ страни,
 Изъ Марією, з матку єго,
 Пану двору небеснаго — въ єгипецки страни.

О, Ироде окрутнику, прочъ ся такъ журишь,
 А пре дѣти вифлеємски чемъ такъ барзо смутишь?

Кровъ невинну виливаєшь,
 Христа убити жадаєшь — якъ дїаволь.

Рахиль плачетъ чадовъ своихъ и нарикаеть,
Вифлеємъ тежъ смутнимъ гласомъ велми волаеть — дѣтки умливають.

110.

Р. X. Ч. 113.

Гди Христось Спаситель малъ ся народити,
И в яслехъ на слами малъ зиму терпити,
Исаия пророкъ явно пророкуеть
И сина божаго Мануиломъ називаеть :
Се дѣвая, рече, юшъ породи сина,
Богомъ избраная Марія єдина,
Ты єси невѣста презъ мужа названа,
За всехъ Бога моли, о мати упримна.
И ми тя, Маріє, вшитки вихваляемъ,
И сина божаго от тебе витаемъ :
Витай сину божий, витай, много народжени,
Изъ неба на землю от Бога послани.

Прото, хрістіяне, добро памятайте,
Новорожденому поклонте ся ;
Люди синъ божи волаеть,
Бы насъ рачиль сподобити,
З Богомъ отцемъ и духомъ царствовати.
Зачаль ся в чистотѣ,
Народиль ся в радости :
Радуймо ся, веселмо ся,
Іеусъ Христось, Спаситель нашъ, народиль ся.

111.*)

Р. X. Ч. 103.

Крикните, ангели, на небеси согласно,
Вы людіє на землѣ пойте пѣсни прекрасно.
Царіє вдарте в струни,
Возиграйте князи в труби,

*) Р. Ш. Ч. 9 :

Крикнѣте, ангели, от небесъ согласно,
Вы, людіє, на земли пойте пѣсни прекрасно.
Царіє, вдарте въ струны, виграйте князи в труби,
Христось раждаєт ся, славѣте, языци разумѣйте,
Яко с нами Богъ.**)

Слава во вышнихъ Богу, ангелы гласять,
Хвалу сину дѣвья, дары приносять.

Пастыріє бѣжат кушно єдин по другому,
Вземши в руцѣ баранка, несут до Вѣфлеєму.

**) Сей приспів повтаряеть ся по кождїй строфїї.

Христось раждаєт ся, славите,
 Язици разумыйте яко с нами Богъ.¹⁾
 Пастиріє бижать скоро, єдинъ по другому,
 Взявши в руки баранки, идуть до Вифлеєму.
 Пастиріє заграли рожденому в пѣщали,
 Царіє от востока кланяют ся со дари.
 Аврааме, не сомнѣ ся и Исаакъ синъ твой свободи ся,
 Христось во Вифлеєми днесъ от дѣвы роди ся.
 Пойши нинѣ, Гедеоне, твоє руно, святче,
 Христось з дѣвы роди ся, всю тварь к себѣ прівлече.
 Приметь силу дамаскову и плинъ самаринскую,
 Побиждаєтъ вси власти, князи моавитскія.
 И мы нынѣ прійдѣмо, дари Христу дадѣмо,
 Ливанъ, смирну и злато, будетъ от насъ приято.

112.*)

Р. X. Ч. 94.

Шедше тріє цары,
 Ко Христу со дары,
 Иродъ ихъ пригласи,
 Гдѣ¹⁾ идуть, вопросы.
 Отвѣщаша єму :
 Идемъ къ²⁾ рожденому.
 Къ³⁾ рожденому идите,
 И миѣ возвѣстите.
 Азъ шедъ поклоню ся,
 Пред царемъ смирю ся,
 Новорожденому,
 И царю нашему.
 Звѣзда идетъ чудив⁴⁾,
 Съ востокъ на полудне ;
 Камо звѣзда предста⁵⁾,
 Тамъ обрѣли Христа.

Тріє цари пришли,
 Даръ Ісусу внесли,
 Ливанъ, злато, смирну,
 Отдали безмѣрну.
 Поклонше ся Богу,
 Путю пошли другу ;
 Съ радостію поють,
 Славу Богу воздають.
 Ангель имъ вѣщаєтъ,
 На путь⁶⁾ наставляєтъ :
 Инимъ путем⁷⁾ идите,
 Ко Ироду не ходите,
 Пришли въ страни своя,
 Христа славослова,
 Чають въ небѣ быти,
 И съ нимъ на вѣкъ жити.

Паралелі: Р. XII. Ч. 71.

Пастиріє звиграли, рожденому восклицали,
 А царіє от востокъ кланяли ся со дары.
 Слава Богу отцу, котрый нам послалъ
 Сына своего єдинородного, збавленіє намъ далъ.
 Сподоби нас, Христе, весело здѣ празновати,
 Богоявленія ти всѣмъ дочекати.

1) Сі чотири стрічки повтаряють ся по кожній строфіцї.

*) В Р. XII. Ч. 71 є такі відміни: 1) гди; 2) ко; 3) ко; 4) чудни; 5) преста; 6) путь; 7) дальше пісня нескінчена.

113.

Р. X. Ч. 111.

Вифлеєми тайна ся взявила,
Гди пречиста Дѣва породила,
Во яслехъ на слами, не мѣ¹⁾ полатѣ,
На твердой зими изъ бидляти.

Которому в неби херувими,
Ангели и вси серафими,
Служать непрестано пѣсьнъ поюще,
Святъ Господь саваофѣ глаголюще.

Теперь ту на земли днесъ яви ся,
Изъ Маріи Дѣвѣ воплоти ся.
Дѣва досто[й]ная совершити,
Будущаго гнѣва викупити.

От востока тріє цари прихождають,
С подарунки к нему приношають;
Ливанъ, злато, смирно приношають,
Якъ царю и Богу отдавають.

114.

Р. XII. Ч. 63.

Богъ и Господь всего свита,
Послѣдняя уже лѣта;
Духа свята воплотил ся,
От Маріи народил ся,
Нашъ избавитель.

У вертени вифлеємстѣмъ,
Междъ народомъ юдейстѣмъ,
При Августѣ велителю,
Всеі вселенѣ властителю,
И кесарю.

Той бо посла велѣніє,
Исполняя хотѣніє,
Хотя зрѣти явленную,
Власти своей вселенную,
Да убит ся.

Писаль о томъ Киринею,
Владѣющу Сирію;
Тогда спешно идяху,
Во градъ кождо свой течаху
Написати ся.

Шель Іосифъ с Марією,
Суще юже неправдою;
Ѣгда приспи къ Вифлеєму,
Приспиху же дніє сему
Рожденому.

И породи та младенца,
Христа Бога и первенца,
Бога роди превичнаго,
Для живота намъ вичнаго,
Дѣва чиста.

1) Нам. въ.

Тамо бяху пастиріє,
Младіє же и старіє;
Тіи остадѣ¹⁾ ту ношѣ бдяще,
Свирили же свирающе
И играюще.

Явѣ славу Христа зряху,
Пѣснь ангелску вси слишаху;
Страхомъ биша одержими,
Но ангель ста между ними,
Утѣшая ихъ.

И рекши к нимъ: Небойте ся,
Вси ви нинѣ устройте ся,
Ити спешно къ Вифлеему,
И к новому днесъ Едему,
Христа зрити.

И абие ускориша,
Млада Христа купно зриша,
Поклонѣ ему яко Богу,
Должни дали, по премногу
Радуя ся.

Се бо Христось народи ся,
Имже радость умножи ся;
Нынѣ по мнѣ вси грядите,
Рожденому честь дадите,
Не медлите.

И се звизда на востоци,
Писаная во пророцихъ,
Яви себе свитозарно,
Триемъ царемъ волкомъ²⁾ явно,
Необично.

Сію егда они зрили,
Не прес тоту бити мнѣли,
Аще въ жизни расстаяху,
Мисль едну вси прияху,
По ней ити.

Ишли купно къ Вифлеему,
В далшу страну незнаему,
Богомъ суще направлени,
Звиздою же наставлени
Во Іудею.

Въ Іерусалимъ гдѣ приспиша,
Тамо звизди не узриша,
Ибо тая от нихъ скрилася,
Рождшаго ся всимъ розгласила,
Трема царма.

Яко тия тамъ искаху,
Яви у всехъ вопрошаху:
Гдѣ рождей ся царъ іудейскій,
Въ странѣ сей еврейской,
Всимъ намъ рците.

То слишавши скверни Иродъ,
Таже и весь жидовски родъ,
Зило сему дивиша ся,
И вси купно чудиша ся,
О глаголемъ.

Собра Иродъ священники,
И людскія³⁾ вся книжники,
О нѣмъ о семъ глаголаше,
О Христѣ всехъ вопрошаше,
Гдѣ родит ся.

Родит бо ся въ Вифлеемі,
Въ Давидовомъ племі,
Писаша бо намъ проропи,
Ими учимъ ей отроки,
Да вси читають.

Тогда Иродъ гнѣвъ сокривше,
Отай волхви пригласивше,
О времени извистити,
Егда и азъ имамъ знати,
Глаголаше.

1) Нам. осталь; 2) волхвомъ; 3) юдскія.

Шедше ни́ѣ къ Вифлеєму,
И спитайте о младому,
Рождшему ся дѣтяти,
Єгда и азъ имамъ знати,
Поклою ся.

Они царя послушавше,
Во Вифлеємъ поть свойъ взявше.
И се звизда уже бяше,
Паки ихже предваряше,
Ихъ ведущи.

Достихжеи же Вифлеєма,
Звизда та имъ би знаєма,
Явно надъ домоу тѣмъ стала,
И младенца показала,
Гдѣ лежаше.

Волсви зряще сію вину,
И ушедше у храмину,
Увидѣвше тамъ младаго,
Хріста Бога повитаго,
Поклонъ дали.

Сокровища вси отверзше,
В них же дари драги взявше,
Предъ нимъ купно вси припали,
Яко Богу честь давали,
Достойную.

И абіе вистиша ся,
От ангела явиша ся,
Инимъ путемъ во свояси,
Всиже паки в тия часи,
Отидоша.

Тогда Иродъ вазорливи,
Аки звирь немилостиви,
Зрящи себе укорена,
От волхвовъ тѣхъ посрамлена,
Въ ярость прійде.

Въ Вифлеємъ сій вся повисти,
Посла онъ врагъ дѣтъ избити,
Дво лѣтъ и нижає,
Хріста бити тамо,
Окаянный.

Но Богъ свихе призираай,
И младенца сохраняай,
Соблюд сего отрока,
Рождшаго ся безъ порока
Гриховнаго.

Не пусти онъ на рани,
Но во єгипетской страни,
Іосифу сказаль ити,
До умертвия тамъ бити,
Иродова.

Сія вчинилъ вседержитель,
Рода вичного соблюдитель,
Да от темнаго же всяки родъ
Пекелнаго рода волни
Вчинить.

Къ сему нынѣ притецемо,
Похвалная вси речемо,
Зашлетъ его явлену,
Дадимъ хвалу преславлену,
Во вѣкъ вѣка.

Нова радос[т] стала, яко в небѣ хвала,
Надъ вертепомъ звѣзда ясна свѣту осіяла.

Где Христосъ родил ся, в дѣвы воплотил ся,
Якъ человекъ пеленами убоги повил ся.

Которому цари великие дари,
Ливанъ, смирну отдавали, златомъ покладали.

Пастушкове з ягняткомъ пере[д] тымъ дѣтяткомъ,
На колѣна упадали, ему ся кланяли.

Давидъ о немъ смѣлне виграваетъ,
Гойне на всѣхъ струнахъ ударяетъ, Бога вихваляетъ.

Ангели спѣвають, во вишнихъ волають,
Якъ на небѣ такъ на земли покой повѣдають.

И мы тешъ спѣваемъ, когда оглядаемъ,
По Марии рожденного, Бога предвичнаго.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 13. — Вертеп Г. Галагана (К. Старина 1882, IX) ч. 4. — Коляди і щедрівки, Львів, 1900, ст. 22—23. — Коляды, Львовъ, ст. 31.

116.

Р. VШ. ч. 5.

Дѣтятко ся намъ народило,
Вшитокъ свѣтъ увеселило.

Взяло на ся чловеченство,
Что значило его боство.

Повналь его волъ и осель,
Што былъ небесни поселъ.

Три кралеве прихождали,
Трой му дари давають.

Принесли му дари за то,
Миро, кадило и злато.

На то, Боже, начина,
Веселите ся вшитокъ створиня.

Святу Тройцу визнаваймо,
Богу честь и хвалу отдаймо.

117.

Р. XII. ч. 68.

Народзело ше намъ пахолятко,
Ей, ей лелійо, пана Марійо, панъ
[Хрістосъ*).

Учимъ же го окупаме?

У водички у студеней.

А до чого же го обвинеме?

До пеленкохъ, до шматочкохъ.

Яки же му поясъ даме?

Яке же му мено даме?

А дзе же му поспель даме?

В ослечкохъ на слами.

А хто же го витаць будзе?

Тріє цари к нему придуть,

И вони го витаць буду.

*) Сей приспів повтаряетъ ся по кождей стрічці.

118.

Р. X. Ч. 117

Христось Господь свѣтит ся,	Авъ крещаю водою,
Всему міру явви ся,	По мнѣ грядеть Христось,
Пришедъ от Галилея :	[С] хрісмомъ, благодатію.
Га, га, га, пришедъ от Галилея.	Гу, гу, гу, [с] хрісмомъ, благодатію.
На Йорданъ ко Іоану,	О Іоане предтече,
Сыну Захаріинну,	Славный божій пророче !
Крестити ся от него :	Моли за насъ грѣшныя :
Го, го, го, крестити ся от него.	Га, га, га, моли за насъ грѣшныя.

119.

Р. X. Ч. 116

От Галилея Христось ко Йордану,
 Глашаше пророку, пророку Іоану :

Простри руку, пророче, косни ся версѣ,
 Создателя своего и моли всихъ.

Крещенія прося, ижъ не вѣдѣ грѣха,
 Сей есь баранокъ божій, наша потѣха.

Гласъ с небесе слишаше синъ мой любими,
 Образъ носяй голубины.

На Йордану вѣдѣ царицу,
 Во божестви единомъ, нераздѣлную.

Крещему ся во Йорданѣ вси восплещимо,
 На во гласнихъ пѣніяхъ вси заспиваймо.

Слава Богу во тройци, вси викричаймо,
 Надъ Йорданъ явлшему ся, Боже, поклонъ отдаймо.

Христе Боже явлей ся, ижъ насъ просвѣтилъ,
 Ту на земли падонѣ¹⁾ жити сподоби.

Церковъ свою сохрани, неподвижимъ от ниѣ,
 Племени кровъ необоришу.

Рачъ, Христе, здорити (?) тебѣ спѣвати,
 Во[с]танія бо твоего всимъ дочекати.

¹⁾ Зам. падолѣ.

120.*)

Р. X. Ч. 26.

Богородице Дѣво, упованіе христіаномъ,
Покрый, соблюди и спаси на тя уповающихъ.

Богоносне Симеоне, приди подими Христа,
Его же роди дѣвая чистая Марія(мъ).

Подъѣмлетъ рукама старецъ Симеонъ,
Содѣтеля закону и владика всихъ.

Пріѣмлетъ на руку старецъ Симеонъ,
Иже вся съдержашаго рукою своєю.

О дщи Фанушева, прійди, стани съ нами,
И благодари Христа спаса, сына божія.

Анна цѣломудренная провѣщаваесть страшная,
Исповѣдуесть Христа творца небу и земли.

Не старецъ мене держитъ, но азъ того,
И то от мене отпущенія проситъ.

Не старецъ мене держитъ, но азъ старца держу,
Иже рукою содержу всяческая.

Старче, прійди весело, на стрѣтеніе Христово,
И радуй ся, прійми владика и зиждителя твари.

Неспостижимое естъ¹⁾ содѣянное о тебѣ,
Ангеломъ и человекомъ мати, Дѣво чистая.

Чистая голубице, нескверная агнице,
Агница и пастиря приносить во церковь.

О, Христе, всихъ царю, побѣду на враги,
Вѣрному си рабу, царю нашему, даруй.

Трисіятелнаго²⁾ тріипостаснаго божества,
Благочестно да похвалимъ.

Богородице Дѣво³⁾, міру благая помощнице,
Покрый и соблюди от всякия⁴⁾ нужди и печали.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 12.

*) Р. VIII. Ч. 12 : 1) естество ; 2) воста слава трисіятелнаго ; 3) в мѣсто нынѣ дѣво ; 4) всякия.

121.*)

Р. X. Ч. 27.

Свѣтло днесь ликуймо¹⁾, псалми восклицаймо²⁾,
Бога отца створителя у всіхъ вихваляймо³⁾.

Же намъ далъ благодать пребити⁴⁾,
Со синомъ своимъ єдинимъ вси́мъ намъ⁵⁾ кралевати.

Старче, прійди весело на стритеніє Христово,
Поклонъ отдай Іесу Христу и Маріи пречистой⁶⁾.

Подіймо⁷⁾ рукама творца всего свѣта,
Нехай и насъ благословить на многая лѣта.

Голубица чиста, Марія пречиста,
Во церковъ вьносить пана⁸⁾ Іесу Христа.

Вѣрнихъ воспойте, духовно играйте,
Створителя вьсего свѣта, Бога, прославляймо⁹⁾.

О Христе, всіхъ царю, вишнихъ господарю,
Рачъ намъ тоє даровати, в неби царствовати¹⁰⁾.

Со святыми лики и ангелскими хори,
Бысмо могли пребивати во сионскомъ дворі.

Тебе вихваляти, свять Господь спѣвати,
Тебе Бога во тройцѣ єдинаго знати¹¹⁾.

Паралелі: Р. I. Ч. 5. — Богогласникъ. Ч. 40.

122.**)

Р. XII. Ч. 55.

Марія подъ крижомъ¹⁾ стала, жалошне²⁾ плакала,
Гди на смерть сина своего смутне позирала³⁾.

Серцемъ умливала, усти страпленими,
Ко сину жалошне мовить предъ вшиткими⁴⁾.

*) Р. I. Ч. 5: 1) ликуйте; 2) восклицайте; 3) всі́мъ прославляйте; 4) на землі пребити; 5) насъ; 6) и матери єго; 7) подійми; 8) приносить во церковъ панна; 9) створителя, своего Бога, прославляйте; 10) пребивати; 11) тебе, Бога єдинаго всегда во тройци знати.

**) Р. VIII. Ч. 19: 1) крѣжемъ; 2) жалосне; 3) жалосне патрила; 4) ся строфка і дві дальші звучать так:

Сердцемъ землянымъ (?) въздыхала, усти страпленими,
Так то к своему сину мовить ту гнетъ предъ вшиткими.

Ахъ сину мой наймиленши, якъ барзо високо
Висишь на крестѣ распяти, от мене далеко.

Ни ты на крежу распятимъ достати не могу,
Ни у твоимъ утрапленю спомочи не могу.

Ведень билъ есь от Анаша, ко Каяфашови,
Укрижованъ и оплюванъ, оданъ Пилатови.

Пилать го далъ невинаго Жидомъ распаленимъ¹⁾,
Баранка пониженаго, аки звиремъ лютимъ²⁾.

На муку велику и на смерть престрашну,
От Жидовъ всичхъ проклятихъ тебе осуждену³⁾.

Руци твои пресвяти на крестѣ ростягнули,
Ноги сполу в едно з гвоздами прибили.

Ребра твои пресвятии копиемъ пробии,
Кровъ и воду сердца твоего сяту испустили.

Пресвятое тило твое такъ барзъ скатовали,
Штири тисящъ и пять ранъ велики задали.

Одежди пресвятии ис тебе сторгали,
Якъ изъ разбойника злаго, Жидове невірни.

Остатное слово твое: Жажду, дажд ми пити!
Оцеть и желчь донесли ти, Жидове прокляти.

Остатную горкостъ тоби трунку, сину, дали пити,
Бо ти имъ далъ во ихъ нуждахъ святовъ мановъ жити.

Отъслужили ся ти, сину, за твою угоду,
Же ши имъ не далъ искапати якъ быдломъ з голоду.

Матки, котри синовъ своихъ двоухъ, троухъ масте,
Кетъ⁴⁾ вамъ з нихъ еденъ зомре, як барзо жалите⁵⁾.

Ахъ мой сину наймиленшій, висишь на крѣжу распяти,
Такъ барзо високо, от мене далеко.

Такъ же и я тебе не могу, Ісусе, дося[г]ти,
Анишь тобѣ, мой синачку, не могу спомогти.

1) злореченымъ; 2) баранка великоночнаго яко вилкомъ строгимъ; 3) строфок 7—14 нема в сім рукописі; 4) гдижъ; 5) нарѣкате; дальше йде строфка, якої нема в Р. XII:

Терасъ я смутна мати, якъ я не маемъ нарѣкати,
Не маючи лемъ єдинаго и того имамъ стратити.
Остання строфка — що йде за сею — рівна 18 стр. Р. XII.

Ахъ я смутна матка того сина маю,
С котримъ во великимъ жалю днесъ ся разлучаю.

Якъ же я мамъ плащаницею тѣло покрити,
На високимъ крижу цюлованя дати.

Боже отче з високости, рачъ же ми то дати,
Абимъ могла синомъ моимъ сполу погребъ мати.

Ахъ сину мой намилейши, моли отца своего,
Би мя рачиль слободити жалю великого.

И по онимъ великимъ жалю приялъ до свитлости,
Где з нимъ буду пребивати сполу во радости.

Прошу тебе, Христе царю, рачъ миѣ даровати,
Бишъ пребиваль во царстви твоємъ со всеми святыми.

До теѣ радости вичней, ясней, неконечной,
Намъ отъ початку свѣта в небы стотовано.

И всехъ напоминають, христїане мили,
Бисме вси на семъ свитѣ животь полѣпшали.

Молим ти ся Богу с плачемъ ай с чистимъ сердцемъ,
Ближнихъ своихъ миловати, нищихъ ратовати.

Нищихъ ратовати пре Бога живаго,
Кажди памятали, же есъ приказаль.

Если исполнимо, христїане мили,
Тогди ми вступимо пресятой коруни.

Христе пресъ твое умученя, дай намъ гриховъ отпущеня,
Бисме могли вихваляти, со ангели ликовати.

Паралелї: Р. VIII. Ч. 19.

123.*)

Р. X. Ч. 46.

Ахъ я matka зармучена, что мамъ учинити?
Мой синъ смерть окрутне рачиль подступити.

Пойдемъ, плакати будемъ надъ его ранами,
Сина своего премиленаго омиемъ слезами.

Овъ в заградѣ на молитви кирвави поть¹⁾ виляль,
Аби тяшки и окрутни грѣхи наша омѣль.

*) Р. XII. Ч. 51: 1) плоть.

Коруновань, поличковань, синь мой наймиленшій,
 Оцетъ и желчь то есть терп[к]и горкій напою п'ѣль¹⁾ есть по семь нинѣ.
 О ти фалшиви Юдашу, что есть ти учинилъ,
 Же си его невинаго тымъ злимъ Жидомъ продалъ?
 Ахъ Жидове злы, окрутни, прочь сте его зранили,
 Его святу тварь солнечну слинами спалили?
 Ахъ поглядите, што ся на свѣтѣ дѣе,
 Человикъ грѣшни Бога своего на смерть осуждасть.
 Ламала matka свои руци, гдижъ вѣдѣла сына в ташкой муцѣ,
 Сина своего премиленаго, а на святымъ крижу распятаго.

Паралелі: Р. XII. Ч. 51.

124.)*

Р. XI. Ч. 3.

Яй любезна матко,
 У тихъ великихъ мукохъ,
 Шерцо ци роспадне,
 У тихъ великихъ жалюхъ.
 Гледа вона сина,
 Нѣгде¹⁾ го не найце²⁾,
 Питала ше Яна³⁾:
 Чи ши го не видель⁴⁾?
 Гуторель святи Янъ⁵⁾:
 Жалослива Матко!
 А твой любезни синь
 Пилатовимъ дворе.
 Жици⁶⁾ го влапели,
 Терась є у суце,
 На шмерць му судцели,
 Сентенцію дали⁷⁾.
 Матка того чула,
 Дорась ше рушела,
 Барс ше понагляла,
 До Пилатоваго двора.

1) пиль.

*) Р. XII. Ч. 58: 1) нѣдзе; 2) найдзе; 3) Іоана; 4) видель; 5) Іоанъ; 6) Жидзи; в сѣм Р. всюди приходитъ правильно „да“ нам. „ц“, тому окремо не буду його всюди визначувати; 7) сентенцію.

Обрась ше ей пременель,
От велкого крику;
Розопнѣ¹⁾! — вѣщицки
Такъ крѣчали.

З великимъ народомъ Ісусъ
Рушелъ ше до драги,
А драга Марія
Чула и плакала:
Любезни мой сину,
Натъ тобу ше жалімъ.

А тотъ велики крижъ,
На Христа вонъ спаднулъ,
Позбивалъ вонъ лѣца,
Барсѣ з пѣхъ тамъ крєвь цекла.
Уцерацъ²⁾ любовна мацъ его³⁾,
Не могла прегварицъ
От жалю велкого.

А потъ крижомъ Христосъ
Вельо расъ вонъ спаднулъ,
Нѣхто не дошмевалъ
Їму тамъ помагацъ.
Овалялъ ше му обрасъ,
Долу нѣмъ поцекло⁴⁾,
Веронка вицела,
Хустку му подала,
А Христови⁵⁾ вона
Тамъ була служнѣца.

Побожна Веронка⁶⁾
Барсѣ за Христомъ плаче,
Хустку му подала
Та ше поуцералъ.
Богъ ше їу ней нагнулъ,
Хустку ей назадъ даль.

Побожна Веронка
Попатри на хустку,

---

1) розпни и; 2) сього слова нема; 3) іього; 4) крєвь цекла; 5)
сього слова нема; 6) Верунка; так і дальше звучить се слово.

А то Христовъ обрасъ
 Шицокъ на ней осталь.
 Побожна Веронка
 Барз ше вона злякла¹⁾:
 О мой любн пане,
 Не забуць ти за мене.

А на Калварію
 Ёго тамъ отнесли²⁾,
 А тотъ велики крижъ
 На жемъ му звальели,
 А ёго голого,
 Гвоздами прибили.
 Такъ нашого Христа
 Жиди роспяли³⁾.

Жалослива матка
 Терасъ го опатра,
 Ёго велки болѣ
 Ёи давели ;
 Христа облапела,
 Крєвь з него⁴⁾ спєрала,
 Попатрєла на сина,
 Дорасъ тамъ замлила.

Жалослива матко,
 И ангєли плачуть,
 Слунко и мешачокъ
 Жалосливо швѣца ;
 Ище и камєне
 Шицко попраскало,
 Такъ нашого Христа
 Шицко жаловало.

Подъ небомъ звирина
 Терасъ шицка плаче,
 Бар[с] ше тамъ зацмєло,
 Цєвятей гоцини ;
 Зармуцєло ше тамъ
 Драге слунко нашо,
 Нєма мешаць ясноць
 Анѣ нашо звивди⁵⁾.

1) злякла ; 2) отведли ; 3) розопяли ; 4) нього ; 5) гвизди.

Зармуцело ше тамъ,
 Цо подъ небомъ шицко;
 Шицка жем ше тресла,
 Квитки пожовкнул¹⁾,
 Ище родни древа,
 Шицкі ше сгубели,
 Мертви ше рушили,
 Труни зохабели.

А Хрістови шерцо
 С кошію пребили,
 Драга мацъ вицела,
 Доразъ на жемъ....²⁾.
 Барзъ тамъ Хрістосъ скричалъ,
 Святу душу видалъ,
 Любезному отцу
 Хрістосъ душу видалъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 58.

125. *)

Р. X. Ч. 14.

О дѣвице пречиста,
 Мати благословеная,
 Всихъ родовъ избраная.

Во рождестви Ісусъ Христа,
 Вшедшаго ти Бога иста,
 Обрите ся дѣво чиста.

Симеонъ старецъ прорече,
 Ёгда Христа кровь истече,
 Твое серце мечъ просече.

От невирнихъ закланаго,
 Убитаго, испльованаго
 Агница пренепорочнаго.

Слонце во тму премини ся,
 Луна во кровь претвори ся,
 Богъ бо на крестѣ яви ся.

Ты же с плачемъ вопияше,
 Непрестано и ридаше,
 Гласъ жалосний испущаше.

Увы мнѣ, сину прекрасни,
 Свѣте очи твои ясни,
 Про что єсть такъ барзо страшни?

Виджу тебе скирвавлена,
 Ребра твоя прободена,
 От рода не умилена.

Уви мнѣ, любими сину,
 Оставляєшь мя єдину
 В девятую дня годину.

Что Жидомъ сотворилъ єси?
 Почто на крестъ вошелъ єси?
 Престолъ имашъ на небеси.

1) пожовкнули; 2) на жем спадла.

*) Порівнянь тут не подаю раз, що вони незначні, друге що паралельний текст є в Богогласнику.

Испусти гласъ чадо мое,
Нехай слышу слово твое,
Вижду, же уж остатное.

Кому мя ту поручаешь?
Кому мя в опиду даешь?
Покиль еще духа маешь.

Видишь мене убогую,
Видишь мене мизерную,
За весь миръ опущеную.

Где приклоню главу мою,
С кимъ потѣшу жалость мою,
Чемъ мя не берешь собою?

Христосъ на крестѣ прорече,
Иоана синомъ нарече:
Се мати твоя, чловече.

Незлюбиви агнче царю,
Самого тя благодарю
На небеси господарю.

Претерпиви за насъ страсти,
Свободи насъ от напасти,
Дьявольской ненависти.

Дай ся вирнимъ оглядати,
Гди маешь от мертвыхъ встати,
По всемъ свѣтѣ царствовать.

Паралелі: Франко, Карп. літ. Ст. 139. — Богогласникъ. Ч. 116.
— Р. I. Ч. 10. — Р. VIII. Ч. 17. — Р. XII. Ч. 56. — Записки,
т. XVII. Ст. 53—55. — Малый пѣснословецъ, Коломия, 1895, ст.
39—41. —

126.*)

Р. X. Ч. 30.

Християне плачите,
Смутне вси приступите;
Все сердце да ся смутить,
Котре Иуса вѣритъ.

Иерусалиме славны,
В тебѣ вырокъ мукъ явны,
На Иуса спаса свѣта,
Гди ималъ трицять три лѣта.

Жди все собраша ся,
На Христа шаташа ся;
Кричатъ: Маріина сына,
Распны¹⁾ Назарянина.

Слухай, кажди чловече,
Пилать сѣя прорече:
Не вижду я въ немъ вины,
Не есть смерти повины.

*) Р. XII. Ч. 57: 1) распни и.

Много нань клеветали
И во лице ударяли;
Повторяли словеса:
Распи, распни Ісуса.

Ахъ грѣшнику, страхай ся,
Зряше¹⁾ сія, покай ся;
На смерть Христа готують,
Жида Спаса крижуютъ.

Все створиня рушит ся,
Всѣ вирныи смутят ся,
Єгда видятъ на крестѣ
Христа распята за ны²⁾).

Слонце въ тму преминыт ся,
Луна въ кровь претворит ся,
Скали ся распадаютъ³⁾,
Мертви от гробовъ во[с]таютъ⁴⁾.

Земля велми трясет ся,
Зависа распаде ся;
Сія Христа жалуєтъ,
А грѣшницѣ не плачутъ.

Ктожь будетъ такъ невдячны,
Ктожь твердѣши натѣ скали?
Котри Христови раны
Видятъ змордовані.

Ахъ грѣшнику кай ся, кай (ся),
Єгда хочеть⁵⁾ войти в рай,
Котри Христосъ отвираєтъ,
Гди на крижу умираєтъ.

Отворѣ сердце отцови,
Подай мисце духови,
Поклони ся синови,
Яко твоему Спасови.

Ахъ престанѣ южь грѣшити,
Христа знову ранити;
Покашѣ любовь за любовь
И не грѣшѣ на віки віковъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 57.

1) зряще; 2) ни; 3) распadaли; 4) востали; 5) хочешъ.

127.*)

Р. X. Ч. 37.

Днесъ благодать насъ собираеть,
Духа святаго всимъ намъ подаеть.

Во Вифтанію Христосъ приходитъ,
Всихъ насъ от грѣховъ южь выслебодить¹⁾).

Четверодневна збудилъ от мертвыхъ²⁾
И всихъ возведе от ада пожернихъ³⁾).

Всѣди на жребя подъ яремнича,
Хотяй насъ збавити от прелестника⁴⁾).

Грядый Сионе, возвесели ся,
Прияти Христа въ себи⁵⁾ слѣши ся.

Во Іерусалимъ идетъ от Вифтанія,
Вислебодить насъ⁶⁾ от ада и змяя.

Изъ усть младенецъ хвалу приемлетъ⁷⁾
И царство свое днесъ восприемлетъ⁸⁾).

Іже⁹⁾ приходитъ ко волной страсти,
Хотячи всихъ насъ от грѣховъ спасти.

И юдейскіи вси¹⁰⁾ пособници,
Горко рыдають, якъ¹¹⁾ преступници.

Мы незлобывыи¹²⁾ уподобим ся
И чистимъ сердцемъ приоздобим ся¹³⁾).

Осана Богу во вишнихъ рецимо,
Згодне поюще вси восклицаймо¹⁴⁾).

Іже насъ избавилъ от всихъ нашихъ грѣховъ,
Нехай ему будетъ хвала на¹⁵⁾ вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 38. — Р. VШ. Ч. 15.

Р. Ш. Ч. 38: 1) высвободит; 2) в мертвых воздвигнув; 3) и всѣх пожертых из ада уволил; 4) хотя избавити от прелести чловѣка; 5) нынѣ; 6) высвободити; 7) пріймуетъ; 8) царство свое вѣрным днес даруетъ; 9) еже; 10) Іудейская вся; 11) яко; 12) незлобиво; 13) чистыми сердца приготавим ся; 14) алилуя поюще мило крикимо; 15) слава во.

В Р. VШ. Ч. 15 — не ціле, тому пропускаю його.

128.*)

Р. X. Ч. 38.

Царю Христе, пане мили,
Ты баранку незлобиви.

Въ четвертокъ вечерь¹⁾ бывшу,
Совить Жидомъ сотворившу.

Стали Жидове гадати,
Якъ би Христа поимати.

Женамъ законъ уставляеть,
Царемъ ся намъ називаеть.

Царя не имамо инаго,
Токмо кесаря единого²⁾.

А Юда к нимъ притече,
Прибигнувши ко нимъ, рече:

Што ми дасте³⁾, продамъ его,
Я естемъ ученикъ его.

Трицеть сребреники ти дамо,
Тилко ти намъ продай его.

А Юда расгадавши,
Свое серце запаливши,

За сребреники продамъ Христа;
Ужь⁴⁾ побудь своего панства.

Бывши у нихъ прибихъ знову,
Якъ би не былъ у ихъ дому.

Позналь Христосъ своей моци,
Же онь Жидомъ на помощи.

Христосъ хлѣпъ преломи и ясть
И всимъ ученикомъ подасть.

Умочивши хлѣпъ въ соль Іюдѣ
[подасть,
Тодь⁵⁾ мя от васъ Жидомъ про-
[дасть.

Въстанте, а не спите,
Мои муки очекуйте.

Прискорбна душа ко смерти,
Ужь приходить часъ умерти⁶⁾.

Приспиль конецъ и пришоль часъ,
Въстанте горе, иду от васъ.

Въстанте, а не спѣйте,
Мои муки очекуйте.

Тамъ за кедровимъ потокомъ,
Увѣдѣли Христа окомъ⁷⁾.

Вишли с кійми и зъ мечами,
И Юда зраца своима уснами.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 18. — Р. XI. Ч. 43. — Записки, т. XVII,
т. 52—53.

*) Р. VIII. Ч. 18. В сім Р. нема строфок 14—18. Зрештою він не має важніших відмін.

Р. XII. Ч. 43: 1) вечерь; 2) единого; 3) дате; 4) ужь ся; 5) тот; 6) умерети; 7) з окомъ.

129.*)

Р. XII. Ч. 52.

Христе царю справедливи,
И Господи терпезливи,
Страши[о] битый, катовани
И скаредно порубани.

Коль молил ся вертоградѣ¹⁾,
Знаючи о злобноѣ зрадѣ,
Же ученикъ твой лукави,
Предасть тебе цѣловави.

На молитви ти умливаль,
И кровави потъ изливаль,
О ти пріяль чашу страсти,
Хотѣ²⁾ всихъ гришниковъ спасти.

Хоть страшал ся тяшкой страсти,
Но вручилъ ся отчей власти;
Хоть якъ тяшка участь тоя,
Рекъ: да будетъ воля твоя.

То есть совить предвичнаго
Бога да спасеть гришнаго,
Прото себе без уприви³⁾
Даль на страсть агнецъ покории.

Такъ Господа свита сего,
И створителя своего,
Злостиви го⁴⁾ поимали,
Якъ злодѣя повязали.

Привели го во дворъ Анни,
Где го слуга окаяни
Ударивъ в сату ланиту,
По дияволю совиту.

Гнетъ Каяфи преставили,
И весь народъ наустили;
Сей сталъ злостно ризи дерди⁵⁾,
Рекъ: о повиненъ есть смерти.

Войни бють, укаряють,
Глумлят ся и вопрошають:
Прореци намъ, кто тя биеть?
Весь народъ пакости дѣбеть.

Рано весь народъ собрал ся,
Христа убити потщал ся;
Прото ведутъ стидно гору
До Пилатоваго двору.

Чому сего приводите,
Яку вину приносите?
Царемъ себе називають,
И народъ намъ превращають.

О семъ небо ужасе ся,
Судій насудъ приведе ся;
Невинность Пилать узнають,
Руки своя умивають.

Мислилъ Христа отпустити,
А Вараву погубити;
Но народъ немилостиви,
Судъ жаждеть несправедливый.

Обвиненъа свобождають,
Христа на смерть осуждають;
Рекъ синомъ Бога бити,
Прото долженъ есть умрити.

О Ісусе вожделѣни,
Про чотсь такъ ненавидѣнный?
Про твоя блага толика,
Горша ты мнать разбойника.

Горка кара наступають,
Бо злостъ людей не престають;
Кажеть Пилать обнажити,
И при столпи люто быти.

Р. IX. Ч. 20: 1) въ вертоградѣ; 2) хотѣвъ; 3) безупорный; 4) злостивин; 5) дерти; сей вариант кіичить ся на 12 строфцѣ, дальшихъ бракуе.

Рекль єсь, Христе укохани,
 Прещи моя дахъ на рани,
 Се днесъ явно исполни ся,
 Душе грѣшна, ужасни ся.

Обнажени среди града,
 Богъ спасъ окрутно пострада;
 Нѣтъ в немъ от лютеко[и] злости,
 От ногъ до главы цілости.

О про кого терпишь сія,
 Христе, правдиви месія?
 Терпишь про наша зла дѣла,
 Про лакомство и грѣхъ тѣла.

О сихъ убо умолим ся,
 И предъ крестошъ прослезим ся;
 Христе, терпай за насъ рани,
 Умилосерди ся на ни.

Паралелі: Р. IX. Ч. 20.

130.*)

Р. X. Ч. 44.

Повѣчь же ми, соловіє, правду,
 Где я своего Спасителя найду?
 Ци на гори, ци на долини,
 Ци на крижовой высѣ деревинѣ?

На долиниѣ треба возмѣняти,
 А на горахъ треба умѣрати;
 З горъ небесныхъ на земную долю
 Ступаєть Христосъ на нашу подѣпору.

На полудне слонце наступаєть,
 Тамъ на правѣци Христосъ починаєть.
 О голубе, не дармо гуркаєшь,
 Любо¹⁾ панскую смерть оповидаєшь.

Всѣ пташкове жалосни²⁾ спивають,
 А Божія мати от жалю умираєть.
 Апостоли от Христа отбигли,
 Гди Христово муки увѣдѣли.

Петръ трикратне ся запрѣвши,
 Дворъ Каяфовъ скоро возгласивши;
 Повиль: Не вимъ сего человекъ,
 Не даль о немъ жадного отвѣта.

Христосъ своимъ ученикомъ рече:
 Нехай ко мнѣ Петръ скоро притече!
 Гди алекторъ скоро возгласивши,
 Петръ Іаковъ слезами умилъ ся.

*) Р. XII. Ч. 49: 1) любовь; 2) жалоснѣ.

Мовить Христось, вѣвелъ отцевъ з муки
 А на томъ мыстѣ дайми ихъ въ руки;
 А шковранокъ гори ся подноситъ,
 Богу своему такъ голосить.

Цѣлую ноцъ соловѣ спѣвають,
 А на крестѣ Христось умѣраеть!
 З креста зняли, до гроба положили,
 Каменіємъ запечетовали.

Паралелі: Р. XII. Ч. 49.

131.*)

Р. X. Ч. 39.

Южъ ся декреть подѣписуеть,
 Пилать виру исказуеть¹⁾,
 На крестъ (2) крижуютъ анца,
 Тебе (2) всего свѣта творца.

Южъ окрутне сготовано,
 Крестъ и гвозди поковано.
 Ланцухъ (2) на шию складають,
 Христа (2) в руки катомъ дають.

Идетъ с крижемъ Богъ срамотне,
 За нимъ Жиди вси охотне;
 Кричатъ: (2) нехай тодь²⁾ синь божий
 Скоро (2) свой животъ положить.

Матка гдижъ то увѣдѣла,
 Спадши на землю замлѣла.
 Сину, (2) чемъ смутне волаешъ,
 Слезами (2) землю поливаєшь?

Упаль с крижемъ весь полцени,
 На посмихъ есь³⁾ вси мъ подани;
 Не малъ, (2) кто бы поратоваль,
 Бога, (2) аби поратоваль.

Вси болести проникала⁴⁾,
 Гди Жиди ко кресту волали:
 Забій, (2) нехай болше не жие,
 Чемъ ся (2) царемъ називаеть.

Р. VIII. Ч. 21 і Р. XII. Ч. 44 — не мають великих відмін. От вони (перший Р. зву а, другий б для короткості): 1) а — искузуеть; 2) а — тотъ, б — то; 3) б — есть; 4) а — проникали.

Ступаєть¹⁾ с крижемъ на гору,
Кроль²⁾ архангелского хору ;
Скрижуй (2) Маріинога сина,
Ісуса Христа, (2) Назаряніна.

Южъ на крестѣ ростягнено,
С³⁾ Христа шмату извълечено ;
Наги (2) за насъ смерть подьносьть,
На крестъ (2) южъ руки подьносьть.

Прягнетъ на крестѣ висящи⁴⁾,
Котри на пуци жиючи
Народъ (2) напоиль водою,
З боку (2) кровию своєю.

Южъ очи захираєть,
А намъ небо отвираєть.
Мисто (2) роскоши райскіи,
Ісусъ Христосъ (2) даєть свои знаки.

Южъ Христа змордовали,
И на крестъ южъ го розпяли.
Прягнетъ, (2) matka лементуєть,
Ісусъ Христосъ (2) отцу духа даєть.

Ужъ⁵⁾ пастиря поравили,
Волки овци розьпудили.
Дайже, (2) Христе, оглядати,
Гди южъ (2) з мертвихъ маєшь вѣстати.

Вся тварь нынѣ ся лякаєть,
Гди ты мертва оглядаєть.
Христе (2) Боже, буди з нами,
А змилуй ся, (2) Ісусе, надъ нами.

Рачъ насъ упадшихъ подняти,
Гди маєшь из мертвихъ встати.
С тобовъ, (2) Христе, пребивати,
Со⁶⁾ Ангели в неби ликовати.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 21. — Р. XII. Ч. 44. — Записки, т. XVII,
ст. 55 — 57.

1) б -- ступаль; 2) а — краль, б — крол; 3) а — изъ; 4) а —
висяща; 5) а — южъ; 6) а — сь.

132.*)

Р. X. Ч. 55

Уже Пілатъ подписуєть,
Ужасный декретъ вказуєть,
На крестъ агнца неповинна,
Даєть небеснаго сына.

Орудіє сготовано,
Грозно гвоздами ковано,
Ланцухъ на шію складають,
Христа катомъ до рукъ дають.

Идетъ съ крестомъ Богъ сромотно ¹⁾,
За нимъ злый народъ охотно,
Бѣжить кончину видѣти,
Кричать, бы скоро убити.

Вся болѣзни проникали сердце,
Якъ ся сбытковали,
Сіи горко укаряли,
Тіи безбожно ругали.

Паде крестомъ натисненый ²⁾,
Всѣмъ на посмѣхъ выставленный,
Млѣєть зъ болю и жалости,
Господь, образъ невинности.

Мати якъ тоє уврила,
Падше на землю умлѣла. ³⁾
Сине, жалостно волаєть,
Землю слезами скропляєть.

Вышоль на Голгофту гору,
Царь архангелского хору,
Богу Отцу жертва быти,
Всѣхъ насъ ему примирити.

Тамъ зъ ⁴⁾ одежды совлеченный,
И ко кресту пригвожденный,
Нагій, стыдъ за насъ поносить,
Отца за убійцевъ просить.

---

*) Р. XII. Ч. 53 : 1) сромотно ; 2) нетиснени ; в сім варіанті всі прикметники кінчать ся на „и“ ; 3) замлѣла ; 4) зъ — нема.

Жажду хотѣвъ¹⁾ утолити,
Христось на крестѣ прибитый;
Оцегъ и желчь ему дали,
Што отъ него манну мали.

Между збойми пригвоздили,
Съ беззаконными вмѣнили;
Висяй тужить, горко млѣеть,
Свята кровь ся крестомъ лѣеть.

Въ полунне²⁾ Христось распятый,
Духъ предалъ въ часъ дне³⁾ девятый.
Господь⁴⁾ живий отъ вѣкъ вѣка,
Померъ спасай человекъ.

Вся натура занѣмила,
Слонца⁵⁾ ясность затемнѣла,
Небо видѣ сей оплакало,
Съ архангелами рыдало.

Возрыдайме⁶⁾ купно и мы,
Сердцами сокрушенными.
За насъ Спаситель пострада,
Бы насъ искупилъ отъ ада.

Грѣхи наши суть причина,
Смерти крестной божа сына,
Прото щиро перси бийме⁷⁾,
Спасе помни! возопийме.

Помяни о молящихъ насъ,
Сыне божій помилуй насъ⁸⁾.
Призри насъ, въ слезахъ вопіемъ,
Помни насъ въ царствіи твоємъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 53.

133.)*

Р. X. Ч. 40.

Іеусъ Христось крижовани,
Царъ надъ царми естъ избрани¹⁾;
Терпилъ за насъ муки, рани,
Межи жидовскимъ²⁾ погани.

1) хотѣлъ; 2) полудне; 3) дне — нема; 4) Господь — нема; 5) слонце; 6) возридаймо; 7) биймо; 8) насъ — нема.

*) Р. VIII. Ч. 43: 1) избрани; 2) жидовскомъ.

Велики на него вини складали:
 Чинишъ ти ся Паномъ Богомъ¹⁾.
 Не былъ злодѣй ани збойца,
 Ступилъ з неба от отца.

Ступилъ з неба от Бога Отца,
 Веденъ на судъ яко овца.
 От Каяфи предъ²⁾ Пилата,
 Обидна³⁾ Жидомъ заплата.

А по пятницу барзо рано,
 Лице ему заплювано.
 Стояла предъ нимъ⁴⁾ matka его,
 А плачуци мовила⁵⁾:

Сине мой, мили сине!
 Терпишъ муки много невине⁶⁾.
 Хошу днесъ на крестѣ спати,
 А на трети день воскреснути.

Горки напоѣ мусилъ пити,
 А насъ грѣшнихъ изволити
 От диявольского мученя,
 Дай намъ грѣховъ отпущеня.

Паралелі: Р. VІІІ. Ч. 43. — Р. XII. Ч. 45.

134.*)

Р. X. Ч. 41.

Агнице стачена,
 Душе зармучена,
 Ту ко мнѣ прихождай,

В ласци моеѣ уфай,
 От ситеѣ ловащихъ
 Нич ся не ужасай.

1) Богомъ нашимъ; 2) претъ; 3) обидная; 4) нимъ — нема; 5) молила го; 6) безъ віне.

Р. XII. Ч. 45: в. 2 — надъ царми; в. 18 — много неже; в. 23 — моченія; в. 24 — отпущенія.

*) Р. III. Ч. 35:

Агнице страчена,
 Душе грѣхом зармучена,
 Сѣм ко мнѣ послѣшай,
 Ласки моеѣ уфай,
 От сѣтей вражих
 Нич ся не ужасай.

Аз есмь пастыр твой,
 Ты еси драг скарбь мой;
 Обращ ся, зорнице,
 Превозлюбленице,
 Заблудена душе,
 Страчена агнице.

Азь естемъ пастиръ твой,
Ты еси драги скарбъ мой.
Обраць ся, зорнице,
Превозлюбленце,
Зармучена душе,
Страчена агнице.

Руци южь простираємъ
И рани отвираємъ;
У тихъ надежду маємъ,
Тилко незамедляємъ;
Заблуждена душе,
Страчена агнице*).

Остави вси злости,
Будеши¹⁾ въ радости;
Остави времена,
Будеши²⁾ спасена.
Аще не оставишь,
В грѣхахъ животъ скончишь;
Не узришь блахъ емпирикихъ,
Ни хороувъ ангелскихъ.

Трицать и три лѣта
Жиль в людми на свитѣ,
Для твоего спасенія
На крестѣ былъ распятъ.

Паралелі : Р. Ш. Ч. 35. — Р. XII. Ч. 46.

135.*)

Р. X. Ч. 42.

Жалость на крестѣ пануєтъ,
Гди Пилать декретъ феруєтъ¹⁾;
Арри (зри?) (2) на сина божаго,
Царя (2) всего свѣта того.

Десница²⁾ плинъ зготована,
Барзо гвоздами покована;
Жиди (2) на то совитують,
Злые (2) свѣтки поставляють.

Біжи душе моя,
Зри, де радость твоя,
Ты ес божею кровію,
Сердца болестію,
На крестѣ куплена
Горкою страстію.

Остави все злости,
Будеши в радости;
Остави земная,
Будеши спасеная.
Душе духомъ
Вѣнчяная.

Аще не оставиш,
В грѣхахъ животъ скончишь,
Не узриши милости,
Ни свѣтлой радости,
Ни благ имперецкихъ,
Ни хороув архангелскихъ.

Сотвори благая,
Будеши достойная,
Раю небеснаго
У отца вышнаго,
Триестесвенаго.

*) Повторяєть ся по кождїй строфцї.

Р. XII. Ч. 46 : 1) будешъ ; 2) будешъ.

*) Р. XII. Ч. 47 : 1) оферуєтъ ; 2) десницею.

Свѣ ся на то уложили,
Абы на крестъ Христа прибыли ;
Прото (2) Пилату отдають,
Велики (2) муки оферують.

С терня вѣнецъ ушлетени
И въ порфиру обничени¹⁾;
Идетъ (2) с крижемъ Богъ срамотне,
Збити (2) от Жидовъ округне.

Христа на крестъ распинали,
З гвоздами го прибавали ;
Руци, нози прибавали
И на крестъ го натѣгали,
Желчемъ изъ²⁾ оцтомъ напавали.

Матка, гди го увидѣла,
Впадши на землю замлѣла ;
Слези (2) в очи виливала,
Гди сина (2) на крестѣ видѣла.

Копиємъ бокъ прободено,
Кровъ и воду изпущено ;
Слонце (2) премењ свой закрыло,
Все ся (2) во тму преминило.

Луна во тму претвори ся,
Ясность во тму премини ся :
Звизди (2) были обминени,
Во жалость (2) были обличени.

Ми тежъ вси ся возрадуймо,
На смерть его поглядѣймо³⁾ ;
Царю (2) Христе, змилуй ся надъ нами,
Просимо тя (2) вси со слезами.

Паралелї: Р. XII. Ч. 47.

136.*)

Р. X. Ч. 43.

О Боже Отче небесни,
Створителю нашъ пречесни!
Заслалъ еси сина своего,
Для спасенія нашего.

Которого⁴⁾ Жиди поймали,
Вси ся в него насмियाли ;
Червленицу отбирали,
До Ирода отсилали.

1) нам. обличени ; 2) изъ — нема ; 3) поглядѣймо.

*) Р. XII. Ч. 48 : 1) которого.

От Ирода провачено,
Предъ Анашомъ поставлено;
По лицу пана ударено
И ланцухомъ оптяжено.

Отдани билъ предъ Каяфу,
Тамъ пану въ¹⁾ очи плюваху;
От Каяфи до Пилата:
Нехай буде Христу страта.

Пілатъ жаловаль Ісуса,
Але жидовская бурса²⁾:
Возми, расни! — так водали,
Абы Христа крижовали.

Пилать руки умивасть,
Ко Ироду отсиласть;
Вязня того, визвелъ³⁾ его,
Якъ невинаго.

Гродъ рече невестидливо⁴⁾:
Покажи ми яко дѣло⁵⁾;
Жидове ми повидали,
Ижъ твои чуда видѣли.

Зналь Христось Ирода лживаго,
Не рекъ му слова жаднаго.
Знову ведли Христа⁶⁾ предъ Пила-
Предъ округнаго ката. [та.

Казаль бити пана много,
Стопна вязати каменаго.
Били Жидове и сами
Желѣзными ланцухами.

Жиди ся намъ справдовали,
Котри Христа катовали;
Ледво живаго Христа,
На смерть умучели.

Паралелі: Р. XII. Ч. 48.

Немилосердни Жидове
А округнѣйши катове,
На Пилата заводали,
Укрижовати казали.

Пилать в разуми поблудиль⁷⁾,
Ісуса на смерть осудиль.
О Пилате нездобиви,
На Христа немилостиви!

Ото баранокъ невини,
Идетъ на смерть бесъ причини.
Жиди Христа ухватили,
З гвоздами на крестъ⁸⁾ прибили.

Вѣсишь на крижу распяти,
От народа збити и збранени;
На его дари⁹⁾ не дбали,
Желчь му пити давали.

Матка милостива,
Плачетъ подъ крестомъ ледво
На сына ся поглядасть, [жива;
На той народъ нарикасть.

О сонмище невдячное,
На Христа немилостивое!
Ісусъ Христа распинаєшь,
Копиємъ бокъ отвираєшь.

Очи с кирву заплинули,
Руцѣ, нозы притягнули;
Стоячи ся насмियाли,
З гвоздами го прибивали.

О Боже, отче справедливи,
Торжествени днесъ терпезливи!
Же синъ божій днесъ умираєть,
Тебѣ духа своєго отдаваєть.

1) въ — нема; 2) бурса; 3) вивель; 4) нестидливо; 5) яке дѣло; 6) Христа — нема; 7) поблуди; 8) крест го; 9) нам. рани.

137.*)

Р. X. Ч. 56.

О Ісусе поранений¹⁾
 И на крестѣ умореный!
 Ты мене такъ миловалъ,
 Самъ себе за мене далъ.
 Ты на крестѣ кровь выцѣдилъ,
 Чтобы мене высвободилъ²⁾;
 Святую³⁾ кровь невинну
 И то про мою вину.
 Ты померъ про то, бы я жилъ,
 Ты за мене долгъ заплатилъ.
 О, ты терпѣлъ невинный,
 Прото, бо я былъ винный.
 О ласкавый Ісусе мой,
 Драга цѣна⁴⁾ души грѣшной!
 Помози мнѣ хотѣти,
 Про тебе страсть терпяти.
 Съ тобою я хочу жити,
 Про тебе жизнь положить,
 Бо ты драгий животъ твой⁵⁾
 Положилъ за животъ мой.

Паралелі: Р. XII. Ч. 54.

138.

Р. VIII. Ч. 20.

Третаго дня сталъ створитель,
 А нашъ милый откупитель.
 Радуймо ся, веселмо ся, алилуя, алилуя†).
 Котрый ю[ж] предъ Пилатомъ осуждени,
 А такъ рѣжу (?) умучени.
 Плачу его драгой болести,
 Нинѣ ходячаго помазати.
 Къ нимъ ангель славно рече:
 Што глядите? во гробѣ го ненавидите.

*) Р. XII. Ч. 54: 1) поранени — і так при інших прикметниках; 2) висвободилъ; 3) святу; 4) цѣна — нема; 5) свой.

†) Сей приспів повтараєть ся по кожій строфіці.

Ідіте а повичте, до Галилею ідите,
И тамъ его ви узрѣте.

Весели ся, зборе ангелски,
И вшиток свѣтъ архангелски.

Пекелны моци звоеваль,
Створителевы своему придаль.

Ужъ жадной моци не малъ,
Кроль слави пекло поламалъ,
А по смерти до неба ступиль.

Радуймо ся и вшитко створиня,
В день божаго зъ мертвыстаня.

139.

Р. X. Ч. 47.

Веселте ся, радуйте ся вси вѣрніи,
Яко Христось избавитель естъ съ нами.

Сего ради днесъ воскресе от гроба,
Да избавить стадо свое изъ рова.

Бже заключено бѣ въ темности,
Несытаго ада горка во усты.

За премногій грѣхъ праоца Адама,
Иже въ раи прелщень бѣ Евою.

Навожденіємъ вселукава діавола,
Преступити заповѣди божія.

Сего ради Христось крестомъ поразил
И избранно стадо свое днесъ спасе.

Возсія бо яко солнце пресвѣтло,
От чертога тридневнаго всесило.

Яко крѣпокъ царь своя славы,
Во вѣхъ бранѣхъ адовскія побѣды.

Отбѣже бо всяка печаль от вѣрныхъ,
Токмо едно веселіе просвѣти.

Радуйте ся, веселте ся, о вѣрніи,
Восплещите днесъ руками вси съ нами.

За не Христось Богъ изъ мертвыхъ востаде,
И всѣмъ вѣрнымъ животъ вѣчный онъ даде.

Сего ради радуйте ся вси ему,
Да примете вы от него вси славу.

140.

Р. X. Ч. 48.

Радуйте ся, ликовствуйте,
Составите пречестный ликъ,
Мужайте ся, бодрствуйте,
Отложивше плачевный крикъ;
Воспойте умирно,
Пойте изобилно — пѣснь побѣдную.

Адъ разоренъ, уже стенеть
И болѣзнуя плачет ся,
Умерщвлена и поправа
Прелютая смерть тлѣет ся,
Яко Христу Богу
Поимъ по премногу — пѣснь побѣдную.

Изъ гроба днесь произыде
Побѣдитель хитрыхъ козней,
Тѣмже непрестанну
Воспоимъ избранну — пѣснь побѣдную.

Что мы тебѣ, Христе Спасе,
За благость твою воздаи?
Умъ въ похвалу, уста въ пѣсни
Тя превозносяще
Немолчно гласяще — пѣснь побѣдную.

Аще лестно сія пою,
Ты самъ еси мнѣ свидѣтель,
Ты бо вѣси составъ мой весь,
Ты самъ еси мой содѣтель,
Я убо воспую,
Всегда предъ тобою — пѣснь побѣдную.

141. *)

Р. X. Ч. 50.

Ісусъ Христось з мертвыхъ вѣсталъ,
 Мертвимъ живодъ даровалъ,
 И житіє намъ направилъ,
 От грѣховъ насъ избавилъ ¹⁾.
 Кіріє, кіріє елейзомъ, алилуя,
 Господи, Господи насъ помилуй,
 Откупилъ єси насъ кровію†).

Изтлѣвшее естество
 Обновилъ своимъ божествомъ ²⁾,
 Нови Адамъ Христось спаслъ ³⁾,
 Котори умеръ былъ для ⁴⁾ всихъ насъ.

Кто Лазаря воскресилъ ⁵⁾,
 [Д]верія адова сокрушилъ ⁶⁾,
 Ада Вавилонъ забралъ,
 Незнаный Сионъ погубилъ ⁷⁾.

Кто слишия просвѣтилъ,
 Прокаженія очистилъ?
 Возопыйте ⁸⁾ святъ, святъ, святъ,
 Ангелскимъ ликомъ въ небо зрятъ ⁹⁾.

Ангели ся дивуютъ,
 Познати творца не сміютъ;
 Апостоли дивятъ ся,
 Херувими чудят ся ¹⁰⁾.

Архангели співають,
 И всекрасно волаютъ,
 Въ мири въ покою прежити
 И другъ друга любити.

*) Р. II. Ч. 63: 1) усвоилъ; 2) обнови своє божество; 3) панъ;
 4) за; 5) воскреси; 6) сокруши; 7) сей в. недокінчений; 8) тому во-
 зопѣемъ; 9) взять; 10) по сѣм іде остання строфка така:

Ангелы пѣс[н]ь спѣвають,
 О сем красно волаютъ:
 Воскресъ Христось днесъ, днесъ, днесъ,
 Который умеръ бывъ за миръ весь.

†) Сей приспів повтаряєт ся по кожій строфці.

Ми воиємъ устнами,
 Радуеть ся душами,
 И смирено прѣпадѣмъ.
 Єденимъ гласомъ спиваеть :

Слава Отцу и Сину,
 Воскресеніємъ днесь выну,
 Такъ тешь Духу святому,
 Во Тройци святой єдиному.

Паралелі : Р. II. Ч. 63.

142.*)

Р. X. Ч. 51.

Всталъ пань Христось зъ мертвыхъ ниѣ,
 Алилуя, хвалме Бога, Бога нашего†).
 Увеселилъ людъ свой милый.
 Котрый¹⁾ терпилъ дня третяго²⁾,
 Для человека³⁾ мизернаго.
 Три невѣсти ко гробу ишли,
 Драги масти с [со]бовъ⁴⁾ несли ;
 Хтѣли Христа помазати,
 Але его тамъ не нашли.
 Не нашли тамъ токмо⁵⁾ ангела,
 На камени сѣдящаго.
 То имъ святыи ангель рече :
 Невѣсти, кого глядате ?
 До Галилею идите,
 Тамъ вы его найдете !
 Повичте тамъ ученикомъ,
 Же всталъ Христось на вѣки вѣковъ.
 Христе презъ⁶⁾ твое в мертвыхъ встаня⁷⁾,
 Дай намъ грѣховъ отпущина⁸⁾;
 Святу⁹⁾ Тройцу визнаваймо¹⁰⁾,
 Честь и хвалу ей воздаймо.

Паралелі : Р. VIII. Ч. 42.

*) Р. VIII. Ч. 42 : 1) котри ; 2) третяго ; 3) человека ; 4) [с] со-
 бомъ ; 5) лемъ ; 6) презъ ; 7) востаня ; 8) отпущеня ; 9) сяту ; 10) ви-
 знавамо.

†) Сей приспів повторяеть ся по кождім віршу.

143.

Р. X. Ч. 52.

Весели нам(а) день днесь насталь,
Которихъ насъ шитки жадалъ,
Бо днесь Христось от мертвыхъ вѣсталь.
Алилуя, алилуя, алилуя*).

Кроль небесни к намъ заволаць,
Слични квітть заквиталь,
Вчера во гроби лежалъ.

Пекелни моци звоєвалъ,
Неприятели потоцьдалъ,
А надъ нами ся змѣловалъ.

До третаго дня тамъ мешкаль,
Отцевъ святыхъ тамъ
Потомъ за собовъ имъ йти казалъ.

Котори во о(т)хланахъ мешкали,
Плачливе до него заволи [волали],
Гди Избавителя узрили.

Витай пожадаючи,
Пане Боже всѣхъ могучи,
Избавиль насъ с пекла вѣчнаго.

Велке тамъ веселя мали,
Гди Избавителя узрили,
Котрого здѣ чекали.

Потомъ свою моцу з мертвихъ сталъ,
А печати с гроба нурушилъ.
На стражи велики страхъ ся сталъ.

А гди Панъ Христось з мертвихъ сталъ,
Ученикомъ ся показаль,
Ангеловъ до матки послаль.

О ангели наймиленши,
Ицте до матки найсвятѣйшой,
До матки моей наймиленшой.

От мене ю поздравляйте,
А весело заспивайте :
Кролевна райская, радуй ся!

*) Повторяеть ся по кождій строфіці.

Христе презъ твоє в мертвихъ встая,
 Дай намъ грѣховъ отпушеня,
 А потомъ душе спасеня.

144.*)

Р. X. Ч. 53.

Воскресъ Іеусъ отъ гроба,	Плащеницу и сударь
Радость велія,	Въ гробѣ вѣдите,
Ангель на гроби сѣдай,	Воста, якоже рече,
4 Женамъ воіа.	12 Южъ не плачите.
Што ищите живаго?	Во Галилею шедше,
Сія вѣщаше;	Скоро теците,
Что плачете нетлѣнаго,	Апостоломъ и Петрови
8 Миро носяще?	16 Сія реците.†

*) Р. I. Ч. 11: † по сій строфці йдуть отсі чотири, яких тут нема:

Яко воскресє Христосъ проповидите
 Плотію от гроба, южъ не плачите.
 Весели ся и ликуй, граде Сіоне,
 Красуй ся и радуй ся, Іерусалиме.
 О востаніи Сина твоего, царице,
 Кролевая святая, всѣмъ помощнице.
 Моли сына и Бога, абы даль жити
 На семъ земномъ падолѣ ве...
 (дальшого слова не мож розібрати).

Р. II — пропускаю, як вельми неграмотно написаний.

Р. III. Ч. 44: друга строфка в ньому така:
 Что ищите, жены, со мертвыми сіа,
 Что плачете нетлѣнаго носяще міра?

в. 10 — во гробѣ зряще:

Пята строфка відмінна:

Яко востал єст Христос, оповѣдите,
 Со плотію от гроба — а не текиѣте.

Дальше йде три строфки (Весели ся, О востаніи, Моли сина) як у Р. I; останні слова третьої строфки: падолѣ тебе славити. Крім того є в сім Р. ще отся (остання) строфка:

Христосє воскрес из мертвых, весело спѣваймо,
 Воскресшаго нынѣ вси выхваляймо.

Р. VI. Ч. 10. = Р. I. Ч. 11. По слові: подолѣ — Р. I (остання стр.) тут є: весело пѣти. Крім того є тут іще одна строфка як у Р. III, але знов відмінна;

Купно со сыномъ своимъ и святымъ духомъ;
 Тому слава и держава во вѣки вѣковъ.

Р. VIII. Ч. 16: З перших двох віршів є тільки: велія; в. 3 — сидяй; в. 11 — воста; в. 24 — сердечный; в. 33 — во радости; в. 49 — вирны; в. 61 — тебѣ; в. 62 — тобовъ ся.

- Воста яко спяй Христось,
 Всимъ изявите,
 Со плотію изъ гроба,
 20 Веѣ ся радујте.
- Христось воскресъ изъ мер-
 Веѣ заспиваймо, [твихъ —
 Ёго славне востаніе
 24 Сердечнѣ хвалмо.
- Молимъ Христа и Бога,
 Бы намъ далъ жити
 На семъ свѣтѣ дочасномъ
 28 Ёму служити.
- О Христе, всіхъ царю,
 Рачъ намъ то дати,
 Бызме твоей сей гласъ
 32 Могли вси услышати.
- Прійдите вси во радость
 Отца моего,
 Спасителя и творца,
 36 Спаса Божого.
- Котрый терпиль муки
 Ганебни, страстни
 И на крижъ распяты былъ,
 40 За всѣхъ насъ грѣшнихъ.
- Днешняго дня славнаго,
 Воскресъ изъ мертвыхъ
 А насъ всіхъ выкупилъ
 44 З моци диявольскей.
- Прото барзо жадать насъ,
 Якъ сини свои
 И милостиви зоветь къ себи,
 48 Якъ чада милы.
- Прійдите вси вирнии,
 Во радость вѣчную,
 Вамъ ис початку свѣта
 52 Зготованую.
- Которой насъ радости,
 Рачъ сподобити,
 Бызме могли щасливо
 56 Все доступити.
- Доступивши — щасливо
 Тебе хвалити
 И с тобовъ въ неби
 60 Все радовати.
- Со святыми ангели
 И апостоли,
 Со пророки, мученики,
 64 Со всеми святыми.
- Нехъ ти будетъ честь и хвала,
 От насъ всіхъ грѣшнихъ,
 По всемъ свѣтѣ квітнула
 68 На вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 16. — Р. I. 11. — Р. VI. Ч. 10. — Р. III.
 Ч. 44. — Р. II. Ч. 29 і 64. — Франко, Кар. літ. Ст. 139. Ч. 11.

145.*)

Р. X. Ч. 64.

Иже совершивый смотреніе,
 От земля¹⁾ исполни вознесеніе —
 Христось Господь на небеси,
 Оставивый²⁾ своя словеса
 Низу на земли:
 Человѣче, внемли!

*) Р. IX. Ч. 12: 1) земли; 2) остави.

Умныя сили удивиша ся,
 Веселія вси¹⁾ исполниша ся,
 О Христовомъ Вознесеніи,
 А о мирскомъ спасеніи,
 Єже исполни
 Христось на земли.

Слово событь ся²⁾ Ісусъ Христово,
 Ко апостоломъ бѣше таково :
 Пошлю вамъ здѣ³⁾ параклита,
 Съ небесе всимъ открыта ;
 Сіє исполню,
 То вамъ глаголю.

Тогда апостоли радосни стали,
 Когда от Христа гласъ той⁴⁾ слышали
 И вси купно пребывали,
 Понеже духа свята⁵⁾ прияли
 Нізу на земли,
 Человѣче, вѣнемли !

И мы радосно вси восклицаймо,
 Серцемъ и усты всегда⁶⁾ вихваляймо
 Христово Вознесеніє,
 На небеса восхожденіє,
 Со апостоли
 Сущє на земли.

На небеса Христось нынѣ восходитъ,
 Радость ведію там⁷⁾ приноситьъ.
 Архангели воспиваху,
 Херувимы вихваляху :
 Съ нами Богъ нынѣ,
 Вѣ⁸⁾ каждой годинѣ.

Ко Христу вси купно припадѣмъ слезно,
 Со апостоли речимъ любезно :
 Дажь намъ, Христе, духа святаго,
 Во Тройци святой єдинаго,
 Всимъ оглядати
 И вихваляти.

---

1) вся ; 2) збит ся ; 3) здѣ ; 4) той — нема ; 5) святаго ; 6) все-
 гда — нема ; 7) тамо ; 8) вѣ — нема.

О восхожденїи Христа славимо,
Серцемъ и усты купно молимо:
Христе царю, вознеси ся,
На небеса пресели ся,
Дай ся оглядати
И выхваляти¹⁾).

Руци святѣйши, воздвижени²⁾ гори,
Ко отцу небесному взійде во скорі;
Тамо сѣде на правици,
Царь силъ, небесной столиці;
Съ нами Богъ нынѣ
Въ каждой³⁾ годѣнѣ.

Тамо выхваляти⁴⁾ предвичнаго,
Вознесшаго ся⁵⁾ Бога истиннаго;
Котрый тако извистоваль⁶⁾,
Параклита обіцоваль,
От отца мноу исходящаго⁷⁾).

Єсть слово от отца Спасителя,
Небеса и земли Створителя,
По всемъ свѣтѣ прославлено,
На небеса вознесено,
На престолѣ славы посаждено.

Небеса нынѣ торжествуютъ,
Людіе на земли вси ся радуютъ,
Празнують Вознесеніе,
Христово восхожденіе
От земли славно,
На небѣ явно.

Слава бысть Богу вознесеному,
От отца прежде вѣкъ рожденому,
Нашему створителеви
И насъ грѣшнихъ откупителеви,
Низу на земли,
Человѣче въземли.

Кій языкъ изрече тыя чудеса,
Христось вознесій ся днесъ на небеса,

1) вихвалати; 2) воздвижень; 3) во каждой; 4) вихвалати Бога;
5) вознесившаго ся; 6) извистоваль; 7) дальшихъ строфокъ нема.

Которое ты являешь,
 Всегда вездѣ пребываешь,
 Въ небѣ и на земли,
 Человѣче вънеми.

Истинный Боже, тебе молимо,
 Все христiане слезно просимо,
 Избави насъ вичниа муки
 И не дай намъ въпасти Аду в руки
 Всимъ человѣкомъ
 На вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. IX. Ч. 12.

146.

Р. X. Ч. 67.

Богъ во Сионѣ чудами сияетъ,
 Духа святаго, святаго с више испущаетъ.
 Радостни бившии вси апостоли,
 Прияша духа божественной сѣли.
 Отецъ небесни то все справуетъ,
 Духа святаго всимъ вирнымъ даруетъ.
 Гди придетъ времня ко вичной смерти,
 Прими насъ к себѣ до вичной радости.
 Свитомъ преславной духъ святи сияетъ,
 И насъ всихъ вѣрнихъ завше умудряетъ.

147.*)

Р. X. Ч. 72.

Велимъ¹⁾ гласомъ и ужасомъ днесъ, Давиде, возыграй,
 У арфи свой²⁾ з радостию, прекрасно ударяй.
 Фтаворъ и Ермонъ гора просвѣти ся,
 Господь Богъ нашъ³⁾ на ней преобрази ся,
 Предъ⁴⁾ ученики своими.

Синайскую и святую⁵⁾ гору, Фтаворъ славную,
 Проходяетъ, возвышаетъ от Бога⁶⁾ днесъ данную,
 Котрїй на ню вступивши
 И на ней ся воцаривши
 Днесъ преобразуетъ ся⁷⁾.

*) Р. VIII. Ч. 35: 1) велимъ; 2) своей; 3) нашъ — нема; 4) претъ; 5) сятую; 6) Богомъ; 7) преобразуй ся.

Истинну тамъ непремину, Фтаворъ гора намъ показуєть;
 Свѣтлостію, красностію Ісусъ¹⁾ ся презентуєть²⁾;
 Правда теперь триу[ш]фуетъ,
 Богъ, который³⁾ ся показуєть
 Днесъ на Фтаворстей⁴⁾ гори.

А на гори такъже вьскори Мойсей и Илія,
 Где страшливый, позорливый свѣтъ съ небесъ всимъ восия⁵⁾;
 Петръ⁶⁾ и Яковъ подь горою,
 Со Іоаномъ подь святою⁷⁾
 От яности упали.

А гди лице, яко слонце⁸⁾ от яности сияло,
 Жывущаго, будущаго Бога въ тѣли вьказало;
 На Фтавори восияло
 Слонце весь міръ осѣняєть⁹⁾
 Божію силою.

Господь изъ горы схождаше¹⁰⁾,
 Ученикомъ глаголаше:
 Не кажите, не явите,
 Но вся въ себѣ содержите¹¹⁾;
 Самъ я явлю свѣтлостъ сію,
 Когда сполню должность сію
 Отца моего.

Паралелі! Р. VIII. Ч. 35.

148.*)

Р. X. Ч. 74.

З емьпировъ горныхъ Богъ ся зъявляєть,
 У Зарваници чудами сияєть;
 Ликуєть міръ весь, весь, весь,
 4. Трещетъ Адъ днесъ, днесъ, днесъ.
 Мы вирно припадѣмъ,
 Кресту ся поклонимъ
 Все равно, все — все, равно все†).

1) Сионъ; 2) презентуютъ; 3) покори; 4) Фтаворскей; 5) восиялъ; 6) Петерь; 7) сятою; 8) слонца; 9) осияєть; 10) схождаше; 11) здержите.

*) Р. IV. Ч. 8.

†) Сі стрічки повторають ся по кождій строфі.

- Адамъ преть часи вѣдѣль на крестѣ
Христа распята на древѣ райстѣ¹⁾
Во снѣ зряще тамъ, тамъ, тамъ,
8. Пророковалъ самъ, самъ, самъ.
- Роды земныи соберите ся,
У Зарваници веселите ся,
Возвышаеть Богъ, Богъ, Богъ,
12. Християнскій рогъ²⁾, рогъ, рогъ.
- Вышнии силы здѣ припадѣте³⁾,
В мѣстечку маломъ сіе видите,
Квѣтокъ райскій цвѣтъ, цвѣтъ, цвѣтъ,
16. Веселит ся вшитокъ⁴⁾ свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ.
- Агнецъ претъвични, во міръ посланный,
Милостивый, за насъ⁵⁾ закланный,
Созываеть⁶⁾ людъ, людъ, людъ,
20. Показуеть чудъ, чудъ, чудъ.
- Надъ Стрипо(то)ю градъ⁷⁾ Зарваніци,
Во королевствѣ полскомъ⁸⁾ зреть ся царица,
Нать водами гласъ, гласъ, гласъ,
24. Возвышаеть Богъ⁹⁾, Богъ насъ.
- Царю избави насъ гладу и войны,
От огня и повитря дай вѣкъ спокойни;
Веселить ся градъ, градъ, градъ,
28. Же престаеть¹⁰⁾ гладъ, гладъ, гладъ.
- Архисереи руци тебѣ подъяносяють
И чистимъ сердцемъ крестъ выхваляють,
Слонце, мѣсяць, свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ,
32. Приноситъ отъ многихъ лѣтъ¹¹⁾.

---

1) райстѣмъ; 2) родъ; 3) приступите; 4) сього слова нема; 5) милости ко намъ восталъ; 6) созидаетъ; 7) градъ сей; 8) угерскомъ; 9) Богъ зываетъ; 10) отстуетъ; 11) сеі строфки нема; намісь неі стоить отся:

Яви ся во снѣ крестъ Константину,
Имже побѣду восприялъ силно;
Въ рудѣ ему мечъ, мечъ, мечъ,
Прогналъ враговъ пречъ, пречъ, пречъ.

Псалмы и пѣсни крестъ выхваляйте¹⁾,
 На немъ распятому хвалу воздаймо²⁾,
 Идетъ въ небо гласъ, гласъ, гласъ,
 36. Созываетъ Богъ³⁾, Богъ насъ.

Арфы в гусями днесъ выгравайте,
 Трубы все свѣту оглашайте,
 Ты, Давиде, грай, грай, грай,
 40. Идутъ люде въ рай, въ рай, въ рай⁴⁾.

Людіе тебѣ днесъ ся кланяють,
 У Зарваніці поклонъ отдавають,
 Взивають⁵⁾ міръ весь, весь, весь,
 44. Приходящимъ⁶⁾ днесъ, днесъ, днесъ.

Молящи всегда во дне и ночи
 Христа распята на древи райстѣ,
 Да намъ будетъ орожіе, дияволомъ огнаніе,
 48. На всяки часъ, на всяки часъ⁷⁾.

Абы агарянски⁸⁾ сокрушивъ главы⁹⁾,
 Вѣрному царю дати держави¹⁰⁾.
 З высоты страховъ¹¹⁾,
 52. А на земли сокрушати враговъ¹²⁾.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 32. — Р. IV. Ч. 8.

1) выхваляйте; 2) воздавайте; 3) Богъ взываетъ; 4) намісь сеі строфки стоить така:

Моляще ся всегда у день и в ноци,
 Додай царю нашему помощи.
 Кресте святыи помози,
 Враговъ нашихъ порази.

5) взираетъ; 6) приходяще; 7) сеі строфки нема; 8) Агарянамъ; 9) главу; 10) вѣрному скиптру додай державу; 11) страхъ; 12) сокрушилъ враговъ въ прахъ.

Р. VIII. Ч. 32: в. 2 — чудамаъ; в. 4 — трепещуетъ; в. 12 — рохъ; в. 13 — вѣшнихъ сили: в. 14 — в мисточку маломъ видѣте; в. 19 — лють; в. 20 — чутъ; в. 27 — жать; в. 28 — глатъ; в. 29 — архирей... подносятъ; в. 30 — выхваляетъ; в. 32 — приносит ся; в. 37 — гусями днесъ; в. 38 — всему свѣту; в. 40 — идутъ да; в. 42 — отдають; в. 45 — сегда во дне и в ноци; в. 47 — оружіе, дияволъ отгнение.

149.

Р. X Ч. 75.

О древо преблаженое,
Во Едемѣ насажденое!
    Радуй ся живоносное
    Алилуя, древо кресное*).

На тебѣ Христосъ пригвожденъ,
Царь славы в ребра прободенъ.

Руци и нози произноша,
На главу вѣнецъ зложиша.

Окропленое кровию честною
Исус Христовою.

Ангелское хваленіе,
Церковно украшеніе.

Царемъ, княземъ и всимъ земнимъ,
Древо святое Бого-вирнимъ.

Оружие пречестное,
Бѣ бранехъ побѣдоносное.

Свѣту ясно и ужасно,
Всѣмъ врагомъ барзо страшно.

Честнѣйши кресте сохрани насъ,
Силою своею укрепи насъ.

Вознеси ся на крестъ волею,
Тезоимени тому.

Спокоємъ насъ обдари,
Щедроти твоя намъ даруй.

Рачь намъ, Христе, даровати,
Крестъ твой честны цюловати,
Поклонъ теби завжди дати.

---

*) Сі дві стрічки повторяють ся по кожній строфі.

150.*)

Р. X. Ч. 62.

Похвалу принесу
Слаткому Ісусу,
Бо то моя слава
И всимъ есть похвала:
1. Ісусе, Ісусе прекрасни†).

Во тройци славимый,
Всихъ¹⁾ непостижимый;
Архангеломъ творче,
2. А бѣсомъ поборче.

Инокомъ радосте,
Єреємъ²⁾ сладосте!
Дайже и намъ сладость³⁾,
3 Спасенія радость⁴⁾.

Вышнихъ создателю,
Земнихъ спасителю!
Не забуди мене,
4 Но возищи⁵⁾ мене⁶⁾.

Памятай, человекѣ,
Же тя смерть посѣче;
Престань грѣшити,
5 Ісуса гнѣвати.

Не отри ни мене,
Не забуди⁷⁾ мене
Въ грѣхахъ лежащаго
6 И встающаго.

Не по дѣломъ моимъ,
Но по щедротамъ твоимъ
Суди мене, пане,
7 Вышнихъ силъ, гетмане⁸⁾.

О царю предвични,
Агнче непорочный!
Надежду во смерти,
8 Животе смертний⁹⁾.

Остатную молбу
Тебѣ приношаю,
Изъ смиреннимъ сердцемъ
9 До Тебе волаю¹⁰⁾.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 44. — Р. IV. Ч. 16.

*) Р. IV. Ч. 16: 1) и всѣмъ; 2) євреемъ; 3) радость; 4) сладость; 5) не погуби; 6) по сій строфці йде 6, опісля 8, дальше 5; осьма строфка в сїм Р. иньша:

Прійми то малое моленіє мое,
Скоро подци ся и умилосерди ся.

7) возищи; 8) сеї строфки нема; 9) одѣяй ся шатою райскою своєю; 10) волаємъ.

Р. VIII. Ч. 44: в. 7 — тройче; в. 8 — поборниче; в. 19 — перестань; в. 20 — гнявати; в. 25 — не бо дѣломъ; в. 32 — бесмертни; в. 34 — преношаю.

†) Повтараєть ся по кождій строфці; в Р. IV нам. прекрасни — є: преслаткій.

151.

Р. IX. Ч. 15.

Душе Христова освяти мене,
 Тѣло Христова спаси мене,
 Крове Христоваго напоите мене,
 Воду з боку Христоваго умієте мене.
 Муки, укріпи мене,
 Откупителю преблаги, вислухай мене,
 Во твоихъ глубокихъ ранахъ сохрани мене,
 Во годѣни смертной приволай мене,
 Дозволь сміло стати предъ тобою, со всіми стати,
 Тебе величати во пренебеснихъ нашихъ силнихъ царствіи, аминь.

152.

Р. IX. Ч. 7.

Кедъ ше Ісусъ Христось, на нѣбо вибераль,
 Свою любу мацерь на жеми охабель.
 Нѣ охабай ме, синочку мой, на жеми веселей,
 Льемъ ти мнѣ вешъ, синочку мой, зо собу на нѣбо.
 Нѣ можешъ ти, матко моя, зо мну на нѣбо пойсць,
 Бо ти мушишь, матко моя, ту на жеми умрець.
 Кетъ мушимъ, синочку мой, на жеми умрець,
 Нѣ допущъ ты гу мнѣ, злому присгуповаць.
 Не бойше, матко моя, дябла шкаредного,
 Я пошлемъ ангелогъ з нѣба високого;
 Я пошлемъ ангелогъ, шицкихъ архангелогъ.
 І дванаць апостола,
 А тринасти пойдземъ самъ, Христось небесни.
 Спойцемъ, матко, пойдземъ, пойдзешъ медзи нами,
 Якъ ясни мешачокъ, медзи гвиздочками.
 Пойдземъ, матко, пойдзешъ на праву правицу,
 А я, матко, пойдземъ на судну столицу.
 Хтору ти будзешъ душичку просити,
 Нѣ може то душичка затрачена бити.
 Вислухай нас, Боже, и пана Марія,
 Ублагай же за нас своего сина.

Паралелі: Етногр. Збірник, т. IX, ст. 123—124, ч. 10—11.

153.

Р. XII. Ч. 34.

Свите велми и приемли,	Безъ порака зачату,
Радость со више дану:	Вожделѣну и святу,
Се непл[д]на благородна,	Паче всихъ крайсиѣшу,
Раждаеть дщеръ избрану,	Серафимъ славнѣшу,

Отроковицу,
 Небесъ царицу
 И владичицу.
 Ангелъ хори и вся двори,
 Небеса спивайте,
 Патриарси і ереарси,
 Дѣвицу прославляйте,
 От вѣкъ назнамену,
 Вамъ Богомъ обещану,
 Ангеломъ явлену,
 Днесъ во миръ рождену,
 Дщеръ отна исту,
 Духа невесту,
 Матеръ пречисту.
 Надъ небеса свя словеса,
 Марію вихваляйте;
 Роди звапи, днесъ собрани,
 Слова матеръ витайте.
 Се побѣда во брани,
 Ужасъ на Гаряни
 Вирнихъ крепость, слава,
 Всякихъ блахъ держава,
 Ходатайница,
 Престателница,
 И заступница наша.
 Ктожъ возможе, о госпоже,
 Рождство ти воспити?
 Себе явно, еже славно,
 Во емпири бистъ претъ лѣти.

Тѣмъ пророци ликують,
 Праоци торжествують,
 Ричи гадния,
 Конецъ чаяния,
 Приближиша ся,
 Исполниша ся,
 Совершиша ся.
 Тебе нинѣ монахиѣ,
 Серца наша складаемъ,
 Милость виру на офиру,
 Все усердно отдаемъ;
 Прими подъ крила крова,
 Изми адекаго рова,
 Дажть намъ вирнимъ въ неби,
 Во вѣкъ пшти теби,
 Радуй ся, мати,
 Кивоте святи,
 Полнѣ благодати.
 Аминь буди на вся люди,
 Милостива царице,
 Во день суда, изми студа,
 Нескверная агнице;
 Одесную постави,
 Страха гнѣва избави,
 Чертохъ зрिति даруй,
 Вишни тронъ доспити,
 Где тебе лики,
 Со человекѣки,
 Хвалятъ на вики,

154.*)

Р. X. Ч. 18.

Радость велія нинѣ яви ся,
 Пречистая дѣва изъ неплодъ роди ся,
 От Іоакіма бо и Анны,
 За избавленіе свѣтъ подани,
 Нинѣ всему міру.

*) Р. III. Ч. 1:

Радость велія нинѣ яви ся,
 Пречиста панна от неплодове роді ся,
 От Якіма, Анни,

Возвесели ся, Адаме, нынѣ,
 Что ты избавилъ грѣховной винѣ;
 Чистая дѣва Богородица,
 Марія мати и царица
 Изъ неплодне роди ся.
 Ко Іоакіму отцу идите,
 Въ скорби бывшу увеселите;
 Горы и холми днесъ ликують,
 Гдѣ ему дщерь даруєтъ
 Дѣву матерь свою.
 Гласно въ гуслы брящай, Давіде,
 Изъ неплодове плодъ изиде;
 Изъ неяже безъ сѣмене,
 Яви ся намъ царь надъ цари,
 Хрістосъ царь и Господь.
 Днесъ всему міру радость велія,
 Гди ся народила Дѣва Марія;
 Избавить¹⁾ всѣхъ от напасти,
 Не даєтъ вѣрнымъ въ грѣхи пасти,
 И во огонь неугасимый.

Паралелі: Р. XII. Ч. 41. — Р. III. Ч. 1.

Для збавленя плодъ поданы,
 Нинѣ всему міру.
 Веселі ся, Адаме, нынѣ,
 Избавше ся грѣховной вини,
 И Ева въ радости буди,
 Анна неплодна дѣву народи.
 Лікуй, весели ся,
 Чистая дѣва роді ся,
 Радость всему міру.
 Голосно въ гуслѣ вдарай, Давиде,
 От неплодныхъ плодъ произыйде,
 От Іоакима и Анны,
 Изъ твоихъ чреслъ плодъ поданный,
 На радость всему міру.
 О дѣва мати, моли ся за нами,
 Просимъ тя, матко, со слезами,
 На земли ратуй,
 А въ небѣ даруй,
 Со святыми жити,
 Тя въ небѣ хвалити,
 На вѣки вѣчніе.

Р. XII. Ч. 41: 1) избавитель.

155.)*

Р. X. Ч. 17.

Радуйте ся вси людіе,
Дѣва ся раждаєть :
От початку избранная
На свѣтъ ся являєть.

Глагола¹⁾ Богъ ко Адаму,
Гда въ рай згрѣшил²⁾ :
Родить ся от дѣвици
Той, же тя потѣшитъ.

Нынѣ наста время А́нни,
Дѣвицу раждати ;
Восхотѣ³⁾ Богъ спасеніе
Людемъ своимъ дати.

Радуетъ ся Іоакимъ,
Иже⁴⁾ єсть пожегнани,
Прежде того и офири⁵⁾
Суть Богу данны⁶⁾.

Іоакимъ грядій въ гору⁷⁾
Богу ся молити,
Не хотѣв⁸⁾ онъ во домъ свой
Въспять⁹⁾ ся возвратити.

Донелиже не покажетъ
Господь милость свою,
Сина мити¹⁰⁾ албо дѣвку¹¹⁾
Будеже съ¹²⁾ собою.

Анну въ дому, жену свою,
Сиру єи оставляєшь¹³⁾
Безчадную, неплодную
Богу оwoць исправляєшь¹⁴⁾.

Яви же ся ангель божій,
Іоакиму¹⁵⁾ повелѣ :
Возврати ся въ¹⁶⁾ домъ свой
Не смути ся отселѣ.

Слиша Господь плачущаго,
Глаголетъ онъ къ тебѣ :
Будешъ всегда изъ Анною
Ликовати себѣ.

Безъчадная Анна,
Днесъ¹⁷⁾ дѣвицу раждаєть ;
Іоакимъ хвалу Богу
Своему воздаєть.

Хвалу за то Іоакимъ
Даєть¹⁸⁾ Господу Богу,
Увѣдѣвши во старости
Анну у пологу.

Радуетъ ся Іоакимъ,
Анна веселитъ ся,
Увѣдѣвши дщерь¹⁹⁾ свою,
Радосно тѣшитъ ся.

Радуетъ ся²⁰⁾ Іоакимъ,
Торжество справуетъ,
А дщерь²¹⁾ свою Анна
Господу Богу офѣруєть²²⁾.

Радуетъ ся рождшая
Марію дѣвицу,
Пресвятую и чистую
Славную²³⁾ царицу.

Радуй ся, панно святая,
Чистая Маріє,
Славимая натъ вшиткими,
Дѣвице святая.

Радуетъ ся рождшая
Царя Ісуса²⁴⁾ Христа,
Предъ рождествомъ, во рождестви
И по рождестви чистая²⁵⁾.

*) Р. XII. Ч. 29: 1) глаголя; 1) во рай згрѣшитъ; 3) восхотѣлъ; 4) же; 5) офиру; 6) дати; 7) къ гробу; 8) хотѣлъ; 9) спять; 10) мати; 11) дзвѣрку; 12) съ — нема; 13) оставяєшь; 14) нам. останнѣх двох стрічок є тут тильки отся: Безчадную Богу исправляєшь; 15) Якиму; 16) во; 17) днесъ; 18) даль; 19) церу; 20) радує ся; 21) церу; 22) офирує; 23) славну; 24) Ісусъ; 25) чиста.

Дай намъ, дѣво, въ неби
Вѣчне ликовати,
Изъ ангели трисвятую
Пѣснь всегда спѣвати.

Паралелі: Р. XII. Ч. 29.

Алилуя, алилуя,
Всегда восклицайме,
Бога отца, святу Троицу
Завше вихваляйме¹⁾.

156.*)

Р. X. Ч. 19.

Кая проницасть¹⁾,
Во церковъ ступасть,

Дѣвица пречиста²⁾,
Як зоря червлена³⁾.

1) вихваляти.

*) Р. III. Ч. 5:

Сія проницает,
Во церковъ вступает,
Дѣвица прекрасна,
Як зоря червлена,
Красна яко луна,
Над слонце ясная,
Сія ест Марія,
Небесна дѣла,
Ни первороднаго,
Ни учинковаго,
Грѣху неучасна.

Херувимъ пребодши,
Серафимъ вышній,
Нинѣ ликовествуют,
Земля веселит ся,
Діаволъ смутит ся,
Людіе правнующь,
Видячи тоє,
Днесъ Воведеніе.
Радуй ся чистая,
Благословенная,
Куино возываемъ.

Іоаким и Анна
Во малженствѣ здавна
Неплодно прожили;
Аш у старомъ вѣку,
Прозбою великою,
Сіє испросили,
Гнет во дѣтинствѣ сушу,
Три лѣта имущу,
До храму введена,
На престоль зложена,
Богу поручили.

Радуй ся чистая,
Благословенная,
Цѣте украшеній,
Богомъ почтеная,
Заступаешъ люди,
Як столп нерушимый,
Не ест бо отъ вѣки,
Спасти чловѣки,
Кто бы къ нуждѣ сущи,
Тебе вызывающи,
Не былъ утѣшенный.

Обитай дѣвице,
Утренняя горлице,
Богу обручена,
Ты еси отъ вѣка,
Спасти чловѣка,
Отъ него зволена:
Ту проживше свѣта,
Тогда, дѣво мати,
Господа раждати,
Заченши не скверно.

Ты намъ веселіе,
Душамъ спасеніе,
Єдина исправишь;
Христа родишь,
Отъ напрасной смерти,
Истинно избавиши.
Юдитъ обручена,
Слѣчна Голоферна,
Тыже проклятаго,
Врага пекеднаго,
Славно обезглавиши.

Р. IV. Ч. 11: 1) сія проницаетъ; 2) прекрасна; 3) червена.

Красна яко¹⁾ луна,
Надъ слонцемъ²⁾ яснѣйша?
Сияєшь³⁾ Марія,
Небесна лелия!
Ны первороднаго⁴⁾,
Ны учинкового
Грѣху не причасна.

Іоакимъ и Анна
Во младенствіи здавна⁵⁾
Неплодно прежили.
Ажъ южъ въ^{1*)} старомъ вѣку
С прозбою⁶⁾ велику
Сей плодъ испросили.
У дѣтинствіи⁷⁾ сушу,
Три^{2*)} лѣта имущу,
До храму ведену⁸⁾,
На престоль сложену⁹⁾,
Богу поручену¹⁰⁾.

О витай¹¹⁾ дѣвице!
Утренняя^{3*)} зорнице,
Богу обручена;
Ты еси от вѣка
Спасти челоувѣка
От него створена¹²⁾.
Дванадесять лѣта
Ту прожили¹³⁾ свита.

Тогди дѣва мати,
Господа в радости¹⁴⁾
Зачнеши нескверна.

Ты намъ веселіє,
Душамъ¹⁵⁾ спасеніє,
Єдина испросишь¹⁶⁾;
Ты намъ от пропасти,
Злоби и напасти,
Истино избавишь.
Юдиѣтъ оружна
Сѣкла Голоферна¹⁷⁾;
Ты же проклятаго,
Врага пекельнаго
Славно обезглавишь¹⁸⁾.

Херувимъ пресвити^{4*)},
Серафимъ чеснѣйши,
Нинѣ ликовствують;
Земля весели ся,
Дияволь смути ся^{5*)},
Людіє празнують,
И видящіє^{6*)} твое
Днесъ введеніє;
Радуї ся чиста,
Благословеная!
Купно возивають¹⁹⁾.

Паралелі: Р. III. Ч. 5. — Р. IV. Ч. 11. — Р. XII. Ч. 39.

1) якъ; 2) слонце; 3) сія єсть; 4) по сім іде тільки одна стрічка: грѣху не имѣла; 5) во малженствіи зданна; 1*) иже во; 6) справою; 7) гнедъ во дѣтинствіи; 8) введеному; 9) занесенну; 10) занесенну; 11) обитай; 3*) горняя; 12) зведеному; 13) прежила; 14) разждати; 15) души; 16) исправишь; 17) дѣво окруженна | всяка Голоферна; 18) главу избиваєшь; 4*) Херувимовъ преболша, | Серафимовъ вышша; 6*) увѣдѣвши; 19) купина взыває.

Р. XII. Ч. 39: 1*) въ — нема; 2*) три; 3*) утренняя; 4*) пре-
виши; 5*) смутит ся; 6*) видяще.

157.*)

Р. X. Ч. 60.

Величай, душе моя, пречистую панну,
Воведеную во церковь Марію преславу.

Во триехъ лицехъ¹⁾ Тройцѣ святой за даръ приноситъ ся,
За праотца Адама небу молить ся²⁾.

Кланяетъ ся Господеви ниско до престола,
Во церкви Соломонови³⁾, где зрѣть Бога слова.

Молитви изъ устъ чистихъ и слезъ дѣвическихъ
Проливаеть предъ Богомъ за родъ христіански.

Єдина капля твоя, дѣво, пречистая мати,
Угасить огнь⁴⁾ пекелни и вся страсти наша.

О дѣво пречистая, о цвѣте трилѣтнн,
О слонце праведное, облаче пресвѣтлн.

Нехай Воведеніе всихъ насъ приведе
От земли на небо, где жити потреба⁵⁾.

Паралелі: Р. XII. Ч. 25.

158.

Р. XII. Ч. 28.

Архангелъ Гаврииль принесъ гласъ Маріи,
Духъ святы осинить дѣву пречистую,
Ти зачнеши сина от духа єдина,
На радость намъ миру и спаса емъпиру,
От духа святаго тройци єдинаго,
Дѣвою породишь.

Ісусъ имя ему будетъ наречено,
Архангелскимъ гласомъ дѣви извищено.
Весь миръ онъ спасаеть, синъ дѣви биваеть,
Радуй ся ти, пано, святая намъ дия(в)но.
Благовиствую радость новую,
Силою божества.

Р. XII. Ч. 25: 1) лѣтахъ; 2) помоли ся; 3) Соломоновой; 4) огонь; 5) потребно.

Богу честь и хвала да будетъ во вики,
 Восгласите труби и вси человици.
 Марія от туду прослави ся всюду,
 Радуй ся, невесто, намъ невисная,
 Радуй ся, Маріє благодатная,
 Господь с тобою.

159.)*

Р. X. Ч. 33.

Посланъ бысть архангелъ Гавріилъ	Обрите ю въ дому своемъ
Ко дѣви пречистой,	Во тронѣ сидящу,
Возвистити в Назаретѣ	Празнующу а не снѣшу
Веселие висти.	Токмо книгу читящу.

*) Р. Ш. Ч. 17 — має далеко повнїйший і подекуди поправнїй-
 ший текст, тому наводжу його в цїлости.

Посланъ быст от небесъ Гавріилъ ко дѣвѣ, Что[бы] возвѣстити въ Назаретѣ Веселіє вѣсти.	Ужаснула ся Марія Оного младенца, Не знаючи самага Апѣ его отца.
Обрѣте ю въ дому своемъ На тронѣ сѣдящу, Не празную, ни лежащу, Тилко книгу чтящу.	О пречистая пано, Мене не лякай ся, А мнѣ слузѣ своему На розмову дай ся.
А читавши пісаніє, Найшла тіє слова: Же ся має народити Предвѣчная слава.	Аз есм архангелъ Гавріилъ Посланный от Бога На тіє, которіє Читала ес слова.
Въ Назаретѣ изыйде От Акима и Анны, От праведных Боготець И Маріи панны.	Благовѣщу тебѣ радост Велію, царице, Правовѣрним Християном. Всѣм владицице.
Гды собѣ тіє слова До уваги взяла, З мудростию, снїлностию Тое уважала.	Глаголю я тебѣ: раду[й] ся Обрадованая, Господь с тобою, Панянка чистая.
В той час архангел Гавріилъ Ясно показал ся, С пречистою дѣвицею Вдячне привитал ся.	Благоволи Богъ в тебѣ Нинѣ вселити ся, Бы могл в тебѣ промешкати, Потом родити ся.

И читавши въ єдномъ мыслѣ,
Знала ши тие слова,
Же ся маеть народити
Предвичная слава.

От Назарефтъ Богъ изидеть
И Иоакимъ и Ани,
Же ся маеть народити
Изъ Маріи пани.

Скоро соби тии слова
До уваги взяла,
З мудростію, пильностию
Тое у[ва]жала.

Як може тоє бити?
Я раба господня,
Прошу тебе, да буду
От того свободна.

Єстем дѣвица,
А мужа не знаю,
Тое тебѣ до уваги,
Младенче, подаю.

Не фрасуй ся, папьянко,
Всѣх произбраная,
От всѣх родов и всѣх святых
Пронареченая.

Тое буде зачатіє
Без сѣмене мужеска,
Бо духъ святыи найде на тя
От [т]хненя божеска.

Зачавши породити
Сина Емануила,
Наречеши имя єму,
О тщи Фануила.

С которого ся увеселит
Вшитко створеня,
От пропасти дьяволской
Вѣрнымъ збавленя.

Въ той часъ Архангелъ Гавриилъ
Ясно показаль ся,
С пречистою дѣвицею
Вдячне привиталь ся.

Оджаснула ся Марія
Онаго младенца,
Не знаючи го самого
Анѣ его отца.

О пречистая дѣво,
Мене не лякай ся,
А мнѣ служи своему
На розмову дай ся.

Буди мнѣ рабѣ господней
По глагоду твоему,
Не буду ся збороняти
Господу своему.

А тоє умовила,
Зарась ѣ зачала,
В той часъ ся душа єя
Возрадовала.

Веселим ся с пречистою
И мы вѣрныи,
О зачавшемъ ся ниѣ
Нашемъ спасеніи.

Слава отцу, отцу который нас
На сей свѣт створилъ,
Слава сину, который нас
Кровію откупилъ.

Слава духу святому,
Котрый нас освятилъ,
И всѣх христіан
Благодатію осѣнилъ.

Тройце пренайсвятѣшая,
Єдиносуцная,
Ты еси во естествѣ
Прославимая.

Да будетъ дѣвѣ святой
От насъ честь и хвала,
Ниѣ, завше и на вѣки
Слѣчне воспѣвана.

Азъ есмь Архангель Гавріилъ
Посланъ бысть от Бога,
Да на тие, которіе
Читала есь слова.

Како можетъ сіе быти
Изъ раба господня?
Прошу нехай будемъ
От того свободна.

Єстемъ дѣвица а до того,
Же мужа не знаю,
Тебѣ тоє я, младенче,
До уваги даю.

Не фрасуй ся, о пане[н]ка
От всихъ родовъ избраная,
От всихъ родовъ и всихъ святихъ
Пронареченая.

Твое будетъ зачатіе
От дѣви мужейска,
Бо духъ святи найдеть на тя
От дихненя божія.

Нехай будетъ и мнѣ нинѣ
По глаголу твоєму!
Скоро тоє вимовила
И сина зачала.

А заченши породила
Сина Емануила.
И наречеши имя єму,
О тщи отца Фануила.

Нехай будетъ от всѣхъ родовъ
Дѣвѣ святой слава,
Нинѣ, присно и во вѣки
Богу честь и слава.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 17. — Записки, т. XVII, ст. 69—70.

160.*)

Р. X. Ч. 5.

Архангели зъ неба пришли до Богородици,
Якъ послове от царя до своєї царицѣ.
Напретъ покорне¹⁾ до землѣ поклонъ учинили,
А голосомъ єдиностанимъ^{1**)} вси заволали²⁾:
Пріди, моя голубице, пріди от Ливана,
Поспишай ся якъ найскорей до сина и пана.
Прійди, моя ближнѣйшая, пріди голубице,
Избраная, єдина, любимая горлице³⁾.
Прійди, моя красная⁴⁾, ликуй и красуй ся,
Прійди, моя сличная, на вѣки радуй ся.
С тѣломъ тебе^{2**)} и зъ душею казалъ Богъ приходити,
Ведле бочку^{3**)} ты своего хочеть положити^{1***)}.
С тмами войска своего, отто Богъ приходитъ^{4**)},
До горнего Сиону за веселіє^{5**)} ввводитъ^{2***)}.
Из^{3**)} паненка здумивши ся⁵⁾ так отповидала:

*) Р. Ш. Ч. 23: 1) прод покорне аж до; 2) усѣ говорили; 3) сих двох стрічок нема; 4) ближняя; 2***) сих двох стрічокъ нема; 5) паненка здумавши ся.

Р. VIII. Ч. 30: 1*) єдно з ними станимъ; 2*) теби; 3*) ведлю боку; 4*) от початку о Богъ приходити; 5*) з веселимъ.

Р. XII. Ч. 5: 1***) посадити; 2***) водить; 3***) а.

Вижду же южъ^{4**}) година мѣ смертная⁶) приспила.
 На годину⁷) тилко заснешь! мовили ангели;
 Жити будешь ажъ^{6*}) на вѣки! рекли архангели.
 А ктож^{7*)} можетъ смертельное тѣло возносити?
 О тоє мѣ трудно сина, Бога просити.
 Несмертелни руцѣ Бога пестовали,
 А не речъ естъ, абы в землю были заховали^{8**}).
 Несмертелни синъ твой, Богъ нашъ, три дни лежалъ въ^{5**}) гроби,
 Моцу бовства всталъ от мертвихъ, отпочивалъ въ⁸) небѣ.
 Ми по твоє тѣло пришли — мовили^{6**}) архангели,
 З музикою и з органи⁹) стоять серафими.
 Готвят ся виходити с темной темности¹⁰),
 Поспишай ся до небесной и вечной радости.
 Поспишай ся, бо тя начнутъ вси роди чтити,
 От нынѣ и до вика, радуй ся мовять ти¹¹).
 Послухай же, что на прихоть твой тебѣ спиваютъ,
 Чого уха^{9*}) смертелни нигди не слухали^{10*}).
 Не оставляй же насъ грѣшнихъ, наша^{11*}) заступнице,
 Не оставляй насъ во напастехъ¹²) можна^{12*}) царице.
 Не оставляю^{7**}), але буду за васъ ся молити,
 Тилько и ви престайте^{13*}) Бога южъ гнѣвити^{8**}).
 Гнѣваемо ми грѣхами^{14*}), ти ся, пано, моли,
 Гнѣвъ его въ часъ смерти и терасъ утоли¹³).
 Где ми дѣти безъ матери маеме ся^{15*}) подѣти?
 Заставиль бо на насъ врахъ пекелни^{9**}) сѣти.

6) смерти; 7) годинку; 8*) сих чотирьох стрічок нема; 8) воскресеню своєю богства, в небѣ спочил себѣ; 9) и оршалком; 10) готови ся виходити с свѣтовой темности; 11) сѣ двѣ стрічки звучать так:

Поспѣшай ся, бо тя почнут вси роди блажити,
 От нигѣ и до вѣка вѣрнии славити;

дальших двох стрічок нема; 12) избавляй нас от напасти; 8**) токмо же вы перестанте Господа гнѣвити; 13) в час години нашей смерти гнѣвъ его утоли; замѣсь дальших стрічок йдутъ отѣ двѣ:

Дай нам в небѣ пребывати, молим ся со слезами,
 В ден страшнаго суда причини ся за нами.

6*) ашь; 7*) ктошь; 8*) двох останнѣх стрічок нема; 9*) врага; 10*) слухаютъ; 11*) намъ; 12*) мовная; 13*) престаните; 14*) грѣховъ; 15*) безъ Марии маме ся.

4**) ушь; 5**) во; 6**) мовять; 7**) оставлю васъ; 8**) гнѣвити; 9**) пекелни.

Радость теби во молитвахъ вси днесъ принесимо^{16*)},
 Допровать^{17*)} насъ до радости вичной, ми тя вси молимо.
 Алилуя^{18*)}, алилуя, всегда восклицати^{10**)},
 Тебе матеръ и зо синомъ на весь вики вихваляти^{19*)}.

Паралелі: Р. III. Ч. 23. — Р. VIII. Ч. 20. — Р. XII. Ч. 5. —
 I. Франко, Карп. літер. Ст. 140. Ч. 11.

161.*)

Р. X. Ч. 6.

Торжество¹⁾ днесъ вси воскликните^{1*)},
 Человѣкъ²⁾ множество купно градѣте.
 Во³⁾ Гефтсимаію,
 Хвалите Марию,
 Во писнехъ.

Чудо преславно велми яви ся,
 Матерь Христова днесъ престапи ся.
 Вичную⁴⁾ обитель,
 Где естъ⁵⁾ Богъ створитель
 Во тройци.

Ангеломъ лики поють прекрасно,
 И вся музики поють ужасно;
 И грають дѣвици,
 Спивають царици
 Весело⁶⁾.

Апостоли вси днесъ ся собрали,
 От конецъ земли ко⁷⁾ гробу престапи;
 Слези виливають,
 Со жалемъ возирають⁸⁾
 На небо.

16*) просимо; 17*) допроваць; 18*) а ликуй; 19*) на вѣки ви-
 ковъ хвалити.

10**) восклицаймо.

Р. III. Ч. 24: 1) торжественно; 2) человекѣ; 3) во вес; 4) во
 вѣчную; 5) естъ — нема; 6) ся строфка виглядає так:

Ангеловъ лики поють ужасно,
 И вся музики — пѣсни согласно:
 Спѣвають дѣвици,
 Триумфують пророци
 Весело.

7) ко — нема; 8) слези изливають | жалоснѣ взирают.

Р. XII. Ч. 7: 1*) воскликните.

Отець предвични⁹⁾ щож си^{2*)} витаєть,
 Слово¹⁰⁾ матере душу приймаєть;
 Духъ святой царицу¹¹⁾
 И возлюбленицу
 Лобзаєть.

Приди, царице, горняя¹²⁾ страни,
 Идеже^{3*)} лики святи собрани,
 Да послужають^{4*)} теби,
 Вся яже на неби,
 О пано!¹³⁾

Грѣшнихъ на землю^{5*)} теби вручаю,
 Их же хочещи приими до раю,
 Вичная радости,
 Идеже сладости
 Насилять ся^{6*)}.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 24. — Р. XII. Ч. 7.

162.*)

Р. X. Ч. 4.

Во усненіє предстаєть,
 Престоль въ небѣ възприймаєть.
 Память твоя, дѣво святая¹⁾,
 Днесъ во радости процвѣтаєть²⁾.

9) небесный; 10) син; 11) дѣвицу; 12) въ горняя; 13) да служат тебѣ | вси ангелы в небѣ | согласно; по сѣм ідуть отсѣ дві строфки:

Чистая дѣво, в небо внесена,
 От земних краєв не отлучена!
 Соблуди нас грѣшних,
 Долѣ плача бывших,
 От всѣх бѣдъ.

Во горнем Сіонѣ дай царствовати,
 Чистая панно, тя оглядати,
 Сподоби, Маріє,
 На вѣки вѣчніє
 Тебе чтущихъ.

2*) щерь свою; 3*) идѣже; 4*) послужаніє; 5*) землѣ; 6*) наситят ся.

*) Р. XII. Ч. 4: 1) чиста; 2) процвита.

Днесъ царица возлѣтаєтъ,
 И со синомъ ся витаєтъ :
 Витаѣ, витаѣ, матко любишая,
 Надъ¹⁾ всіхъ святыхъ святѣйшая.

Витаѣ, царице преславна,
 Днесъ во небо предъизбрана²⁾,
 Процвитати во небесномъ трону,
 Восприѣмати от сина корону³⁾.

Коруну не увядену,
 Зъ рознихъ квитковъ⁴⁾ украсену ;
 Надъ лелию и надъ ружу⁵⁾ чисту
 Изъбра⁶⁾ самъ синъ божи.

Отець и синъ и духъ святой
 Хочетъ тебе къ себи взяти,
 Як царицу всего свѣта,
 До пресвѣтлаго мѣста.

На брашно тя созивають,
 На руцѣ тя возприѣмають ;
 Приди, приди, матко, в той години,
 Между нами сядешъ нынѣ.

Тебе архангелскія хори
 Поють во небесномъ дворѣ ;
 Непрестано триумфуютъ,
 Царицу тя именуютъ.

Ми вирни⁷⁾ прибиѣгаймо,
 І⁸⁾ до ней молитви даймо,
 Аби сина ублагала,
 И насъ грѣшнихъ изцѣляла.

От всякихъ бѣдъ и скорбей,
 От дьявольскихъ пакостей⁹⁾,
 Сохрани насъ, матко блага,
 От силъ проклятаго врага.

Паралелі: Р. XII. Ч. 4.

1) натъ ; 2) избрана ; 3) коруну ; 4) з горнихъ квиткохъ ; 5) надъ ;
 6) избралъ ; 7) вирни ; 8) а ; 9) пакости.

163.

Р. XII. Ч. 6.

Радуйте ся ангеломъ лики,
 Грядеть до васъ матеръ владыки!
 Гаврилъ ей висте принесе,
 Синь во ветръ тя до небесъ принесе;
 Приди от Навана, мати моя укохана,
 Мати укохана.

Апостоли сутрѣ [сут?] облаками принесени,
 И со слезами Гефсимани преспали,
 И царици тамъ ридали:
 Грядешъ о[т] насъ, о царице!
 Гради, гради голубице,
 Гради голубице.

Егда тѣло на рамо взяли,
 Тми ангеловъ гласити стали;
 Возмите врата князи ваша,
 Се грядеть утѣха наша,
 Давно от насъ пожадана,
 Богоматеръ чиста пана,
 Богоматеръ пана.

Страшни ангеловъ лица,
 Сритающе душу дѣвици,
 Все любезно окруживше,
 Глави своя приклонивше,
 Другъ ко другу приницають,
 Арфи своя устрояють,
 Арфи устрояють.

Царь пречесни иходъ свой,
 Приять душу во руци свой,
 Честь отдалъ ей матерну;
 Пойду блѣжайше ко сину!
 На престолъ посаждена,
 Во слонце свитло ополчена,
 Во слонце ополчена.

Торжествена во небо вопровадилъ,
 Блисъ трону посадилъ,
 Увинчалъ ю коруною,
 Потъ нови ей мѣсяцъ данно,
 И такъ от всехъ заволано,
 И такъ заволано.

Витаємъ ты, царице,
 Давна воеводо во мири преславна;
 Ти натъ всихъ насъ прославлена,
 Со синомъ Богомъ посаждена,
 Во вихъ вѣка царствовати,
 За весь миръ творца благати,
 За весь миръ благати.

Ублагай же благословена,
 Преплагаго Бога рождена,
 Во твоємъ днесъ Успении,
 Да вси будемъ помини,
 Претъ престоломъ святѣшаго,
 Сина ти любимийшаго,
 Сина любимийшаго.

164.*)

Р. XII. Ч. 3.

Пречистая дѣво мати, небесна царице,
 Ангели вси поють писнь теби, владичице;
 Апостоли вси отъ конецъ облакомъ летѣли,
 Въ Єрусалимъ чистой дѣви на погребъ приспили.

Когда нвесли апостоли одръ владичице¹⁾,
 Тогда биешу невірному съ ними Афтонию,
 Покуси ся наущениемъ одру²⁾ сокрушити,
 Фтома близнецъ у Индий тамо³⁾ забави ся.

Когда отцу прикосну ся, безъ руки являет ся⁴⁾,
 Потомъ приде и припаде, гробу взираючи;
 Ангели вси вопияху: возмите ся врата!
 Со триумфомъ⁵⁾ грядеть небо царская палата.

Духъ святи и синъ матеръ, Богъ отецъ невесту⁶⁾,
 Короняють у имфору⁷⁾ днесъ дѣву пречисту;
 Пречистая дѣво мати, горнихъ силъ царице,
 Не забуди за⁸⁾ насъ гришнихъ, чистая горлице.

Паралелі: Р. X. Ч. 21.

*) Р. X. Ч. 21: 1) владичицы; 2) одръ; 3) тогда; 4) сеї стрічки нема; 5) торжествомъ; 6) Богъ отецъ дщерь и сынъ матеръ, духъ святий невесту; 7) увѣнчають порфірою; 8) и.

165.*)

Р. IX. Ч. 9.

Витай, о дѣво Маріє,
Керестурска ясна¹⁾ звиздо!
Нѣнѣ къ теби тузме пришли,
Пре ти²⁾ образъ твой поклекали³⁾,
Маріє, Маріє.

Велку радость чувствуєме,
Же тебе вси⁴⁾ видиме;
О⁵⁾ Маріє, слатка⁶⁾ мати,
Сподоби насъ благодати,
Маріє, Маріє.

Попатри на насъ очима,
О мати милосердія⁷⁾;
Пришли зме тя оглядати,
И на помощь призвати⁸⁾,
Маріє, Маріє.

Прекрасне твоє зриніє,
Обрасъ твой свигло ясниє,
В тимъ то святимъ божимъ дому,
Теби на честь справеному,
Маріє, Маріє.

Ту себи мисто избрала,
Со⁹⁾ Иусомъ ся показала,
На тимъ керестурскимъ полю,
Многимъ свою помощь дала¹⁰⁾,
Маріє, Маріє.

Радуй ся благодатная,
Пресвятая дѣво Маріє¹¹⁾;
Поздравлена отъ всихъ буди,
На насъ гришнихъ не забуди,
Маріє, Маріє.

Словомъ не можь вивовисти,
У теѣ велькеѣ¹²⁾ радости;
Сердце ашь ся запалило,
Же матеръ божу видѣло,
Маріє, Маріє.

Буди слава отцу Богу¹³⁾,
Синови Духу святому,
Отъ насъ честь¹⁴⁾,
.....
Маріє, Маріє.

Паралелі: Р. XII. Ч. 11.

166.**)

Р. X. Ч. 16

Радуй ся Маріє,
Небесна царіце,
О радуй ся матко божа,
Пресвитла зорнице.

*) Р. XII. Ч. 11: 1) красна; 2) предъ; 3) поклекали; 4) ту вси; 5) охъ; 6) славна; 7) милосердна; 8) тебе призвати; 9) з; 10) многимъ дала помощь свою; 11) мати; 12) великеѣ; 13) Богу отцу; 14) дѣви Маріи, Иусъ Христовей матери.

***) Р. III. Ч. 54:

Радуй ся Маріє,
Небесна царіце,
Радуй ся пречиста,
Пресвѣтла зорнице,
Ты обрадованная,
Сына породила,
Ты клятвы Адама

Дѣвствомъ свободила.
Приди до нас, павно,
Зъ високого гмаху,
Потѣшай насъ усѣх,
У великомъ страху,
Котрый часъ смертний
На насъ наступует,

Тызь¹⁾ обрадована
Сына породила,
Ты изъ клятви про Адама
Дѣвствомъ свободила.

Свободи насъ, мати,
Не дай погибати,
Избави насъ, охрани насъ
Злой поганскої руки.

Которая нынѣ
На насъ наступуесть,
Всѣхъ христіянь православнихъ
Погубити хочеть.

Покрій же насъ, матко,
Омофоромъ, твоимъ
Избави насъ, охрани насъ²⁾,
Всѣхъ христіянь твоихъ.

Одейми³⁾ мечъ остри
Отъ злихъ рукъ поганскихъ,
Не дай, не дай погубити
Всѣхъ душъ христіянскихъ.

Тызь обрадована,
Зъ високого неба
Иная намъ помочниці
Опрочь тебе [не] треба⁴⁾.

Єретическа рука
Насъ огортуеъ.
Отими мечъ острый
Отъ рукъ бесурмянскихъ,
Не дай насъ губити
Всѣхъ душъ христіянскихъ.
Слезы выливала
До своего сына,
Плакала за нами,
Якъ matka едина.
Плакала кремъ болу
Въ мѣстечку кралевскомъ,
Повторе в Каменцу,

Плака[ла]сь жалоснѣ
У повчапскої церкви
И молилась сына своего⁵⁾
За людъ христіянски.

По(в)чаевска скала
Ты ся раступила,
Гдижъ⁶⁾ отъ поганъ омофоромъ
Христіянь покрила.

Хорихъ изцилялась,
Нищихъ ратовалась
И отъ злихъ, поганскихъ рукъ,
Многихъ охранилась.

Дознали ся пани
Велможни и мали,
Приходили и молили
Тя вси со слезами.

И людѣе странни,
Нищи и упадли,
Съ чистимъ сердцемъ и со плачемъ
Теби ся кланяли⁷⁾.

Теби ся кланяли,
Чуда позирали,
И по правой вѣри⁸⁾ своей
Вси ся изциляли.

Повѣтъ подолскомъ.
Добра голубице,
Храни своя дѣти,
Абысмо ты могли
Вси усерно пѣти.
Зовѣмъ непрестано,
Чтѣймы сіе,
Не забуди насъ,
Госпоже Маріе!
Не забуду, але буду
За васъ ся молити,
Але вы престанте
Господа гнѣвити.

Р. XII. Ч. 18: 1) ти; 2) охрани насъ, уховай насъ; 3) одойми;
4) сеі строфки нема; 5) своего; 6) гди; 7) молили; 8) правовири.

Мы тежъ прибигаємъ,
Теби ся клапяємъ¹⁾,
Якъ царицу всего свѣта
С плачемъ умоляємъ²⁾.
Рачь ся змиловати,
Сина ублагати,
Бы намъ рачиль як отецъ³⁾
Грѣхи опростити.

Грѣхи опростити⁴⁾,
Царство даровати,
У котором бысеме могли
Его вихваляти.
Со всеми ангели
И со архангели
И со всеми и святыми⁵⁾
В немъ ся радовати.

В немъ ся радовати,
Тебе вихваляти,
Яко матеръ Христа пана⁶⁾
На вѣчнии вѣки⁷⁾.

167.

Р. X. Ч. 57.

Ко твоей святѣй иконѣ
Прибигаємъ грѣшнии,
Заступница велія,
Пресвятая Марія.
Изъ высоты небесныя
Прозри на стениія
Рода тебѣ вѣрнаго,
Не остави сираго.
Отврати отъ насъ напасти,
Войну, гладъ и бѣдности
Не дай намъ погибнути,
Сохрани насъ въ цѣлости.
Всю надѣю
Полагаємъ въ тебѣ

И ожидаємъ вѣчное спасеніе
Черезъ твое заступленіе.
Не ишѣмъ бо иную,
Токмо тебе единую,
Нашу ходатаицу,
Неба, земли царицу.
Умоли сына твоего,
На лонѣ держимаго,
Войнѣ, гладу престати
Смерть напрасну отиати.
Изъ глубины сердечныя,
Прійми, моленія наша
Заступница велія,
О пресвята Марія.

Паралелі: Р. III. Ч. 54. — Р. XII. Ч. 18. — Р. XII. Ч. 40.

168.

Р. XII. Ч. 20.

О Маріє повчанска, ходице наша!
Маріє, о Маріє пресвятая, дѣво пречистая*
Моли Господа Бога, спаса нашего Хріста!
Достойно тя возхваляємъ, стопам(и) твоимъ прибигаємъ.
Всякъ, кто тебе не славить, помощь твою не знаетъ;
Ти помочница биднимъ, хранителница странимъ,
Прими наше пиние, дай намъ гриховъ прощениє.

1) до тебе волаємъ; 2) волаємъ; 3) отецъ нашъ; 4) отпустити;
5) и всеми святыми и со архангели; 6) Бога; 7) на вѣки вичнии.
Р. XII. Ч. 40 — не має важнійших відмін.

*) Сей присѣв повторяєть ся по кождім стиху.

169.

Р. XII. Ч. 23.

Повче граде весели ся,
 Благодат(и) во теби яви ся,
 Препрославленої с висоти,
 О Маріє чистоти,
 Мирови, мирови.

Радуй ся роде християнски,
 Тивроне квите тронь сионски!
 Дражашая паче злата,
 Хрїстова єсть палата,
 Марія, Марія.

Органи дѣви приносите,
 Устнамі и серцемъ х[в]алите,
 Священици со лики,
 И мирь дари велики,
 Примите, примите.

О дѣво всіхъ найдостойнѣйшая,
 Херувимъ глаголемъ чеснѣйшая,
 Молим ти ся от сердца,
 Раби твои младенца,
 На вѣки, на вѣки.

Изведи гришниковъ из гроба,
 Праведшимъ теби дойти двора;
 Буди намъ гришнимъ веселіє,
 Душамъ нашимъ спасеніє,
 На вѣки, на вѣки.

170.*)

Р. XII. Ч. 10.

С Богомъ остань, охъ¹⁾ Маріє,
 Ушь от тебе отходиме,
 Образъ твой ту оставляєм²⁾,
 Подъ твой покровъ ся вручаєм,
 Маріє, Маріє †).
 Дай намъ благодати словеніє³⁾,
 Укашь и милосердіє,
 Подай здравля путовати,
 Рачь нам вирнимъ помагати.
 Охъ якъ тя ту охабим⁴⁾,
 Слатка мати, тя молиме,
 Серце во⁵⁾ насъ млѣєть,
 Ктось насъ други помилуєть?
 Хочь образъ твой ту останє,
 Но серце собомъ возьмє;
 Приди с нами, охъ Маріє,
 Тобою намъ спасеніє.

Паралелі: Р. IX. Ч. 10.

С радостію пришли ту сме,
 А зо жалюмъ отходиме,
 Ох Маріє, розвешель насъ
 И на путь⁶⁾ настави насъ.
 Серце намъ є отворене,
 Теби⁷⁾ пресвята Маріє,
 Видяще тя⁸⁾ чувствуєме,
 Сердечно ся радуєме.
 Про то с нами⁹⁾, мати,
 Наставь руки благодати,
 Трудъ нашъ даєть прияти¹⁰⁾,
 И отпусть намъ хасновити.
 Слава Богу отцу¹¹⁾,
 Синову духу святому¹²⁾,
 Во твойци святой єдини,
 Честь чистей дѣви Маріє.

*) Р. IX. Ч. 10: 1) о; 2) оставляєме; 3) благословеніє; 4) охабимє; 5) серце, душа во; 6) путь; тут іде перше 5-та, а опісля 4-та строфка; в останній дві стрічки пропущені; 7) ко теби; 8) тя вси; 9) буди с нами; 10) приятни; 11) слава були отцу Богу; 12) сятому — і далі: сятій.

†) Ся стрічка повтараєть ся по кождих чотирьох.

171.*)

Р. XII. Ч. 30.

А певаймо писмици, от Маріє дѣвици,
 Коя света е била, прие некъ се родила.
 Сзушъ, Марія, откутъ нама сунце ся,
 Сунце сія е планине и от юцкой Маріи,
 Здрава госпо' юцка, дѣвице премудра.¹⁾

Катъ Марія отрасте, изъ младече изайде,
 Богъ Марію изабра и за матеръ изабра.

Да че сина родити, у утробу носити,
 Богъ послао ангела и светога Гавриила.

Да Маріи нависти, породе не изъ усти,
 Да че сина родити, и да че намъ краль бити.

Ангель дойде к Маріи и овако говори:
 Богъ мене послао, здрава буди Марію.

Милости си ти пуна, небеска свихъ коруна,
 Ти чешъ сина зачати, е духомъ светимъ почати.

А Марія говори, понѣзно се помоли:
 Како може то бити, да чу сина родити?

Мужа ни самъ познала, премъ да самъ га имала.
 Духъ че свети дочи, майки светой у помочъ.

Катъ Марія разуми, што ей ангель говори:
 Служебница я хочу бити з божиомъ помочу.

Лисавети родици и низиноѣ сестрици,
 Иной у похотъ долази, Марія е родила.

Марія се радує и мило ей то буде,
 И ерь избра сироту, Богъ за матеръ дѣтету.

Марія е сирота и побожна девојка,
 Побожно се влада, дѣвичанство чува.

Богу съ у вискъ молила, божию помочъ искала,
 Да ей буде у помочъ и сваки данъ и обоночъ.

Паки Марію дѣвицу Богъ придаде Іосифу,
 Да се за ну онъ брине, да не умре от зиме.

*) Ся пісня взята з сербщини, на що вказує мова.

¹⁾ Сей приспів повтараєть ся по кождїй строфцї.

172. *)

Р. XII. Ч. 32.

Хвалень Ісусь, Маріо, хвалень Ісусь, дѣвицо,
Хвалень Ісусь, майко наша, заговорнице.

Прими насъ все путники, тужне ктєре и синке,
Прими, о Маріо юцка, сатъ насъ неволнике.

Котри зме те хвалили, данъ и ночь се трудили,
И на ово мисто желіо сатъ смо допили.

Дакле, любезна майко, просимо те овако,
Прими насъ всихъ, о кралѣце, чиста ружице.

Пришли смо те прославицъ, изъ ангеломъ поздравицъ,
Ти от Бога надарена, майко блажена.

К теби сниде свети духъ, же си майка Ісусу,
А и наша помочница, блага дѣвица.

Спомени се прелила¹⁾ и прими насъ потъ крила,
Слатка майко от радости, ево ти гости.

Ми ту тужни стоимо, смирено те молимо,
Дѣли милость божу и намъ веимъ христіянамъ.

Моли за насъ ти Бога и Ісуса слаткога,
Моли и духа святаго, ради рода гришнаго.

173.

Р. XII. Ч. 42.

Исполни ся небо и земля чудесь твоихъ, царице,
Изъбраная яко луна, одѣяна во слонце;
На глави ей винаецъ, на рукахъ младенецъ,
Прежде вѣкъ рождени и з ней воплощени,
З Маріи дѣвици синъ ей возлюблени.

О пречистая царице, на образъ твой взираемъ,
Страмоловной, чудотворной дѣвечи волаемъ:
Призри на насъ, мати, не дай погибати,
Во сустномъ свѣтѣ, во угор[с]комъ повитѣ.

Абы змо тя вси усердно могли хвалити,
Архангеломъ, херувимомъ, чеснѣйшая царице.
И серафимомъ во истину, славнѣйшая дѣвице;

*) Ся пісня взята теж із сербщини. 1) Нам. премила.

Тизъ в неби на тронѣ, въ тройческомъ корунѣ,
Днесъ во храми твоємъ подь ноги падаємъ,
Тебе чудотворну на помощьъ взиваемъ.

Восплещите вси руками вирно днесъ царици,
Во угорскомъ землѣ, гласомъ радоснимъ, пресвятой дѣвици;
Обрадованая, Маріе преславная, Господь с тобою,
Дастъ милость свою, тебе вихваляти въ мири, у покою.

Ликуй граде и весели ся, гди мати в теби изяви ся,
Отъ свякихъ бидьъ संबождай, виру нашу охраняй,
Отъ лютихъ Агарянь, геретиковъ безъбожныхъ,
Повитра и огня, якъ мати господня, заступница наша.

Кто прибигнетъ ко образу в Повчи застающему,
Наполнитъ ся благодати и ласки пресятой.
Слези наливають и тварь просвищаютъ:
Царице прекрасная, невірнимъ ужасная,
На престоли святомъ яко слонце ясная.

Сіясшь чудеси на землѣ, яко слонце на небеси,
Просвищашъ сущихъ во грисехъ прибигающихъ к теби;
Упроси намъ сына, о матко едина,
Би намъ былъ милостивъ и грѣхи отпустилъ,
На правици своейъ всихъ насъ просвितिлъ.

174.

Р. XII. Ч. 31.

Хрістіяне, по всемъ свитѣ пойте весело,
Вознесла ся дѣва свята нынѣ на небо.
Нынѣ на небо, пойте весело,
Вознесла ся дѣва свята нынѣ на небо.

Вознесла ся со славою, сила на свой тронъ,
Отъ него же вирнихъ своихъ не иженетъ вонъ.
Не иженетъ вонъ, сила на свой тронъ,
Отъ него же вирнихъ своихъ не иженетъ вонъ.

Ахъ Марія, мати божа, сущая в неби,
По возданой благодати от оца теби.
От оца теби, сущая в неби,
По возданой благодати от оца теби.

Удѣли намъ мисто в неби при тронѣ твоємъ,
Гдѣ царствуєшь со славою со синомъ своимъ.
Со синомъ своимъ при трони твоємъ,
Гдѣ царствуєшь со славою со синомъ своимъ.

Радуйте ся также вирнихъ, мисто ожидаєть васъ,
Коя жадна сила ваша не возметъ от васъ.
Не возметъ от васъ, мисто ожидаєть васъ,
Коя жадна сила ваша не возметъ от васъ.

Любте вдови и сироти, возлюби Богъ васъ,
Постави насъ на правицу, докъ приде тотъ часъ.
Возлюби Богъ насъ, докъ [приде] тотъ часъ,
Постави насъ на правицу, докъ приде тотъ часъ.

175.)*

Р. X. Ч. 23.

По[д] твой покровъ прибигаємъ, пречистая дѣво,
За охрану ты жадаємъ, пресвятая дѣво.
Охранъ, захранъ, вислухай насъ, мати милостива!).

Котри к теби прибигають, на помощь ты призываютъ ;
Бо ти єсть имъ помощница, гришнимъ людемъ заступница.
Не дай, не дай пропасти намъ, мати милосердная.

До нохъ твоихъ упадаємъ, ласки твоєй вси жадаємъ,
Охранъ, захранъ, вислухай насъ, мати милостивая.

Паралелі : Р. VIII. Ч. 38.

176.

Р. X. Ч. 58.

Подъ твой покровъ прибигаємъ,
Пресвятая Дѣва,
Твоєй помощи желаємъ
Мати милостива!
Сохранъ, вступъ, выслободъ насъ,
Пресвята Марія,
Не дай, не дай сгубити насъ,
Мати милостива.

*) Р. VIII. Ч. 38: 1) тут є ще одна стрічка: не дай пропасти намъ, мати милосерна; обі останні стрічки повторяють ся по кожій строфці; иньших відмін нема.

Сохрани насъ, о матичко,
Къ тебѣ воцѣющихъ,
Покрый насъ, божа родичко,
Въ тебе надѣющихъ;
Покрый плащемъ, заступи насъ,
Пресвята Марія,
Не дай намъ всеѣмъ загинути,
Мати милостива.

Моли сына о насъ грѣшныхъ
Въ сей и на каждый часъ,
Бы отъ бѣдъ часныхъ и вѣчныхъ
Благо свободилъ насъ.
Моли сына, проси о насъ
Пресвята Марія,
Не дай сыномъ исчезнути,
Мати милостива.

Разширь твой плащъ, заступи насъ
Отъ злыхъ враговъ нашихъ,
Несправедливо на родъ нашъ
Злостію нападшихъ.
Заступъ, покрый, охрани насъ,
Пресвята дѣва,
Выслышь твоихъ дѣточковъ гласъ,
Мати милостива.

Сохрани насъ отъ бѣдъ скорбныхъ,
Отъ огня и града, отъ хвороты, заливъ водныхъ,
Отъ войны и глада,
Отъ мора, труса, потопы,
Пресвятая дѣва,
Сохрани насъ
Отъ всей злобы,
Мати милостива.

Молиме тя со слезами,
Пристой намъ въ ускости
Просимъ тяжкими гласами,
Помози въ бѣдности.
Охранъ, заступъ, выслободъ насъ,
Пресвята Марія,
Не дай, не дай сгубити насъ,
Мати милостива.

Подъ охраною твоєю,
 О матичко мила,
 Не вредить полна лестію
 Враговъ нашихъ сила;
 Бо ты надъ всѣми сильнѣйша,
 Пресвятая дѣва,
 Побѣда твоя певнѣйша,
 Мати милостива.

177.

Р. X. Ч. 59.

Воспойте согласно
 Пѣснь нову прекрасно,
 Маріи дѣвицѣ,
 Небесной парицѣ,
 Все земляны, христіаны.
 Котора на тронѣ,
 На горношъ Сиону,
 Руки подноситъ,
 За весь міръ просить.
 Прошу тя, сыне ласкавий,
 Пощади всея христіаны,
 Помилуй насъ и помилуй насъ.
 Любовно насъ смотри
 И плащъ твой распростри,
 Которымъ, царице,
 Мати владичице,
 Покрываешъ, соблюдаешъ
 Наземни все роды
 Отъ смертной пригоды.
 Повѣтря брани
 Свякія страны,
 Правовѣрныя во скорѣ,
 На земли же и на морѣ
 Неизмин[н]о, неизминно.
 Люта врага зѣло,
 Побѣдилась смѣло,
 Голоферна давна,
 Воевода славна,
 Юдитъ иста,
 Дѣво чиста,
 Смири враговъ роги

Подъ наши подноги,
 Подкори поганы,
 Спаси христіаны,
 Дай намъ во мѣрѣ пожити,
 Тя Богоматерь блажити
 Непрестанно, непрестанно.
 Свѣтлости святѣйша,
 Надъ солнцемъ яснѣйша,
 Свѣтя не преставшъ,
 Благодать подаешъ
 Отъ небеси въ градѣ,
 Всеѣ мы тебе волаемъ,
 На помощь взываемъ :
 Предстателнице, ходатаице,
 Ко творцу всеѣхъ непреложна,
 Маріе мати всеможна,
 Не презри насъ, не презри насъ.
 Кивоть благодати,
 Ты пречиста мати,
 Въ тя слово всели ся,
 Съ тебе воплоти ся
 Чудо красно и ужасна,
 Небесъ пространѣйша,
 Серафимъ славнѣйша
 Ангель царица,
 Богородице, за насъ сына убла-
 гаешъ,
 Праведный гнѣвъ утоляешъ,
 Якъ мати, якъ мати.
 Избранна святая,
 Порфира царская.

Блажимъ ты вси роди,
 Ты насъ выслободи
 Вражихъ рукъ,
 Пекельныхъ мукъ.
 Упроси у сына,
 О мати единая,
 Абы въ день судный,
 Человѣкъ блудный,
 До благодати былъ пріятый
 Черезъ тебе, чистая мати,
 Надеждо всѣхъ, надеждо всѣхъ.
 И еще ко тебѣ,

Въ единой потребѣ,
 Руцѣ вси возносимъ
 И помощи просимъ:
 Призри на насъ
 Во смертный часъ,
 Дай благая мати,
 Въ небѣ оглядати
 Сына твоего,
 Бога нашего,
 Которому честь и хвала
 Съ тобою бы не устала
 Во вся вѣки, во вся вѣки.

178. *)

Р. X. Ч. 7.

Чистая Богородице,
 Грѣшнымъ людямъ помощнице^{1*)} !
 Теби¹⁾ в день и в ночи просимъ,
 Руци своя²⁾ вси подносимъ ;
 Буть^{2*)} причиною своею,
 А не³⁾ прозбою нашею,
 Донеси я сину своему,
 Царю и богу нашему,
 Абы рачиль заховати,
 Не допускаль воевати,
 Церкви божой⁴⁾ боронити,
 Нашу⁵⁾ хоронити^{3*)}.
 От погань, людей злосливихъ⁶⁾,
 Вири нашей⁷⁾ нежичливихъ,
 Котори⁸⁾ з давна воюють,
 На християнъ наступують^{4*)}.
 Як би могли уловити,
 Ко⁹⁾ вирѣ своей прихилити.
 О Христе царю и Боже мой,
 Я предъ тобою слуга твой.

*) Р. VШ. Ч. 33 : 1) тебе ; 2) твоя ; 3) не горть ; 4) божей ; 5) вѣру нашу ; 6) людие злошливихъ ; 7) нашей ; 8) котри ; 9) к.

Р. XII. Ч. 8 : 1*) помощнице ; 2*) будь ; 3*) охранити ; 4*) наступаютъ.

До ногъ твоихъ упадаємъ,
 Ратунку от тебе жадаємъ,
 Рачъ намъ ласку свою дати,
 Вичнимъ царствомъ даровати.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 33. — Р. XII. Ч. 8.

179.*)

Р. X. ч. 8.

Буди восхвалена от всіхъ родовъ земнихъ
 И возвеличена от хоровъ небесних¹⁾;
 Богородице, небесъ царице,
 Чистая дѣво²⁾, ласкава горлице.†

Архангеломъ сладость, херувимомъ радость,
 Безименная красота^{1*)} веимъ грѣшникомъ радость³⁾.

Чистотою дѣвства⁴⁾, више всіхъ славима⁵⁾,
 Богу предвичному, прежде вѣкъ сламима⁶⁾.

Избраная⁷⁾ от грѣховъ Адама и Еви⁸⁾
 И от первородной^{2*)} избраная⁹⁾ клятви^{1**)}.

*) Р. III. Ч. 49: 1) архангелскихъ; 2) пап[н]о; 3) ся строфка звучить так:

Архангелов радост,
 Серафимов сладост,
 Безцѣна красото
 И нам всѣмъ помощь.

4) дѣвством; 5) славнѣша; 6) паче всѣхъ любезнѣща; 7) избрала; 8) Бву; 9) избавила.

† Сі дві стрічки повтаряють ся по кожній строфіці.

Р. IV. Ч. 15: 4) дѣвство; 6) любима; строф 4—6 нема, за те є дві кінцеві в Р. III. Ч. 49.

Р. VIII. Ч. 22: 1*) радость бесименная; 7) изрядная; 2*) первой.

Р. XII. Ч. 15: 1**) Намісь сеі строфки є така:

Изъ боку своего Хріста породила,
 Адама и Бву дѣтствомъ свободила.

Дальші чотири строфки також досить позмінювані:

Надъ слонцемъ и луну красотѣ избрана,
 Близъ пресвятой тройци въ тронѣ пожадана.

Силою святого духа осинена¹⁰⁾,
Пресвятої Тройци в тронѣ посажена¹¹⁾.

Надъ сонце и луна више всех слави^{3*)},
Просимъ, да намъ будетъ ласка єи^{4*)} дана¹²⁾.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 49. — Р. IV. Ч. 15. — Р. VIII. Ч. 22. —
Р. XII. Ч. 15.

180.*)

Р. X. Ч. 9.

Богородице, вѣрнимъ оборона,
Уповающимъ¹⁾ на теби коруна;
Спаси насъ отъ бидѣ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Ти живнодавца на свѣтъ породила,
Адама и Єву отъ бидѣ свободила;
Свободи же и насъ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Силою святого духа осиненаго,
Что хочеть упросити у сина своего.

Котораго у своемъ жити зачала,
Проси, да будетъ намъ ласка єго дана.

Смертнью не дай намъ лихую годину,
Але благую у неби коруну.

Р. Ш. Ч. 49: 10) ты єс; 11) при пресвятої тройци трону посаж-
дена; 12) ся строфка йде передъ пятою і звучить:

Надъ сонцие и луну єстєє свѣтлѣша,
И намъ по Бозѣ наче всѣхъ милостивѣша;

крімъ того є тутъ іще отсі дві строфки:

Котраго в своемъ животѣ чтосъ зачала,
Просящимъ намъ буди ласкава.

Испроси намъ при смерти блажену годину,
Уготовай намъ в небѣ вѣчну коруну.

3*) слави; 4*) єи — нема.

*) Р. II. Ч. 54 — пропускаю, бо має багато помилок.

Р. Ш. Ч. 48: 1) уповающихъ.

Тебе небеснихъ духомъ¹⁾ поють хори,
 Тебе патріархъ, пророкъ и собрани²⁾,
 Все вихваляю[тъ], мати преблагая,
 Дѣво сятая.

Тебе апостоли, преподобнихъ полки,
 Яко царя, и всихъ насъ матеръ патронки,
 Молять ...дно, мати преблагая,
 Дѣво сятая³⁾.

Тебе мученики, и святихъ жень лики,
 Тебе дѣвственици и вси небесніе
 Молять усердно⁴⁾, мати преблагая,
 Дѣво сятая.

1) небесныхъ духовъ; 2) тебе апостоловъ и пророковъ собори; 3) сеї строфки нема; 4) ся строфка відмінна:

Тебѣ мученик и преподобныхъ лиці,
 Яко царици и всѣхъ заступниці
 Молят ся вседа...

Так само відмінні сеї дальші:

Тебѣ послаников и святителейъ сѣни,
 Тебѣ пустыныхъ и святыхъ женъ чини
 Покляняють ся...

Тыс ходотайца наша ко владцѣ,
 Мы же будучи в грѣховной темниці
 О помощи просим...

Предстателнице и покрове миру,
 От геретиковъ храни нашу вѣру,
 Не дай заблудити...

Умоли сина своего за нами,
 Бы не попрали враги насъ ногами,
 Молимъ ся тебѣ...

Бысмо по смерти в небѣ пребывали,
 Роскошей ангелскихъ вседа уживали;
 Учини насъ горныхъ...

Тыс молебница и всѣхъ заступница,
 К тебѣ прибѣгающихъ скоро помощница,
 Спаси насъ от бѣд...

Умоли сина свого за насъ,
Абы не попрали враги насъ ногами,
Молим ся тебе, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Ти єсть молебница наша ко владици,
Ми же будучи во грѣховной въ темници,
О помощь просимъ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Престателнице и покрове миру,
От геретиковъ храни нашу вѣру.
Не дай заблудити, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Абы зме тебе годне вихваляли,
Бога во Троици єдинаго знали;
Тому да будетъ от насъ честь и хвала
И на вѣки вѣкомъ слава.
Мати преблагая,
Дѣво сятая.

Паралєлі: Р. II. Ч. 54. — Р. III. Ч. 48. — Р. IV. Ч. 14. —
Р. XII. Ч. 17. — Записки, т. XVII, ст. 52.

181.)*

Р. X. Ч. 10.

Радуй ся царице,
Наша заступнице,
Небесного пеликана,
Маткою названа.

Тебе вси ангели
И вси архангели,
Херувими, серафими
И вси сили з ними.

Ты родъ христьянскій дуже возлюбила,
Ко спасенію всѣхъ Богу поручила,
Спаси нас от бѣд...

Абы смо могли тебе вихваляти,
Бога во Троици єдинаго знати;
Тому нехай буде от насъ чест и хвала,
И дѣвѣ святой от насъ посланна.

Р. IV. Ч. 14 — не має важнійших відмін. Р. XII. Ч. 17 — до-
сить лихий і фрагментарний, а в поодиноких словах не ріжнить ся та-
кож багато.

*) Р. VIII. Ч. 23.

Тебе вси пророци,
И вси патриарси
Тебе вси святітелие
И вси патриарси,

У небо волають,
Пѣсьнь теби снѣвають:
Радуй же ся, матко божия,
Тебе величаютъ.

О чистая пано,
Райская Дияно,
Дай намъ голось Христовъ чути
Вирнимъ сготовано.

А ти наша оборона,
На теби коруна,
З райскіхъ квитковъ украшена
З небеснаго трона.

Небесними и всіми силами керуешъ
И земними елементи в семь свѣтѣ справуешъ;
Дай намъ оглядати,
Райския палати¹⁾,
Бисмо могли предъ майстатомъ
Сина твоего стати.

Тому алилуя от насъ грѣшнихъ Богу,
Слава, хвала и держава во Тройци единому.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 23. — Записки, т. XV, ст. 24—25.

182. *)

Р. X. Ч. 11.

Руже сличная,
Дѣво святая,
Вдячне пахнучая!
Подай ми руку,
Нехъ не йдемъ въ муку,
Матко милосерная.

Била лелия
Дѣво Марія
Темни заквитнула;
Чертоже давни,
Квитками славни,
Ти есь Богу зготовани.

1) палици; зрештою нема відмін, тільки 7 строфка йде перед 6-ою.

*) Р. III. Ч. 50:

Роже слѣчная, дѣво чистая,
Буди нам вседа ласкавая.
Подай нам руку, най не йдем во муку,
Матко милосерная †

† Сей приспів повтаряєть ся по кождїй строфцї.

Порфіро зацна,
Свѣту прекрасна
А врагомъ . . .
Барзо руно златое
Въ небо всятое,
Одежду постановленіе.

Остань за нами
Своима слугами,
Студне живота.

Станно златая,
Матко святая,
О зоре пресличная.

Зорнице ясна,
Свѣту прекрасна,
Царице небсна!
Подай ми руку,
Нехъ не йдемъ в муку
Матко милосерная.

Подай намъ обѣ,
Прими насъ к соби
Матко милосерная.

Паралѣлі: Р. Ш. Ч. 50. — Записки, т. XV, ст. 33.

183.)*

Р. X. Ч. 12.

Дѣво мати преблагая,
Ти царице пречистая¹⁾!
Рачъ намъ ласку свою дати,
Бисме могли отримати²⁾,
О всепитая мати.

Ми к теби вси прибигаемъ,
Ратунку от тебе³⁾ жадаемъ:
Покрій⁴⁾ владичице,
Архангелская царице,
О всепитая мати.

Бѣлая лелѣе, дѣво Маріе,
Чертоже славный, квѣтками устроены.

Богу возлюбленная, духом орошенная.
Сина рожшая, заступнице наша.

Руно златое, з неба взятое,
Небесъ вышая, Маріе славная.

*) Р. Ш. Ч. 51: 1) небесная; 2) всегда помогати; 3) от тя; 4) покрый нас.

Свободи же¹⁾ насъ от напасти,
 А²⁾ не дай намъ въ грѣхѣ впасти³⁾,
 И потлумъ⁴⁾ враги наша,
 Бо⁵⁾ ти есь потѣха наша,
 О всепитая мати.

О всепитая мати,
 Ктожь ты можетъ⁶⁾ вихваляти?
 По всемъ свѣтѣ естесь⁷⁾ славна,
 От Бога отца похвална⁸⁾,
 О всепитая мати.

О всепитая мати,
 Рачъ намъ тоє даровати,
 До сина ся причинати⁹⁾,
 Би насъ рачиль боронити,
 О всепитая мати.

От погань, людей злосливихъ,
 Вири¹⁰⁾ нашей нежичливихъ;
 Котори на насъ¹¹⁾ воюють,
 На християнъ наступують,
 О всепитая мати.

Молимъ ти ся со слезами
 Покажь ласку надъ¹²⁾ нами;
 Не допущай на насъ войны,
 Нехай будетъ людъ спокойни,
 О всепитая мати.

О всепитая мати¹³⁾,
 Прозбу нашу рачъ вислухати;
 Подай руку, вси жадаємъ,
 Подай обѣ, прими к соби,
 О всепитая мати.

1) же — нема; 2) а — нема; 3) грѣх упасти; 4) а потлуми; 5) бо — нема; 6) мы тя будем; 7) ес; 8) послана; 9) сына твоего умолиги; 10) вѣрѣ; 11) коториі здавна; 12) свою над; 13) дальші строфики, яких є більше, відмінні:

О всепѣтая мати,
 В прозбѣ рач нам ласку дати,
 Бысмо тебе хвалили,
 Спасение получили,
 О всепѣтая мати.

У сина твоего корупѣ,
 Котрый сидит на тронѣ,
 Ђму служат херувими
 Со святыми серафими,
 О всепѣтая мати.

О всепитая мати,
 Со слезами будемъ волати;
 Ратуй, ратуй, ти чистая,
 Чудворна, пречистая
 О всепитая мати.

Паралелі: Р. III. Ч. 51. — Р. VIII. Ч. 37. — Р. XII. Ч. 16. —
 Записки, т. XVII, ст. 51.

184.*)

Р. VIII. Ч. 25.

Вселеный свѣте, людѣ страны,
 Совокупше ся вси хрѣстіяне,
 Челомъ ниско ударяйте,
 Серцемъ, усты выхваляйте,
 Матерьъ царицу и заступницу.

Царіе и князи великой славы,
 Скланяйте своя покорни главы,
 Предъ образомъ монархинѣ,
 Ижъ угарской¹⁾ краинѣ,
 Времене давна²⁾, чудами славна.

Мати дѣво пречистая,
 Помощнице великая!
 Подай руку, вси жадаемъ,
 Избав от бѣдъ прибѣгаемъ,
 О всепѣтая мати.

О всепѣтая мати,
 Со слезами будемъ волати;
 Ратуй, ратуй пресвятая,
 Ходотайце великая,
 О всепѣтая мати.

Сподоби нас, Маріе,
 Дати тройци хваленіе:
 Оцу и сину со духомъ,
 Слава во безконечный
 Вѣкъ вѣковъ.

Р. VIII. Ч. 37 — не має важнійших відмін. У Р. XII. Ч. 16 пер-
 ші пять строф також не мають змін; дальші три змінені:

Ти єсь пана пречистая,
 А на вики святѣшая;
 Подай руку, подай обѣ,
 Прими, матко, всихъ насъ к соби,
 О всепитая мати.

Молим ти ся со слезами,
 Покажь ласку свою над нами;
 Рачъ намъ ласку свою дати,
 Бизме могли отримати.
 О всепитая мати.

У сына своего коруну,
 Котри сидить на трону;
 Тому служатъ херувими,
 Со святими серафими,
 О всепитая мати.

*) Р. III. Ч. 52: 1) иже во угарской; 2) временѣ здавна.

На повчанскойъ востаєть гори,
 Намъ всѣмъ вѣрнымъ даєть во скорі¹⁾;
 Пречистая дѣво мати²⁾,
 Сокровище благодати,
 Своєй иконѣ во горнымъ Слонѣ³⁾.

О гора еси, гора Сіону,
 Подобна еси Господа⁴⁾ трону ;
 Вѣдѣвъ Мойсей ведѣхомъ вѣку,
 Наша⁵⁾ дѣва⁶⁾ челоуѣку,
 Явѣ ся свѣтѣ в но[во]мъ завѣтѣ⁷⁾.

Чинить докуменъ источникъ води,
 Же во повчанскойъ веси⁸⁾ народи,
 На [по]гѣху почерпають⁹⁾,
 Души своя очищають¹⁰⁾,
 Рожные¹¹⁾ змази, при томъ образи.

Паралелі: Р. III. Ч. 52. — Богогласникъ, ч. 127.

185. *)

Р. XII. Ч. 26.

О мати дѣво чистая,
 Звиздо в неби пресвитлая.

Ти еси заря свитлѣйшая,
 Надъ всихъ святихъ святѣйшая;

Засветила въ¹⁾ темной ноци,
 Додала намъ всимъ помощи,

Родящим ся от Адама,
 До початку²⁾ Авраама.

С которого поколеня³⁾,
 Вишло⁴⁾ правдивое сима.

Панна, чистая дѣвица,
 Пресвятая⁵⁾ голубица.

Вибрана с початку свита,
 И презрала⁶⁾ южь поль лѣта.

Звизда моря глубокого,
 Мати Бога високого.

1) всѣмъ людемъ дає вѣрнымъ помощи; 2) Богомати; 3) якъ во гор-
 немъ тронѣ; 4) Господню; 5) же; 6) на спасеніє; 7) во вгорскомъ по-
 вѣтѣ; по сѣмъ иде нова строфка:

Хто не визнаєть
 И не дає вѣры,
 Же в повчанскомъ
 Єст монастырѣ,
 Источникъ ласкы,

Отвореный,
 Правовѣрныхъ,
 Насъ временныхъ,
 Нова завѣта,
 О мати свѣта.

8) пресвятой стопы, иже; 9) на престолѣ всѣ черпають; 10) омывають;
 11) грѣшныя.

*) Р. VIII. Ч. 26: 1) ф; 2) потонку; 3) поколиня; 4) вѣшь; 5)
 пречистая; 6) презрѣла.

Ни болѣзни¹⁾ предвичнаго,
Слово презъ духа святаго²⁾.

Вирнихъ своихъ охрани,
Двору небеснаго панѣ.

И ми, дѣво, к теби надѣю маемъ,
Тебе ми вси вихваляемъ.

Не имами помощи иной,
Осимъ³⁾ тебе пречистой.

Ти бо еси наша оборона,
Отъ всихъ клопотовъ заклона.

Котораго породила,
И презъ него насъ откупила.

За твоими молитвами,
Наша пречистая панѣ,

Дай намъ в неби пребивати,
Со ангели ликовати.

Тебе святую зовущихъ,
Зачувай насъ мукохъ вичнихъ⁴⁾.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 26.

186.*)

Р. X. Ч. 13.

Дивни твоя тайни, чистая, яви ся¹⁾,
Новоповчанская²⁾ церковъ чудесь исполни ся.
Гди³⁾ икона твоя слези источила⁴⁾,
Невидячимъ очи дала, хромихъ исцеляла.
Слези виливала до своего сына
И плакала чиста панна, якъ matka едина⁵⁾.
Ми к теби прибигаемъ, до теби волаемъ,
Якъ царіцу сего свѣта подъ ноги падаемъ,
Би насъ боронила⁶⁾, отъ бидъ⁷⁾ свободила,
Отъ повитра, наглої смерти всихъ насъ хоронила⁸⁾.
Рукою своею, котра естъ помощею⁹⁾,
Подъ часть смерти плини враги, прими насъ¹⁰⁾ собою.
Славимъ Бога отца, всего¹¹⁾ свѣта творца,
Нѣнѣ присно и во¹²⁾ вѣки онъ не маеть¹³⁾ конца.

1) болести; 2) тут іде 14 стрічка; 3) опрочъ; 4) заховай насъ мукъ вичныхъ.

*) Р. III. Ч. 55: 1) явиша ся; 2) новосамборска; 3) гди; 4) виливала; 5) намісь останніхъ двохъ стрічокъ е отсі:

Тогда плачевне сто дни исполнила,
Созывае, да рыдае, Бога умолила.

Дальші дві стрічки такі:

Мы к ней прибѣга[й]мо, до нея волаймо,
Якъ царици всего свѣта подъ ноги впадаймо.

6) избавила; 7) грѣхов; 8) боронила; 9) прозбою своею, котра со слезою; 10) насъ со; 11) сего; 12) на; 13) и не будетъ.

Славимъ сина его, едиnorodнаго¹⁾,
 Невидимо сошедшаго, з дѣви рожденаго.
 Славимъ Духа святаго, от твоихъ персонъ единаго²⁾,
 Якъ отцу такъ сину во божестви единого³⁾.
 Троице всевятая, спаси люди своя⁴⁾,
 Призри на насъ, помилуй насъ, всегда славимая.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 24. — Р. XII. Ч. 27. — Р. III. Ч. 55. —
 Богогласникъ, ч. 139. — Богогласникъ, 1790, ч. 133.

187.

Р. X. Ч. 20.

Чудна еси, помощнице, пречистая мати,
 Изобилно и повсюду твоя благодати.
 От востока до запада твое имя славно,
 И от юга до сивера вездѣ вѣрнымъ явно.
 Во бодіанскої обитатели ясно процвѣтаешь,
 Аки солнце во всей Бачкої предѣли сіяешь.
 Преславно ты, пречиста, дарми украшають.
 Бога духа пресятаго, царская палата,
 Дражайшая милость твоя наче сребра, злата.
 Осій насъ, владычице, сущихъ во тмѣ страсти
 И избави рабы твоя всякія напасти.
 Должны есмы, владычице, имя твое знати
 И от нынѣ и до вѣка всегда величати.

188.*)

Р. X. Ч. 25.

Исполни ся небо и земля чудесъ твоихъ, царице,
 Изъбраная яко луна, одѣяна во слонце;
 На глави ей вѣнецъ, на рукахъ младенецъ,
 Прежде вѣкъ рождени, изъ ней воплощени,
 З Маріи дѣвицѣ синь ей возлюблени.
 О пречистая царице, на образъ твой взираемъ,
 Стромоловной¹⁾, чудотворной, дѣвици волаемъ:
 Призри на насъ, мати, не дай погибати,
 Во суетномъ свѣтѣ, во угор[с]комъ повѣтѣ,
 Абы змо ты вси усердно могли хвалити.

1) Бога предвѣчнаго; 2) Бога истинаго; 3) равнаго; 4) спасаѣй рабы твоя.

Иньші рукописи не мають важнійших відмін.

*) Р. VIII. Ч. 39: 1) стромоловий.

Архангеломъ, херувимомъ, чешѣшая царице,
И серафимомъ воистину, славнѣшая дѣвице;
Ты-въ въ небѣ на тронѣ, въ тройческой корунѣ,
Днесъ во храми твоємъ, подъ ноги падаемъ,
Тебе чудотворну на помощьъ зываемъ.

Восплещите вси руками вирно¹⁾ днесъ царицѣ,
Во угорскомъ²⁾ земли гласомъ радоснимъ, пресвятой дѣвицѣ;
Обрадованая, Маріе преславная,
Господь с тобою, дасть милость свою,
Тебе вихваляти въ мири, у покою.

Ликуй граде и весели ся, гды мати божія въ тебѣ изяви ся;
От всякихъ бидь свободжай, вѣру нашу охраняй³⁾,
От лютихъ Агарянъ, геретиковъ безъбожныхъ,
Повитра и огня якъ мати господня,
Заступница наша.

Кто прибигнетъ ко образу, в Повчи застаюшему,
Наполнить ся благодати и ласки пресвятой;
Слези изливають⁴⁾ и тварь просвищають⁵⁾,
Царице прекрасная, невирнимъ ужасная,
На престолы святомъ, яко слонце ясная.

Сияешъ чудеси на земли, яко слонце⁶⁾ на небеси,
Провѣщаешъ сущихъ во грисехъ, прибигающихъ⁷⁾ к тебѣ,
Упроси намъ сина, о матко єдина,
Бы намъ былъ милостивъ и грѣхи отпустилъ,
На правѣци своей всѣхъ насъ просвѣтилъ.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 39.

189.*)

Р. IX. Ч. 8.

Мати дѣво наша, пано Маріе,
Молити ся¹⁾ непрестано, Маріе.
О Маріе, о Маріе, наша заступнице †).

Небесъ творца ти умолишь, Маріе,
Милости єго намъ испросишь, Маріе.

1) вирной; 2) угорской; 3) сохраняяй; 4) зливаешъ; 5) просвищаешъ; 6) сонце; 7) прибигающа.

*) Р. XII. Ч. 12: 1) молим ти ся.

†) Сей вірш повтараєть ся по кождій строфці.

Ангель хори, небесь двори, Маріє,
 Поють теби піснь в неби, Маріє.
 Слонце еси на небеси, Маріє,
 О свитлости во благости, Маріє.
 Каждомъ ризи¹⁾ приобрази, Маріє,
 Дѣво твоємъ²⁾ получаємъ, Маріє.
 Всегда к теби во потреби, Маріє,
 Мы прибигаємъ, тя прославляємъ Маріє.
 О царице всего свита, Маріє,
 Избавъ скорби по вся лѣта, Маріє.

Паралелі: Р. XII. Ч. 12.

190.*)

Р. XII. Ч. 14.

Селени свите, людіє страни,
 Совокупше ся страни, вси хрістіяни,
 Челомъ нѣско ударяєть,
 Серцемъ усти вихваляєть,
 Матерь царицу и заступницу.

Царіє, князи, великой слави,
 Скланяйте своя покорнѣ глави,
 Предъ образомъ монархинѣ,
 Иже есть угерской краини,
 Времена давна, чудами славна.

А на к небесной востаєшь гори,
 А намъ веимъ вирнимъ скори,
 Пречистая дѣво мати,
 Сокровище благодати,
 Своєй коронѣ, въ горнемъ тронѣ.

О гора еси, гора Сиону,
 Подобна еси Господу в трону;
 Видѣ Мойсей ветхомъ вику,
 Несе дѣва человека,
 Яви ся въ свитѣ, во новомъ завитѣ.

1) ради; 2) твоє.

*) Отся пісня, як видно по мові, взята із сербщини.

Ктошъ не познаеть и не дасть вири,
 Же у Повчанскомъ всь монастири,
 Источникъ ласкъ отворени
 Правовирнихъ насъ временихъ,
 Ветха завита, о мати свита.

191.*)

Р. IX. Ч. 19.

Маріо, Маріо, красна равьша звиздо,
 Ти даешъ гришникомъ на вѣкъ вѣки¹⁾ швитло²⁾.

Маріо, Маріо, радѡецъ всимъ ангеломъ,
 У тебе надежда шицкимъ християномъ †).

Маріо, Маріо, прекрасна леліо,
 Слава, поштую це милиона людзе³⁾.

Маріо, Маріо, кивоту завита,
 Ти еси шицкимъ намъ єдина надежда.

Маріо, Маріо, заштита гришникомъ,
 Заступница дзедомъ, сиротомъ и їдовомъ.

Маріо, Маріо, якъ плачу сироти,
 Будзь имъ, матко мила, буць имъ у помощи.

Маріо, Маріо, добра маць сиротомъ,
 Буди заступница шицкимъ християномъ.

Маріо, Маріо, небесна царице,
 И всимъ християномъ миле прибижище.

Маріо, Маріо, ти найкраше квецє,
 Запахъ твой шири ше по тимъ шицкимъ швецє.

Маріо, Маріо, Бога отца дзивко,
 И Духу святому красна заручнице⁴⁾.

Маріо, Маріо, Гавріломъ названна,
 Благословена ши ти медзи⁵⁾ женами.

Маріо, Маріо, дѣво избранная,
 Бо ти сина мала, а дѣвомъ остала.

Маріо, Маріо, дай намъ твою руку,
 Назаретска ружо, примъ насъ у заштиту.

*) Р. XII. Ч. 13: 1) вѣковъ; 2) свитло; 3) сеї строфки нема;
 4) заручнице; 5) меджи.

†) Сї два вірші повтаряють ся по кождїй строфцї.

Маріо, Маріо, нє зохабъ¹⁾ насъ нїгда,
Буць намъ у помоци и во днь²⁾ и в ноци.

Маріо, Маріо, одъ насъ возлюблена,
Одъ ангелохъ надъ Бога виславлена.

Маріо, Маріо, милостивна мати,
Тебе поштуєме, бо ши божия мати.

Маріо, Маріо, модлѣ Ісусъ Христа,
Да намъ шицкимъ будзе оборона³⁾ защита.

Маріо, Маріо, буди возлюблена⁴⁾,
Отъ всихъ християнохъ на вѣкъ виславлена.

Ты нѣшка шедвишь на найвишимъ престолу,
Ты еси царица надъ небожъ и надъ землю.

Паралелі: Р. XII. Ч. 13.

192.

Р. XII. Ч. 21

Матко божа и сина,
Ти єдина дѣвице,
Пресвятая царице!
Къ теби сердца наша мили,
Благословъ твой намъ удѣли,
О Маріє, денъ и ноць,
Буди намъ всимъ у помощь †).

Мати божа, котра звали,
Достойнѣша наша мати;
На насъ бригу носити,
Сина за насъ просити.

Попать на насъ, сине,
Тужне цери туже, сине,
Видишь и знашь наше,
Матко неволніє.

Ахъ от насъ ся не отлучи,
Помощ тѣлу дай и души,
Бо ктоже намъ дастъ,
Кѣтъ отвратишь от насъ очи?

Серцу сина твоего обрати,
Милосердно насъ забрани,
Насъ неволни сироти,
Плащомъ твоимъ доброти.

А за сина твоего имя,
Насъ у миру матко всима,
Да по твоей милости,
Всимъ намъ опрости.

Буди с нами всегда, мати,
Дай подъ плащомъ твоимъ стати,
Тебе, матко, служити,
Тебе матку любити.

На часъ смерти насъ сохраняй,
Плащомъ твоимъ насъ покривай;
Тогда, слатка дѣвице, прийми,
Наша души к теби.

1) нє охабъ; 2) во днє; 3) обрана; 4) восхвалена.
†) Сї чотири стрічки повторяють ся по кожій строфіцї.

193.

Р. XII Ч. 38.

Царя благаго, царици,
 Пречистая владичице,
 Угерской коруни,
 Свята еси заступнице;
 Подай руку,
 Гришному человеку,
 Ти еси патрона,
 У злой напасти оборона;
 Проси сина своего,
 Пренайсѣтѣйшаго,
 Ради рода гришнаго.
 Богородице Маріе,
 Будь слово твое,
 Проси сина своего,
 И Бога нашего,
 Да онъ ся змилуєть,
 Любовь намъ даруєть,
 На его путешествіе,
 Пожадаєть сие,
 Другъ друга любити,
 А не навидѣти.

О владичице наша,
 Ти еси оборона перша;
 Молимо ся к теби,
 Во свякой потреби,
 Ратуй же насъ,
 Проси за насъ,
 Грихоуъ прощенія,
 Душамъ спасенія;
 Подай руку праву,
 Ту естъ жажда сия.
 Котори тя любятъ,
 И тебе волають,
 Якъ гришни такъ прави,
 Тебе призываютъ;
 Припади, ограда,
 У миру насади,
 Правовирнихъ сердца,
 Пожадаєть творца,
 Миръ соединеніе
 И благоє житіе.

Житіе благоє,
 Каждому естъ полезное,
 Которое пожадаєть,
 Царствіе небесное;
 Сину дѣви Маріи,
 Жадають тебе християни,
 Пошли намъ Духа сятаго,
 До сердца нашого,
 Всимъ намъ просвищеніе,
 Котри жадають слово твое.

194.

Р. XII Ч. 1.

Маріе, родичко божія!
 Проси за насъ Ісуса Христа своего сина,
 О Маріе, матко божа предивна,
 Превелебна, свята пана, о Маріе †).

†) Сі три стихи повторяють ся по кождім віршу.

- Маріє молебнице наша.
Маріє помочнице паша.
Маріє гришникомъ потѣха.
Маріє колебна райска.
Маріє ангеломъ радосце.
Маріє апостоломъ похвало.
Маріє дѣвице чистая.
Маріє царице небесна.
Маріє голубице боска.
Маріє всего свѣта матко.
Маріє цвите неувядаєми.
Маріє покрове миру.
Маріє давидова вежо.
Маріє ковчеже позлащени.
Маріє непоколибими столпе.
Маріє нерушимая стѣно.
Маріє агнца и настиря матко.
Маріє райскихъ дверь отверзениє.
Маріє ключу царствія Христова.
Маріє сина своего за насъ умоление.
Маріє праведнаго судии умоление.
Маріє душъ нашихъ спасениє.
Маріє тѣла нашего исцелениє.
Маріє гриховъ нашихъ отпушениє.
Маріє матко Христа Бога нашего.
Маріє райскихъ дверь отверзениє.
Маріє заступнице всимъ христіяномъ.
Маріє всимъ святымъ сладости.
Маріє невидимихъ враговъ мучениє.
Маріє во виру всіхъ утверженіє.
Маріє молитви нашихъ приємице.

Маріє нагихъ одѣяние.
 Маріє доме смутни потѣшение.
 Маріє всихъ сиротъ матко.
 Маріє всихъ хрестіянъ патрунко.
 Маріє всего свита отпушени.
 Маріє надъ всихъ святыхъ болшая.
 Маріє натъ всихъ святыхъ чеснишая.
 Маріє надъ всихъ святыхъ слави́шая.
 Маріє надъ всихъ святыхъ святѣшаи.
 Маріє надъ всихъ свитлихъ свитлѣйшая.

195.*)

Р. IX. Ч. 16.

О Марія¹⁾, панѣ красна, о Марія, Марія,
 Ти єсь надъ слонце яси́йша, о мати милостива.
 Звизда²⁾ небесна,
 Панѣ ангелска,
 О патронко³⁾ наша керестурска⁴⁾, †
 Ты еси Бога отца цера, о Марія, Марія,
 Прежде вѣки избраная⁵⁾, о мати милостива.
 Тебе Богъ синъ хцель⁶⁾ за матку, о Марія, Марія,
 Помагай намъ въ недостатку, о мати милостива.
 Духа святаго⁷⁾ невеста, о Марія, Марія,
 Намъ до неба драга⁸⁾ иста, о мати милостива.
 Колико єсть звиздъ на неби, о Марія, Марія,
 Толико кратъ зове́мъ⁹⁾ к теби, о мати милостива¹⁰⁾.
 Ти ше¹¹⁾ ужъ радуєшь в неби, о Марія, Марія,
 Заступи¹²⁾ насъ ту на земли, о мати милостива.

Р. XII. Ч. 37: 1) Маріє; 2) звиздо; 3) патрунко; 4) хрестіянска; 5) ужъ от вика виволена; 6) хтѣль; 7) святаго єсь; 8) будь до неба цеста; 9) волаємъ; 10) тут слідує строфка:

Тисящъ кратъ будь похвалена,
 А миллионъ расъ почитана.

11) ся; 12) заступай.

† Сей присів повтаряєть ся по кождій строфці.

Якъ звирина и птици, о Марія, Марія,
Такъ¹⁾ просиме тя гришници, о мати милостива.

Бо не знаме до²⁾ утечи, о Марія, Марія,
Кедь не придешь намъ помочи, о мати милостива³⁾.

Мысме⁴⁾ вшитки дѣти твои, о Марія, Марія,
Отъ всего злаго насъ храни, о мати милостива.

Гладь, морь, войну таже⁵⁾ нужду, о Марія, Марія,
Отврати отъ насъ всяку⁶⁾ кару, о мати милостива.

Чтоколвекъ жадати будешь, о Марія, Марія,
Отъ Бога вшитко⁷⁾ осягнешь, о мати милостива.

Небезъпечни естъ часъ войны, о Марія, Марія,
Отдалъ отъ нашей краини, о мати милостива.

Але змилуй ше надъ нами, о Марія, Марія,
Вирними християнами, о мати милостива.

Обраць⁸⁾ очи милосердни, о Марія, Марія,
Поври на горки плачь, слези, о мати милостива.

Дай шмелости⁹⁾ нашимъ войномъ, о Марія, Марія,
Поставит ше непріятеламъ, о мати милостива.

Святи Стефанъ, мадярски¹⁰⁾ краль, о Марія, Марія,
Тебе за патронку избралъ¹¹⁾, о мати милостива.

Ахъ сохрани то кралевство¹²⁾, о Марія, Марія,
Подай му побидителство¹³⁾, о мати милостива.

Не знаме де прибигати¹⁴⁾, о Марія, Марія,
Лемъ при крижу тя глядати, о мати милостива.

Защитнице християновъ, о Марія, Марія,
Хрань насъ отъ непріятельовъ, о мати милостива.

Прото сердечно жадаме, о Марія, Марія,
С плачомъ тебе просиме¹⁵⁾, о мати милостива.

1) вси; 2) где; 3) тут слідує строфка:

Свить тѣло дияволь скушає,
Твой плачь насъ сохраняє.

4) естъ; 5) ай; 6) свяку; 7) исто; 8) обратъ; 9) милость; 10) угорски; 11) вибралъ; 12) сохраняй то кралевати; 13) слави звияство; 14) не маєме где утѣкати; 15) и во помощь тебе просимо; дальших строфок нема.

Укришъ нашу душу, тѣло, о Марія, Марія,
Аби в теби радость мало, о мати милостива.

Кедь насъ людзе зненавидять, о Марія, Марія,
Твои очи насъ обраняють, о мати милостива

Богъ синь не умеръ безъ святости, о Марія, Марія,
Бо видзелъ Тройцу в божестви, о мати милостива.

Тѣло, сердце и душу, о Марія, Марія,
Одавамъ ти подь охрану, о мати милостива.

Богъ хце дати вшитко черезъ тя, о Марія, Марія,
Якиколкекъ дари с неба, о мати милостива.

Надаме ше, же ся стане, о Марія, Марія,
Цоколкекъ отъ тя жадаме, о мати милостива.

Випроси намъ дочасне счестя, о Марія, Марія,
По смерти прими до неба, о мати милостива.

Ты Марія найкраши кветъ, о Марія, Марія,
Най ше намъ такъ шицко станеть, о мати милостива.

Паралелі: Р. XII. Ч. 37.

196.

Р. X. Ч. 22.

Буди восхваленна, ти мати небесна,
Котрасъ прославлена от народа земна.

Охъ Марію юдска,

Драгши квѣтъ,

Тебе славить

Цѣли свѣтъ.*)

Мѣ ко тебѣ всѣ прибиваемъ,
На помощь ты призѣваемъ.

Буди намъ матрона,
И веѣмъ грѣшнымъ оборона.

Молимо ся тебѣ во всякой потреби,
Буди помощнице на землѣ и в небѣ.

*) Сі чотири стрічки повтаряють ся по кожній строфіці.

На землѣ жѣвущимъ,
 Мѣрѣ благи будущѣмъ
 И укріпленіє путешествующимъ.

Сохрани насъ от напасти,
 Не дай врагомъ в руки пасти.
 Буди оборона,
 Ты еси патрона.

Моли сына своего,
 Спасителя нашего,
 Котрый ест пострададаль
 За рода грѣшнаго.

Да намъ то даруєть,
 И такъ ся змилуєть,
 Ту мѣрно пожити,
 Другъ друго любити.

А по смерти в нѣмъ ся радовати,
 Во царствію его въ едно прославляти.

197.*)

Р. X. Ч. 24.

Оставай ту здрава, пречистая дѣво,
 Ты Марію юцка, пресвятая панно.
 О прекрасна такъ и милосердна,
 Грѣшнимъ людемъ оборона. †

Благодариме¹⁾ тебѣ за твое милосердіє,
 Котре єсть намъ укріпила сие путешествіє.

Буди благословена от початку дана,
 Котра заступница, грѣшникомъ охрана.

Котри тебѣ служатъ ангели, архангели,
 Мисто²⁾ крилати, херувими и славныи серафими.

Тебе прославляють всѣ святителіє,
 И на помощь призываю грѣшныи людіє.

Ты еси помощница, всымъ грѣшникомъ заступница,
 Не дай намъ погибнути³⁾, буди хранителница.

*) Р. XII. Ч. 9: 1) благодаримъ; 2) и мисто; 3) погибнути.

† Сї дві стрічки повтаряють ся по кожій строфці.

Даруй же намъ сие наше¹⁾ прошение,
У миру прежити²⁾.

А по преставленію прими души наша
Ко сину твоему и Богу нашему.

Паралелі : Р. XII. Ч. 9.

198.

Р. X. Ч. 2.

Радуй ся вселеная похвало !
Алилуя, о Маріє ! аби былъ синъ твой ласкавъ на насъ, о Маріє !
Царю предвични, сину наймилши, вислухай насъ, о Маріє. *)

Радуй ся храме Господень.

Радуй ся горо преосиененая.

Радуй ся всихъ приближище.

Радуй ся свѣтилнице злати.

Радуй ся слово православнихъ, чистая.

Радуй ся Маріє, мати Христа Бога.

Радуй ся раю.

Радуй ся божественая трапезо.

Радуй ся сѣне.

Радуй ся ручко всезлатая.

Радуй ся висото непохитителная.

Радуй ся глубино неизмиримая.

Радуй ся звѣздо являющая слонца.

Радуй ся утробо божія воплощенія.

Радуй ся чудесь Христовихъ начало.

Радуй ся мосте преводшия вирних.

Радуй ся ангеломъ много словущее чудо.

Радуй ся многихъ научившия всякого.

Радуй ся многихъ во разуми просвѣтившая.

1) наше — нема; 2) у миру пожити, другъ друга любити.

*) Сі два стихи повтѣряють ся по кожій стрічці.

Радуй ся вирнихъ своихъ просвѣтившая мысли.

Радуй ся бисовъ изъгонящая.

Радуй ся свѣтлои благодати познаніе.

Радуй ся райскихъ дверь отверженіе.

Радуй ся враговъ невидимихъ мученіе.

Радуй ся враговъ изверженіе.

Радуй ся всимъ христіяномъ спасеніе.

199.

Р. XII. Ч. 33.

О пресытая Маріо, о пресытая Богородице,

О пресытая дѣво дѣвице, моли ся за насъ.

Матко Ісусъ Хрїстова, матко божественой милости,

Матко непоколебимая, моли ся за насъ.

Матко пречистая, матко неоскверная,

Матко пресвитла, моли ся за насъ.

Матко любезлива, матко чудотворна,

Матко створителя, матко спасителя, моли ся за насъ.

Дѣво премудрости, дѣво високодостойца,

Дѣво пророкована, моли ся за насъ.

Дѣво всемогуща, дѣво милостива,

Дѣво вирна, моли ся за насъ.

Зерцало праведности, престоле мудрости,

Узроче наше и радости, моли ся за насъ.

Суде духовни, суде високодостойни,

Суде великаго боголюбства, моли ся за насъ.

Квитку найкраши, квитку найумиленши,

Квитку найпрїятнейши, моли ся за насъ.

Турньо Давидова, турньо райская,

Турньо билосная, моли ся за насъ.

Храмино златая, храмино всехъ вѣрнихъ;

Храмино всимъ прибигающимъ къ теби, моли ся за насъ.

Врата царствія, Хрїстова звяздо утрєня,
Врата небесная, моли ся за насъ.

Здравіє немощникомъ, очищеніє веимъ гришникомъ,
Утѣшеніє жалосникомъ, моли ся за насъ.

Помочнице хрїстіянска, заступнице наша,
Буди помощь наша, моли ся за насъ.

Кралѣце архангеломъ, кралѣце патриархомъ,
Кралѣце пророкомъ, моли ся за насъ.

Кралѣце апостоломъ, кралѣце мученикомъ,
Кралѣце исповидникомъ, моли ся за насъ.

Кралѣце веихъ преподобнихъ, кралѣце веихъ дѣвицахъ,
Кралѣце веихъ святихъ, моли ся за насъ.

Анче божи, котри опроцаешъ гриху свиту,
Опрости и намъ, Господи.

Анче божи, котри отвѣмаешъ гриху свиту,
Улиши гласъ, Господи.

Анче божи, котри отвѣмаешъ грихи свиту,
Змилуешъ надъ нами, Господи.

О Ісусе Хрїсте, вислухай насъ, о Ісусе Хрїсте, змилуй ше
О Господи, помилуй нас. [надъ нами,

О Ісусе Хрїсте, помилуй насъ, о Господи слава теби,
На вики виковъ аминь.

200.

Р. VIII. Ч. 28.

Маріє родичко божая,
Проси за насъ Ісусъ Христось своего сина, о Маріє,
Матко божія предѣвна, превелебна, свята пана, о Маріє.*)

Маріє молебнице наша.

Маріє ангеломъ радости.

Маріє помощнице наша.

Маріє апостоломъ похвала.

Маріє грѣшникомъ потѣха.

Маріє дѣвице чистая.

Маріє королевно райская.

Маріє царице небесная.

*) Сї два стихи повторяють ся по кождей стрічці.

Маріє голубице боска.
 Маріє всего свѣта матко.
 Маріє цвѣте неувядаємый.
 Маріє покрове миру.
 Маріє Давидова вежо.
 Маріє ковчеже позлащений.

Маріє непоколѣбими столпе.
 Маріє нерушімая стѣно.
 Маріє агнца и пастиря.
 Маріє райскихъ дверь отверзение.
 Маріє ключу царствія Христова.

201.

Р. XII. Ч. 22.

Маріє святая Богородице,
 Преси за насъ своего святаго сина,
 Пресвята, благословена, святѣйша, пречіста Марія.*)

Маріє мати Христова.
 Маріє божія благодати.
 Марія мати пречіста.
 Маріє мати любимая.
 Маріє дѣво вирна.
 Маріє столпе Давидовъ.
 Маріє двери райская.

Маріє здравіе немочнихъ.
 Маріє прибижище гришнихъ.
 Маріє царице ангеловъ.
 Маріє царице апостоловъ.
 Маріє царице всехъ святыхъ.
 Маріє дѣво чести достойная
 Маріє соединение святыхъ.

Маріє храме злати.

202.

Р. X. Ч. 1.

Маріє тѣла нашего исцеление,
 Преси за насъ Ісуса Христа.**)
 Маріє грѣховъ нашихъ отпушение.
 Маріє матко Христа, Бога нашего.
 Маріє райскихъ дверь отверзение.
 Маріє заступнице всемъ христіяномъ.
 Маріє всемъ святимъ сладости.
 Маріє невидимихъ враговъ мучение.
 Маріє во виру всехъ утверждение.

*) Сі два стихи повторяють ся по кожній стрічці.

**) Сей стих повтареє ся по кожній стрічці; єя пісня без початку.

Маріе молитвъ нашихъ приємнице.
 Маріе нагихъ одѣяніе.
 Маріе доме смутни потѣшеніе.
 Маріе всихъ сиротъ матко.
 Маріе всихъ христіянь патрунко.
 Маріе всего свѣта отпущеніе.
 Маріе надъ всихъ святыхъ болшая.
 Маріе надъ всихъ святыхъ чещѣшая.
 Маріе надъ всихъ святыхъ славнѣйшая.
 Маріе надъ всихъ святыхъ святѣйшая.
 Маріе надъ всихъ свитлихъ свитлѣйшая.

203.

Р. X. Ч. 118.

Гдѣ Богъ Адама створилъ рукама,
 На образъ слави его,
 Далъ ему жену, имя ей Еву,
 З ребра боку лѣваго.

Обищаль ему роскоши в раю,
 Зо жену заживати,
 Тилко з єднаго, древа райскаго,
 Не казалъ ся дотикати.

А врахъ злосливи а не жичливи,
 Еву подмовляеть,
 Вигрѣш ти япко, моя коханко,
 Такъ ся з нимъ зраждаеть.

Вона зорвала и скоштовала,
 Овоцѣ райскої,
 Спростерла руки, вкусила не щутки,
 Адамови дала.

Таргали лѣща, чекали самого Ісуса Христа;
 Стали гадати,
 Де ся сховати,
 Мусили ся тамъ застидити.

Христось приходить, ко нимъ говорить,
Голосомъ ихъ волаєть,
Адамъ стаєть, слези виливаєть,
Та на Еву складаєть.

Ангель приходить, ко нимъ говорить,
Голосомъ ихъ волаєть,
Станєть фукати, з мечемъ витати,
Адамъ от страху умѣраєть.

Вишоль за двери, мовиль до Еви :
А штошъ учинила?
Насимя твоє все проклятоє,
И ти з нимъ проклята.

Паралелі : Порівн. повисше ч. 46.

204.*)

Р. X. Ч. 76.

Хвалимъ тя вси сгодне,
Збранный воєводе¹⁾
Архангеле дивни,
Воини страшливи.
Архангеле Михаїле,
Чудне воїне страшливи †).
Ты всегда предъ Богомъ,
Стоишъ во всимъ хоромъ,
Поєшь с херувими
И зо серафими.
Святъ еси трикратне,
Михаїле²⁾ царю,
Небеснихъ и земнихъ³⁾,
Вишни господарю.

Луциперъ пекелни,
Изъ неба звержени,
Тебе ся лякаєть,
Подъ ноги падаєть⁴⁾.

Тебе въ Єрихонѣ,
Во златой корунѣ,
Вѣдѣ окомъ чистимъ,
Изъ мечомъ огнистимъ.

Ты во Вавѣлонѣ,
На огнистомъ копѣ,
Стоишъ с крестомъ чистимъ,
Изъ мечомъ огнистимъ⁵⁾.

*) Р. II. Ч. 40 : 1) зборонне воїне ; 2) саваофте ; 3) небесе и зем-
ли ; 4) і 5) сеї строфки нема ; дальше йдуть відмінні :

Израїля во морѣ,
Во потъземномъ падолѣ,
Проводишъ по суху,
Пресеятому духу.

Ты бо страшнымъ
Громомъ вдаряєшь,
Огнь з неба попускаєшь,
Содомъ, Гоморъ запаляєшь.

†) Сі дві стрічки повторають ся по кожій строфці.

Ты во черно́мъ мори,
 Якъ на сухо́мъ полѣ,
 Людь божи провадилъ,
 Фараона потопилъ.

Имя твоє святе,
 По все́мъ свѣтѣ славне,
 И надъ хори ангелскія,
 Єсть возвеличєне.

Прострый на насъ крила,
 Святыя своя,
 И покрій насъ грѣшнихъ,
 От враговъ лукавихъ.

И хто хоцетъ спасти,
 Душу свою вичную,
 Нехай молитъ Бога
 С плачемъ и душею.

И святымъ ангеломъ
 И архангеломъ,
 И святымъ пророковъ
 И апостоловъ.

Бы намъ булъ милостивъ,
 И грѣхи намъ опростилъ,
 Бы ся розлютовалъ,
 Царство намъ даровалъ.

У которомъ его
 Будемъ вихваляти,
 Со всеми святыми
 У немъ ликовати.

Паралелі: Р. II. Ч. 40.

205.*)

Р. X. Ч. 69.

Весели ся красная пустыне,
 Радуйте ся ангелскія силы,
 Пророкъ к¹⁾ теби прибигаєтъ,
 Котри людемъ повидаетъ — покайте ся.

Іоане²⁾, небесній чловече,
 Крестителю³⁾ и проповидниче!
 Восхотѣлъ єєь обитати,
 Во пустыни пребивати — со звирми⁴⁾.

Буди хранитель миру,
 Во златомъ паньциру,
 Во дусѣ носимый,
 Всѣмъ непостыжимый.

Мы тебѣ спѣваемъ,
 О помочъ жєлаємъ;
 Рачъ насъ бороніти,
 От грѣхъ слободити.

А иноплемєнныхъ
 Языковъ невѣр[н]ыхъ
 Потлумъ во скорѣ,
 Якъ Єгиптянъ во морѣ.

*) Р. III. Ч. 14: 1) в; 2) и ангеле; 3) крестителю Христовъ;
 4) дальші строфки відмінні:

Горлицє пустынолюбная,
 Іоанє дєнице свѣтлая,

Іродія незбожна шукаєть,
Главу твою мечемъ усикаєть,
Христось с небесъ возлагаєть,
Винець теби посилаєть — Крестителю.

Обличень єсть през горнаго змя,
Скверна Іродияною,
Клятвою ся заклѣнаєть,
Поль крелевства обицаєть — плясавици.

Іроде, прокляти чловече,
И друже и сосидниче!
Не хотѣль єсть тогда солгати,
Вичность себи зготовати — на небеси со святыми.

Голубице, пустино любима,
Іоане, деннице свѣтлая,
Освити насъ во тми сущихъ,
И во грѣсехъ лежащихъ — Іоане.

Іоане верси ся касаєть,
Ісусъ Христось главу приклоняєть,
Отець Духа посилаєть
И на свѣтѣ почиваєть — Духъ святой.

Освѣти насъ во тмѣ спящихъ,
И во грѣсехъ мешкающихъ — Іоане предтече.

Христось ты с пустыниѣ взываєть,
На Іордань тебе призываєть,
Крещеніє исполнити,
Адама з ада уволити — Іоане предтече.

Исходить со небесъ от отца,
Духъ єсть на Іордан на сина,
Чести тройцу научаєть,
Всѣхъ вѣрныхъ созываєть — хвалити.

Іоан Христу ся касаєть,
Ісусъ Христос главу поклапаяєть;
Отець Духа посилаєть,
И на синѣ почиваєть — все єсть Духъ.

Сотецѣмъ ся вси роды чловеки,
На рѣку ко источнику,
Оглядати Іоана,
Єму бо єсть власт дана — крещенія.

Сей мой синъ любими
 Во божестви всегда есть слава,
 Вы того всегда послушайте,
 Поклонъ ему отдавайте — яко Богу.

Прето днесъ красно заспиваймо,
 Крестителя у веимъ вихваляймо,
 Би насъ рачиль на семь свѣтъ
 Животь вични упросити — на вики.

Паралелі: Р. III. Ч. 14. — Записки, т. XV, ст. 18—19.

206.

Р. X. Ч. 73.

Человѣкъ небесный, земный ангель ставъ,
 Чистую главу Иродъ усѣкаетъ.
 Радуй ся, радуй ся, всевятая главо,
 И ангеломъ славо †).

Опѣру скверный, ангеломъ жалосни,
 Засмутил ся Иродъ, же дѣвици клял ся.

Глава святая, о преблаженная,
 Ради плясавици усѣкаемая.

И глаголетъ Иродъ без'божной славы,
 Котрый дерзнул ся всесвятой главы.

Нешасливый есь, Ироде, во трудѣ,
 Святую главу отдаешъ на блюдѣ.

Лучше бы ти было, Ироде, солгати,
 Якъ плясавици всю вѣру сказати.

Лучше бы солгавцу царство получитьи,
 Нежъли плясавици волю исполнити.

Хтѣлъ есь на пиру показати славу,
 Пророческую усѣкнулъ есь главу.

Гды Богъ предвични на свѣтъ народиль ся,
 Во Иорданѣ от Іоана крести ся.

Сохрани насъ, Боже, от пира сквернаго
 И от блуда Иродянаго.

†) Осгатні дві стрічки повторяють ся по кожій строфі.

207.*)

Р. X. Ч. 79.

Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте,
 Ієреарховъ Христовъ, Николае,
 Ми до тебе вси прибігаємъ,
 И на помощь тебе призиваємъ,
 Ієреархо Христовъ, Николае †).

И яви ся во сѣбъ Костангину, царю благочестивому,
 А во мири царю христьянскому.

Евлавіи¹⁾ во сѣбъ показаль ся,
 Трємъ отрокомъ предстатель сталь ся.

Архангели, ереарси²⁾,
 Хвалятъ тя вси патриарси.

И ти, дѣво, поспишай ся,
 На рождество Христово готуй ся.

Николае, во бранехъ поборниче,
 А на пуци всѣмъ заступниче³⁾).

Пастирю нашъ предобрийши,
 Святителю найсвятѣйши.

Кто прибігаєтъ ко храму твоєму,
 Той одержитъ въ неби коруну.

И ми будемъ к тебѣ прибігати,
 А на помощь тебе призивати.

Христе Боже, змилиуй ся натъ нами,
 Молимо тя вси со слезами.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 40. — Записки, т. XV, ст. 39.

208.**)

Р. X Ч. 80.

Николае святителю,
 Мирликійскій учителю,
 Ми во храмъ твой вси прибігаємъ,
 На помощь ты призиваємъ,
 О всесвѣте Николае ††).

Просимо ты со слезами,
 Ты нашъ пастирь, стань за нами;
 Змилиуй же ся, Николае,
 Нехай лють твой не вмирає.

*) Р. VIII. Ч. 40: 1) Евлавию; 2) и ерарси; 3) дальших стро-
 фок нема.

***) Р. VIII. Ч. 41.

†) Сі чотири стрічки повторяють ся по кожній строфі.

††) Ся стрічка повторяєть ся по кожній строфі.

Боронишь насъ всего злого
И повитря морового,
Захочай насъ гнѣва, войны,
Дай намъ людямъ часъ спокойнїи.

С плачемъ до тебе волаемъ,
Слези сердцемъ виливаемъ,
Не забыть насъ людей твоихъ,
Христіяновъ синовъ своихъ.

Преосвященная главо,
Патриархомъ еси славо,
Христіяномъ учителю,
Мирликійскій святителю.

Боронишь насъ от напасти
А не дай намъ въ грѣхи впасти,
Твоему имену святому,
Что воздаде храму твоему.

Николае, святыи отче,
Сиротъ и вдовиць дозорче,
Плавающимъ во мори,
Ратункомъ станешь во скори.

Море с тобовъ¹⁾ освяти ся
И градъ барскїи прослави ся,
Тобою вси Києвяне,
Хваляють ся Мирликїяне.

Николае и ерархо²⁾,
Мирликїйскїи патриархо³⁾!
Ти злихъ духовъ отгоняешь,
Слѣпихъ, хромихъ исцеляешь.

Кїими же ты винци вѣнчаемъ,
Кїими писми вихваляемъ?
Во храмъ твой идемъ на офиру,
Прїими, отче, нашу виру.

Кое принесемъ хваленїе,
Кое благодаренїе⁴⁾,
Во кимвалѣхъ доброгласнихъ
И во пѣснехъ днесъ прекраснихъ.

Буть прославленъ от насъ ниѣ
Во твоємъ храмѣ сей годѣнѣ,
Моли о насъ Бога отца,
Тебе просимъ чудотворца.

Святителемъ пречистою
Марїєю пресвятою,
На колѣна упадемъ,
Матерь божїю воспиваемъ.

Паралелї : Р. VIII. Ч. 41.

209.

Р. X. Ч. 63.

Гойне выхваляйте, вѣрныи воспойте,
Георгїя славна пѣснми величайте.
Георгїе, мучениче славный,
Воине избранный. †)

Ты еси былъ ревнитель по Господѣ Бозѣ,
Воевалъ за Христа во подвижи мнози.

Обличилъ еси царя, зѣло безбожнаго,
Диоклитїяна, мучителя злаго.

1) тобомъ ; 2) ераровъ ; 3) патриаровъ ; 4) благодатїе.
†) Сї двї стрїчки повтаряють ся по кожїй строфїцї.

Рѣцѣрь ты былъ еси царя небеснаго,
Кровь свою нещадно пролиая за него.

Глаголалъ еси царю Диоклитіану:
Воверху(ть) твои боги во геену адну.

Источникъ ярости, царь безъ всей милости,
Казалъ тебе стяти, муками стязати.

Изведенъ на муки, преданъ катомъ въ руки:
Христа отвреди ся, нужденъ ты на вѣки.

Богъ еси на небеси, тому кланяю ся!
Глаголати царю, тебѣ не бояв ся.

Онъ мучитель срогій, казалъ твои ноги
В распалены огнемъ обути сапоги.

Раны и колеса, ни инныи муки,
Не разлучили тя от Христа на вѣки.

Рвѣщами жегоми, по ребрахъ струженный,
И по многихъ мукахъ во главу усиченый.

У вышнемъ сіонѣ ликуешъ ты нинѣ,
Проси намъ у Христа, миръ дати вселенѣ.

Гди прійде кончина, рачь намъ зготовати,
Одесную Христа съ тобомъ свѣтло стати.

210.

Р. X. Ч. 82.

Излияй ся благодать во устнахъ твоихъ, отче,
И былъ еси пастиръ добри, Василие святче;
Учай словесныя овцы,
Вѣровати Бога отца — въ Троицу єдину.

Когда демонъ за жену Евлавия записалъ,
Тогда святыи Василий пречъ демони отгналъ;
Плачеть, болитъ Кесария,
Велми молить Васілія — абы бѣсы отгналъ.

Святителю Василиє, отче щедротливи,
Молю ти ся, пастирю добри, будь ми милостиви!
Записалъ ся мой мужъ врагу,
Луциперу пекелному — своєю кровию.

Глаголетъ Василій: О человѣче муже,
 Євлавіе! бой ся Бога, согрѣшилъ есъ дуже;
 Бога отца опустилъ есъ,
 Духа свята похулили есъ — спаса божія.

Замкнулъ святой Василій Євлавія во дому,
 А самъ пошолъ молити ся ко самому Богу:
 Помилуй мя, Боже отче,
 Всего свѣта ты мой творче — пощади мене.

Демонъ рече: Василію! не чини намъ пакости,
 Бо онъ намъ ся записалъ за свѣтови сладости,
 А терасъ намъ отбираешъ,
 В руки наши не даваешъ — мужа нашего.

Бой ся грѣховъ, человѣче, покути держи ся,
 Створителеви своему завше помоли ся,
 Бы ты враги не вловили,
 Во адъ, въ сѣрку не вкїнули — где будешъ горити.

Гды славословѣ спивали, пречъ демони утѣкали,
 А записи повертали, окна въ церкви кидали,
 Велми барзо нарикали,
 Євлавія проклинали — слугу своего.

Нехай будетъ честь и хвала якъ творцу моему,
 Же мя рачилъ охранити,
 Врагомъ душу не спустити — на вѣчну муку.

І тебѣ теж, отче святой, зѣло на мнѣ любими,
 Же мя рачилъ охранити страшной той геєни!
 Нех ти будетъ честь и хвала,
 От християнъ вѣчна слава — на вѣки амѣнь.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 45. — Пор. теж повисше ч. 56.

211.

Р. X Ч. 29.

Помышляю окаяный азъ,
 Падаючи во грѣхи кожди часъ:
 Охъ, якъ предъстану, судїи и Богу,
 Маючи в себи грѣховъ премного.

Ко кому прибѣгну азъ окаяный,
 Когда я буду от врахъ попраный,
 Во адъ страшный, пекелну долину?
 Охъ мнѣ на вѣки, тамо загину.

За мою безъчесностъ и сваволю,
Утратити мушу щасливую долю,
Небесное царствіе, со ангелами пѣніе,
За роскошное во свѣтѣ житіе.

Чомъ южь, человекче, на смертъ не помниши,
Але безъ уваги за свѣтомъ гонішь?
Спамнятай, человекче, остатніе дары,
Когда ты возмутъ отъ всѣхъ на мары.

Тѣмже прежде конца, душе, покай ся,
А отъ грѣховъ смертелнихъ всегда удаляй ся,
Бо врахъ хочеть того поглотити,
Кто радъ роскошне на свѣтѣ жыти.

Бодрствуй, человекче, и трезви ся,
А предъ творцемъ своимъ прослези ся,
Да милость обрати своего владыки,
Абысь могъ жыти в неби на вѣки.

И со архангели и святыхъ лики,
Абысь былъ участникъ оной музыки.
Святъ, святъ, святъ Господь владыка;
Нинѣ и присно и во вѣкъ вѣка.

Где патриарси и всѣ святыи
Будутъ ликовати в радости вѣчной.
Благословенный, на мой бракъ званый,
И в шатахъ солнечныхъ преукрашенный.

Дивное веселя духа святаго,
Уготованое презъ агнца божяго,
Которое отецъ небесный украсиль,
Гды насъ заблудшихъ прияти хотѣлъ.

Въ дѣвичой утробѣ хлѣпъ испече ся,
На древѣ крестнѣмъ принесе ся.
Евхаристія намъ преподаеть
И еремиями ся осв[я]щаеть.

Прійдите вѣрныи и приступите,
Христа глаголющаго гласъ услышите;
Ядый мою плоть и пий мойю кровь,
Имать животъ вичнии и твердую любовь.

Прійдіте вѣрныи во спасеніе,
И душъ нашихъ очищеніе.
Христось Господь рече своимъ ученикомъ:
Сія дадите всемъ человекомъ.

О, Христе, всіхъ царю, рачь намъ то дати,
Абызме могли гласъ твой услышати.
Внїйдите во радость Господа своего,
Спасителя миру, Бога нашего.

212.*)

Р. X. Ч. 30. а.

Часъ ужъ человекѣ от грѣховъ престати,
Помоли ся Богу и почни плакати:
О Боже ласкави, жалую за тоє,
Жемъ согрѣшилъ на свѣтѣ барзо много злос.

*) Р. Ш. Ч. 33:

Час бы, человекѣ, от грѣховъ престати,
Богу молити ся и щїре плакати.
О, Боже ласкавий, жалую за тоє,
Штом в свѣтѣ грѣшил барзо много злого.

Приказ твой, Боже, я грѣшний ламал ем,
В недѣлю и свято службу опускал емъ.
Ото за тоє у пеклѣ горѣти,
Бога во тройци нигды не видѣти.

О горе, горе, печелной муки,
Гда ймут грѣшника демоны в руки.
Не ест пожалованя ани теж милости,
Терпѣти мушу за всѣ мои злости.

Я грѣшний лютый, на то нич не дбал емъ,
Гды мя научали, не послушал емъ.
О волѣлъ ем ся и не народити,
Як тебе, Боже мой, грѣхом образити.

У пекло на вѣки пойдеши за тоє,
А ще ламлеш приказаня божїе.
Грѣшник лукавий на то нич не дбаєт,
Все еднако грѣшит, Христа распинаєт.

Памятай, человекѣ, на Христовы муки,
Же за тя ся дал Жїдом поганом на руки.
Про тебе дал Христос кровь выпустити,
Руку и ногу на крестѣ прибити.

Прикась твой, Боже, я грѣшни поламалъ,
В недѣлю и свято хвалу божію опускамъ,
За тоє злоє у пекли горити,
Бога во Тройци нигди не вѣдѣти.

О горе, горе, пекелніи муки,
Во огонь, сѣрку, вержуть грѣшную душу на муки;
Нѣсть пожалованя, ани тежъ милости,
Терпити мушу за вси мои злости.

Кто тебѣ виненъ, земни человекѣ,
Царство есь утратилъ, некло тя попече;
Служилъ есь свиту, тѣлу и дияволу,
За то есь досталъ пекелную долу¹⁾.

Слухати было въ церкви приказаня,
И всехъ святыхъ артикули знаня;
Тройцу святую соединяти
И чистимъ сердцемъ слатко вихваляти.

Я грѣшни люти того не слухалъ емъ,
Гди мя научали въ сердце не приялъ емъ;
Прокляти на вѣки, а то все за тоє,
Же емъ поламалъ приказаня твое.

О волилъ би емъ ся на свѣтъ не родити,
Якъ тебе Бога моего грѣхами образити;
Образилъ емъ и прогнѣвалъ емъ,
От божей ласки на вѣки отпалъ емъ.

Я за тебе мою кровь розлялъ емъ,
Руци и нози на крестѣ распялъ емъ;
Тернови винець Жиди положили
И главу мою до мозіу пробрили.

Терновый вѣнецъ Жиды положили,
А главу святую до моску пробрили.
За грѣшныхъ людій Христос то справуєтъ,
Еще за вес міръ сам ся офѣруєтъ.

Христе ласкавий, терпѣль ес за нас рани,
Уволил ес насъ з пелной ямы.
Просимъ тя, Боже, нинѣ со слезами,
Буди вседа милостив над нами.

О покай ся, земни человекѣ,
 Грѣховъ смертелнихъ, бо ты смерть посиче;
 Престань грѣшити и Бога гнѣвати,
 И матеръ Христову въ животѣ своемъ всегда вихваляти.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 33. — Р. XII. Ч. 59.

213.*)

Р. X. Ч. 31.

Чуйте, людіе, трубу господню,
 Востанте равно ко покаянiю;
 Идутъ лѣта юности,
 Приблизит ся ко старости
 Неравно вси, неравно вси.

Уже приходитъ житiю кончина,
 Ведѣлюдь¹⁾ Августина лютая година.
 Шесть на десять и дваство,
 Пройдутъ лѣта прекрасно,
 Преставимъ ся вси, преставимъ ся вси.

Рѣка огниста от Зедеома потече,
 Скуситъ огонь вшитокъ свѣтъ,
 Петръ апостоль такъ свѣचितъ,
 Всимъ равно, всимъ равно, всимъ.

Позрiй²⁾, чловече, на твои лѣта,
 Жесь не по правди уживаль свѣта;
 Покай ся ужъ, чловече,
 Бо смерть на тя притече
 С косою, с косою.

Езекiиль пророкъ тое предкладаеть,
 О конецъ живота всихъ напоминаеть;
 Во глави седмой говоритъ,
 Житiю конецъ, такъ мовить,
 Всимъ равно, всимъ равно.

Августинъ святой то намъ говоритъ:
 Такъ творь за живота, то намъ всимъ мовить,
 Якъ бисъ твориль при смерти,

*) Р. XII. Ч. 60: 1) дедѣлють (ведлуг); 2) позри.

Кедь ужъ маєшь умерти,
Тогда не маєшь часъ творити.

Ко Маріи дѣви, скорой засгупниці,
Вси прибигаємъ к великой патронци.
Со святыми моли ся,
Со Давидомъ змилуй ся
Надъ нами, надъ нами.

И мы тешъ к теби прибигаємъ,
Ратуй насъ, матко, до тебе волаємъ;
Рачъ намъ быти патрона,
Матко наша премила,
Всимъ равно, всимъ тебе молящимъ.

И рачъ умолити за насъ сина своего,
Бы насъ рачиль прияти до царства своего;
Абы намъ булъ милостивъ
И грѣхи намъ опростиль
Всимъ грѣшнимъ, всимъ грѣшнимъ, всимъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 60.

214.

Р. X. Ч. 83.

Два расъ ослѣпъ, кто на смерть не памятаеть,
Два расъ ослѣпъ, кто по смерти устати не чаеть,
Посмотри мой другъ,
На солнечни крухъ,
Вечеру суцу заходить,
По утру восходитъ
Такожде и ти пойдеши во тойже слѣдъ.

Иди на поля, посмотри стеблъ и нѣви
И што дѣлають изъ твоими засиви;
Гниють зимою,
Растуть весною,
Такожде и ти истлѣнешъ,
Послѣ же оживешъ
По предному цѣли.

Воставъ иногда четверодневни Лазаръ от гроба смердяци,
Скоро услыша гласъ Христа своего животворящи;
Той же самъ и тонъ

Изидите вонъ,
 Воструби трубою
 Архангель грозною
 Всихъ насъ возивающихъ на суть.

И што било би, аще би грѣшни на суть не встали би,
 Оставили би ся благи безъ мзди,
 Грѣшнии безъ қари оставили би ся би;
 Будеть убо часъ,
 Тогда кажди в насъ,
 Возприметь мзду, муку,
 Цѣли отраду, кажди по своему,
 По своему дѣлу.

215.

Р. VIII. Ч. 36.

Пович те ми, соловие, правду,
 Где я своего Спасителя найду?
 Ой щили на гори, щили на долипѣ,
 На крижови висить древленѣ.

О идоли, треба васъ миняти,
 А на горахъ треба умирати.
 С горе небесныхъ на земную трону,
 Ступаеть Христось на нашу подѣиору.

На полудне слонце наступаеть,
 На праці Христось спочиваеть.
 О голубе, не дармо гуркаешъ,
 Лубо пананцку смерть оповида[еш]ъ.

Иташкове жалосне спивають
 Божие, матко, о жалосне умливають.

Апостоли от Христа отбигли,
 Ди Христовъ муки увидили.
 Петръ приходитъ, слеза прившли,
 Дворъ Каяфовъ скоро омивши.

Повимъ: не вимъ сего человека,
 Не дамъ о нѣмъ жадного отвита.
 Христось своимъ ученикомъ рече:
 Нехай ко мнѣ Петръ скоро притече.

Гди алахъторъ скоро возгласивше,
Петръ и Яковъ слезами умивши,
Мовить Христосъ, визваль оцовъ муки,
А тоє місце дають Жидомъ в руки.

Богу погрибъ голосить цилую ношъ,
Соловиє спивають на крестъ.
Христосъ на крестѣ умираеть.
С креста зняли, во гробъ положили,
Камениємъ запечетовали.

216.

Р. X. Ч. 84.

Плачу ся и ужасаю ся,
Єгда онъ часъ помишляю.
Гди придетъ судія правдиви,
Во Божестви своєи слави,
Суть справедливыи судити
И страшни декретъ творити.

Тогда земля потрясе ся,
Каменіє распаде ся,
Такъ тешъ небеса погибнутьъ,
А звизди на землю спадутьъ,
Рѣка огненная потечеть.
И всю тварь до себе пожреть.

Ангели въ труби затрубятъ,
Мертвия от гробовъ во[з]будятъ;
Охъ якъ велики страхъ будетъ,
Гди самъ Богъ на суть сядеть,
Книги будутъ отворени,
Сирави наши предречени.

Охъ якъ возримъ на судію,
Яки отвить дадемъ єму,
Когда страшній гласъ услышимъ,
Послѣдни декретъ дастъ грѣшнимъ:
Идите тамъ проклятти,
До тми и муки вичнои.

Тамъ вамъ плачь и скрежетъ зубый,
Червь люта и огнь неугасими;

Тамъ вамъ пропасть и мука вѣчна.
 Того насъ рачь заховати,
 До тихъ мукъ не отсилати,
 Боже, от Дѣви рождени,
 И ко кресту пригвождени.

И вамъ вшиткимъ за вислугу,
 Котрій сте ся туй вишли, тѣло мое землею покрити,
 До страшнаго суди ту мнѣ треба бити.
 За погребеніе, Боже, вамъ дай всимъ доброе здравіе,
 А по смерти царство небесное.
 Алилуя, алилуя, алилуя, слава теби, Боже.

217.

Р. X. Ч. 32.

Южь иду скапливе,
 Дай же, Боже, щасливе,
 З дочасного свѣта
 Нескончани лѣта — южь иду.
 Запригамъ дочаснихъ,
 Пять смисловъ тѣлеснихъ,
 Котри мя до злаго
 Ведуть жиющаго — запригамъ.
 Напередъ очи перхливи
 И уха слихливи,
 Бо злого слухали и злого смотрили,
 Аби ся справили — предъ Богомъ.
 Йдутъ изъ руками,
 Йдутъ изъ ногами,
 Бо ты сгрѣшили,
 Аби ся справили — предъ Богомъ.
 Збойници на мя застоятъ,
 На злобу мя гонятъ,
 Свѣтъ, пекло и тѣло
 И грѣховъ не мало — заходитъ.
 Страхъ мя подражнаго,
 Здѣтъ грѣшнаго,
 Же я предъ судію
 Такъ справедливаго — южь ста-
 [вамъ.]

Лежь вични оборона,
 Всего свѣта творца,
 Храни мя от злаго,
 Южь я предвичнаго — южь ста-
 [вамъ.]

Шатанъ зазросливи,
 На то барзо хитливи
 И пропануеъ
 И оштигуеъ.
 Сваволу у молодости
 И упочливости,
 Не престаеъ злого
 Ст[в]ориня онего — величаеъ.

Наймиленши Боже,
 Твоего приказаня,
 Ласкавъ твоихъ невдячнихъ
 Сваволи безълични преступилъ.

Творче мой предвични,
 Я человекъ всеетечни;
 Прому отпуетъ вини
 Не прегину руни — грѣшнаго.

Боже, для моего
 Кровь с тѣла твоего
 Вилялъ есъ для люди,
 Лечъ діаволь люти — обвинуль

Лечь королевна неба,
Твоя тешь потреба,
Поважной причини, [грѣшни.
Былъ не моголъ мукъ вины — я

До сина своего,
Бога предвичнаго,
Абы мя грѣшнаго
Милосердыяъ его — покривала.

Нехъ ся непраца
Нивочъ его праца,
Причинъ ся, Маріе,
Нехай пекло мене — челоуѣка.

Юшъ зла шентенція,
Иде крестъ межи нами,
Такъ вѣстануль бы в неби,
Хвалили бы тебѣ — на вики.

А діяволь рачачѣ
И проклинаючи,
Отступилъ насъ трану,
Я узаль коруну — вичности.

Спивамъ Богу моему,
Створителю своему:
Святы, святы, святы,
Нигда не пояти — Богъ вични.

Тому честь и слава,
Же емъ ся достала
До неба вишняго,
Милосердыяъ его — угодна.

Правимъ было страху,
Колимъ заробила
На пекло горуце,
Бо тѣло жиюще — грѣшило.

Лечь, милостивы Боже,
Я створеня боскоє,
Отпусти ми грѣхи,
Дай зажити потѣхи — на вѣки.

Дайже, Боже, каждому,
Свѣтѣ жиющему,
Звитажити шатана,
Бога мати за пана — на вики.

218.

Р. X. Ч. 85.

Южъ ми пришоль часъ до гробу ступити,
Терасъ я ся мушимъ з вами разлучити.
З вами разлучити,
Во земю ступити,
От неи сомъ создани
И до неи позвани.
Што емъ ту согрѣшилъ на семъ марномъ свѣтѣ,
То я терасъ мусимъ судыи отвѣтъ дати.
Боже добротлѣви,
Будъ ми милостивѣ,
Прости ми вся грѣхи,
А и мои вѣнѣ.

А вѣ, приятели, добри памнятайте,
Бо вѣ терасъ зо мя добри прикладъ мате;

Охъ южь ми вѣбила остатня година,
 Южь ми не помага ни жадна родина.
 Оставайте здрави в сѣту живущи,
 В сѣту живущи а и ближни с ними.
 От Бога благодать на васъ оставляю,
 Ту дочасномъ вѣку, да здрави будете,
 Котори во остатной годинѣ за мною ся трудите.

219.

Р. X. Ч. 86.

Юшь преселим ся от васъ во свѣта марного,
 Терась приходяю до живота вичнаго.
 Охъ позрѣ, о человекѣ, на вся послѣдняя, по заслуги твои,
 Яка будетъ заплата твоя.
 За добрая дѣла примеша благая,
 Котри ти предложить животу конечная.
 А за злая дѣла достапеша нещасливая,
 Когда наидеть смерть на тя немилосердная.
 Берте соби прикладъ всѣхъ ту, приятели,
 Также послѣднему часу всѣхъ служителѣ.
 Зохабте лукавство а и фалечности,
 Бижите ко правдѣ такъ и любостѣ.
 Зо землѣ авъ естемъ и во землю ся возвращаю,
 В сѣту живущи Богу васъ поручаю.
 Тыи, Господи спасителю, откупѣль еси душу мою,
 Прими ю ко себѣ до вичнаго раю.

220.

Р. X. Ч. 87.

Заплатилъ я емъ южь цилому животу,
 Терась я положилъ тѣлесну тяготу,
 Откаль емъ створени лежу у тимъ праху,
 Вѣжду чармну землю.
 На тимъ марнимъ свѣтѣ, котри зоставате,
 Сей конецъ и вашъ будетъ, што на мнѣ видѣте.
 Ту царямъ и краломъ коруни спадають,
 До землѣ складають всѣхъ ту мои сѣлѣ,
 Будуть въ земнѣхъ мрежахъ, покля сей свѣтъ стоить,
 У терашнихъ часохъ чекати ту буду,
 Судю страшнаго, спасителя своего.

Охъ, Ісусе, не позирай на животь крехкости,
 Але ти позирай на распятя сятости;
 Воскреси мя на радость с тѣломъ моимъ кости,
 До вѣчной радости, амѣнь.

221.

Р. X. Ч. 89.

О немилостивая смерте,
 Што емъ ти превинилъ,
 Же з' причини стрили на мене
 Спустила есь — руци свои

Млади мой лѣта,
 Єсь ми завѣдѣла
 И немилостиви стрили на мя,
 Чемъ ужъ испустила?

Прочтось не чекала,
 Болшей мой верстви,
 А нѣнѣ разлучаешъ мя
 От братовъ и сестри.

Нынѣ емъ починалъ,
 В любви з ними жити,
 А тишъ з ненависти
 Отдаешъ мя в земли.

Ви невиность мою
 Все добро знаете,
 Же иду безъ грѣха в небо
 Всимъ еть послушайте.

Я васъ, отецъ мой и ви мати моя,
 Мушу оставити,
 В молодихъ моихъ, в лѣтахъ!
 Огъ, мусимъ я в темномъ гроби
 [жити.

Я васъ, отецъ мой и ви мати моя,
 Васъ препрошаю,
 У чимъ емъ вамъ превинилъ,
 А опростите ми, молю.

И за вашу ласку,
 Котру есте ко мнѣ мали,
 Смирено я вамъ дякую
 И во гробъ ся вселяю.

Не позналъ емъ ликости,
 Ні свицкой марности,
 Єще ушь от нынѣ
 Погніють мои кости.

Протось не чекала,
 Болшей мой верстви,
 А минѣ разлучашъ
 От братовъ и сестри.
 О немилосердна смерте,
 Отдаешъ мя в земли.

Дай вамъ, Боже,
 Всимъ доброе здравіе,
 Щасливое житие
 И смертъ щасливу,
 И в царствіи небеснимъ
 Коруну вѣчную.
 Алилуя, алилуя, алилуя,
 Слава тебѣ, Боже.

222.

Р. X. Ч. 90.

Прелестъ дияволска Адама прелестила,
 Щасливість отняла, пустаго лишила.

Такъ мене изила смертъ немилосердная,
 У молодомъ вѣку до гробу зложила.

Любиме родиче, ко вамъ я волаю,
Ту дочаснимъ вѣку, здравля вамъ винчую.

Такъже креснимъ отцемъ сіе то желаю,
А с тамтѣй страни гроба, да будете у небесномъ раю.

Любима родино, всѣхъ васъ напоминаю,
Брата и сестри мои, сіе вамъ желаю :

Ту здрави здравствуйте, другъ друга любуйте,
На смерть памнятайте, а не согрѣшайте.

А вамъ вшиткимъ за висулугу, котри ми чините,
Во остатной годѣнѣ за мною ся трудите.

Ту дочаснѣмъ вѣку, да здрави будете,
А по смерти в неби радость обтягнете.

223.

Р. X. Ч. 3.

Фалшивая юность, зрадлива фортуна,
Служить человекѣку во молодомъ вѣку.

Теперь оставила, бо сила похибила,
Старость человекѣка к земли прихилѣла.

О витри бурнии! бистро подувайте,
Серце фрасовливе во мнѣ охлаждайте.

Дай ми твою милость, Боже справодливи,
Быи завше хвалили за ся фрасовливи.

О роскоши мои! десте ся подѣли?
Озда у Дунаю велкомъ потопили?

Теперь о старай ся, кажди человекѣче,
Же ты смерть страшная — не знашь где — поспиче.

Где ужъ оберну ся, слези виливати
И за грѣхи мои горенко плакати.

Чомъ ся не возплачешъ, грѣшни человекѣче,
Ужъ приходитъ конецъ, не мошь жити далши.

И плачь не поможетъ, где смерть на ты придетъ,
Жаль велики въ серцу в той часъ ся з нѣмъ знайдеть.

Смутна душе моя, чомъ ся не возплачешъ,
Ужъ житию конецъ, де ся ти повернешъ ?

Ужъ приходить время до гробу ити,
Ужъ не буду в свѣтѣ якъ орель лѣтати.

Гойность не поможетъ и велке богатство,
Лемъ штомъ добро творилъ, вкажетъ ся ми вшитко.

Лѣпше би ся було на свѣтѣ не родити,
Якъ ту на семъ свѣтѣ не побожно жити.

И такъ лѣпше було на свѣтѣ не родити,
Якъ не готовому на други свѣтѣ ити.

Албо вродивши ся, дорасъ в землю ити,
Аби на семъ свѣтѣ грѣхи не полнити.

Страшно ми тамъ буде предъ судию стати,
І на лице его святе позирати.

Тамъ ся ми покажетъ вси учинки мои,
Зли и добріи, вси предъ очи мои.

Тамъ ся ми покажетъ дочасне житие,
Якъ емъ ту провадилъ, — вкажетъ писание.

Не поможетъ ми тамъ ни отецъ, ни мати,
Лемъ што добро творилъ, будетъ ратовати.

Господи Боже мой, буд ми добротливи,
Прости ми вси грѣхи, будь ми милостиви.

Паралелі: Пор. Ч. 74.

224.

Р. X. Ч. 91.

Прекрасна есь яръ, каждій стваромъ ся розвиваеъ,
Жалобу зверзуеъ, в радость ся облечеъ ;
И с теи то надѣи, же овецъ донесеъ,
Изъявѣномъ своимъ радость всѣмъ донесеъ.
А затимъ от грознои хвилѣ виторъ на него задуеъ,
Оставиъ го квитокъ и радость весела...
Такъ мене избила смерть немилосердна,
У молодомъ вѣку до гробу зложила.
От Бога благодать на васъ оставляю,
Любими родиче мои, Богу васъ поручаю.

Ту дочаснимъ вѣку здрава вамъ вѣнчую,
 И по смерти в неби вамъ царство желаю.
 А вамъ вшиткимъ за висулугу, котру миѣ чините
 Во остатной годѣнѣ за мною ся трудите.

225.

Р. VIII. Ч. 29.

Здравствуйте вси,
 На многая лѣта,
 Лѣта, лѣта, лѣта,
 Безъ злаго навита.
 Да изволитъ дѣва,
 Пречистая мати,
 Вамъ здравствовати,
 И много животь дати.

За здравие того,
 Кой любитъ кого,
 На погибель тому,
 Кто завидитъ кому.
 Вивать, вивать, вивать,
 На многая лѣта,
 Лѣта, лѣта, лѣта,
 Безъ злаго навѣта.

УВАГА. При порівнюваню текстів належить іще узгляднити отєї паралелі віршів з Почаївського Богогласника, пропущені на своїм місці:

Угороруські дух. вірші. Число:	Почаївський Бого- гласник, 1790. Число:	Угороруські дух. вірші. Число:	Почаївський Бого- гласник, 1790. Число:
9	=	28	101
12	=	34	121
13	=	218	128
29	=	61	129
30	=	70	131
33	=	77	153
41	=	216	163
48	=	201	184
50	=	206	205
61	=	37	210
72	=	239	214
			100
			32
			39
			40
			41
			82
			106
			111
			205
			181
			238

Крім того подаю тут повні назви тих книжок, яких уживав я при порівнюваню текстів тільки в скороченю: 1) Cithara Sanctorum. Pjsně duchownj, staré y nové, kterýchž cýrkew křest'anská při výročnjch slavnostech a památkách, gakož y we wsselikych potřebách swých, obecnich y obzvlásstnjch, s mnohým prospěchem vžiwa; k obecnému cýrkwe boží vzdělání, někdy shromážděné a vydané od kněze Girjka Třanowského, služebnjka Páně při cýrkwi swato-mikulášské w Liptowé. W Presspúrku, 1790. 2) Богогласникъ содержащій пѣсни благоговѣйныя і т. д. Второе исправленное издание. Львовъ, 1886. Типомъ и иждивеніемъ Института Ставропигійского. 3) Богогласникъ... і т. д. Въ святѣй чудотворнѣй Лаврѣ Почаевскѣй. Лѣта от Рождества Христова 1790.

4) Карпато-руське письменство XVII—XVIII вв. Написав др. Ів. Франко. У Львові, 1900. (Відб. з „Записок“ т. 37—38). 5) „Записки“ т. XV і XVII. Пор. статю: Співанник з початку XVIII в., приладив до друку М. Грушевський. 6) Коляди или пѣсни на Рождество Христово і т. д. Львовъ. Типомъ и накладомъ Ставроп. Института. Управитель типографіи О. Данилюкъ. 7) Коляди і щедрівки і т. д. У Львові, 1900. Коштом і заходом тов. „Просвѣта“. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. 8) Малый пѣснословецъ или сборникъ пѣсней во честь и славу Преч. Д. Маріи. Зъ типографіи М. Вѣлоуса въ Коломыи, 1885. 9) Polskie pieśni katolickie od najdawniejszych czasów do końca XVI wieku. Zebrał Mik. Bobowski. W Krakowie, 1893. Nakładem Akademii Umiejętnosci.

Покажчик пісень,

розложених на час, в яким співають ся.

Різдво: Ч. 1—7; 99—117.
 Богоявленє: Ч. 8—10; 118—119.
 Стрітенє: Ч. 11; 120—121.
 Неділя блудного сина: Ч. 12.
 Великопїстні: Ч. 13—15; 122—123; 128.
 Шуткова неділя: 16—17; 127.
 Страстні: Ч. 18—25; 124—126; 129—137.
 Великдень: Ч. 139—144.
 Томина неділя: Ч. 26; 138.
 Вознесене: Ч. 27—28; 145.
 Тройци день: Ч. 29; 146.
 Преображенє: Ч. 30; 147.
 Воздвиженє Ч. Х.: Ч. 31; 148—149.
 Зарваницький Ісус: Ч. 32.
 Псалми Ісусови: Ч. 33; 150—151.
 Розмова Христа з Богородицею: Ч. 152.
 Зачате Богородиці: Ч. 34.
 Різдво Богородиці: Ч. 153—155.
 Воведенє: Ч. 35; 156—157.
 Благовищенє: Ч. 36; 158—159.
 Успенє: Ч. 37; 160—164.

Покров: Ч. 38—39.
 Пісні співані підчас подорожі на відпуст: Ч. 198—202.
 Загальні пісні богородичні: Ч. 40—42; 170—197.
 Керестурська Богородиця: Ч. 165.
 Повчанська Богородиця: Ч. 166—169.
 Сиропусна неділя (Адам і Ева): Ч. 43—46; 203.
 Сьв. Михайло: Ч. 47; 204.
 Сьв. Ілля: Ч. 48.
 Сьв. Іван: Ч. 49—50; 205—206.
 Сьв. Петро і Павло: Ч. 51—52.
 Сьв. Николай: Ч. 53; 207—208.
 Сьв. Юрий: Ч. 54; 209.
 Три свята: Ч. 55.
 Сьв. Василь: Ч. 56; 210.
 Лазар і богач: Ч. 57.
 Плач на чужині: Ч. 58.
 Зазив до духовного: Ч. 59.
 Пісня на похороні єпископа: Ч. 60.
 Пісні при мерці: Ч. 61—98; 211—224.
 Многолітє: Ч. 225.

Азбучный показчик пісень.

	Число.	Стор
Агнице страчена, душе зармучена	134	172
Ангель пастыремъ мовиль	5	24
А певаймо писмици, от Маріе дѣвици	171	212
Архангель Гаврииль принесъ гласъ Маріи	158	198
Архангели з неба пришли до Богородицы	37	53
Архангели з неба пришли до Богородици	160	201
Ach jak smutni jest život človeka	90	101
Ахъ я matka зармучена, что мамъ учинити	123	157
Ах, пора приходить, треба умирати	72	86
А смерти окрутна, а не милостива	87	98
Ахъ смерти окрутна, а не милостива	86	98
Ach človeče, na sebe pamjataj	89	100
Бес часу я умыраю, брата моѣ мѣлѣ	71	85
Бетлегемскі пастушкове ту придѣте	1	22
Благовѣстите днес радост всему міру	39	56
Благодатныя органы, гуслѣ духа святаго	55	69
Богородице дѣво, упованіе христіаномъ	120	154
Богородице, вѣрнимъ оборона	180	220
Богъ и Господъ всего свита	114	149
Богъ во Сионѣ чудами сияеть	146	188
Болит мя, болит, смерть ся являе	96	108
Буди восхвалена от всехъ родовъ земнихъ	179	219
Буди восхвалена, ти мати небесна	197	238
В день божого народженя	106	144
Величай, душе моя, пречистую панцу	157	198
Велимъ гласомъ и ужасомъ днесъ, Давиде, возыграй	147	186
Весели нам день днесъ насталь	143	181
Весели ся, красная пустыне	205	246
Веселте ся, радуйте ся вси вѣрніи	139	177
В златокованную трубу днесъ вострубите	31	47
Взыде Богъ к высокой горѣ	27	44
Вже прѣшовъ часъ, лишаю васъ	67	78
Витай дѣтя малое	103	142
Витай, о дѣво Маріе	165	208
Вифлемеи тайна ся взявила	113	149
Высокии органы, вси васъ хваляемъ	52	66
Возърыдайте всѣ и възъплачите	60	72

	Число.	Стор.
Воскрѣсь Ісусь отъ гроба	144	182
Восплачте ся и възрыдайте	64	77
Воспойте согласно пѣснь нову прекрасно	177	217
Вострубите в трубы и псалмогласы	34	51
Во успеніе предстаєть	162	204
Вселеный свѣте, людіе страны	184	226
Все языцы воспещите руками	102	141
Всѣ притомнѣ взирайте и на то памятайте	75	90
Всталъ панъ Христосъ зъ мертвыхъ нинѣ	142	180
Где ся спѣшишь, Іосифе, барзо сквапливе	109	146
Гди Богъ Адама изтворилъ рукома	46	61
Гдѣ Богъ Адама створилъ рукома	203	244
Гди Христосъ Спаситель малъ ся народити	110	147
Гойне выхваляйте, вѣрныи воспойте	209	250
Голубе, голубе, то красно гуркаєшь	82	95
Голубе, голубе, то красно гуркаль єс	83	96
Горе челоувѣку, тѣлу служащему	63	76
Горы, холмы, дубравы, лѣстїе, цвѣты	53	67
Гори сладость искапайте	108	146
Гори сладость искапайте, все людіе возиграйте	207	249
Горѣ, горѣ душе моя, ко творцу своему	62	73
Да прїидеть всему миру радост	36	52
Два расъ ослѣпъ, кто на смерть не памятаєть	214	257
Дивни твоя тайни, чистая, яви ся	186	228
Дѣво, мати преблагая, ти царице пречистая	183	224
Дѣтятко ся намъ народило	116	152
Днесъ благодать насъ собираєть	127	164
Душе моя грішная, востани раненько	21	38
Душе Христова освяти мене	151	192
Ей паненка, миленего синка	107	145
Жалость на крестѣ пауєть	135	173
Заплатилъ я ємъ южъ плочому животу	220	262
Здравствуйте всеи, на многая лѣта	225	266
З ємпировъ горныхъ Богъ ся зъявляєть	148	187
Иже совершивый смотреніе	145	183
Излияй ся благодать отъ усть твоихъ, отче	56	69
Излияй ся благодать во устнахъ твоихъ, отче	210	251
Исполни ся небо и земля чудєсь твоихъ, царице	173	213
Исполни ся небо и земля чудєсь твоихъ, царыце	188	229
Истинная весна, Георгіе, наста	54	68
Источникъ духовный, радости исполненный	29	46
Источныкъ слезы разливайте ся	73	87
Идутъ лѣта з сєго свѣта	65	77
Іерусалимъ градъ святыи Сїонъ	28	45
Іалій на мя, Боже, со небесе росу	13	30
Іорданъ рѣко, уготови ся	9	28
Істочнице благодати, о Іліе в небо взаты	48	63
Ісусе, царю распятый на крестѣ древяномъ	20	38

	Число.	Стор
Исусъ Христосъ крижовани	133	171
Исусъ Христосъ з мертвыхъ всталъ	141	179
Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni	91	102
Каждый человекъ слухай уважно	98	110
Кая проникаеть, во церковь ступаеть	156	196
Кедъ ше Исусъ Христосъ на нъебо вибералъ	152	192
Ко твоей святѣй иконѣ	167	210
Крестъ Господень ублажаемъ	14	31
Крещаетъ ся Владика въ Иордани	8	26
Крикните, ангели, на небеси согласно	111	147
Ликуй днесъ, Сионе, возиграйте горы	101	140
Маріе, родичко божия	194	234
Марія дѣва намъ породила	104	143
Марія подъ крижомъ стала, жалосне плакала	122	155
Маріе, родичко божая	200	242
Маріе, святая Богородице	201	243
Маріе, тѣла нашего исцеленіе	202	243
Маріо, Маріо, красна раньша звиздо	191	232
Мати дѣво наша, пано Маріе	189	230
Матко божа и сина, ти едина дѣвице	192	233
Михаиле! Кто яко Богъ? Велики возопѣлъ ес	47	62
Народзело ше намъ пахолатко	117	152
На рѣкахъ сияюще горка Вавилона	12	30
На Ѡворѣ преобразъ ся Исусъ Христосъ славно	30	47
Ніколае святителю, мирликийскій учителю	208	249
Нова радость стала, яко в небѣ хвала	115	151
О безумный человекъ, що ты думаешъ, гадаешъ	69	80
О Боже ласкавый, отче безконечный	78	92
О Боже ласкавый, отче бесъконечный	79	93
О Боже мой милостивый	24	42
О Боже, отче небесни	136	174
О все створеня, по умершомъ пану	19	37
О все суетного свѣта	93	105
О всесуетнаго свѣта	94	106
О грѣшный человекъ, памятай на себе	23	41
О дѣвице пречиста, мати благословеная	125	161
О древо преблаженое	149	190
О жалосна, зармучена, нещаслива хвильо	92	104
О Исусе пораненый и на крестѣ умереный	137	176
О мати, дѣво святая	40	57
О мати, дѣво чистая	185	227
О Маріе повчанска, ходанце наша	168	210
О Марія, панѣ красна, о Марія, Марія	195	236
О немилостивая смерти	221	263
О пресвятая Маріо, о пресвятая Богородице	199	241
Органы играйте, Петра величайте	51	65
О смерти, смерти, чомусь такъ страшлива	84	96
О смерти округна, а не милослива	85	97

	Число.	Стор.
О smerti okrutna, a ne lytostiva	88	99
Оставай ту здрава, пречистая дѣво	197	239
О страхъ сердце проникає	70	83
От востока восыявыі звѣзда яснаі	7	25
От Галилея Христось ко Йордану	119	153
О широкий свѣте, нѣкъде в тобѣ жити	66	78
Охъ ми тяжкый жалъ, не малый	58	70
Памят твоя праведная ест со похвалами	50	64
Пасътырю душевныі, ты поле избраныі	59	71
Плакал ся Адамъ под рѣем	44	59
Плачи, душе, рыдай горе	77	91
Плачи, душе, рыдай горе	61	72
Плачите ся сердца мои зольницы	41	57
Плачите сердца моего зѣница	15	31
Плачу ся и ужаесаю ся	216	259
Пович те ми, соловіе, правду	215	258
Повче граде весели ся, благодат во теби яви ся	169	211
Повѣчь же ми, соловіе, правду	130	167
По востании твоємъ, Христе	26	43
Подякуйме Пану Богу	22	39
Под твой покровъ прибигаємъ, пречистая дѣво	175	215
Подъ твой покровъ прибигаємъ, пресвятая дѣва	176	215
Помышляю окаяный азъ	211	252
Посланъ бысть архангелъ Гавріилъ	159	199
Погъ твой плащ ся утѣкаємъ, о дѣво Маріе	42	58
Похвалу принесу слаткому Іесу	150	191
Предивна новина настала	3	23
Предста царица на високомъ тронѣ	38	55
Прекрасна ест ирѣ, каждій стваромъ ся розвиваетъ	224	265
Прелестъ дияволска Адама прелстила	222	263
Пречистая дѣво мати, небесна царице	164	207
Прійшоль часъ мой того лѣта	95	107
Радость велія нынѣ яви ся	154	193
Радуй ся, вселеная похвало	198	240
Радуй ся зѣло, дщи Сіона	16	32
Радуй ся, Маріе, небесна царице	166	208
Радуй ся царице, наша заступнице	181	222
Радуйте ся, ликовствуйте	140	178
Радуйте ся вси людіе	155	195
Радуйте ся ангеломъ лики	163	206
Размышлявъ себѣ Адамъ, чого бы ся добре звѣдалъ	45	60
Размышляй о себѣ, о чловече каждый	97	110
Роды земный, соберѣте ся	32	49
Руже сличная, дѣво святая	182	223
С Богомъ останъ, охъ Маріе	170	211
Свите велми и приемли	153	192
Свѣтлая зорнице, утрения деннице	35	52
Свѣтло днесъ ликуймо, псалми восклицаймо	121	155

	Число.	Стор.
Святый великій пророче, Іоане предтече	49	64
Селени свите, людіе страни	190	231
Син божи ся намъ народилъ	105	144
Сынъ божий ся намъ народилъ	2	22
Скуния всезлатая, ковче завѣта	6	25
Слава во вѣшнихъ Богу, воспойте людіе	99	139
Смотръ грѣшнице, человекѣ, на распяты Хрѣстово	25	43
Торжество днесъ вси воскликните	191	203
Третаго дня сталь створитель	138	176
Тройце святая, Боже ласкавый	10	29
Уже ся часъ приближае	68	80
Уже Пилать подпишеуть	132	170
Ушъ иду до гробу темнаго, смутнаго	81	94
Фалшивая юность, зрадлива фортуна	74	89
Фалшивая юность, зрадлива фортуна	223	264
Хвалень Іесусъ, хвалень Іесусъ, дѣвицо	172	213
Хвалимъ тя вси сгодне, збранный воєводе	204	245
Хвалите Господа съ небесъ	33	51
Ходилъ Адамъ по раю	43	58
Хрстіяне плачите, смутне вси приступите	126	162
Хрстіяне, по всемъ свѣтѣ пойте весело	174	214
Хрстіосъ Господь свѣтитъ ся	118	153
Хрстіе, царю справедливи и Господи терпеливи	129	166
Царская порфира прозябаетъ	11	29
Царя благаго, царици, пречистая владичице	193	234
Царю Хрстіе, пане мили	128	165
Цорко сіонска, днесъ весели ся	17	34
Часть радости, веселости свѣту насталь нынѣ	4	23
Часть ужъ, человекѣ, отъ грѣховъ престати	212	254
Человѣкъ небесный, земный ангель стаетъ	206	248
Человѣкъ единъ богачъ былъ	57	70
Чистая Богородице, грѣшнымъ людемъ помощнице	178	218
Что мы человекѣ? Бсмы и съчезаемъ	76	91
Чудна вси, помощнице, пречистая мати	187	229
Чуйте, людіе, трубу господню	213	256
Шедше тріе цари ко Хрстіу со дары	112	148
Яй любезна матко, у тихъ великихъ мукахъ	124	158
Бгда придетъ конецъ вѣка	100	139
Южъ иду до гробу смутнаго, темнаго	80	94
Южъ иду сквапливе, дай же, Боже, щасливе	217	260
Южъ ся Жыды изобразилъ	18	36
Южъ ся декретъ подпишеуть	131	168
Южъ ми пришлоъ часъ до гробу ступити	218	261
Юшъ преселимъ ся отъ васъ во свѣта марного	219	262

В книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, пл. Чарнецького 26,
можна дістати отсі праці В. Гнатюка:

Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Т. I—III. (Етнографічний Збірник, т. III—IV і IX, ст. XX+236, VІІ+254, IV+284, вел. 8 ^o . Т. III містить легенди і новелі, т. IV казки, байки, оповідання про історичні особи, анекдоти з північних угороруських комітатів; т. IX містить прозові оповідання з північно-західних угороруських комітатів і пісні з Бачки). Кождий том коштує 3 кор., всі разом	9— кор.
Угороруські духовні вірші. (Відбитка з „Записок“ т. XLVI—XLVII і XLIX. Містить не знані ще духовні вірші, вибрані з рукописів найденіх у північній Угорській Русі та в Бачці і Сримі; подані тут теж докладні описи рукописів). Ст. 266, вел. 8 ^o . Ціна	2 50 „
Руські оселі в Бачці (в полудн. Угорщині). (Відбитка з „Записок“ т. XXII. Містить опис життя тамошніх колоністів). Ст. 58, вел. 8 ^o . Ціна	1— „
Причинок до історії зносин Галицьких і Угорських Русинів. (Відбитка з „Літ.-Наук. Вістника“, кв. IX, 1899 р. Містить між иньшим виїмки з листів Угор. Русинів, писаних до автора). Ст. 16, вел. 8 ^o . Ціна	—20 „
Hungarico-Ruthenica. (Відб. з „Записок“ т. XXVIII. Містить рецензію на 4 книжка). Ст. 13, вел. 8 ^o . Ціна	—20 „
Русини Пряшівської епархії і їх говори. (Відб. з „Записок“ т. XXXV—XXXVI. Містить історичні, статистичні і побутові відомости про тамошніх Русинів та взірці їх говорів). Ст. 70, вел. 8 ^o . Ціна	—70 „
Словаки чи Русини? (Відб. з „Записок“ т. XLII. Містить огляд літератури про Русинів Пряшівської епархії і колоністів у Бачці і Сримі та докази їх руського походження). Ст. 82, вел. 8 ^o . Ціна	—80 „
Словацький опришок Яношік в народній поезії. (Відб. з „Записок“ т. XXXI—XXXII. Містить історичні звістки, народні оповідання та пісні про Яношіка). Ст. 50, вел. 8 ^o . Ціна	—50 „
—	
Галицько-руські анекдоти. (Етнографічний Збірник, т. VI. Містить народні анекдоти про різні суспільні верстви, про різні народи, історичні анекдоти, міхтавязиди, небилиці і анекдоти про дурнів). Ст. XII+370, вел. 8 ^o . Ціна	4— „
Галицько-руські народні легенди. Т. I. (Етнографічний Збірник, т. XII. Містить біблійні легенди старого і нового завіта, легенди про святих та про недовірків і чарівників). Ст. XII+216, вел. 8 ^o . Ціна	3— „
Лірники. (Відб. з „Етн. Збірника“, т. II. Містить звістки з побуту лірників, словарець їх жаргону і їх пісні). Ст. 76, вел. 8 ^o . Ціна	1— „
Легенди з Хітарського збірника, I полов. XVIII в. (Відб. з „Записок“ т. XVI. Містить 9 легенд із рукопису віднайденого в Хітарі, Стрийського пов.). Ст. 33, вел. 8 ^o . Ціна	—35 „
Польські етнографи про Русинів (Відб. з „Записок“, т. XXXI. Містить рецензію на 3 етнографічні збірки, зладжені Поляками). Ст. 16, вел. 8 ^o . Ціна	—20 „
Кушнірство у Галичині. (Відб. з „Матеріялів до укр. р. етнології, т. I. Містить опис кушнірської роботи між народом, із рисунками. Ст. 10, вел. 8 ^o . Ціна	—10 „
Народна пожива і спосіб її приправи у східній Галичині. (Відб. з „Матеріялів до укр. р. етнології, т. I. Ст. 14, вел. 8 ^o . Ціна	—15 „
Ткацтво у східній Галичині. (Відб. з „Матеріялів до укр. р. етнології, т. III. Містить опис ткацької штуки між народом, із рисунками). Ст. 14, вел. 8 ^o . Ціна	—25 „
Переклади:	
Старохристиянські легенди. Із книги „Народовішаніє“. Вибрав і переклав В. Гнатюк. (Видане тов. „Просвіта“, ч. 259). Ст. 32, мал. 8 ^o . Ціна	—20 „
М. Костомарів Письмо до видавця „Колокола“ з передмогою М. Драгоманова. (Літер.-Наукова Вібіотека. Ч. 33). Ст. 40, 16 ^o . Ціна	—20 „

Ціна 2·50 кор.

2009

344940

В 986

В. Ігнатюк

Угрюмови

Духівні